

Chulalongkorn University

Chula Digital Collections

Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)

2021

ผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการ
เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ปณิสา เมฆขัณฑ์
คณะครุศาสตร์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd>

Part of the [Adult and Continuing Education Commons](#)

Recommended Citation

เมฆขัณฑ์, ปณิสา, "ผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี" (2021). *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)*. 5102.
<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/5102>

This Thesis is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD) by an authorized administrator of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

ผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของ
วัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EFFECTS OF NON-FORMAL EDUCATION ACTIVITIES BASED ON ANDRAGOGICAL
CONCEPT ON APPRECIATION OF COMMUNITY CULTURE OF YOUTH IN CHONBURI
PROVINCE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Non-Formal Education

Department of Lifelong Education

FACULTY OF EDUCATION

Chulalongkorn University

Academic Year 2021

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิด
	แอนดราโกยีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของ
	เยาวชนจังหวัดชลบุรี
โดย	น.ส.ปณัสยา เมฆพิกตร์
สาขาวิชา	การศึกษานอกระบบโรงเรียน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระวี จุฑาศฤงค์)

ปณัสยา เมฆพัตร : ผลการจัดกิจกรรมการศึกษาอบรมโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี. (EFFECTS OF NON-FORMAL EDUCATION ACTIVITIES BASED ON ANDRAGOGICAL CONCEPT ON APPRECIATION OF COMMUNITY CULTURE OF YOUTH IN CHONBURI PROVINCE) อ.ที่ปรึกษาหลัก : รศ. ดร.วรรณัน ปทุมเจริญวัฒนา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี 2) สร้างกิจกรรมการศึกษาอบรมโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี และ 3) ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการศึกษาอบรมโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูล คือ เยาวชนในอำเภอศรีราชาที่มีอายุระหว่าง 14-18 ปี จำนวน 535 คน กลุ่มตัวอย่างในการทดลองกิจกรรม คือ เยาวชนในอำเภอศรีราชาที่มีอายุระหว่าง 14-18 ปี จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชน ประเด็นการสนทนากลุ่ม แผนการจัดกิจกรรมการศึกษาอบรมโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีเพื่อการส่งเสริมการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมชุมชน แบบวัดระดับการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี (ประเพณีแห่พญายม) และแบบสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการศึกษาอบรมโรงเรียนฯ มีสถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบ dependent t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ $\alpha=0.05$

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ที่ประกอบด้วย ประเพณีกองข้าวศรีราชา ประเพณีแห่พญายม และกีฬามวยตำบล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า วัฒนธรรมชุมชนที่เยาวชนจังหวัดชลบุรีมีค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าต่ำที่สุด คือ ประเพณีแห่พญายม ($\bar{x} = 3.15$, S.D. = 0.10) ผู้วิจัยจึงนำประเพณีแห่พญายมมาใช้เป็นเนื้อหาในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนให้กับเยาวชนจังหวัดชลบุรี 2) การสร้างกิจกรรมการศึกษาอบรมโรงเรียนเพื่อการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน ประกอบด้วย 8 ขั้นตอนตามแนวคิดแอนดราโกจี ด้วยการจัดการสนทนากลุ่มที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความต้องการ ความสนใจ ความจำเป็นของผู้เรียน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตหรือสภาพปัญหาของชุมชน 3) ผลการทดลองกิจกรรม พบว่า เยาวชนจังหวัดชลบุรีมีระดับค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนหลังการทดลองเท่ากับ 4.69 สูงกว่าก่อนการทดลองกิจกรรมเท่ากับ 3.05 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่า เยาวชนจังหวัดชลบุรีมีระดับความรู้ ความอ่อนไหว และการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน(ประเพณีแห่พญายม) เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน แสดงว่า กิจกรรมการเรียนรู้นี้มีเนื้อหา รูปแบบการจัดกิจกรรม และกระบวนการถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสมในการส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

สาขาวิชา การศึกษาอบรมโรงเรียน

ลายมือชื่อนิสิต .....

ปีการศึกษา 2564

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

6183346627 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORD: NON-FORMAL EDUCATION ACTIVITIES, ANDRAGOGICAL CONCEPT, APPRECIATION OF COMMUNITY CULTURE, YOUTH

Pranasya Mekpak : EFFECTS OF NON-FORMAL EDUCATION ACTIVITIES BASED ON ANDRAGOGICAL CONCEPT ON APPRECIATION OF COMMUNITY CULTURE OF YOUTH IN CHONBURI PROVINCE. Advisor: Assoc. Prof. Worarat Pathumcharoenwattana, Ph.D.

This quasi-experimental research aimed to 1) study the levels of appreciation of community culture of youth in Chonburi Province, 2) create non-formal educational activities based on Andragogical concept on appreciation of community culture of youth, and 3) study the effects of non-formal educational activities based on andragogical concept on appreciation of community culture of youth in Chonburi province. The sample groups included 535 youths, aged between 14 -18 years old in Sriracha district. The sample group for the activity experiment consisted of 25 youths with the ages of 14-18 years old in Sriracha District. Research tools were appreciation of community culture scale, focus group discussion, learning activities plan, appreciation of Hae Phaya Yom Festival scale, and a reflective learning form. The data were analyzed using percentage (%), Mean ($\bar{x}$), Standard Deviation (S.D.), and dependent t-test at the statistic significant level $\alpha=0.05$

The results were as follows; 1) Levels of appreciation of three community cultures in Sriracha district, Chonburi province were at the high level. When considering the details, youth had appreciation of Hae Phaya Yom Festival is the lowest average ($\bar{x} = 3.15$, S.D. = 0.10). Then, it was used in content of the activities. 2) The non-formal educational activities plan developed by Andragogical concept which has 8 levels, by focus group that allows learners to design self- learning activities, according to the needs of the learners and problems with their community. 3) The results of the experimental non-formal educational activities based on andragogical concept on appreciation of community culture of Youth in Chonburi Province the mean after the experiment was 4.69, which had levels of knowledge, sensitivity and awareness of community cultures higher than the mean before the experiment was 3.05 at the statistic significant level $\alpha=0.05$. Moreover, learners reflected that: the activities had the content, learning activities style and process that supported the appreciation of community culture of youth in Chonburi Province.

Field of Study: Non-Formal Education

Student's Signature .....

Academic Year: 2021

Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่คอยให้คำปรึกษา และช่วยเหลือด้วยความเอาใจใส่ตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระวี จุฑาศฤงค์ ที่ให้เกียรติเป็นประธานและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้คำแนะนำและตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล มหาจันทร์ อาจารย์ ดร.พรรณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข อาจารย์ ดร.นันทวัฒน์ ภัทรกรนนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไพรพัฒน์ เพียรมั่นคง และอาจารย์พิศมัย ปั่นน้อย ที่ให้ความกรุณาตรวจพิจารณาและปรับปรุงเครื่องมือในการวิจัยให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพสูงสุด

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ให้ทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิต

ขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลศรีมหาธาตุฯ โรงเรียนสุรศักดิ์วิทยาควม โรงเรียนวัดมโนรมย์ โรงเรียนบึงศรีราชา โรงเรียนชุมชนวัดหนองค้อ โรงเรียนบ้านหุบบอน โรงเรียนบ้านบ่อวิน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้วิจัยเป็นอย่างดี และขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยกุ่ม ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการใช้สถานที่และอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้

ขอขอบคุณกลุ่มเยาวชนอาสาสมัคร 25 คน ที่ให้ความสนใจในการเรียนรู้และร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี ตลอดจนให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยมีความประทับใจและชื่นใจเป็นอย่างมาก

ท้ายสุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อสุทธิพงษ์ และคุณแม่สำอากค์ เมฆพัตร์ รวมทั้งญาติพี่น้อง ที่คอยช่วยเหลือสนับสนุนผู้วิจัยในทุกๆด้าน และเป็นกำลังใจที่สำคัญตลอดมา จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ปณัสยา เมฆพัตร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	9
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
ขอบเขตของการวิจัย.....	10
ตัวแปรที่ศึกษา.....	11
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	11
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	12
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
ตอนที่ 1 แนวคิดการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	16
1.1 ความหมายการศึกษานอกระบบโรงเรียน	16
1.2 ปรัชญาและหลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	18
1.3 ประเภทการจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	21
ตอนที่ 2 ทฤษฎีแอนดราโกยี.....	23
2.1 ความหมายของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่.....	23

2.2	แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่.....	25
2.3	กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่.....	29
2.4	รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่.....	33
ตอนที่ 3	แนวคิดเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน	35
3.1	ความหมายและความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชน	35
3.2	ลักษณะและประเภทของวัฒนธรรมชุมชน.....	39
3.3	การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมชุมชน	43
3.4	แนวทางในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมชุมชน	46
3.5	การวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน	53
ตอนที่ 4	ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนจังหวัดชลบุรี.....	56
4.1	ประเพณีกองข้าวศรีราชา	56
4.1.1	ความเป็นมาของประเพณีกองข้าวศรีราชา	56
4.1.2	ความสำคัญและความเชื่อของประเพณีกองข้าวศรีราชา.....	58
4.1.3	ลักษณะของการจัดประเพณีกองข้าวศรีราชา	58
4.2	ประเพณีแห่พญายม	59
4.2.1	ความเป็นมาของประเพณีแห่พญายม	59
4.2.2	ความสำคัญและความเชื่อของประเพณีแห่พญายม	61
4.2.3	ลักษณะของการจัดประเพณีแห่พญายม	62
4.3	กีฬามวยตบจาก	63
4.3.1	ความเป็นมาของกีฬามวยตบจาก.....	63
4.3.2	ความสำคัญและความเชื่อของกีฬามวยตบจาก.....	64
4.3.3	ลักษณะของกีฬามวยตบจาก.....	64
4.4	สถานการณ์และปัญหาของวัฒนธรรมชุมชนจังหวัดชลบุรี.....	65
4.5	รูปแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนจังหวัดชลบุรี.....	67

ตอนที่ 5 ความรู้เกี่ยวกับเยาวชน	70
5.1 ความหมายของเยาวชน.....	70
5.2 สถานการณ์และปัญหาของเยาวชนไทย.....	71
5.3 ข้อมูลทั่วไปและสถานการณ์เยาวชนจังหวัดชลบุรี.....	74
5.4 เยาวชนกับการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนจังหวัดชลบุรี.....	75
ตอนที่ 6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	78
6.1 งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง.....	78
6.2 งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง.....	84
ตอนที่ 7 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	85
กรอบแนวคิดในการวิจัย	87
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	88
ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี.....	88
ระยะที่ 2 การสร้างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็น คุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี.....	93
ระยะที่ 3 การศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของ วัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี.....	99
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	104
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนจากแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของ วัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี	105
ตอนที่ 2 กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่า ของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี.....	110
ตอนที่ 3 ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการ เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี	118
บทที่ 5 อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	128
สรุปผลการวิจัย.....	129

การอภิปรายผลการวิจัย.....	138
ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย.....	150
บรรณานุกรม.....	152
ภาคผนวก.....	160
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิและรายชื่อโรงเรียนที่ใช้ในการทดลองเครื่องมือวิจัย.....	161
ภาคผนวก ข การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย.....	164
ภาคผนวก ค กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่า ของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี.....	188
ภาคผนวก ง ภาพการจัดกิจกรรม.....	241
ประวัติผู้เขียน.....	250

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงจำนวนของประชากรและการแบ่งสัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง.....	89
ตารางที่ 2 โครงสร้างของแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนเยาวชนจังหวัดชลบุรี	91
ตารางที่ 3 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง (n=535).....	105
ตารางที่ 4 ผลการวัดระดับการเห็นคุณค่าของประเพณีกองข้าวศรีราชา.....	106
ตารางที่ 5 ผลการวัดระดับการเห็นคุณค่าของประเพณีแห่พญายม.....	107
ตารางที่ 6 ผลการวัดระดับการเห็นคุณค่าของกีฬามวยตบจาก.....	108
ตารางที่ 7 ผลสรุประดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี.....	109
ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม	110
ตารางที่ 9 กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี.....	115
ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี (ประเพณีแห่พญายม)	118
ตารางที่ 11 แสดงการเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	123
ตารางที่ 12 ผลการสะท้อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน	124

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	87
ภาพที่ 2 กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของ วัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี	114

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัฒนธรรมและสังคมเป็นส่วนที่สำคัญและจำเป็นต่อความเป็นมนุษย์ ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สิ่งที่แยกสังคมหนึ่งว่าแตกต่างจากอีกสังคมหนึ่งก็คือ วัฒนธรรม ซึ่งเป็นความเจริญงอกงามของสังคมที่สร้างขึ้นในทางสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยา และเกิดขึ้นเฉพาะสังคมมนุษย์เท่านั้น เนื่องจากมนุษย์มีอายุยืนยาว มีทักษะการสื่อสารทั้งการพูด อ่านและเขียน สามารถเรียนรู้ คิดไตร่ตรอง ทดลองค้นคว้า ประดิษฐ์สิ่งต่างๆ และสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับสังคมได้ดี (สุชีพ ปุญญา นุภาพ, 2540) วัฒนธรรมชุมชนจึงเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันในสังคมทำความเข้าใจ และร่วมกันตั้งข้อตกลงทั้งแนวคิดและข้อปฏิบัติที่เหมาะสมกับชุมชน จนกลายเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของชาวบ้านที่ช่วยพัฒนาชุมชน มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับคุณค่าความเป็นคน และการผสมกลมกลืนของรุ่นบรรพบุรุษจนถึงสมาชิกปัจจุบันที่อยู่ร่วมกันมา วัฒนธรรมชุมชนจึงเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาชุมชน พร้อมช่วยประสานและผูกมัดให้เป็นสังคมอันหนึ่งอันเดียวกัน (ประยงค์ รณรงค์, 2555) ในขณะเดียวกันวัฒนธรรมชุมชนยังช่วยแสดงถึงความเจริญของชนชาติ ช่วยเผยแพร่งานของชาติและจุดขายของการท่องเที่ยวไทย เนื่องจากวัฒนธรรมชุมชนของไทย มีเสน่ห์เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น (นงเยาว์ ชาญณรงค์, 2559) โดยพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ได้กำหนดความหมายของวัฒนธรรมไทย ไว้ว่า เป็นวิถีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีต ประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญา ซึ่งกลุ่มชนและสังคมได้ร่วมสร้างสรรค์สั่งสม ปูปลูกฝัง สืบทอด เรียนรู้ ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลง ดังนั้น วัฒนธรรมชุมชนจึงเป็นสิ่งที่แสดงเอกลักษณ์ความเป็นชาติ เป็นรากฐานความมั่นคงของชาติ เป็นสิ่งที่แสดงศักดิ์ศรี เกียรติภูมิ และความภาคภูมิใจของชาติที่มี วัฒนธรรมอันดีงามสืบทอดความเป็นชาติมาอย่างยาวนาน และมีศิลปวัฒนธรรมอันมีคุณค่ามากมาย ที่ต้องร่วมอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบทอดให้คงความเป็นมรดกคู่ชาติของประเทศไทยต่อไป (นำชัย ศุภ ฤกษ์ชัยสกุล, 2557)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กล่าวถึง สถานการณ์ในประเทศไทยที่กำลังเผชิญกับการเลื่อนไหลของกระแสวัฒนธรรมโลกที่เกิดการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรม ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ทศนคติ ความเชื่อ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รวมถึงการเรียนรู้และการบริโภคในรูปแบบต่างๆ พลวัตความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยนั้น อันเป็นผลมาจากการวิวัฒนาการความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เข้ามามีบทบาท (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) สังคมไทยจึงพัฒนาเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ทำให้เกิด

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งแบบค่อยเป็นค่อยไป และแบบฉับพลันทันที ที่มีขอบเขตของการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับเล็กหรือระดับวงกว้าง เกิดจากการรับอิทธิพลของวัฒนธรรมอื่นๆ ในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การบูรณาการทางวัฒนธรรม การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม และการรับเอาวัฒนธรรมมาใช้ในแต่ละสังคม รวมถึงความล้าหลังทางวัฒนธรรม อันเกิดจากสาเหตุการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่ไม่กระจายสัดส่วนอย่างทั่วถึงในสังคม ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างคนรุ่นหนึ่งกับคนอีกรุ่นหนึ่ง เรียกว่า ช่องว่างทางวัฒนธรรม กระแสโลกาภิวัตน์จึงเป็นทั้งคุณและโทษต่อวัฒนธรรมชุมชน กล่าวคือ ช่วยสร้างทางเลือกที่หลากหลายของวัฒนธรรมชุมชน พร้อมการหยิบยืมสิ่งดีๆ เข้าสู่การพัฒนาชุมชน และในทางกลับกันอาจนำพาสิ่งไม่ดีเข้ามาคุกคามและกัดกร่อนวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนด้วย (สุธิรา ชัยรักษา, 2555)

จากปรากฏการณ์ที่เป็นอยู่ในสังคมไทย ส่งผลให้คนไทยเข้าถึงข้อมูลได้อย่างไร้ขีดจำกัด เกิดการสร้างวัฒนธรรมร่วมสมัย ด้วยกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เข้าสู่ประเทศไทย ทำให้ค่านิยมในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในขณะที่คนไทยจำนวนไม่น้อยยังไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม ทั้งด้านค่านิยม ทศนคติ และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต โดยละทิ้งค่านิยมที่ดีงามอันเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย และลดคุณค่าของความเป็นไทย ส่งผลให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เป็นรากเหง้าของคนไทยถูกกลืนโดยวิถีชีวิตแบบใหม่ เกิดค่านิยมยึดตนเองเป็นหลักมากกว่าการคำนึงถึงสังคมส่วนรวม รักสนุกและความสบาย ละเลยอัตลักษณ์ชาตินิยม วัฒนธรรม และนำไปสู่การสูญเสียคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิมและเกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในสังคมไทย ซึ่งถือเป็นวิกฤตการณ์ทางวัฒนธรรมชุมชนที่ค่อนข้างรุนแรง นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมชุมชนยังเกิดจากสาเหตุของความคลาดเคลื่อนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยแก่คนรุ่นหลังระหว่างผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม รวมถึงเครื่องมือและวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่อาจสร้างความเข้าใจที่ไม่ตรงกันของสมาชิกในสังคม เป็นเหตุให้สังคมไทยเกิดความล้มเหลวในการดำรงรักษาเอกลักษณ์ และอธิปไตยทางวัฒนธรรม จากสาเหตุการละลายปล่อยให้กระแสวัฒนธรรมตะวันตกในแง่มุมต่างๆ เข้ามาครอบงำทางด้านความคิดการมองโลก แบบแผนความประพฤติปฏิบัติ ค่านิยม วิธีการดำเนินชีวิตของประชาชนชาวไทยเกิดการสืมเลือนวัฒนธรรมชุมชนที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้ จนเกิดปัญหาทางสังคมวัฒนธรรมอื่นๆ ตามมา อาทิ ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหา สิ่งแวดล้อม ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาการหย่าร้างและความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาการมีค่านิยมที่เบี่ยงเบนหรือไม่พึงประสงค์ของสังคม ซึ่งเป็นการทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิมของประเทศไทยโดยไม่รู้ตัว ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับวางรากฐานการปรับเปลี่ยนให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมไทย (กระทรวงวัฒนธรรม, 2560; พิงรัก ริยะชัน, ม.ป.ป.)

ทั้งนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มุ่งเน้นความสำคัญของการศึกษา และวัฒนธรรม เพื่อสร้างรากฐานสำคัญในการพัฒนาคนและพัฒนาชาติให้มั่นคง โดยกำหนดให้รัฐต้องอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และต้องจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องโดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับแผนการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบทางด้านวัฒนธรรมโดยตรงของประเทศไทย คือ กระทรวงวัฒนธรรมได้สร้างกรอบทิศทางยุทธศาสตร์ด้านวัฒนธรรมระยะ 20 ปี ที่ให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ในทุกช่วงวัย โดยผสมผสานกรอบทิศทางยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ประกอบกับกรอบทิศทางตามนโยบายการพัฒนาสู่ประเทศไทย 4.0 และกรอบทิศทางตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 รวมทั้งข้อเสนอของสภาขับเคลื่อน การปฏิรูปประเทศที่เกี่ยวข้องกับงานวัฒนธรรม เพื่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ด้านวัฒนธรรมระยะ 20 ปี ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม มีทักษะความรู้และความสามารถปรับตัว เท้าทันกับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่รวดเร็ว รวมทั้งการสร้างค่านิยมความเป็นไทยที่ดีงาม การอนุรักษ์ สืบสาน สร้างสรรค์มรดก ศิลปะวัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาไทย (กระทรวงวัฒนธรรม, 2560)

นอกจากนี้ในแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2559-2563 ได้มีการเตรียมความพร้อมในการรับมือการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น เป็นการสร้างค่านิยมที่ถูกต้องให้กับสังคม รวมทั้งให้บรรทัดฐานที่ดีงามในสังคมเพื่อเป็นกลไกในการควบคุมการประพฤติ และปฏิบัติในสังคม โดยมีแนวคิดที่ว่า รื้อฟื้นคุณค่าดั้งเดิม และสร้างคุณค่าใหม่ของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรส่งเสริมประชาชนในสังคมให้มีความรู้และความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้รู้เท่าทันและป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบในด้านลบหรือเกิดน้อยที่สุดจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมโลกาภิวัตน์ได้ พร้อมเป็นแนวทางการส่งเสริมคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนที่ควรเริ่มต้นจากการตระหนักเห็นถึงคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของตนเสียก่อน และร่วมกันสร้างสรรค์แนวทางการส่งเสริมคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้อง รวมถึงการเสริมสร้างทักษะและการจัดการปัญหาทางวัฒนธรรมชุมชนที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งช่วยกันลดปัจจัยเสี่ยงต่างๆที่จะทำให้เกิดผลกระทบทางวัฒนธรรม ด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน (กระทรวงวัฒนธรรม, 2559)

ดังนั้น ความรู้และการศึกษานั้นจะเป็นอีกหนึ่งแรงขับเคลื่อนหนึ่งที่สำคัญในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และช่วยทำให้วัฒนธรรมชุมชนนั้นคงอยู่ ด้วยการจัดกิจกรรมการศึกษา

นอกระบบโรงเรียนที่มุ่งเน้นการให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายทุกเพศ ทุกวัย ทุกชุมชน ทุกระดับ การศึกษา และทุกช่วงเวลา โดยลักษณะของหลักสูตรมีความยืดหยุ่นทั้งในการกำหนด จุดมุ่งหมาย รูปแบบการเรียนรู้ วิธีการจัดการศึกษา สื่อการเรียนรู้ ระยะเวลาในการจัดการศึกษา การวัดและ ประเมินผล รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ตอบสนองความต้องการ ความสนใจ ศักยภาพ ของผู้เรียนและสภาพปัญหาของชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดในการเข้าร่วมกิจกรรม ทางการศึกษา ถือเป็นระบบการศึกษาที่เปิดโอกาสและสร้างแรงผลักดันในการส่งเสริมคุณค่า ของวัฒนธรรมชุมชน ด้วยการพัฒนาสมรรถนะของบุคคล ช่วยเสริมสร้างและเพิ่มพูนความรู้ มวลประสบการณ์ ทักษะความสามารถ ทักษะคิด เจตคติที่พึงประสงค์ ช่วยพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มี วุฒิภาวะในการเรียนรู้ ปลูกฝังความผิชอบในการเรียนรู้ของบุคคลนำไปสู่การพัฒนาตนเอง พัฒนาวิธี คิดและการปรับตัว พัฒนาชีวิต พัฒนาสังคม ให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดีในการใช้ชีวิตประจำวัน การส่งเสริมทักษะและพัฒนาอาชีพ พัฒนาความรู้ เฉพาะอย่าง การแก้ปัญหาในด้านต่างๆเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การปรับตัวให้เท่าทัน กับความเปลี่ยนแปลงของวิทยาการและเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมทั้งการพัฒนาชุมชนให้เป็นสังคม แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต(Brembeck & Howell, 1976; Coombs & Ahmed, 1974; Kleis, 1974; Knowles, 1984; Latchem & Jung, 2009; McCall, 1971; จรรยพร ธรณินทร์, 2550; วรรัตน์ อภินันท์กุล, 2551; อาชัญญา รัตนอุบล, 2551; อุ่นตา นพคุณ, 2546)

ซึ่งประเภทของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นมีความสอดคล้องกัน โดย จำแนกตามคุณค่าของการจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบไว้ 4 ประเภท (Coombs & Ahmed, 1974; กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2545) ดังนี้

1. การศึกษาพื้นฐานหรือการศึกษาทั่วไป เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่ช่วยส่งเสริม ให้ผู้เรียนสามารถอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและเข้าใจ ทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป
2. การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถในการทำงานของผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพสร้างรายได้ ให้กับตนเอง
3. การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่พัฒนาทักษะพื้นฐาน ของผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติ สามารถนำความรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้
4. การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน นำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในสังคม โดยใช้ชุมชนเป็นพื้นฐานในการพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อช่วยพัฒนา สังคมและชุมชนให้เข้มแข็งและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปัจจุบันสืบเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางด้านการสื่อสารเทคโนโลยีสารสนเทศ และภาคอุตสาหกรรมต่างๆ จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกของประเทศไทย ที่มีอัตราการเจริญเติบโตทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีค่อนข้างทันสมัย เนื่องจากเป็นเมืองที่อยู่ติดชายทะเลและเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงติดอันดับต้นๆของประเทศ อีกทั้งยังเป็นที่ตั้งของแหล่งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เช่น นิคมอมตะนคร นิคมปิ่นทอง นิคมแหลมฉบัง ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้จังหวัดชลบุรีกลายเป็นเมืองที่สามารถดึงดูดความสนใจให้ประชาชนจากถิ่นฐานอื่นเข้ามาหาทำงาน จนส่งผลให้มีการขยายตัวของเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างทวีคูณสูง (วุฒิชัย มูระดา, 2556) และ แผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2561 - 2565 ได้ทำการวิเคราะห์อุปสรรคและภัยคุกคามที่เกิดขึ้นกับจังหวัดชลบุรี พบว่า ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในแง่มุมต่างๆของจังหวัดชลบุรี เป็นไปแบบก้าวกระโดด ล้วนทำให้เทคโนโลยีเข้าสู่ชีวิตประจำวันของคนทั่วไปได้ง่ายขึ้น และส่งผลกระทบต่อจังหวัดชลบุรีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งด้านเศรษฐกิจ วิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมที่จะเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดังกล่าวจะทำให้อารยธรรมของมนุษย์เปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง อีกทั้งยังคาดว่า ปี พ.ศ. 2583 จะเกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า Singularity อันเป็นจุดพลิกประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติเพราะปัญญาประดิษฐ์จะเก่งกว่ามนุษย์ ที่ส่งผลตามมาของปัญหาค่านิยมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ในการเลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตกจากสื่อโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือ หรืออินเทอร์เน็ต ทำให้ชนบทรณนิยม จารีตประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงาม และพฤติกรรมของคนในสังคมไทยเปลี่ยนไป เนื่องจากคนในสังคมไม่สามารถปรับตัวและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้สภาพแวดล้อมในอดีตกับปัจจุบันแตกต่างกันมาก ในปัจจุบันมีสิ่งยั่วยุ สถานบันเทิงเรียมย์ต่างๆ ศูนย์การค้า ปัญหาสารเสพติด และความรุนแรง ซึ่งส่งผลให้วัยรุ่นอาจใช้ชีวิตที่หลงผิด จนอาจก่อให้เกิดเป็นปัญหาอาชญากรรมทางสังคมได้ ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี ยากจน ไม่มีโอกาสศึกษาต่อ ต้องหาเลี้ยงชีพโดยไม่สุจริต เกิดความฟุ้งเฟ้อเพื่อต้องการให้ตนเองทัดเทียมกับผู้อื่น จากผลการสรุปวิเคราะห์ความต้องการเชิงพื้นที่ จังหวัดชลบุรี มีการสำรวจปัญหาและความต้องการของประชากรจังหวัดชลบุรี ซึ่งปัญหาที่พบอันดับแรก คือ ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกกลืนเลือน โดยมีการนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา ได้แก่ การจัดกิจกรรมส่งเสริมจารีตประเพณี และร่วมกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละชุมชน โดยยกย่องเชิดชูบุคคลในชุมชนที่มีผลงานโดดเด่นด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ลูกหลานได้เห็นความสำคัญและร่วมสืบสาน (สำนักงานพัฒนาจังหวัดชลบุรี กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด, 2560) ต่อไปซึ่งในจังหวัดชลบุรีมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางวัฒนธรรมโดยตรง คือ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี เป็นหน่วยงานหลักในการอนุรักษ์ สืบสาน ส่งเสริมงานด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ปลุกฝังค่านิยมอันดีงาม บนพื้นฐานความเป็นไทย เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย ขยายเศรษฐกิจ

วัฒนธรรมสร้างสรรค์สู่เศรษฐกิจโลก และมีแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงานเกี่ยวกับวัฒนธรรมในชุมชน 5 ข้อ ดังนี้

1. ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมความเป็นไทย และสร้างความสมานฉันท์
2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และเครือข่ายทางวัฒนธรรม
3. ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย
4. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การบริหารจัดการทางวัฒนธรรมในกลุ่มจังหวัด

ใกล้เคียง

5. ปลุกจิตสำนึก สร้างค่านิยม และให้ความรู้ ความเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น

สภาพแวดล้อมอย่างยั่งยืน

อำเภอศรีราชา เป็นอีกอำเภอหนึ่งในจังหวัดชลบุรีที่กำลังประสบปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เนื่องจากเป็นเมืองศูนย์กลางด้านอุตสาหกรรมของประเทศไทย อยู่ในพื้นที่การพัฒนาโครงการบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก หรือ Eastern Seaboard Development Program ซึ่งเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมหลายแห่ง เกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชนบทไปสู่ความเป็นเมือง เกิดการเติบโตทั้งภาคการค้าและอุตสาหกรรม ตลอดจนการแสวงหาเทคโนโลยีใหม่ พร้อมทั้งพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่สะดวกและหลากหลาย การพัฒนาเหล่านี้ล้วนแต่เกิดขึ้นมาเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองในอนาคต ซึ่งศรีราชากลายเป็นอำเภอหนึ่งที่มีชาวญี่ปุ่นเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมากจนถูกขนานนามว่า “Japan Town” ที่เกิดจากการย้ายฐานการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมในช่วงน้ำท่วมกรุงเทพเมื่อปี พ.ศ. 2554 รวมถึงการเพิ่มขึ้นของประชากรและเคลื่อนย้ายแรงงานในพื้นที่จากต่างจังหวัดเข้ามาทำงานในพื้นที่ ด้วยสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้นนี้อาจเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมชุมชนของอำเภอศรีราชาไปอย่างช้าๆ (สำนักงานเทศบาลเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี, 2560; สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2562, 4 กรกฎาคม) ซึ่งทางสภาวัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี ได้จำแนกวัฒนธรรมชุมชนของอำเภอศรีราชาออกเป็น 3 วัฒนธรรม ได้แก่ ประเพณีกองข้าวศรีราชา ประเพณีแห่พญายม และกีฬามวยดัดจาก ที่เป็นวัฒนธรรมชุมชนที่มีเฉพาะในพื้นที่ มีเอกลักษณ์เป็นหนึ่งเดียวในประเทศไทยและได้รับการจดทะเบียนเป็นมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ในปี พ.ศ. 2556 ด้วยเหตุนี้ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางวัฒนธรรมชุมชนของอำเภอศรีราชาทุกภาคส่วนร่วมกันกำหนดแนวทางการส่งเสริมพัฒนาและอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมชุมชนประจำปีเพื่อเป็นการสืบสานวัฒนธรรมชุมชนอันมีค่า เพื่อเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักและคงอยู่คู่กับชุมชนต่อไป (สำนักงานวัฒนธรรมชลบุรี, 2559, 6 มกราคม 2562)

แผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้น ยุทธศาสตร์การส่งเสริมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนทั้ง 7 ข้อ ได้แก่

1. พัฒนารูปแบบวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์โดยชุมชนมีส่วนร่วม จัดการ และสร้างจุดเด่นที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว
2. กำหนดโซน/รูปแบบท่องเที่ยว และบุคลากรท่องเที่ยว ภาศึทุภาคส่วน ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยมีแผนที่ชัดเจนร่วมกัน
3. ยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น/วัฒนธรรมให้เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว และคงเอกลักษณ์ชุมชน
4. พัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของท้องถิ่นให้ได้มาตรฐาน
5. ส่งเสริมศักยภาพผู้ประกอบการในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว
6. ส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ยั่งยืน
7. ส่งเสริมศาสนาและวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงอยู่และยั่งยืน

ด้วยการดำเนินงานในด้านการอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสาน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากทางเทศบาลเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี ได้เล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนในท้องถิ่นของอำเภอศรีราชา ที่ต้องการปลูกฝังให้ประชาชนและเยาวชนตระหนักถึงความโดดเด่นของวัฒนธรรมชุมชนที่ไม่เหมือนที่ใดและรักษา วัฒนธรรมให้คงอยู่ ไม่ให้สูญหายไปกับการหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก คงไว้ซึ่งความภูมิใจ ในวิถีชีวิตของชนชาติ รวมถึงการร่วมอนุรักษ์และสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีให้มีการสืบทอดแก่ เยาวชนรุ่นหลังต่อไป (สำนักงานเทศบาลเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี, 2560)

จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน และรองประธานสภาเด็กและเยาวชน ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พบว่า ในการจัดโครงการและกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์และสืบสาน วัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งประเพณีกองข้าวศรีราชา ประเพณีแห่พญายม และกีฬามวยดัดจาก ซึ่งเป็น วัฒนธรรมชุมชนของจังหวัดชลบุรีโดยแท้ ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนมีการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาอย่างต่อเนื่องและมีประชาชนคนไทยและชาวต่างชาติร่วมงานเป็นจำนวนมาก แต่ในทาง กลับกันเยาวชนในชุมชนกลับเริ่มให้ความสนใจในการเข้าร่วมน้อยลงไปในทุกปี จึงมีหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องเข้ามาพัฒนากิจกรรมทางวัฒนธรรมชุมชนให้มีหลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น จัดการ ประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง และสร้างภาคีเครือข่ายกับโรงเรียนและมหาวิทยาลัยในชุมชน รวมถึง หน่วยงานในพื้นที่ให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อช่วยกระตุ้นให้เด็กและเยาวชน ในชุมชนเกิดความสนใจและเป็นกำลังสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรม ชุมชน แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นที่น่ากังวลอย่างมาก ถ้าไม่เร่งดำเนินการ

แก้ปัญหาและเริ่มปลูกฝังการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน อาจส่งผลให้เยาวชนในชุมชนมองข้ามและหลงลืมวัฒนธรรมชุมชนที่บรรพบุรุษร่วมสร้างและสืบสานกันมาแต่ช้านาน ที่ทำให้ในอีกไม่ช้าวัฒนธรรมชุมชนอันเป็นเอกลักษณ์เหล่านี้จะค่อยๆ เลือนหายไปในที่สุด (พิศมัย ปันน้อย, 2563, 20 มีนาคม) และในมุมมองของเยาวชนที่มีต่อวัฒนธรรมชุมชน พบว่า เยาวชนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอศรีราชาบางส่วนไม่ได้มีถิ่นฐานอยู่ในชุมชนมาโดยกำเนิด ส่วนเยาวชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชุมชนมาตั้งแต่เกิดนั้นเมื่อเติบโตมักจะแยกย้ายไปเรียนในจังหวัดอื่นๆ ทำให้วัฒนธรรมชุมชนถูกหลงลืมละเลยไปตามกาลเวลา เนื่องจากเยาวชนไม่มีโอกาสเข้าร่วมงานวัฒนธรรมชุมชน ด้วยการมีภารกิจหน้าที่ต่างๆ รวมถึงการไม่รู้ว่าวัฒนธรรมชุมชนนั้นมีความสำคัญกับตนเองอย่างไร บ้างก็มองเห็นวัฒนธรรมชุมชนเป็นเรื่องที่ไกลตัว ดังนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยให้เยาวชนปรับเปลี่ยนมุมมองใหม่ทางด้านวัฒนธรรมชุมชน คือ การเริ่มปลูกฝังความสำคัญและคุณค่าของวัฒนธรรมที่อยู่กับชุมชนมาแต่ช้านาน ให้มองเห็นถึงขนบธรรมเนียมการปฏิบัติที่ดีงาม ปรับฐานความคิดเยาวชนไม่ให้เกิดการแบ่งแยกทางวัฒนธรรมชุมชน เปิดโอกาสให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรม และชี้ให้เห็นพลังของเยาวชนที่มีส่วนสำคัญในการร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการสืบสานวัฒนธรรมชุมชนให้คงอยู่ตลอดไป (ณัฐฉา จันทนา, 2563, 12 ตุลาคม) ซึ่งสรุปได้ว่า ปัจจุบันวัฒนธรรมชุมชนของอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ที่เริ่มถูกกลืนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ที่นำพาความเจริญก้าวหน้าต่างๆ เข้ามาแทนที่วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน พร้อมทั้งเยาวชนของอำเภอ ศรีราชายังไม่ให้ความสำคัญหรือสนใจในวัฒนธรรมชุมชนของตนเอง จนอาจส่งผลให้ในอนาคตวัฒนธรรมชุมชนของอำเภอศรีราชาที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมา อาจจะเลือนลางหายไปในที่สุด เนื่องจากหาผู้สืบสานทางวัฒนธรรมชุมชนได้ยากขึ้น

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนต่อกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนในชุมชน เนื่องจากเป็นกลุ่มเสี่ยงที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมชุมชน และเพื่อร่วมกันพัฒนาศักยภาพของตนเองและชุมชนให้เข้มแข็งขึ้น ดังคำกล่าวของ ปาณิ ฐิตวัฒนา (2535) เยาวชนเป็นพลังสำคัญที่จะเติบโตก้าวสู่ผู้ใหญ่ในอนาคต หากได้รับการชี้แนะและ ปลูกฝังอุดมการณ์ต่างๆ ก็จะมีบทบาทตามความคาดหวังที่พึงปฏิบัติต่อบทบาทของเยาวชนในด้านวัฒนธรรม กล่าวคือ เยาวชนสามารถเป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมทั้งด้านการอนุรักษ์ สืบสานและถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ต่อไปได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่งสร้างความรู้ ความเข้าใจและปลูกฝังการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนให้กับเยาวชนในชุมชน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยให้ความสำคัญและสนใจในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีของ Knowles (1970) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ที่สามารถเรียนรู้ได้ดีตามพัฒนาการของตนเอง

และมีรูปแบบการเรียนรู้เป็นเอกลักษณ์ ที่มีความแตกต่างจากการเรียนรู้ของเด็ก เนื่องจากผู้ใหญ่มีวุฒิภาวะและประสบการณ์มากกว่า ซึ่งเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายของการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากเยาวชนเป็นวัยที่กำลังเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ อีกทั้งยังมีบทบาทในการขับเคลื่อนสังคมไปข้างหน้า และเป็นวัยที่มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองได้ โดย (Knowles, Ill, & Swanson, 1998) ได้เสนอขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ไว้ 8 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1) การเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ 2) การจัดเตรียมบรรยากาศการเรียนรู้ 3) การวางแผนการเรียนรู้ 4) ค้นหาความต้องการในการเรียนรู้ 5) กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ 6) ขั้นตอนออกแบบการเรียนรู้ 7) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 8) ประเมินผลการเรียนรู้ มุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพระดับบุคคลหรือกลุ่มด้วยเทคนิคการเรียนรู้ตามหลักธรรมชาติของผู้ใหญ่ ที่ยึดปัญหาของผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ จึงเกิดเป็นแนวคิดของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ที่มีขอบเขตทางด้านพื้นที่การวิจัย คือ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี และมีขอบเขตทางด้านเนื้อหาวัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ ประเพณีกองข้าวศรีราชา ประเพณีแห่พญายม และกีฬามวยดัดจาก มาใช้ในการจัดกิจกรรมให้กับเยาวชนของจังหวัดชลบุรี โดยนำแบบวัด Cultural Appreciation of Martial Arts Scale ของ Malmo (2013) ซึ่งเป็นเครื่องมือทางสังคมศาสตร์ในการวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับงานวิจัย และเปิดโอกาสให้เยาวชนจังหวัดชลบุรีได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นสิ่งสะท้อนความต้องการและความสนใจจากเยาวชนจังหวัดชลบุรี ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และเป็นประโยชน์สูงสุด เพื่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมชุมชนในจังหวัดชลบุรี ในการปลูกฝังเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจการตระหนักเห็นถึงความสำคัญ และเกิดการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน พร้อมทั้งจะเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมอนุรักษ์สืบสาน เผยแพร่วัฒนธรรมชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชุมชนให้ดำรงอยู่อย่างมีคุณค่าคู่กับชุมชนสืบไป

คำถามการวิจัย

1. การเห็นคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีอยู่ในระดับใด
2. การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีจะมีลักษณะการจัดกิจกรรมอย่างไร
3. ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อ

การเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีเป็นอย่างไร ซึ่งการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

- 3.1 ความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน
- 3.2 ความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน
- 3.3 การตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อสร้างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี
3. เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัย ผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (experimental research) โดยกำหนดขอบเขตในการวิจัยไว้ดังนี้

1. **ขอบเขตพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา** คือ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ด้วยเหตุผล 2 ประการ ดังนี้

1.1 อำเภอสัตหีบ อยู่ในเขตโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard Development Program) ที่มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนแรงงานในพื้นที่และ การหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมที่หลากหลาย ที่อาจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมชุมชนอำเภอสัตหีบ (สำนักงานเทศบาลเมืองสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, 2560)

1.2 อำเภอสัตหีบ มีชาวญี่ปุ่นเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมากจนถูกขนานนามว่า “Japan Town” จึงเกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรม (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2562, 4 กรกฎาคม) อำเภอสัตหีบได้เล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมและต้องการปลูกฝังประชาชนและเยาวชนให้ตระหนักถึงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมชุมชน และร่วมกันรักษาคงไว้ซึ่งความภูมิใจในชุมชน (นิตยา ศรีนารากุล, 2552)

2. ขอบเขตด้านประชากร

แบ่งเป็น 2 กลุ่มประชากร ดังนี้

2.1 เยาวชนในอำเภอศรีราชาที่มีอายุระหว่าง 14 – 18 ปีบริบูรณ์ เฉพาะที่อาศัยอยู่ในอำเภอศรีราชาและอยู่ในเวลาที่ผู้วิจัยทำการวิจัย

2.2 ประชาชนชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ที่เกี่ยวข้องด้านวัฒนธรรมชุมชนของอำเภอศรีราชา ได้แก่ ประเพณีกองข้าวศรีราชา ประเพณีแห่พญายม และกีฬามวยตำบลจาก (ผู้วิจัยทำการเลือกขอบเขตประชากรจากผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยวัฒนธรรมชุมชน ในวัตถุประสงค์ที่ 1 หากวัฒนธรรมชุมชนเรื่องใดที่เยาวชนเกิดการเห็นคุณค่าน้อยที่สุด ผู้วิจัยจะทำการกำหนดขอบเขตประชากรเฉพาะวัฒนธรรมชุมชนเรื่องนั้น)

3. ขอบเขตด้านเนื้อหาในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

เนื้อหาทางด้านวัฒนธรรมชุมชนของจังหวัดชลบุรี ในอำเภอศรีราชา แบ่งออกเป็น 3 วัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ ประเพณีกองข้าวศรีราชา ประเพณีแห่พญายม และกีฬามวยตำบลจาก (สำนักงานวัฒนธรรมชลบุรี, 2559, 6 มกราคม 2562)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาในงานวิจัย ผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ได้แก่

1. ตัวแปรจัดกระทำ คือ กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อความการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

2. ตัวแปรตาม คือ การเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ซึ่งการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

2.1 ความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน

2.2 ความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน

2.3 การตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี หมายถึง กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อ

ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนสำหรับเยาวชนจังหวัดชลบุรี โดยนำแนวคิดแอนดราโกจีของ Knowles (1998) ที่เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมสำหรับผู้ใหญ่ ทั้ง 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ 2) การจัดเตรียมบรรยากาศในการเรียนรู้ 3) การวางแผนการเรียนรู้ 4) การค้นหาความต้องการในการเรียนรู้ 5) กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ 6) ขั้นตอนออกแบบการเรียนรู้ 7) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 8) ประเมินผลการเรียนรู้ มาใช้เป็นฐานในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ด้วยการจัดการสนทนากลุ่มที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความของผู้เรียนและสอดคล้องกับสภาพของชุมชน

เยาวชนจังหวัดชลบุรี หมายถึง บุคคลทั้งชายและหญิง ที่มีอายุระหว่าง 14-18 ปี บริบูรณ์ เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี และอยู่ในเวลาที่ผู้วิจัยทำการวิจัย

การเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี หมายถึง การแสดงออกทางด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรมของเยาวชนจังหวัดชลบุรีที่มีต่อวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนมีความสามารถในการตัดสินใจและสรุปคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนได้อย่างมีเหตุผล

โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

ความรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน หมายถึง เยาวชนมีความรู้และความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน ทั้งสาระสำคัญขนบธรรมเนียม และวิถีการปฏิบัติของชุมชน

ความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมชุมชน หมายถึง เยาวชนมีความเชื่อ ความเคารพ เห็นความสำคัญของวัฒนธรรม และภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชุมชน มีความเต็มใจและพร้อมจะมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมทางวัฒนธรรมชุมชน

การตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน หมายถึง เยาวชนมีความต้องการและจิตสำนึกที่ดีที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการร่วมอนุรักษ์ สืบทอด และสืบสานวัฒนธรรมชุมชนอำเภอสัตหีบที่มีคุณค่า

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย ออกเป็น 2 ประเภท

1. ประโยชน์โดยตรง

1.1 เป็นแนวทางให้นักวิชาการและผู้สนใจในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อต่อยอดในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

2. ประโยชน์โดยอ้อม

วัฒนธรรมชุมชนในอำเภอสรีราชาทั้ง 3 วัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ ประเพณีกองข้าวศรีราชา ประเพณีแห่พญายม และกีฬามวยตำบลจาก ได้รับการสืบสานและร่วมอนุรักษ์จากเยาวชนในอำเภอสรีราชาให้คงอยู่สืบไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจี ที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

- 1.1 ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 1.2 ปรัชญาและหลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 1.3 ประเภทการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ตอนที่ 2 ทฤษฎีแอนดราโกจี

- 2.1 ความหมายของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่
- 2.3 กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่
- 2.4 รูปแบบการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่

ตอนที่ 3 การเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน

- 3.1 ความหมายและความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชน
- 3.2 ลักษณะและประเภทของวัฒนธรรมชุมชน
- 3.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมชุมชน
- 3.4 แนวทางการส่งเสริมการเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมชุมชน
- 3.6 การวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน

ตอนที่ 4 ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนจังหวัดชลบุรี

- 4.1 ประเพณีกองข้าวศรีราชา
- 4.2 ประเพณีแห่พญายม
- 4.3 กีฬามวยตำบลจาก
- 4.4 สถานการณ์และปัญหาของวัฒนธรรมชุมชนจังหวัดชลบุรี
- 4.5 รูปแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนจังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 5 ความรู้เกี่ยวกับเยาวชน

- 5.1 ความหมายของเยาวชน
- 5.2 สถานการณ์และปัญหาเยาวชนไทย
- 5.3 ข้อมูลทั่วไปและสถานการณ์เยาวชนจังหวัดชลบุรี
- 5.4 เยาวชนกับการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 6.1 งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง
- 6.2 งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 แนวคิดการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1.1 ความหมายการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การศึกษานอกโรงเรียน หรือ การศึกษานอกระบบโรงเรียน ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Non-formal education ได้เกิดขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ.1967 ในการประชุมของ UNESCO เรื่อง The World Educational Crisis ซึ่งแต่เดิมใช้คำว่า การศึกษาผู้ใหญ่ Adult education เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นนอกโรงเรียนปกติและจัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียนและสังคม ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ (Learning) และบริการให้กลุ่มต่างๆ ทั้งผู้ใหญ่และเด็กและปัจจุบันการศึกษานอกระบบโรงเรียนยุคใหม่เน้นการเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนทั้งความรู้ ทักษะ และทักษะ แนวคิดนี้จึงได้รับความสนใจและถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวาง ทั้งในประเทศพัฒนาและกำลังพัฒนา รวมถึงประเทศไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551; จรวยพร ธรณินทร์, 2550; หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551) มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กล่าวถึงการจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้ความหมายการศึกษานอกระบบของโรงเรียนไว้ว่า การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม โดยสอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 ที่ให้ความหมายไว้ว่า เป็นกิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมาย ผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัด และระยะเวลาเรียน หรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่น และมีความหลากหลายตามสภาพความต้องการ และศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น และมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ที่มีมาตรฐานเพื่อรับรองคุณวุฒิทางการศึกษาหรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

นอกจากนี้นักการศึกษาไทยและต่างประเทศหลายท่านได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนในนิยามต่างๆ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์การให้ความหมายของนักการศึกษา แบ่งได้ 3 ประเด็น คือ การศึกษานอกระบบกับลักษณะการจัดการศึกษานอกระบบ การศึกษานอกระบบกับวิธีการเรียนรู้ กิจกรรมนอกระบบกับคุณค่าที่ได้รับจากการศึกษานอกระบบ ดังต่อไปนี้

1.1.1 การศึกษานอกระบบกับลักษณะการจัดการศึกษานอกระบบ คือ กิจกรรม

ทางการศึกษาที่จัดขึ้นโดยสถาบัน บริษัท องค์กร หน่วยงาน ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน หรือบุคคล ที่จัดขึ้นนอกระบบการศึกษาภาคปกติ ซึ่งเป็นชั้นเรียนทางเลือกสำหรับผู้ที่ไม่สามารถเข้าชั้นเรียนภาคปกติได้ ชั้นเรียนทางเลือกหลังจบการศึกษาภาคปกติ หรือผู้ที่กำลังประกอบอาชีพ ปฏิบัติหน้าที่ ได้มีโอกาสในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์ และบรรลุถึงจุดหมายของการเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามความต้องการในการเรียนรู้ของบุคคล มุ่งเน้นการให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายทุกเพศ ทุกวัย ทุกชุมชน ทุกระดับการศึกษา และทุกช่วงเวลา โดยลักษณะของหลักสูตรมีความยืดหยุ่นทั้งในการกำหนด จุดมุ่งหมาย รูปแบบการเรียนรู้ วิธีการจัดการศึกษา สื่อการเรียนรู้ ระยะเวลาในการจัดการศึกษา การวัดและประเมินผล รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ตอบสนองความต้องการ ความสนใจ ศักยภาพของผู้เรียนและสภาพปัญหาของชุมชน โดยสามารถปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องหรือเอื้อต่อความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการศึกษา (Coombs & Ahmed, 1974; Kleis, 1974; Knowles, 1984; Latchem & Jung, 2009; McCall, 1971; จรวยพร ธรณินทร์, 2550; วรรัตน์ อภินันท์กุล, 2551; อาชัญญา รัตนอุบล, 2551; อุ๋นตา นพคุณ, 2546)

1.1.2 การศึกษานอกระบบกับวิธีการเรียนรู้ คือ การศึกษาที่ครอบคลุมทุกมวล

ประสบการณ์การเรียนรู้ทุกประเภท ที่ทำให้บุคคลนั้นเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาสมรรถนะของตนเองในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดี ซึ่งมีวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย แบ่งออกเป็น 3 วิธีการ ได้แก่ 1. การเรียนรู้ตามธรรมชาติที่เกิดจากแรงจูงใจหรือความสนใจในการเรียนรู้ของบุคคล เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากประสบการณ์ของตนเอง จากพ่อแม่ จากเพื่อน จากหน่วยงาน เป็นต้น 2. วิธีการการเรียนรู้จากสังคม ที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติ กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม การร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน เป็นต้น 3. วิธีการเรียนรู้จากโปรแกรมการศึกษาที่จัดขึ้น ทั้งโปรแกรมการพัฒนาส่วนบุคคล เช่น การพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง การสร้างความรับผิดชอบในตนเอง การสร้างทักษะความมีวินัยในตนเอง และโปรแกรมการพัฒนาเฉพาะกลุ่ม เช่น โปรแกรมด้านวัฒนธรรม ภาษา และกีฬา เป็นต้น ด้วยวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายช่วยให้ผู้เรียนมีความสะดวกในการเลือกเรียนได้หลายวิธีการตามความถนัดและความสนใจและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวผู้เรียน (Brembeck & Howell, 1976; Coombs & Ahmed, 1974; Kleis, 1974; Knowles, 1984; Latchem & Jung, 2009; McCall, 1971; จรวยพร ธรณินทร์, 2550; วรรัตน์ อภินันท์กุล, 2551; อาชัญญา รัตนอุบล, 2551; อุ๋นตา นพคุณ, 2546)

1.1.3 กิจกรรมนอกระบบกับคุณค่าที่ได้รับจากการศึกษานอกระบบ คือ กิจกรรมทางการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะของบุคคล ช่วยเสริมสร้างและเพิ่มพูนความรู้ มวลประสบการณ์ ทักษะความสามารถ ทักษะคิด เจตคติที่พึงประสงค์ ช่วยพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีวุฒิภาวะในการเรียนรู้ ปลุกฝังความผิตชอบในการเรียนรู้ของบุคคลนำไปสู่การพัฒนาตนเอง พัฒนาวิถีคิดและการปรับตัว พัฒนาชีวิต พัฒนาสังคม ให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ช่วยปลุกฝังเจตคติที่ดีในการใช้ชีวิตประจำวัน การส่งเสริมทักษะและพัฒนาอาชีพ พัฒนาความรู้เฉพาะอย่าง การแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การปรับตัวให้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงของวิทยาการและเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมทั้งการพัฒนาชุมชนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Brembeck & Howell, 1976; Coombs & Ahmed, 1974; Kleis, 1974; Knowles, 1984; Latchem & Jung, 2009; McCall, 1971; จรวยพร ธรณินทร์, 2550; วรรัตน์ อภินันท์กุล, 2551; อาชัญญา รัตนอุบล, 2551; อุ๋นตา นพคุณ, 2546)

1.2 ปรัชญาและหลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การจัดการศึกษานอกระบบในประเทศไทยไม่ได้ยึดหลักปรัชญาใดปรัชญาหนึ่งโดยตรง แต่ผสมผสานแนวคิดจากหลักปรัชญาต่างๆ ได้แก่ การศึกษาตลอดชีวิต พัฒนาการนิยม มนุษยนิยม คิดเป็น และปรัชญาทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งแนวคิดภูมิปัญญาอารยธรรมตะวันออก เข้ามาเป็นพื้นฐานความคิดในการจัดการศึกษานอกระบบ และแนวคิดเชิงปรัชญาที่โดดเด่นของการศึกษานอกระบบของประเทศไทย คือ แนวคิดเรื่องคิดเป็น ซึ่งเป็นความเชื่อพื้นฐานของการจัดการศึกษานอกระบบของประเทศไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551; สุมาลี สังข์ศรี, 2545; หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551)

สำหรับกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีนักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศทำการเสนอหลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ดังต่อไปนี้

Brembeck and Howell (1976) และ ปฐม นิคมานนท์ ปฐม นิคมานนท์ (2528) ได้สรุปลักษณะของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไปในทิศทางเดียวกันไว้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิต และการศึกษาต่อเนื่อง จัดขึ้นสำหรับเยาวชนในการเตรียมความพร้อมก่อนทำงาน เช่น การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จประเภทต่างๆ ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น
2. การศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และลักษณะวิชาชีพ จัดขึ้นสำหรับผู้ประกอบอาชีพ เช่น

การจัดการสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นสำหรับกลุ่มสนใจ เป็นการศึกษาที่ช่วยพัฒนาทักษะอาชีพ ทักษะชีวิตของผู้เรียน ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากเดิม

3. การศึกษาเพื่อการให้ข้อมูลข่าวสาร จัดขึ้นเพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจของสถานการณ์ โลก ลักษณะในการจัดการศึกษาประเภทนี้ เช่น ห้องสมุดประชาชน สถานที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน เผยแพร่สิ่งพิมพ์ สื่อทัศนศึกษา และสื่อมวลชน เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความคิด รวมถึงการให้ข้อมูลและข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ป้องกันการลืมหืมหนังสือ

ต่อมา สุมาลี สังข์ศรี สุมาลี สังข์ศรี (2545) เสนอหลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้วยวิธีการศึกษาทางไกลเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต โดยยึดหลักการทั้ง 14 หลักการ ดังต่อไปนี้

1. ครอบคลุมทั่วถึงเปิดโอกาสสำหรับทุกกลุ่มเป้าหมาย
2. ความเท่าเทียมและเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา
3. การเปิดโอกาส สร้างโอกาส และขยายโอกาสทางการศึกษา
4. สนองความต้องการของบุคคลและสังคม
5. การจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้กลุ่มเป้าหมายมีสิทธิเลือก
6. ความยืดหยุ่นและเข้าถึงได้ง่าย ลดกฎระเบียบ ขั้นตอน
7. จัดบริการให้สะดวก เข้าถึงตัวผู้เรียน เช่น มีแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน
8. จัดกิจกรรมให้ผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตไม่ให้แปลกแยกไปจากการดำเนินชีวิต
9. จัดกิจกรรมให้มีความต่อเนื่อง
10. สร้างแรงจูงใจ สร้างนิสัยใฝ่เรียน ใฝ่รู้ ให้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้แก่

กลุ่มเป้าหมาย

11. ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ เอกชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชน
12. ให้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ โดยเริ่มที่ชุมชน และชุมชนเป็นหลักในการดำเนินการ
13. เน้นการเรียนรู้ตามสภาพปัญหา
14. เปลี่ยนภาพการศึกษาจากห้องเรียน เน้นการท่องจำ เป็นตอบสนองความสนใจศักยภาพ

และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้เสนอหลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ดังนี้ พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ได้เสนอแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของไทยที่ครอบคลุม 2 ประการ ดังนี้

1. การศึกษานอกระบบ ต้องมีความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่าง

กว้างขวาง ทั้งถึง เป็นธรรม และมีคุณภาพเหมาะสมกับสภาพชีวิตของประชาชน

2. การศึกษาตามอัธยาศัย ที่ต้องเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย

โดยให้ความสำคัญแก่ผู้เกี่ยวข้องตามบทบาทและหน้าที่ คือ 1) ผู้เรียนเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และสามารถเลือกบริการได้อย่างหลากหลายตามความต้องการของตนเอง 2) ผู้จัดการเรียนรู้สำหรับการศึกษานอกระบบ และผู้จัดแหล่งการเรียนรู้สำหรับการศึกษาตามอัธยาศัย มีการดำเนินการที่หลากหลายตามศักยภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยบูรณาการความรู้ปลูกฝังคุณธรรม และค่านิยมที่ดีงาม 3) ผู้ส่งเสริมและสนับสนุน ซึ่งเป็นผู้ที่เอื้อประโยชน์ให้ แก่ผู้เรียนและผู้จัดการเรียนรู้ มีการดำเนินการที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551)

สรุปได้ว่า หลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนามนุษย์ทุกด้านอย่างสมบูรณ์ โดยมีเงื่อนไขว่ามนุษย์ต้องมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ จากการศึกษาผู้วิจัยได้จำแนกลักษณะไว้ดังนี้

หลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน แบ่งตามบทบาทของผู้จัดการศึกษาได้ 3 ลักษณะดังนี้

1. เปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับทุกกลุ่มเป้าหมาย ไม่จำกัดสิทธิ์เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
2. จัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น อำนวยความสะดวกต่อผู้เรียนทั้งสถานที่และเวลาในการเรียนรู้
3. มีกิจกรรมทางการศึกษาที่หลากหลายบนพื้นฐานการเรียนรู้ของสภาพชุมชน สามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจและความต้องการของผู้เรียน

หลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน แบ่งตามคุณค่าของการจัดการศึกษาได้ 3 ลักษณะดังนี้

1. การศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้พื้นฐานการดำเนินชีวิต ให้เป็นผู้ที่สามารถอ่านออก เขียนได้ มีคุณธรรม ความประพฤติที่พึงประสงค์ และเพื่อเตรียมความพร้อมผู้เรียนก่อนเข้าสู่การทำงาน
2. การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ เป็นการส่งเสริมความรู้ ประสบการณ์ และความสามารถเพิ่มเติม ทั้งยังช่วยพัฒนาความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้ดีขึ้นจากเดิม
3. การศึกษาเพื่อเท่าทันสถานการณ์โลก เพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสารในปัจจุบัน พร้อมรับมือกับสิ่งที่เกิดขึ้น และสามารถแก้ปัญหาของตนได้โดยเน้นการพึ่งพาตนเอง

1.3 ประเภทการจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการให้ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะผู้ขาดโอกาสได้มีโอกาสได้เข้ารับบริการความรู้และข่าวสาร รวมถึงฝึกทักษะอาชีพที่จำเป็น โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนักการศึกษาหลายท่านได้แบ่งประเภทของกิจกรรมการศึกษานอกระบบไว้ ดังนี้

Knowles (1950) แบ่งประเภทของกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามเกณฑ์พฤติกรรมอันพึงประสงค์ที่เกิดกับผู้เรียนไว้ 6 ประเภท ดังนี้

1. ด้านความรู้ โดยใช้วิธีการจัดกิจกรรม เช่น การบรรยาย การใช้ชุดการสอน การอ่าน ทบทวนบทเรียน การอภิปรายในชั้นเรียน
2. ด้านความเข้าใจ โดยใช้วิธีการจัดกิจกรรม เช่น การเล่าเรื่อง การทดลองปฏิบัติ การอภิปรายแก้ปัญหาระหว่างผู้เรียน การยกตัวอย่างเฉพาะกรณี
3. ด้านทักษะ โดยใช้วิธีการจัดกิจกรรม เช่น การสาธิต การสร้างชิ้นงาน การฝึกซ่อม การฝึกงาน การแสดงบทบาทสมมติ
4. ด้านทัศนคติ โดยใช้วิธีการจัดกิจกรรม เช่น การได้วาที การให้อภิปรายอย่างอิสระ การให้คำปรึกษา การเล่นเกมต่างๆ การใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนรู้
5. ด้านค่านิยม โดยใช้วิธีการจัดกิจกรรม เช่น การสัมมนา การแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมติ ค่ายธรรมะ การทำจิตอาสาในชุมชน การอภิปรายชั้นปรัชญา
6. ด้านความสนใจ โดยใช้วิธีการจัดกิจกรรม เช่น โปรแกรมการฝึกอบรม รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ การจัดทัศนศึกษา การจัดนิทรรศการ

ประเภทของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีความสอดคล้องกัน โดยจำแนกตามคุณค่าของการจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบไว้ 4 ประเภท (Coombs & Ahmed, 1974; กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2545) ดังนี้

1. การศึกษาพื้นฐานหรือการศึกษาทั่วไป เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น เช่น การศึกษานอกระบบสายสามัญซึ่งจัดขึ้นสำหรับบุคคลที่ไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และเข้าใจทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป
2. การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถในการทำงานของผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้กับตนเอง และยังเป็นการช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจให้กับชุมชน

3. การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่พัฒนาทักษะพื้นฐานของผู้เรียนในแต่ละบุคคล ทั้งด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติ สามารถนำความรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้

4. การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในสังคม โดยใช้ชุมชนเป็นพื้นฐานในการพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อช่วยพัฒนาสังคมและชุมชนให้เข้มแข็งและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บรรมัตถ์ ท้าวแก่นสาร (2555) ได้เสนอประเภทของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยยึดเกณฑ์ในการจำแนกได้ ดังนี้

1. การจำแนกกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามกลุ่มเป้าหมายที่คำนึงถึงกลุ่มผู้รับบริการเป็นหลัก เพื่อที่จะสามารถจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเฉพาะกลุ่มได้อย่างหลากหลาย เช่น กิจกรรมการศึกษาครอบครัวแม่และเด็ก กิจกรรมองค์กรเยาวชน กิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่ กิจกรรมการศึกษาชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชน และกิจกรรมการศึกษาพิเศษ

2. การจำแนกกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามพฤติกรรมที่ประสงค์ที่ก่อให้เกิดกับผู้เรียนหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในด้านต่างๆ เช่น กิจกรรมส่งเสริมความรู้ กิจกรรมส่งเสริมความเข้าใจ กิจกรรมส่งเสริมทัศนคติกิจกรรมส่งเสริมค่านิยม และกิจกรรมส่งเสริมความสนใจ

3. การจำแนกกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามความต้องการของผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่ช่วยตอบสนองความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก กิจกรรมนอกระบบโรงเรียนประเภทนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้สนใจด้านต่างๆ เช่น กลุ่มประกอบอาหาร กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ กลุ่มถ่ายภาพ พิมพ์ภาพ

4. การจำแนกกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามปัญหาของผู้เรียน จัดขึ้นเพื่อตอบสนองหรือแก้ไขปัญหาของกลุ่มผู้เข้ารับบริการการศึกษา เช่น กิจกรรมการศึกษาสำหรับเด็กสลัมคลองเตย กิจกรรมการศึกษาสำหรับนักโทษหญิงชายหรือเยาวชนที่ต้องโทษตามคำสั่งของศาล

5. การจำแนกกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามวิธีการเรียนการสอน ซึ่งเป็นเทคนิคและวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมการศึกษาทางวิทยุไปรษณีย์ กิจกรรมการศึกษอาบรมกิจกรรมการสัมมนา งาน กิจกรรมการสาธิตทางการเกษตร กิจกรรมการทัศนศึกษา กิจกรรมการดูงาน และกิจกรรมการจัดนิทรรศการ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นมีหลากหลายประเภทเพื่ออำนวยความสะดวกแก่กลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มในการเลือกเข้าร่วมกิจกรรมทางการศึกษา ผู้วิจัยได้ตั้งเกณฑ์ในการจำแนกประเภทของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

1. การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ โดยการเรียนรู้ประเภทนี้มุ่งเน้นการให้ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทศนคติ และพฤติกรรมอันพึงประสงค์แก่ผู้เรียนในรูปแบบวิธีการสอนที่หลากหลายและเหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานสามารถอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น มีทักษะการใช้ชีวิตควบคู่หลักคุณธรรม รู้จักใช้ปัญญาแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาชีวิตไปในทางที่ดีขึ้น และมีความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในการทำงานและการประกอบอาชีพ พัฒนาอาชีพตามความสนใจของตนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนเฉพาะด้าน
2. การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคม เป็นการศึกษาที่พัฒนาความสามารถของบุคคลในการแสวงหาความรู้ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นพื้นฐานในการพัฒนาการเรียนรู้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยให้ประชาชนร่วมกันแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม ด้วยการบูรณาการองค์ความรู้ ประสบการณ์ ความสามารถ และทักษะอาชีพของประชาชน มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาสังคม เพื่อช่วยกันยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ตลอดจนร่วมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ สร้างสังคมที่เข้มแข็งสามารถช่วยเหลือตนเองได้เพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 2 ทฤษฎีแอนดราโกจี

2.1 ความหมายของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

การพัฒนาเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เกิดขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เรียกว่า Andragogy เป็นแนวคิดใหม่ในการเรียนการสอนสำหรับผู้ใหญ่ มาจากรากศัพท์ภาษากรีก คือ คำว่า Aner (man) + Agogus (Leader) หมายถึง ศาสตร์และศิลป์ในการสอนผู้ใหญ่ (The art and science of teaching adults) และผู้พัฒนาแนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เป็นนักการศึกษาชาวสหรัฐอเมริกา คือ Malcolm S. Knowles โดยใช้ศาสตร์และศิลป์ในการสอนเพื่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่โดยการเรียนรู้ตามพัฒนาการอาศัยประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ ผู้สอนเปลี่ยนบทบาทเป็น ผู้อำนวยการความสะดวก มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในปี 1968 งานเขียนของ Knowles ถูกเผยแพร่ทฤษฎีให้เป็นที่รู้จัก ทำให้มีนักการศึกษาผู้ใหญ่หลายท่านให้การยอมรับ Andragogy ว่าเป็นทฤษฎีของการศึกษาผู้ใหญ่ (Theory of Adult Education) และ มีงานวิจัยทั้งในด้านวิทยาศาสตร์และด้านศิลปศาสตร์ที่ออกมาสนับสนุนแนวคิดแอนดราโกจี

โดยเชื่อว่าผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ได้ดีตามพัฒนาการของตนและมีรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างจากเด็ก (Knowles, 1970; Knowles et al., 1998; ปิยะ ศักดิ์เจริญ, 2558; ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี, 2556; อาชญญา รัตนอุบล, 2559) จากการศึกษาเอกสารพบว่ามีนักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศหลายท่านนิยามความหมายของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความหมายของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่และแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ การเรียนรู้ของผู้ใหญ่กับลักษณะของการจัดการเรียนรู้ และการเรียนรู้ของผู้ใหญ่กับคุณค่าของการเรียนรู้ ดังนี้

2.1.1 การเรียนรู้ของผู้ใหญ่กับลักษณะของการจัดการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ทุกรูปแบบ การจัดประสบการณ์ต่างๆ และการจัดการศึกษาในสถาบันต่างๆ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ทั้งผู้ชายและผู้หญิงที่มีวุฒิภาวะได้เรียนรู้ในเรื่องต่างๆ เช่น การศึกษาด้านวิชาชีพ การศึกษาทั่วไป และการศึกษาผู้ใหญ่ในแง่ของผู้รู้หนังสือแต่ออกกลางคัน โดยมีกระบวนการจัดการศึกษาอย่างมีระบบ มีทิศทาง ยึดปัญหาของผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ มีเนื้อหาที่พัฒนาศักยภาพระดับบุคคลและกลุ่ม ใช้เทคนิคการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนได้สำรวจความต้องการ วางเป้าหมายของตนเอง มีส่วนรับผิดชอบในการจัดประสบการณ์ รวมทั้งมีการประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะจัดให้กับผู้เรียนที่พ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ หรือไม่มีโอกาสในการศึกษาต่อ และเปิดโอกาสให้กับผู้ใหญ่ในสังคมได้เข้าศึกษา โดยไม่คำนึงถึงรูปแบบการศึกษา สถานที่ในการจัดการศึกษา (Darkenwald & Merriam, 1982; Knowles, 1970; OECD, 1977; UNESCO, 1995; บรรจง ชูสกุลชาติ และ เอตการ์ ฟอร์, 2519; ปฐม นิคมานนท์, 2528)

2.1.2 การเรียนรู้ของผู้ใหญ่กับคุณค่าของการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นเพื่อตอบสนองความสนใจและความต้องการของผู้เรียน สร้างการเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ ทักษะ ค่านิยม หรือทักษะต่างๆ ที่มีผลต่อบทบาทและฐานะทางสังคมของผู้เรียนให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น พัฒนาด้านความสามารถ เพิ่มพูนความรู้ ปรับปรุงเทคนิคการทำงาน และเพิ่มทักษะการมีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับอาชีพขั้นสูง เพื่อเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นกระบวนการให้ผู้เรียนแต่ละบุคคลได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวันและสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน ส่งเสริมทักษะในการใช้ชีวิตของผู้เรียนเพื่อให้เท่าทันต่อเหตุการณ์ของโลกปัจจุบัน รวมทั้งมีจุดประสงค์ให้เกิดการรวมกลุ่มและการเคลื่อนไหวทางสังคม เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือทัศนคติ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่ได้รับการพัฒนาตนเองอย่างสมบูรณ์ ปลูกฝังให้เป็นบุคคลที่มีจิตสำนึกและความรับผิดชอบ ทั้งในฐานะเป็นปัจเจกชนและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เพื่อที่จะได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมให้เกิดความสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (Darkenwald & Merriam, 1982; Knowles, 1970; OECD, 1977; UNESCO, 1995; บรรจง ชูสกุลชาติ และ เอตการ์ ฟอร์, 2519)

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่

กุญแจสำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ คือ การมุ่งพัฒนาผู้เรียนผู้ใหญ่ให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีอิสระในการเรียนรู้และคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ให้ความสำคัญกับการลงมือปฏิบัติเป็นพื้นฐาน โดยให้ผู้เรียนมีความรู้สึกได้เป็นผู้แสวงหาความรู้ ความเข้าใจ เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม เจตคติและบุคลิกภาพอันพึงประสงค์ด้วยตัวผู้เรียนเอง อีกทั้งยังได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นธรรมชาติ ทั้งนี้การเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่มีวัตถุประสงค์ คือ เพิ่มความรู้ ปรับปรุงคุณสมบัติผู้เรียนเพื่อการประกอบอาชีพที่ดี ช่วยพัฒนาความสามารถของผู้ใหญ่ และความสำนึกคิดที่ดีเพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม พร้อมมีวิธีรับมือการแก้ปัญหาและสิ่งท้าทายต่างๆ ได้บนพื้นฐานวัฒนธรรม ค่านิยม และประสบการณ์ของคนในสังคม (Stearns, 1971; UNESCO, 1995; อุ๋นตา นพคุณ, 2527)

มีนักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศหลายท่าน ได้สรุปประเด็นการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ไว้ดังต่อไปนี้

ซิดซังค์ ส. นันทนาเนตร (2549) ทำการสรุปคุณลักษณะที่สำคัญของผู้ใหญ่ ที่ Knowles (1984) ได้อธิบายไว้ 5 ประการ ที่ประกอบด้วย

1. ผู้ใหญ่เป็นวัยที่เปลี่ยนแปลงจากการพึ่งพาผู้อื่น พัฒนาไปเป็นการนำตนเอง (self – directed Human being) สามารถนำตนเองได้
2. ผู้ใหญ่เป็นวัยที่สั่งสมประสบการณ์ที่หลากหลาย สามารถแลกเปลี่ยนความคิด และประสบการณ์กับผู้อื่น นับเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีค่าที่สุด
3. ผู้ใหญ่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์และสามารถนำไปใช้ได้ทันที
4. ผู้ใหญ่พร้อมที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่มีความจำเป็นต่อพัฒนาการด้านสังคมของตนเอง และสามารถนำไปแก้ปัญหาในชีวิตจริง ทั้งครอบครัวและการทำงาน
5. ผู้ใหญ่เรียนรู้แรงจูงใจภายในได้ดีกว่าการเรียนรู้แรงจูงใจจากภายนอก

ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ (2544) สรุปแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่สมัยใหม่ (Modern Adult Learning Theory) โดยมีสาระสำคัญต่อไปนี้

1. ความต้องการและความสนใจ (Needs and Interests)

ผู้ใหญ่จะมีการเรียนรู้ที่ดีและเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้ ถ้าสิ่งได้เรียนรู้นั้นตรงกับความต้องการและความสนใจของประสบการณ์ที่ผ่านมาของเขา ดังนั้นในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้ใหญ่สิ่งที่แรกที่ต้องคำนึงถึงก็คือความต้องการและความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่ (Life Situation)

การจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ที่ดีควรยึดถือเอาสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่เป็นหลักสำคัญ เปลี่ยนบทบาทให้ผู้เรียนผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน (Life-Centered) และไม่ยึดที่ตัวเนื้อหาวิชาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

3. การวิเคราะห์ประสบการณ์ (Analysis of Experience)

ประสบการณ์คือแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุดสำหรับผู้ใหญ่ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกครั้ง ผู้จัดจำเป็นต้องสำรวจประสบการณ์ของผู้ใหญ่แต่ละบุคคล และนำมาวิเคราะห์หาส่วนที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับผู้ใหญ่

4. ผู้ใหญ่ต้องการเป็นผู้นำตนเอง (Self-Directing)

ความสามารถในการนำตนเองได้ คือความต้องการส่วนลึกของผู้ใหญ่ ดังนั้นผู้สอนจำเป็นต้องลดบทบาทหน้าที่จากผู้ถ่ายทอดความรู้และประเมินผลผู้เรียน ให้กลายเป็นผู้ร่วมค้นหาคำตอบและเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียน (Mutual Inquiry) เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกเป็นผู้ได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

5. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference)

เมื่ออายุเพิ่มขึ้นความแตกต่างระหว่างบุคคลก็เพิ่มมากขึ้นด้วย ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สอนต้องจัดเตรียม รูปแบบของการเรียนการสอน (Style) สถานที่สอน ระยะเวลา และให้ความสำคัญกับความสามารถที่แตกต่างของผู้ใหญ่แต่ละคน (Pace of Learning) โดยยึดตามพัฒนาการและหลักการศึกษาผู้ใหญ่ เนื่องจากผู้ใหญ่มีประสบการณ์การเรียนรู้ที่แตกต่างจากเด็ก จะเห็นได้ว่าวัยผู้ใหญ่มีคุณลักษณะการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากวัยเด็ก เปลี่ยนแปลงตามพัฒนาการทางสังคมหรือบทบาทหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ ดังนั้นผู้เรียนผู้ใหญ่มักจะตัดสินใจเรียนในสิ่งที่ตนเองต้องการหรือสนใจ และเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อตนเองที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาความรู้ ประสบการณ์ของตนให้ดีขึ้นจากเดิม

ทิสนา แคมมณี (2554) ได้ทำการสรุปแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ของ Knowles (1970) ไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีถ้าได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของตนเอง
2. การเรียนรู้นั้นขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ซึ่งผู้เรียนจะนำประสบการณ์ด้านความรู้ ทักษะ และค่านิยมต่างๆเข้ามาสู่ในการเรียนรู้ของตนเอง
3. ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีหากได้รับอิสระในการเรียนรู้ของสิ่งที่ตนต้องการและตรงกับวิธีการที่ตนพอใจ
4. ผู้เรียนแต่ละคนมีคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ดังนั้นควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาตาม

คุณลักษณะเฉพาะบุคคล

5. ผู้เรียนมีความสามารถในการตัดสินใจ มักเลือกกระทำในสิ่งที่ตนพอใจและรับผิดชอบในสิ่งที่เลือก

Knowles et al. (1998) ได้ตั้งสมมติฐานของการเรียนการสอนผู้ใหญ่ โดยยึดคุณลักษณะที่สำคัญของผู้ใหญ่ ออกเป็น 6 ประเด็น ดังนี้

1. ความต้องการที่จะเรียนรู้ (The need to know)

ผู้ใหญ่ต้องการที่จะรับรู้ก่อนว่าเหตุผลใดเขาจำเป็นต้องเรียนในสิ่งนั้นๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ใหญ่เป็นผู้ตัดสินใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการชักนำตนเอง ดังนั้นสิ่งสำคัญของผู้จัดการศึกษาผู้ใหญ่มีหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (facilitator) ช่วยกระตุ้นผู้เรียนให้ตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องเรียนในสิ่งนั้นๆ

2. ความคิดรวบยอดของตนเอง (Self-concept)

ผู้ใหญ่เป็นวัยที่มีความรับผิดชอบต่อชีวิตตนเอง ต้องการให้คนอื่นมองว่าตนสามารถชี้นำตนเองได้ และอาจเกิดการต่อต้านถ้าได้รับการบังคับหรือกดดันทางความคิด ดังนั้นนักการศึกษาผู้ใหญ่ต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงตนจากการพึ่งพาผู้อื่นพัฒนาเป็นผู้ที่สามารถชี้นำตนเองได้

3. ประสบการณ์ของผู้เรียน (Learner's Experience)

ผู้ใหญ่ทุกคนมีประสบการณ์มากมายที่ถูกสะสมมาตั้งแต่เด็ก ประสบการณ์เหล่านี้จะส่งผลต่อการเรียนการสอน เนื่องด้วยผู้เรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคลมาก ทั้งภูมิหลัง วิถีชีวิต แรงจูงใจ ความสนใจและเป้าหมายการเรียนรู้ ดังนั้นนักการศึกษาต้องให้ความสำคัญต่อเทคนิควิธีการสอนที่เน้นพัฒนาการเรียนรู้รายบุคคลและตระหนักเสมอว่า ประสบการณ์ของทุกคนเป็นแหล่งความรู้ที่มีคุณค่า ดังนั้นเทคนิคการสอนที่ควรนำมาใช้ควรเป็นเทคนิคที่เน้นประสบการณ์ (Experiential techniques) เช่น การอภิปราย การแก้ปัญหาโดยใช้กรณีตัวอย่าง การใช้วิธีการปฏิบัติ

4. ความพร้อมในการเรียนรู้ (Readiness to learn)

ผู้ใหญ่พร้อมที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่เขาจำเป็นต้องรู้ หรือสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลมีความพร้อมในการเรียนรู้ คือ ช่วงพัฒนาการของวัย การเปลี่ยนแปลงพัฒนาการหนึ่งไปสู่อีกช่วงหนึ่ง ทั้งในเรื่องของการทำงาน และทักษะการใช้ชีวิต

5. เป้าหมายในการเรียนรู้ (Orientation to learning)

ผู้ใหญ่มีแนวโน้มมุ่งเป้าหมายการเรียนรู้ในเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิต หรือเพื่อแก้ปัญหา (Life-centered หรือ Problem-centered) ดังนั้นการเรียนการสอนผู้ใหญ่จำเป็นต้องจัดในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต หรือปัญหา สถานการณ์ที่ผู้ใหญ่กำลังประสบอยู่มากกว่าวิชาพื้นฐานทั่วไป

6. แรงจูงใจในการเรียนรู้ (Motivation)

ผู้ใหญ่จะตอบสนองต่อแรงจูงใจในการเรียนรู้ภายนอก (Extrinsic Motivation) เช่น การเลื่อนตำแหน่ง การปรับเงินเดือน แต่แรงจูงใจในการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด คือ แรงจูงใจจากภายใน (Intrinsic Motivation) เช่น ความต้องการพัฒนาตนเอง คุณภาพชีวิตที่ดี เป็นต้น ดังนั้น นักการศึกษาผู้ใหญ่มีหน้าที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้จากภายใน เพื่อเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้

โดยแสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดหลักของแอนดราโกจีกับองค์ประกอบอื่นๆ คือ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือสถานการณ์ ความแตกต่างของผู้เรียนและพัฒนาการของผู้เรียน มาเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ดังนี้

1. ความต้องการที่จะรู้ (ทำไมต้องรู้? อะไรที่ต้องรู้? รู้ได้อย่างไร?)
2. ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเอง
  - 2.1 ความเป็นตัวของตัวเอง
  - 2.2 การขึ้นนำตนเอง
3. ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
  - 3.1 แหล่งวิทยาการ
  - 3.2 สติปัญญา
4. ความพร้อมในการเรียนรู้
  - 4.1 เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต
  - 4.2 ช่วงวัยของพัฒนาการ
5. แนวโน้มของการเรียนรู้
  - 5.1 เน้นปัญหาเป็นสำคัญ
  - 5.2 เน้นบริบท
6. แรงจูงใจในการเรียนรู้
  - 6.1 แรงจูงใจ/ค่านิยมภายใน
  - 6.2 ผลตอบแทนต่อบุคคล

ซึ่งในมุมมองกลับกันของผู้เรียนผู้ใหญ่ต้องมีบทบาทความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1. ทำการวิเคราะห์ตนเอง (self-diagnosis) ในเรื่องที่ตนต้องการหรือสนใจในการเรียนรู้ (learning need)

2. มีส่วนรับผิดชอบในการวางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ (Partial Responsibility for planning learning)
3. ยอมรับว่ากระบวนการเรียนรู้เป็นความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน
4. กระบวนการประเมินการเรียนรู้และเกณฑ์มาตรฐานในการตัดสินความสำเร็จของเป้าประสงค์ถือเป็นความรับผิดชอบส่วนหนึ่งของผู้เรียน
5. การใช้เทคนิคการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ในการสอนเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับผู้เรียนผู้ใหญ่มากที่สุด

สรุปแนวคิดที่เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ เป็นข้อมูลที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเป็นการศึกษาและทำความเข้าใจแนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ เนื่องจากก่อนการจัดการเรียนรู้นั้น ผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการทุกด้านของวัยผู้ใหญ่ ธรรมชาติในการเรียนรู้ รวมทั้งหลักการศึกษาผู้ใหญ่ เพื่อเป็นการทำความเข้าใจในกลุ่มผู้เรียนผู้ใหญ่ในเบื้องต้นก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ และในบทบาทของผู้เรียนผู้ใหญ่เองก็ต้องมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูลถึงความต้องการ ความสนใจ ตลอดจนปัญหาที่ต้องการแก้ไข เพื่อร่วมกันหาแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตัวผู้เรียนและเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้กับผู้เรียนมากที่สุด

2.3 กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่

สำหรับกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ที่จัดขึ้นเพื่อตอบสนองผู้รับบริการ (Client) และตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ควรประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญตามที่นักวิชาการหลายท่านได้เสนอหลักการจัดกิจกรรมไว้ดังนี้

ขั้นตอนการวางแผนงานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ออกเป็น 6 ขั้นตอน มีรายละเอียด (Bergevin, 1967) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 : พิจารณาความต้องการหรือความสนใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ความสนใจเป็นสิ่งที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอยากเรียนรู้และทำความเข้าใจมากขึ้น ส่วนความต้องการเป็นสิ่งที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องการเติมเต็มในสิ่งๆนั้น จะเห็นได้ว่าความต้องการและความสนใจมีความสัมพันธ์กัน เพราะความสนใจจะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ควรเริ่มต้นด้วยการให้ความสำคัญกับความต้องการและความสนใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ขั้นที่ตอนที่ 2 : การพัฒนาหัวข้อเรื่อง

การพัฒนาหัวข้อเรื่อง (Topic) คือ การนำปัญหาและความต้องการที่ได้จากการสำรวจมาวิเคราะห์แล้วแบ่งออกเป็นประเด็นต่างๆ เรียกว่า “เนื้อหา” (Content) ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และทำการปรับปรุงแก้ไข อาจเพิ่มเนื้อหาหรือจำกัดขอบเขตของเนื้อหาตามความเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 3 : การกำหนดเป้าหมายกิจกรรมการเรียนรู้

การกำหนดเป้าหมาย (Goal) คือ การตั้งวัตถุประสงค์ต่างๆ ที่เป็นแนวทางในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ เป้าหมายส่วนใหญ่อยู่บนพื้นฐานค่านิยม นอกจากนี้เป้าหมายยังเป็นเครื่องมือในการคัดเลือกทรัพยากรการเรียนรู้ เทคนิควิธีการต่างๆ รวมถึงการประเมินผลจากกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 4 : การเลือกทรัพยากรที่เหมาะสม

จากขั้นตอนการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้เป็นส่วนช่วยในการเลือกทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ (Resources) ที่เหมาะสม และช่วยให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้หลากหลาย เช่น บุคคล วัตถุ พิพิธภัณฑ์ ภาพยนตร์ นิทรรศการ รายชื่อหนังสือ แผนภูมิ จุลสาร ฯลฯ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 5 : การเลือกเทคนิคในการเรียนรู้

การเลือกเทคนิคการเรียนการสอน ได้แก่ เทคนิคการบรรยาย การใช้กลุ่มผู้อภิปราย การดูงาน การสาธิต เป็นต้น ซึ่งเป็นการเลือกเครื่องมือทางการศึกษาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งขนาดของกลุ่ม ลักษณะทั่วไปของผู้เรียน และคุณภาพของผู้สอน เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 6 : กำหนดวาระการประชุมและมอบหมายหน้าที่ภารกิจ

การประชุมของคณะผู้จัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่เพื่อกำหนดวาระการประชุมและมอบหมายหน้าที่ของผู้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันและเพื่อการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้มีการนำเสนอกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ไว้ 7 ขั้นตอน (Stearns, 1971) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดความต้องการทางการศึกษาเพื่อนำมาวิเคราะห์ในการคัดเลือก

ขอบเขตเนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 การจัดทำวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในสิ่งที่ตนต้องการและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ขั้นตอนที่ 4 สิ่งจำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการกำหนดสิ่งที่จำเป็นหรือสำคัญ เพื่อไม่ให้เกิดการหลงลืม หรือข้ามประเด็นที่สำคัญไป

ขั้นตอนที่ 5 การเลือกทรัพยากรท้องถิ่น เป็นการคัดเลือกทรัพยากรในท้องถิ่นที่ตรงตามเนื้อหาของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ในการให้ข้อมูล ข่าวสาร หรือแหล่งค้นคว้าที่สำคัญสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 6 การดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 7 การประเมินกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบต่างๆตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ Knowles et al. (1998) ได้เสนอการจัดเตรียมชุดขั้นตอน หรือ Set of Procedures คือ การออกแบบการเรียนการสอน ที่ถูกพัฒนาขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ สำหรับผู้ใหญ่ในปี ค.ศ. 1992 และ 1995 ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลความรู้ และทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง พร้อมแผนปฏิบัติ หรือ Action Plan ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยกำหนดเป็นขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ได้ 8 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้

เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้จัดกิจกรรมเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ทำหน้าที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนให้เกิดความสนใจและต้องการเข้าร่วมการเรียนรู้ เปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คอยกระตุ้นผู้เรียนให้แสดงความต้องการในการเรียนรู้ที่แท้จริง รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับเนื้อหาที่ต้องการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 การจัดเตรียมบรรยากาศในการเรียนรู้

การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการจัดบรรยากาศทางกายภาพ คือ ห้องเรียน สถานที่ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน แสงสว่าง ความสะดวกสบาย และการจัดบรรยากาศทางจิตวิทยา หมายถึง บรรยากาศที่ไม่เป็นทางการเกินไป ให้ความรู้สึกผ่อนคลาย อบอุ่น น่าไว้วางใจ เคารพซึ่งกันและกัน เน้นการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้างในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เปิดใจรับฟังความเห็นของผู้อื่นอย่างเต็มที่ ปลอดภัยต่อความรู้สึกของผู้เรียน สร้างความรับผิดชอบร่วมกัน และการช่วยกันแก้ปัญหา

ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนการเรียนรู้

ผู้สอนอำนวยความสะดวกในการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อหาตัวตนของผู้เรียนไปถึงความต้องการและเป้าหมายของการเรียน เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้และสร้างความรับผิดชอบต่อผู้เรียนในสิ่งที่ตนได้ร่วมตัดสินใจ อาจกระทำในลักษณะ เช่น การขอรับข้อเสนอแนะ การประสานงาน การมอบหมายงานให้แก่แต่ละกลุ่ม ได้ร่วมแสดงความคิดเห็น หรือการจัดประชุมโดยมีตัวแทนผู้เรียนเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น

ขั้นตอนที่ 4 ค้นหาความต้องการในการเรียนรู้

เป็นการใช้กระบวนการวิธีการที่หลากหลายของผู้สอน เช่น การสอบถามผู้เชี่ยวชาญ การทำวิจัย การเปรียบเทียบระดับความต้องการกับระดับความสามารถของผู้เรียนในปัจจุบัน เป็นต้น เพื่อให้ได้มาซึ่งต้องหาความต้องการของผู้เรียน รวมไปถึงการวิเคราะห์และตีความของข้อมูลที่ได้มาตั้งเป็นกรอบแนวคิด (Concept) เพื่อกำหนดแนวทางความต้องการที่ชัดเจนตรงประเด็นและไม่คลาดเคลื่อนในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการเรียนรู้อย่างแท้จริง

ขั้นตอนที่ 5 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้

การกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนำข้อมูลความต้องการในการเรียนรู้ (Need for Learning) จากขั้นตอนที่ 4 มากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความพึงพอใจต่อผู้เรียนที่ยึดความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นวัตถุประสงค์จะเป็นตัวอธิบายทิศทางในการจัดการศึกษาประเภทนั้น โดยวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้จะครอบคลุมทั้งด้านความรู้(ข้อเท็จจริงหรือแนวคิด) ความคิดเชิงไตร่ตรอง (การตีความข้อมูล การประยุกต์ข้อเท็จจริงและหลักการให้เหตุผล) ค่านิยมและทัศนคติ ความอ่อนไหวและความรู้สึก รวมถึงทักษะในการเรียนรู้ที่สามารถวัดเป็นรูปธรรมได้และเห็นแนวทางในการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 6 การออกแบบการเรียนรู้

เป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียนที่วางแผนไว้ร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วย วิธีการสอน ลักษณะกิจกรรม และการเลือกทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ มุ่งเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ประสบการณ์ คำนึงถึงรูปแบบการเรียนรู้ที่ไม่ซับซ้อน มีความต่อเนื่องของกิจกรรมการเรียนรู้ เรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงหน่วยความรู้ได้ง่ายขึ้น และพัฒนาความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 7 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

เป็นขั้นตอนการส่งมอบประสบการณ์ความรู้ที่เตรียมมาในทุกขั้นตอน โดยดำเนินการให้

เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นักจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ตามทฤษฎีแอนดราโกจี ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ พัฒนาประสบการณ์เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยตนเองที่พึ่งพาตนเองมากที่สุด

7.1 วิธีการถ่ายทอดความรู้ เช่น การสัมภาษณ์ การสนทนา การอภิปรายเป็นคณะ การโต้เถียง การอ่าน ภาพยนตร์ สไลด์ การแสดงละคร เป็นต้น

7.2 วิธีให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เช่น การประชุมกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ การซักถาม การตั้งทีมผู้ฟัง เป็นต้น

7.3 วิธีอภิปราย เช่น การอภิปรายแก้ปัญหา กรณีตัวอย่าง เป็นต้น

7.4 วิธีจำลองสถานการณ์ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ กรณีสถานการณ์ตัวอย่าง กิจกรรมการสอนผ่านเกม เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 8 ประเมินผลการเรียนรู้

เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ทราบถึงพัฒนาการหรือการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยผู้เรียนสามารถเลือกแบบประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ซึ่งมีวิธีการประเมินผลด้วยวิธีต่างๆ เช่น การประเมินความรู้หรือข้อเท็จจริง จะใช้การทดสอบ การสัมภาษณ์ แบบฝึกหัดเพื่อวัดความรู้ การประเมินด้านพฤติกรรม ใช้การสังเกต และการประเมินผลลัพธ์ภาพรวมหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้แบบสอบถาม แบบประเมินวัดผลความพึงพอใจ เป็นต้น จากผลการประเมินจะสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ผู้เรียนยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ข้อใด และควรส่งเสริมสิ่งใดเพิ่มเติมต่อไป

กล่าวโดยสรุป หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ คือ การจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เฉพาะเรื่องนั้นๆ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ ค้นหาความต้องการ กำหนดวัตถุประสงค์ รูปแบบการเรียนรู้และการลักษณะการจัดกิจกรรม รวมทั้งวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตัวผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนโดยตรง ทำให้ผู้เรียนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้นั้น อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาถึงโครงสร้าง ความแตกต่างของผู้เรียนและช่วยกำหนดทรัพยากรที่เหมาะสม และอีกสิ่งสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ หลักการจัดเตรียมความพร้อมในเนื้อหาและกลุ่มเป้าหมาย จัดเตรียมบรรยากาศในการเรียนรู้ของผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ที่ต้องคำนึงถึงธรรมชาติในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่และคุณลักษณะของผู้เรียนผู้ใหญ่เป็นสำคัญ

2.4 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่

Knowles (1970) ได้รวบรวมจากประสบการณ์การสอนและฝึกอบรมผู้ใหญ่มาสอนเป็น

รูปแบบการวางแผนกิจกรรมประสบการณ์การเรียนรู้ (learning design models) เพื่อเป็นการจัดประกายความคิดแก่ นักศึกษานอกกระบวนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนผู้ใหญ่ให้ออกแบบ หรือวางแผนกิจกรรม ประสบการณ์การเรียนรู้ได้หลากหลายไปตามสถานการณ์ บริบทสิ่งแวดล้อม นโยบายและความเชื่อและกลุ่มผู้เรียน ต่อไป Knowles เสนอตัวอย่างโมเดลไว้ 5 รูปแบบ คือ 1) organic model 2) operational model 3) role model 4) functional model และ 5) the thematic model โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. รูปแบบตามโครงสร้าง (Organic model) ที่มีโครงสร้างที่ชัดเจน 7 ขั้นตอน ได้แก่

- 1.1 การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้
- 1.2 จัดโครงสร้างทางกายภาพให้อื้ออำนวยความสะดวกการวางแผนร่วมกัน
- 1.3 การวิเคราะห์ความต้องการร่วมกัน
- 1.4 การกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน
- 1.5 การวางแผนกิจกรรมร่วมกัน
- 1.6 การดำเนินการตามแผน
- 1.7 การประเมินร่วมกันตามความต้องการที่กำหนดไว้

2. รูปแบบตามขั้นตอนดำเนินการ (Operational Model) เป็นการวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการหาความรู้ (procedure in operation of a machine) หรือกระบวนการต่าง ๆ ที่มี ขั้นตอน (step – by step procedure) ที่สามารถนำมาวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนได้ ผู้เรียนผู้ใหญ่ที่เข้าร่วมการกิจกรรมการเรียนรู้ตาม operational model จะได้รับประสบการณ์ความรู้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการ

3. รูปแบบตามบทบาท (Role Model) รูปแบบนี้ยึดหลักสมรรถนะ (competency) หรือความรู้ความสามารถ (performance) ที่จำเป็นในการปฏิบัติภารกิจตามบทบาท (role) เช่น บทบาทของนักส่งเสริมการเกษตร บทบาทผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change agent) บทบาทผู้จัดการฝึกอบรม (trainer) บทบาทพยาบาล (nurse) หรือบทบาทผู้นิเทศงาน (supervisor) เป็นต้น การปฏิบัติงานตามบทบาทเป็นการระบุชนิดของทักษะ กำหนดขอบเขตของเนื้อหาความรู้และเจตคติที่ต้องฝึกอบรมและพัฒนาให้กับกลุ่มเป้าหมาย

4. รูปแบบตามหน้าที่ (Functional Model) รูปแบบนี้ยึดตามภารกิจและหน้าที่ของหน่วยงานในองค์กร (functions of an organizational units) เช่น คณะกรรมการการอำนวยการ (board) คณะกรรมการ (committee) เจ้าหน้าที่ (staffs) เป็นต้น เป็นกรอบความคิดหรือแนวคิดในการจัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ตามฐานะหน่วยงานขององค์กรอย่างครบถ้วน

5. รูปแบบตามเนื้อหา (Thematic Model) รูปแบบนี้ยึดแก่นสาระ (theme) ของเนื้อหาเป็นหลักในการจัดวางเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน แก่นสาระ อาทิเช่น การจัดการความขัดแย้ง (conflict management) หรือ ความคิดสร้างสรรค์(creativity) ในยุคปี 2000 หรือ วิสัยทัศน์ของนักวิชาการศึกษานอกระบบในปี 2010 เป็นต้น

Kidd (1973) กล่าวว่า ผู้ใหญ่มีการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่ บทบาทหน้าที่ และอาชีพของบุคคล ดังนั้นลักษณะของกิจกรรมต้องมีความเหมาะสมตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและมีวิธีการการเรียนรู้ที่ดี ได้แก่

1. เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนองต่อความต้องการของผู้เรียนโดยตรง โดยเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับงานอาชีพ ที่ส่งเสริมทักษะ ความรู้ และเจตคติที่นำไปสู่ความสำเร็จในอาชีพ
2. เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าตนเองประสบความสำเร็จ
3. เป็นกิจกรรมที่ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาหรือกำหนดเวลาให้เหมาะสมกับวัย เนื่องจากการเร่งรีบเรื่องเวลาจะทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนลดน้อยลง
4. เป็นกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาแวดล้อมในชีวิตประจำวันที่ผู้เรียนเห็นว่าจำเป็น และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
5. เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เหตุผลมากกว่ากิจกรรมการเรียนรู้ทั่วไป
6. เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ใช่พลละกำลังมาก โดยเฉพาะผู้ใหญ่ในวัยกลางคน
7. เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงของชีวิตในแต่ละช่วงวัย

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่เป็นแนวคิดในการวางแผนเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนตามคุณลักษณะของผู้ใหญ่ ทั้งการชี้นำตนเองและความพร้อมในการเรียนรู้ตามบทบาทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากผู้ใหญ่เป็นวัยที่มีความแตกต่างจากวัยอื่น ได้สั่งสมประสบการณ์ทั้งในด้านการดำเนินชีวิตและการทำงาน ทำให้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่นั้นจะเน้นกิจกรรมที่อิงจากประสบการณ์ของผู้เรียน ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการเรียนรู้ในสิ่งที่ตนสนใจหรือกำลังประสบปัญหาในเรื่องนั้นๆอยู่

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน

3.1 ความหมายและความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชน

“วัฒนธรรม” มีรากศัพท์มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต มีความหมายว่า ธรรมเป็น

เหตุให้เจริญ หรือ ธรรมคือความเจริญ หรือ ความเจริญงอกงามที่มนุษย์ทำให้เกิดขึ้นในด้าน สังคมศาสตร์และมานุษยวิทยา วัฒนธรรมจึงเกิดขึ้นในสังคมมนุษย์เท่านั้น (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2540) เนื่องจากมนุษย์มีอายุยืนยาว มีทักษะการสื่อสารทั้งการพูด อ่านและเขียน สามารถเรียนรู้ คิดไตร่ตรอง ทดลองค้นคว้า ประดิษฐ์สิ่งต่างๆ และสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับสังคมได้ดี วัฒนธรรม และสังคมจึงเป็นส่วนสำคัญของความเป็นมนุษย์ ทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมชุมชนที่เป็นตัวบ่งชี้วิถีชีวิต ของแต่ละชุมชนในลักษณะแบบแผนความประพฤติที่ได้รับการสั่งสมมาทั้งความรู้ ความเชื่อและการ ดำเนินงานต่างๆที่มีการสืบทอดกันมาช้านาน เพื่อสนองความต้องการการดำรงอยู่รอด และการจัด ระเบียบของสังคมวัฒนธรรม ที่จะช่วยพัฒนาความเจริญขึ้นในสังคมมนุษย์

โดยมีหน่วยงานทางด้านวัฒนธรรมและนักการศึกษาด้านวัฒนธรรมหลายท่านให้ความหมาย ของวัฒนธรรมชุมชนไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยทำการสรุปประเด็นความหมายของวัฒนธรรมชุมชน ได้ 3 ประเด็น ได้แก่ วัฒนธรรมชุมชนกับวิถีชีวิตชุมชน วัฒนธรรมชุมชนกับลักษณะทางวัฒนธรรม และ วัฒนธรรมชุมชนกับคุณค่าของวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1. วัฒนธรรมชุมชนกับวิถีชีวิตชุมชน

เป็นวิธีการดำเนินชีวิตของสังคมที่เกิดจากระบบความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ ที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นทั้งความคิด ความ เชื่อ ความรู้ต่างๆ ที่เกิดจากการสั่งสมการเรียนรู้ของมนุษย์ จนเป็นแบบแผนพฤติกรรมของสังคมและ สมาชิกให้มีส่วนร่วมในการที่สืบทอด ซึ่งความรู้สึกรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่างๆที่สมาชิกในสังคมเดียวกัน สามารถเข้าใจ และซาบซึ้งร่วมกันนับตั้งแต่อดีต อาจมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และถ่ายทอดส่งต่อ จากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่ง หรือจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นต่อไปของสังคม เพื่อความงอกงามใน วิถีชีวิตของส่วนรวม หรือเพื่อสนองความต้องการอันเป็นมูลฐานที่มีต่อความดำรงอยู่รอด หรือความ ถาวรแห่งชนชาติและการจัดระเบียบแห่งการประสพเหตุการณ์ของสังคมวัฒนธรรม

นอกจากนี้วัฒนธรรมยังบ่งบอกถึงประวัติศาสตร์และความเป็นมาของการ ดำรงอยู่ที่สอดคล้องกับความคิด ความเชื่อของคนในสังคมที่แตกต่างกันตามเชื้อชาติ สีผิว เผ่าพันธุ์ หรือลักษณะทางภูมิศาสตร์ การพิจารณาซึ่งความแตกต่างทางวัฒนธรรมอาจพิจารณาได้จากสถานะ ทางเศรษฐกิจ การดำรงชีวิต เชื้อชาติ สถานที่เกิด และความรู้สึกเป็นสมาชิกกลุ่ม (กรมส่งเสริม วัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2559; กระทรวงวัฒนธรรม, 2553; งามพิศ สัตย์สงวน, 2543; พระ ยาอนุমানราชธน, 2531; สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2540)

3.1.2. วัฒนธรรมชุมชนกับลักษณะทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมมีรูปแบบเป็นระบบความคิด วิธีการ โครงสร้างทางสังคม สถาบัน

ตลอดจนเป็นแบบแผนทางพฤติกรรมที่สะท้อนสติปัญญาบ่งบอกถึงความคิด สติปัญญา คุณธรรม ความแตกต่างของพฤติกรรมมนุษย์ ความเข้าใจที่แตกต่างด้านพื้นฐานแนวคิดทฤษฎี การใช้เกณฑ์ในการประเมินความประพฤติ รวมทั้งการปฏิบัติ โดยผลิตผลนี้สร้างขึ้นจากบุคคล กลุ่ม หรือ สังคม ที่ผ่านการเรียนรู้คิดค้น ดัดแปลง ของการประพฤติปฏิบัติของผู้คนในสังคมที่ได้รับการสั่งสมกันมาที่ทำให้เกิดความเจริญขึ้นในสังคมมนุษย์ ซึ่งสัญลักษณ์ที่แสดงออกอาจอยู่ในรูปแบบที่จับต้องได้ (เช่น ภาษา การแต่งกาย เทคโนโลยี ศิลปะ กิริยาท่าทาง) และเป็นรูปแบบที่จับต้องไม่ได้ (เช่น ความคิด ความเชื่อ และค่านิยม) หรือ แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) สิ่งที่มีอยู่ในตัวคนหรือกลุ่มคน ได้แก่ ความคิด จินตนาการ ความคิดริเริ่ม ความเชื่อถือ 2) สิ่งที่มีรูปลักษณ์และตัวตน ได้แก่ หนังสือ ภาพวาด เครื่องมือ เครื่องดนตรี สิ่งก่อสร้างและอุปกรณ์ต่างๆ รวมถึงสถานที่มรดกโลก 3) ความเป็นสถาบัน ได้แก่ กติกาความเชื่อ การยอมรับที่หลายคนเห็นร่วมกัน เช่น สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา และสถาบันพระมหากษัตริย์ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2559; กระทรวงวัฒนธรรม, 2553; งามพิศ สัตย์สงวน, 2543; สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2540)

3.1.3. วัฒนธรรมชุมชนกับคุณค่าของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมช่วยทำให้เกิดความเจริญขึ้นในสังคมมนุษย์ หรือ เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามทั้งด้านจิตใจและวัตถุอย่างสันติสุขและยั่งยืน หรือ เพื่อตอบสนองความต้องการและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ หรือ เพื่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคงในสังคม และเป็นมรดกแห่งชนรุ่นหลังต่อไป (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2559; กระทรวงวัฒนธรรม, 2553; พระยาอนุนามราชชน, 2531; สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2540)

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมชุมชน หมายถึง วิธีปฏิบัติของคนแต่ละชุมชน ที่ร่วมกันเรียนรู้ คิดค้น ทดลอง ปรับเปลี่ยน ภายใต้พื้นฐานด้านความรู้ ความเชื่อ วิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณี พิธีกรรม ภูมิปัญญา บริบทพื้นที่ของชุมชน ลักษณะทางภูมิอากาศ และการแก้ปัญหาในชุมชน ซึ่งชุมชนหรือสังคมเป็นผู้สรรค์สร้างวัฒนธรรมชุมชนออกมาเป็นแบบแผนการปฏิบัติที่เป็นระบบ ที่บ่งชี้ถึงเอกลักษณ์ที่สำคัญของชุมชน มีทั้งรูปธรรมและนามธรรม ผ่านกระบวนการหล่อหลอมความเข้าใจ ความเชื่อ การสำนึกคิด จุดมุ่งหมายร่วมกันของคนชุมชน และแสดงออกมาในรูปแบบการยอมรับด้านคุณค่าความภาคภูมิใจในการเป็นเจ้าของวัฒนธรรม ความรักความหวงแหนวัฒนธรรมของตน ตลอดจนยกย่องวัฒนธรรมชุมชนให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมร่วมเป็นผู้สืบทอดปลูกฝังวัฒนธรรมชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น

ซึ่งมีนักวิชาการทางวัฒนธรรมได้เสนอโครงสร้างของวัฒนธรรมชุมชน (สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์, 2533) มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ระบบการผลิต คือ การต่อสู้เพื่อการมีชีวิตอยู่รอดที่พึงพาธรรมชาติ ได้แก่ การทำมาหากิน หรือ การการสร้างเครื่องมือพื้นบ้านต่างๆ เช่น เครื่องมือล่าสัตว์ในป่า และจับสัตว์น้ำ

องค์ประกอบที่ 2 ระบบการอยู่ร่วมสัมพันธ์กัน ได้แก่ ครอบครัว เครือญาติ ชุมชน จึงต้องจัดระบบความสัมพันธ์ จนเกิดเป็นวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน เกิดเป็นจารีตประเพณี ระบบ กฎเกณฑ์ และพิธีการต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติสำหรับสมาชิกในชุมชนให้ยึดปฏิบัติต่อเนื่องกันไป

องค์ประกอบที่ 3 ระบบความเชื่อ เป็นวัฒนธรรมความเชื่อ ได้แก่ การเห็นคุณค่า การเข้ารับศาสนา การพร้อมเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ

สาระสำคัญของวัฒนธรรมชุมชน คือ แนวทางการดำเนินชีวิตของชาวบ้านที่ช่วยพัฒนาชุมชน โดยให้ความสำคัญกับคุณค่าความเป็นคน และการผสมกลมกลืน (harmony) ของรุ่นบรรพบุรุษจนถึงสมาชิกปัจจุบันที่อยู่ร่วมกันมา วัฒนธรรมชุมชนจึงเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาชุมชนของชาวบ้าน (ประยงค์ ธรรงค์, 2555) และ ความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนนั้นเป็นสิ่งที่แสดงเอกลักษณ์ความเป็นชาติ แสดงศักดิ์ศรี เกียรติภูมิ และความภาคภูมิใจของชาติที่มีวัฒนธรรมอันดีงามสืบทอดความเป็นชาติอันยาวนาน ที่จำเป็นต้องอนุรักษ์ฟื้นฟู และสืบทอดให้คงความเป็นมรดกคู่ประเทศสืบไป ในขณะเดียวกันวัฒนธรรมชุมชนยังช่วยแสดงถึงความเจริญของชนชาติ และช่วยเผยแพร่งานของชาติ และจุดขายของการท่องเที่ยวไทย เนื่องจากวัฒนธรรมไทย มีเสน่ห์และเอกลักษณ์ที่โดดเด่น แสดงออกถึงความเป็นชาติไทยได้อย่างชัดเจน (นงเยาว์ ชาญณรงค์, 2559; นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล, 2557)

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการได้เรียบเรียงความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนต่อสังคมไทย (กวี วรรณ, 2559) ดังนี้

1. สร้างความรักความผูกพันในครอบครัว เช่น ประเพณีสงกรานต์ ซึ่งเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทย ลูกหลานต่างเดินทางกลับบ้านไปหาพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ รดน้ำดำหัวขอพรเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง

2. สร้างขวัญกำลังใจในการประกอบอาชีพ เช่น ประเพณีสู้ขวัญข้าวที่จัดขึ้นเพื่อให้ชาวนาบูชาเทวีแห่งข้าวปลาอาหาร หรือพระแม่โพสพเพื่อให้มีผลผลิตดี ในภาคอีสานจัดประเพณีบุญบั้งไฟขึ้นเพื่อให้ชาวนาและชาวไร่ขอฝนให้ตกตรงตามฤดูและมีน้ำใช้ในการทำการเกษตร

3. สร้างความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เช่น ประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบ เป็นประเพณีที่จัดขึ้นเพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

4. สร้างความกลมเกลียวและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม เช่น ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าวเป็นประเพณีที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของอาชีพชาวนาไทย โดยเจ้าของที่นาจะกำหนดวันในการเกี่ยวข้าว เมื่อถึงวันที่กำหนดเจ้าของนาจะปักธงไว้ ชาวบ้านจะมาช่วยกันเกี่ยวข้าวในแปลงนาของเพื่อนบ้าน เพื่อแสดงถึงความสามัคคีและมีน้ำใจต่อกัน

5. การหล่อหลอมบุคลิกภาพให้กับคนในสังคม เช่น มารยาทสังคม การรับประทานอาหาร การเข้าหาผู้ใหญ่ การแต่งกาย

6. การสร้างเอกลักษณ์ให้แก่สังคม เช่น ภาษา ธงชาติ เพลงชาติ

สรุปได้ว่า ความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชน คือ สิ่งที่แสดงถึงความเป็นชาติ เอกลักษณ์ และวิถีการปฏิบัติที่โดดเด่นของแต่ละชุมชนตามความเชื่อและพื้นที่อยู่อาศัย ซึ่งวัฒนธรรมชุมชนนั้นมีคุณค่าในตนเอง เป็นตัวช่วยในการผสมผสานความสามัคคีต่อคนในชุมชน เป็นตัวสร้างขวัญกำลังใจในการประกอบอาชีพหรือความเชื่อในการดำเนินชีวิต เป็นตัวกระตุ้นในการพัฒนาชุมชน ให้ชุมชนเกิดจิตสำนึกในการร่วมกันพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนของตนสืบไป อีกทั้งยังเป็นจุดเด่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทยด้วย

3.2 ลักษณะและประเภทของวัฒนธรรมชุมชน

สุริรา ชัยรักษา (2555) วัฒนธรรมชุมชนเป็นสิ่งที่สะท้อนการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนนั้นๆ ทั้งด้านความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี วิทยาการ และทุกสิ่งทุกอย่างที่คิดและทำในฐานะเป็นสมาชิกในชุมชน ครอบคลุมถึงธรรมเนียมปฏิบัติ ที่มีการถ่ายทอดและดัดแปลงตามความเหมาะสมของเวลาและยุคสมัย

วิธาน สุชีวงศ์ และ สนธิ บางยี่ขัน (2533) ได้กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมชุมชนตามเกณฑ์พฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ลักษณะดังนี้

1. พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้ภาษา หรือพฤติกรรมที่ได้รับการยอมรับในสังคม
2. พฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกัน หมายถึง พฤติกรรมอย่างหนึ่งที่สอดคล้องกับอีกพฤติกรรมหนึ่ง เช่น การแสดงความเคารพผู้ใหญ่ของไทย ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการยืน การนั่ง การเดิน การพูด เป็นต้น
3. ผลที่เกิดขึ้นตามมา เช่น พฤติกรรมที่แสดงออกมา ทั้งทัศนคติ และการผลิตเครื่องใช้
4. พฤติกรรมที่สามารถถ่ายทอดกันได้ หมายถึง การสอนให้ลูกหลานรับวัฒนธรรมชุมชน (acculturation) และสืบทอดต่อกันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม (cultural heritage)
5. การเปลี่ยนแปลงและผสมผสานกับวัฒนธรรมอื่นๆด้วยกระบวนการที่หลากหลาย เช่น การเผยแพร่วัฒนธรรมของชนกลุ่มหนึ่งให้แก่ชนอีกกลุ่มหนึ่ง (Confusion) หรือ ชนกลุ่มน้อยปรับวัฒนธรรมของตนให้เข้ากับวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ (assimilation) ชนสองกลุ่มปรับวัฒนธรรมของตนให้เข้ากันและกัน (accommodation)

ต่อมา ณรงค์ เสียงประชา (2539) และ วิชัย ภูโยธิน (2551) ได้เสนอลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนเป็น 8 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

ลักษณะที่ 1 เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองความความพอใจให้แก่มนุษย์ (Culture is Gratifying) และช่วยอำนวยความสะดวกในความต้องการขั้นพื้นฐาน ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย และเครื่องนุ่งห่ม

ลักษณะที่ 2 เป็นผลรวมหรือการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Culture is Integrative) ที่เกิดขึ้นในเชิงบูรณาการที่นำองค์ประกอบของวัฒนธรรมต่างๆประสานเข้าด้วยกันเพื่อให้สังคมอยู่รอด เช่น ความรู้ ความเชื่อ แบบแผนหรือแนวทางในการดำเนินชีวิต สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ เป็นต้น

ลักษณะที่ 3 เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ (Pattern of Learned Behavior) เท่านั้น เนื่องจากมนุษย์มีสมองที่ทรงคุณค่า สามารถสื่อสารในการฟังพูดอ่านเขียน สามารถคิดวิเคราะห์ เรียนรู้และถ่ายทอดด้วยตนเองได้ โดยผ่านตัวแทนต่างๆ เช่น พ่อ แม่ เพื่อน โรงเรียน บ้าน สถาบันต่างๆ อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการในการเรียนรู้ ที่ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นจากผลของการเรียนรู้ ทั้ง ด้านทัศนคติ ความรู้ และรูปของวัตถุที่ถูกผลิตขึ้น

ลักษณะที่ 4 เป็นกระบวนการการถ่ายทอดสืบต่อกันมา (Transmitted Among The Members of Society) ระหว่างสมาชิกในสังคม โดยอาศัยเครื่องมือการสื่อสารและการใช้สัญลักษณ์ (Symbolic Communication) เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด ในรูปแบบของคำพูด การเขียน เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกันของสมาชิกในสังคม จนเกิดเป็นมรดกของสังคม (Social Heritage)

ลักษณะที่ 5 เป็นลักษณะเหนือสภาพธรรมชาติ (Super Organic) ลักษณะนี้จะช่วยให้มนุษย์จัดการเรียนรู้ และทำให้มีชีวิตอยู่รอดได้ทั้งด้านกายภาพและทางสังคม ซึ่งแต่ละสังคมย่อมมีวัฒนธรรมแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับแต่ละสังคม

ลักษณะที่ 6 เป็นวิถีชีวิต (Way of Life) หรือแผนการดำเนินชีวิต (Design for Living) ของมนุษย์ที่ต้องยึดถือปฏิบัติตามสิ่งที่สมาชิกของสังคมเห็นว่าดีและเหมาะสม

ลักษณะที่ 7 เป็นผลจากการสร้างสรรค์งานของมนุษย์ ด้วยการปรับปรุง ดัดแปลงนำนวัตกรรมที่ทันสมัยเข้ามาปรับใช้ (Culture is Adaptive) เช่น การเพาะปลูก จากแต่เดิมที่ใช้แรงสัตว์ ซึ่งเป็นวิธีที่ล่าช้าและล้าสมัย จึงทำการผลิตคิดค้น ปรับเปลี่ยนวิธีเป็นใช้ เครื่องจักรมาใช้ในงานเพาะปลูก เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ทำให้ได้ผลผลิตมากขึ้นและสะดวกรวดเร็ว

ลักษณะที่ 8 เป็นของส่วนรวมในสังคมที่ปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน (Shared by Members of Society) สมาชิกในสังคมร่วมเป็นเจ้าของโดยให้การยอมรับและยึดถือปฏิบัติร่วมกันมาอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมชุมชนมีลักษณะเป็นแผนการดำเนินชีวิต หรือ พฤติกรรมที่สืบทอดปฏิบัติร่วมกันมาอย่างยาวนาน ด้วยพฤติกรรมของการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและความพึงพอใจของสมาชิกในสังคม เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคม โดยผลของการเรียนรู้ที่ได้รับนั้นเป็นประโยชน์ส่วนรวม เช่น ความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ และนวัตกรรมที่ดีขึ้นจากเดิม นอกจากนี้วัฒนธรรมชุมชนยังมีการผสมผสานกับวัฒนธรรมอื่นๆ ที่หลากหลาย ทั้งการรับการเผยแพร่ของวัฒนธรรมจากต่างประเทศ และนำปรับมาใช้ให้เหมาะสมกับบริบทหรือความเป็นอยู่ของสังคมไทย จนกลายมาเป็นวัฒนธรรมชุมชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและเป็นมรดกทางสังคมสืบไป

วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของกลุ่มคนในสังคมซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่หลากหลาย มีนักวิชาการด้านวัฒนธรรมทำการแบ่งประเภทหรือเนื้อหาของวัฒนธรรมออกเป็นหลายประการด้วยกัน ตามเหตุผลและความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนความรู้พื้นฐานทางวัฒนธรรมชุมชน ดังนี้

สุพัตรา สุภาพ (2534) ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมชุมชนไว้ 4 ประการ ตามองค์ประกอบของวัฒนธรรม ดังนี้

ประเภทที่ 1 องค์คติ หรือ มโนทัศน์ (Concept) คือ หลักความเชื่อ แนวคิดอุดมการณ์ของกลุ่มชนที่มีมาตรฐานในการคิด การตัดสินใจ และปฏิบัติพฤติกรรมที่แตกต่างออกไปตามสภาพความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมของแต่ละชุมชน

ประเภทที่ 2 องค์พิธีการ (Usage) คือ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่แสดงออกมาในรูปของพิธีกรรมที่สำคัญ และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในแต่ละชุมชน ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีตามสภาพแวดล้อมของชุมชน

ประเภทที่ 3 องค์การ (Association or Organization) คือ กลุ่มหรือสมาคม สโมสร สถาบันต่างๆ ที่ก่อตั้งขึ้นอย่างมีระเบียบแบบแผนที่มีวัตถุประสงค์ กฎเกณฑ์และวิธีดำเนินงานที่ชัดเจน

ประเภทที่ 4 องค์วัตถุ (Instrumental and Symbolic Object) คือ วัฒนธรรมทางวัตถุที่สามารถสัมผัสจับต้องได้ เช่น โบสถ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ และส่วนที่ไม่มีรูปร่าง เช่น ภาษา ตัวเลข ที่เป็นสัญลักษณ์ในการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน

งามพิศ สัตย์สงวน (2543) และ ศิริพร วุฒิกุล (2549) ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

ประเภทที่ 1 วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) เป็นวัฒนธรรมที่สามารถจับต้องสัมผัส

ได้ มักเป็นสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่เกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นของมนุษย์เพื่อตอบสนองความอยู่รอด ความสะดวกสบาย ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ ได้แก่ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม เครื่องแต่งกาย ยานพาหนะ หัตถกรรม อาหาร และสมุนไพรไทย

ประเภทที่ 2 วัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ (Non – Material Culture) คือ เป็นวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ปัญญา และจิตใจมีความเจริญงอกงาม ได้แก่ ภาษาไทย เป็นภาษาประจำชาติ ศาสนาพุทธ เป็นศาสนาประจำชาติไทย ลักษณะนิสัย ได้แก่ ความเป็นมิตร มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีการอธิบายประเภทของวัฒนธรรมชุมชนเพิ่มเติม แบ่งออกเป็น 5 ประเภทย่อยตามแบบแผนแห่งพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อ ภาษา ศิลธรรม ประชญา และกฎหมาย ได้ดังนี้

2.1 สถาบันสังคม คือ ทุกส่วนของวัฒนธรรมที่มีส่วนในการจัดการกับความเป็นอยู่พื้นฐานของสังคม ซึ่งสามารถแบ่งสถาบันได้ดังนี้ สถาบันครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ศาสนา การศึกษา เป็นต้น ดังนั้น สถาบันสังคมคือหัวใจของวัฒนธรรมชุมชน

2.2 เกี่ยวกับการควบคุมทางสังคม คือ สิ่งที่จะช่วยให้สังคมมีความเป็นระบบระเบียบ ซึ่งอาจเกิดจากการควบคุมแบบเป็นทางการ หรือไม่ทางการก็ได้ ซึ่งวัฒนธรรมประเภทนี้ถูกแบ่งเป็นประเภทย่อย 2 ประเภท ได้แก่ 1) ศาสนา ซึ่งมีหลักคำสอนของแต่ละศาสนาซึ่งมีทั้งข้อห้ามหรืองดเว้นและหลักการปฏิบัติ และ 2) ความเชื่อทางสังคม เป็นระบบความคิดเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ของคนในสังคมที่ส่วนใหญ่ให้การยอมรับและปฏิบัติตามกันมา เช่น ความเชื่อเรื่องบุญ บาป กรรม

2.3 ศิลปะ เป็นการสร้างสรรค์ผลงานในด้านต่างๆ ทั้งด้านจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ และวรรณกรรม เป็นต้น

2.4 ภาษา เป็นสัญลักษณ์ประเภทหนึ่งที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน และกิริยาท่าทางที่บ่งบอกความหมาย ซึ่งจะมีความแตกต่างกันออกไปแต่ละสังคม

2.5 พิธีกรรม เป็นพิธีที่จะต้องปฏิบัติตามในแต่ละขั้นตอนของประเพณีต่างๆ

ประเภทที่ 3 ค่านิยม คือ มาตรฐานที่ใช้การวัดสิ่งที่มีค่าของสังคม สิ่งใดถูกวัดให้มีค่า มนุษย์จะอยากได้อะไรและมีและอยากเป็น ด้วยความเชื่อนี้จึงทำให้เกิดความเป็นระเบียบในสังคม

ประเภทที่ 4 ประเพณีต่างๆ เป็นสิ่งปฏิบัติต่อเนื่องกันมาอย่างยาวนาน เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีตักบาตรเทโว เป็นต้น

ประเภทที่ 5 กฎหมาย คือ เป็นกฎระเบียบในการควบคุมสังคมโดยตรง ทำให้สังคมเกิดความสงบสุขและมีความเสมอภาคต่อกัน เป็นผลให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

สรุปได้ว่า ประเภทของวัฒนธรรมชุมชน มีทั้งประเภทวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุที่สามารถจับต้องได้ ที่ตอบสนองความต้องการ ให้เกิดความสุขในการดำเนินชีวิต ความสำเร็จในชีวิต และวัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุจับต้องไม่ได้ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมทางด้านจิตใจ ช่วยควบคุมและจัดการทางสังคมและช่วย

แสดงเอกลักษณ์ที่โดดเด่นทางสังคม ซึ่งการรับรู้และเข้าใจมีการยอมรับร่วมกันของคนในสังคมที่ยึดถือปฏิบัติ ที่เป็นการสร้างความเจริญอกงามในสังคมมนุษย์และสังคมที่สงบสุข

3.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมชุมชน

สังคมและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่คู่กัน หากสังคมเปลี่ยนวัฒนธรรมก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่นเดียวกันถ้าวัฒนธรรมเปลี่ยนสังคมก็จะเปลี่ยนแปลงตาม ซึ่งความเป็นจริงนั้นวัฒนธรรมไม่ได้หยุดนิ่งและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในภาวะของการสั่นไหวตลอดเวลา เนื่องจากสังคมโลกพัฒนาเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) อันเป็นผลมาจากวิวัฒนาการความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เข้ามามีบทบาทในสังคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งแบบค่อยเป็นค่อยไป และแบบฉับพลันทันที โดยมีขอบเขตของการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับเล็กหรือระดับวงกว้าง ที่เกิดจากการรับอิทธิพลของวัฒนธรรมอื่นๆ ในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การบูรณาการทางวัฒนธรรม การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม และการรับเอาวัฒนธรรมมาใช้ในแต่ละสังคม รวมถึงความล่าช้าทางวัฒนธรรม (cultural lag) อันเกิดจากสาเหตุการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่ไม่กระจายสัดส่วนอย่างทั่วถึงในสังคม ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างคนรุ่นหนึ่งกับคนอีกรุ่นหนึ่ง เรียกว่า ช่องว่างทางวัฒนธรรม (culture gap) ดังนั้น กระแสโลกาภิวัตน์จึงเป็นทั้งคุณและโทษต่อวัฒนธรรมชุมชน กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดทางเลือกในความหลากหลายของวัฒนธรรม ถือเป็นการหยิบยื่นสิ่งดีๆ เข้าสู่การพัฒนาชุมชน และในขณะเดียวกันอาจนำพาสิ่งไม่ดีเข้ามาคุกคามและกัดกร่อนวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนด้วย (สุธีรา ชัยรักษา, 2555)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 กล่าวถึง สถานการณ์ในประเทศไทยที่กำลังเผชิญกับการเลื่อนไหลของกระแสวัฒนธรรมโลกที่เกิดการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรม ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ทักษะคติ ความเชื่อ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รวมถึงการเรียนรู้และการบริโภคในรูปแบบต่างๆ พลวัตความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยนี้ ได้รับ อิทธิพลจากกระแสวัฒนธรรมโลกมีสาเหตุจากโลกาภิวัตน์ อาทิ การใช้สื่อออนไลน์ในการจับจ่ายใช้สอยและการทำธุรกรรมต่างๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์โดยไม่จำเป็นต้องรู้จักตัวตนซึ่งกันและกัน การบริโภคสื่อหลายช่องทางในช่วงเวลาเดียวกัน ส่งผลให้คนไทยเข้าถึงข้อมูลได้อย่างไร้ขีดจำกัด เกิดการสร้างวัฒนธรรมร่วมสมัย ด้วยกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เข้าสู่ประเทศไทย ทำให้ค่านิยมในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในขณะที่คนไทยจำนวนไม่น้อยยังไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม ทั้งด้านค่านิยม ทักษะคติ และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต โดยละทิ้งค่านิยมที่ดีงามอันเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย และลดคุณค่าของความเป็นไทย ส่งผลให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เป็นรากเหง้าของคนไทยถูกกลืน

โดยวิถีชีวิตแบบใหม่ เกิดค่านิยมยึดตนเองเป็นหลักมากกว่าการคำนึงถึงสังคมส่วนรวม รักสนุกและความสบาย ละเลยอัตลักษณ์ ขาดวินัย วัตถุนิยม และนำไปสู่การสูญเสียคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิม และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในสังคมไทย ซึ่งถือเป็นวิกฤตการณ์ทางวัฒนธรรมชุมชนที่ค่อนข้างรุนแรง นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมชุมชนยังเกิดจากสาเหตุของความคลาดเคลื่อนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยแก่คนรุ่นหลังระหว่างผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม รวมถึงเครื่องมือและวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่อาจสร้างความเข้าใจที่ไม่ตรงกันของสมาชิกในสังคม เป็นเหตุให้สังคมไทยเกิดความล้มเหลวในการดำรงรักษาเอกลักษณ์ และอธิปไตยทางวัฒนธรรม จากสาเหตุการละเลยปล่อยให้กระแสวัฒนธรรมตะวันตกในแง่มุมต่างๆ เข้ามาครอบงำทางด้านความคิด การมองโลก แบบแผนการประพฤติปฏิบัติ ค่านิยม วิธีการดำเนินชีวิตของประชาชนชาวไทย จนเกิดการเสื่อมถอยวัฒนธรรมชุมชนที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้ จนเกิดปัญหาทางสังคมวัฒนธรรมอื่นๆ ตามมา อาทิ ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหา สิ่งแวดล้อม ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาการหย่าร้างและความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาการมีค่านิยม ที่เบี่ยงเบนหรือไม่พึงประสงค์ของสังคม ซึ่งเป็นการทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิมของประเทศไทยโดยไม่รู้ตัว ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับวางรากฐานการปรับเปลี่ยนให้คนมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมไทย (พึงรัก ริยะชน, ม.ป.ป.)

ซึ่งมีนักวิชาการทางวัฒนธรรมได้เสนอสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมชุมชนด้วยสาเหตุ ดังนี้

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมชุมชนนั้น เกิดจากทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion) คือ กระบวนการที่มีลักษณะกระจายวัฒนธรรมหนึ่งไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง การยืมวัฒนธรรม การบูรณาการทางวัฒนธรรม และการรับวัฒนธรรมจากสังคมข้างเคียงเป็นผลให้เกิดวัฒนธรรมที่แพร่กระจายออกไป เช่น วัฒนธรรมตะวันตกที่แพร่กระจายเข้ามา มีอิทธิพลในประเทศต่างๆ อย่างเห็นได้ชัดทางซีกโลกตะวันออก ทำให้คนไทยรับวัฒนธรรมต่างๆ เข้ามาได้แก่ วัฒนธรรมทางด้านเทคโนโลยี และวัฒนธรรมการแต่งตัว ที่ถูกหล่อหลอมการนุ่งกางเกงและนุ่งกระโปรงจนหลงลืมไปว่าเป็นวัฒนธรรมชาวตะวันตก นอกจากนี้การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมได้ขยายวงกว้างไปในด้านการคมนาคม ที่นำพาความเจริญก้าวหน้าด้านต่างๆ สู่ความเจริญรุ่งเรืองในสังคม รวมถึงการเปิดโอกาสให้กลุ่มคนต่างวัฒนธรรมได้เข้ามาใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมไทย ก่อให้เกิดการรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน (อมรา พงศาพิชญ์, 2547)

สร้อยพัฒน์ ต้นสุขเกษม (2547) ทำการสรุปสาเหตุการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมชุมชน ไว้ 2 ประการ ได้แก่ สาเหตุการเปลี่ยนแปลงเกิดจากปัจจัยภายนอกระบบสังคม และการเปลี่ยนแปลงเกิดจากปัจจัยภายในระบบสังคม

ประการที่ 1 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยภายนอกระบบสังคม หมายถึง การรับวัฒนธรรมต่างชาติ ทั้งที่เจตนาและไม่เจตนา ซึ่งเป็นผลจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางระบบการสื่อสารคมนาคมที่มีประสิทธิภาพ ความเจริญทางเศรษฐกิจขยายตัวอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการติดต่อทางธุรกิจและการค้าขายกับต่างประเทศที่ทำให้มีการรับเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามา ดังนั้นถ้าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการพิจารณากลับกรองวัฒนธรรมใหม่ๆ ที่ได้รับการเผยแพร่เข้ามาอย่างเหมาะสมเหมาะสมกับสภาพสังคมของตนเอง ถือว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยนำพาสังคมไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง

ประการที่ 2 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเกิดจากปัจจัยภายในระบบสังคม การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมจากปัจจัยภายในระบบสังคมที่เกิดจากด้านต่างๆ ในสังคม ดังต่อไปนี้

2.1 รูปแบบการถ่ายทอดวัฒนธรรมในสถาบันครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยสภาพเศรษฐกิจที่ทำให้ผู้ปกครองมีภาระหน้าที่ในการทำงานที่มากขึ้น ส่งผลให้เวลาในการอบรมและให้ความสำคัญต่อบุตรหลานลดน้อยลง ในเวลาเดียวกันบุตรหลานกลับกลายเป็นมีความสำคัญในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ผ่านทางสื่อเทคโนโลยีมากขึ้น ทำให้แนวคิดในการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป เกิดเป็นช่องว่างระหว่างวัย ขาดความต่อเนื่องในการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ขาดความประสานกลมกลืนระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านพฤติกรรมและระเบียบแบบแผนทางประเพณีอยู่เสมอ

2.2 ระบบการศึกษา ด้วยปัจจุบันระบบการศึกษาของสังคมไทยมุ่งเน้นหลักวิชาการและวิธีการสอนเป็นสำคัญ ส่วนหลักการดำเนินชีวิต หรือ วัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ ศาสนา ความเชื่อ ปรัชญา ค่านิยม คุณธรรมและ จริยธรรม ที่ถูกให้ความสำคัญน้อยลงไป เป็นผลให้คนรุ่นใหม่ขาดความเข้าใจและเกิดความซาบซึ้งทางวัฒนธรรมไทย และหันมายอมรับอิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกอย่างง่ายดาย ขาดจุดยืนในการพิจารณาเลือกรับวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับสภาพสังคมของตนเอง

2.3 สภาพเศรษฐกิจ ปัจจุบันเศรษฐกิจกำลังก้าวกระโดดขยายตัวอย่างรวดเร็ว คนในสังคมจำเป็นต้องเร่งรีบในการดำเนินชีวิต ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาพิจารณาด้านวัฒนธรรมและศีลธรรมเท่าที่ควร ทำให้ความเชื่อ ค่านิยม และวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของสังคมบางอย่างเปลี่ยนแปลงไป และไม่สะดวกในการช่วยดำรงรักษา อนุรักษ์วัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอ ด้วยเหตุนี้ทำให้คุณค่าของวัฒนธรรมบางประการเกิดการเสื่อมถอยลงจากสภาวะทางเศรษฐกิจและค่านิยมทางวัตถุที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

2.4 อิทธิพลของสื่อเทคโนโลยี เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดให้วัฒนธรรมหลากหลายจากนานาประเทศ สื่อมวลชนถือเป็นช่องทางในการนำเสนอ ถ่ายทอด และสะท้อนวัฒนธรรม ทั้งด้านความคิดและทัศนคติ ส่งต่อให้กับประชาชนได้อย่างรวดเร็วและกระจายข่าวได้กว้างที่สุด เพื่อให้เกิดการรับรู้ อีกทั้งยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมและวิถีชีวิตของประชาชน ปัจจุบัน

สื่อมวลชนส่วนใหญ่ยังหวังผลทางการค้ามากกว่าบริการสังคม ทำให้การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมยังขาดการกำหนดจุดมุ่งหมายและการคัดเลือกวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับสังคมไทย

กล่าวโดยสรุป คือ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีด้วยกัน 2 สาเหตุหลัก คือ จากปัจจัยภายในของระบบสังคม เริ่มจากสถาบันครอบครัวที่มีรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมที่ทันสมัย ทำให้เกิดการหลงลืมการถ่ายทอดวัฒนธรรมแบบแผนประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าของไทย ด้านการศึกษาที่ปรับให้มีความเป็นสากลมากขึ้นมุ่งเน้นให้ความสำคัญแก่วิชาการและลดความสำคัญในหลักการดำเนินชีวิตหรือวัฒนธรรมชุมชน ส่วนในด้านเศรษฐกิจที่มีการขยายตัวด้วยความรวดเร็ว เกิดการปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิต ค่านิยม และวัฒนธรรมให้เจริญก้าวหน้าเทียบเท่าหลักสากลและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และด้านอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีความทันสมัยการมุ่งเน้นทางการค้าและหวังกำไร ปรับระดับช่องทางการสื่อสารและเนื้อหาการถ่ายทอดที่ทันสมัยเท่าทันสถานการณ์โลก จนอาจหลงลืมการถ่ายทอดสะท้อนวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของไทย ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมชุมชนจากระดับเล็กกระจายออกไปเป็นวงกว้าง และอีกสาเหตุหนึ่ง คือ เกิดจากปัจจัยภายนอกของสังคมที่มีการรับอิทธิพลทางวัตถุนิยม ความก้าวหน้าเทคโนโลยี และธรรมเนียมต่างๆที่เป็นหลักสากล ทำให้เกิดพฤติกรรมการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เกิดการยืมวัฒนธรรม การรับเข้ามาของวัฒนธรรมจากสังคมข้างเคียง เกิดการลอกเลียนแบบ และมีการนำมาปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ซึ่งในปัจจุบันวัฒนธรรมไทยเปิดรับความหลากหลายมากขึ้น แต่ถ้าหากคนในสังคมหลงใหลไปตามกระแสนิยมของโลก โดยไม่ทันพิจารณาถึงความเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย อาจเป็นผลให้วัฒนธรรมชุมชนอันดีงามของไทยถูกกลืนและสูญหายไปในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ ประเสริฐ ณ นคร (2542) กล่าวถึงวัฒนธรรมชุมชนที่เป็นรากฐานของประเทศชาติ แสดงถึงเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย แสดงถึงภูมิปัญญาของคนไทยที่ได้สั่งสมกันมาเป็นเวลานานพันปี และในปัจจุบันวัฒนธรรมต่างประเทศกำลังหลั่งไหลเข้ามาสู่ประเทศไทย พร้อมกับความเจริญทางวัตถุ ซึ่งการรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามาอย่างฉาบฉวย ส่งผลให้เกิดความไม่มั่นคงในรากฐานของประเทศไทยและอาจจะพังทลายลงเมื่อใดก็ได้

3.4 แนวทางในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมชุมชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม เนื่องจากการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคนและพัฒนาชาติ ที่กำหนดในมาตรา 43 ไว้ว่า บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ และกำหนดมาตรา

57 หน้าทีของรัฐ ที่กล่าวถึงการดำเนินงานทางวัฒนธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พ.ศ. 2560, 2560) ดังนี้

1. อนุรักษ์ ฟื้นฟู ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และ ศิลปะวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และ จารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรม ที่ เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิ และมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

2. อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหาร จัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุล และยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการ และได้รับ ประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ

ซึ่งในประเทศไทยนั้นมีหน่วยงานที่ดูแลและรับผิดชอบงานด้านวัฒนธรรมโดยตรง คือ กระทรวงวัฒนธรรม ที่มีพันธกิจและหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริม พัฒนา ต่อยอด ทำนุบำรุงวัฒนธรรม สร้างจิตสำนึก สร้างค่านิยม การศึกษา วิจัย สร้างนวัตกรรมทางวัฒนธรรม การสืบทอดและพัฒนา อย่างยั่งยืน โดยมีการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. 2563 ตามแนวคิดที่ว่า สืบสาน รักษา ต่อยอดงานศิลปวัฒนธรรม และปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วย หลักธรรมาภิบาล ภายใต้การนำของนายอิทธิพล คุณปลื้ม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ที่ได้ น้อมนำพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิร เกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นหลักชัยในการขับเคลื่อนงานวัฒนธรรมของชาติคนไทย และประชาคมโลกได้ ตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของไทย นำไปสู่การสร้างควมสามัคคี ประองตอง จรรโลง ประเทศไทยให้เป็นประเทศไทยที่น่าอยู่และน่าท่องเที่ยว ยืนหยัดอย่างสมภาคภูมิในเวทีโลก ดังนี้

1. การสืบสานงานวัฒนธรรมของชาติ ด้วยการอนุรักษ์ ฟื้นฟู เผยแพร่ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ศิลปะ ประเพณี ภูมิปัญญา ผ่านกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะงานพระราชพิธี และกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ ด้วยความจงรักภักดีและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ตลอดจนการทำนุบำรุงทุกศาสนาในประเทศไทย ส่งเสริมศิลปินท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ประณีต ศิลป์ ศิลปะการแสดง

2. การรักษาและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรม ด้วยการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความ สำนึกรัก และหวงแหนในมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ ส่งเสริมการสร้างควมเชื่อมโยงระหว่าง ปราชญ์ด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรมทุกสาขา โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน

การพิทักษ์รักษามรดกทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น ลดช่องว่างและความขัดแย้งทางความคิดระหว่างวัย เพื่อให้คนรุ่นใหม่ตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมและความเป็นไทย ตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนานาชาติอารยประเทศ

3. การต่อยอดวัฒนธรรมด้วยการนำคุณค่าของวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์สินค้าและบริการ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวและบริการทางวัฒนธรรม โดยการนำทุนและทรัพยากรทางวัฒนธรรมมาต่อยอดในการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและประเทศชาติอย่างเป็นรูปธรรม

4. การปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยหลักธรรมาภิบาลและการสร้างคุณค่าทางสังคม ตามแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พุทธศักราช 2559-2564) ด้วยการนำมิติทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน/ราชการ) และพลังบรม (บ้าน โรงเรียน มัสยิด) ร่วมบูรณาการการทำงานกับทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อสร้างคนดี สังคมดี ปลุกฝังคุณธรรม สร้างค่านิยม “คุณธรรมนำการพัฒนา” และจิตสำนึกที่ดีแก่ประชาชน สร้างสังคมไทยให้เป็น “สังคมคุณธรรมที่ยั่งยืน” ต่อไป

โดยกระทรวงวัฒนธรรมได้จัดทำกรอบทิศทางการยุทธศาสตร์ด้านวัฒนธรรมระยะ 20 ปี ได้วิเคราะห์กรอบทิศทางการยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ประกอบกับกรอบทิศทางการพัฒนาสู่ประเทศไทย 4.0 และกรอบทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) รวมทั้งข้อเสนอของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศที่เกี่ยวข้องกับงานวัฒนธรรม เพื่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ด้านวัฒนธรรมระยะ 20 ปี โดยให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ในทุกช่วงวัย เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม มีทักษะความรู้และความสามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่รวดเร็ว รวมทั้งการสร้างค่านิยมความเป็นไทยที่ดีงาม การอนุรักษ์สืบสาน สร้างสรรค์มรดก ศิลปะ วัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาไทย บนพื้นฐานของการมีสถาบันสังคม และวัฒนธรรมที่เข้มแข็งเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด จำเป็นต้องมีการ บูรณาการกับหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนทุกภาคส่วน เพื่อให้การขับเคลื่อนบรรลุผลอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม มุ่งไปสู่การสร้าง ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน อย่างเป็นธรรมและทั่วถึงสืบไป

จากกรอบทิศทางการยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านวัฒนธรรม พ.ศ. 2560 กระทรวงวัฒนธรรมนำเสนอการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในมิติวัฒนธรรม พบปัจจัยที่ต้องเร่งรัดในการดำเนินงานหลายประการ ได้แก่

ปัจจัยที่ 1 การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีความรัก ความหวงแหน และภาคภูมิใจใน

อัตลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น

ปัจจัยที่ 2 การยกระดับการบริหารจัดการมรดกและทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

1. การนำทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเพิ่มคุณค่าหรือมูลค่าให้กับสินค้าและบริการที่ตรงกับความต้องการของตลาด
2. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม รวมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ
3. การพัฒนารูปแบบและเทคนิคการแสดงของไทยให้มีความทันสมัย น่าสนใจ และได้มาตรฐานในระดับสากล
4. การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมในมิติทางวัฒนธรรม
5. การสร้างความรู้ ความเข้าใจและความสำคัญของประชาคมอาเซียนใน 2 มิติ ศาสนาและวัฒนธรรม
6. การส่งเสริมและยกระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ และวิดิทัศน์ แบบครบวงจร
7. การนำมิติทางศาสนา วัฒนธรรมไปใช้ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้
8. การบูรณาการการดำเนินงานด้านศาสนา และวัฒนธรรม

พร้อมทั้งมีแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน ได้แก่

1. บรรจุหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นวิชาบังคับและวิชาบังคับแก่นในสถานศึกษา ต้องเกิดจากการประสานความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการกับกระทรวงวัฒนธรรม โดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้กำหนดหลักสูตร การเรียนการสอน ระยะเวลา การเรียน การสอนที่เหมาะสม กระทรวงวัฒนธรรม ดำเนินการรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้
2. ส่งเสริมให้มีการวางหลักสูตรการเรียนรู้อบรมภายในท้องถิ่น นอกเหนือจากหลักสูตร การเรียนรู้หลักที่ให้เด็กเยาวชนในสถานศึกษาได้ไปศึกษาองค์ความรู้และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น บ้านครูภูมิปัญญา บ้านปราชญ์ชาวบ้าน โดยผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

นอกจากนี้ยังจัดทำแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2559-2563 สำหรับเตรียมความพร้อมในการรับมือการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างค่านิยมที่ถูกต้องให้กับ

สังคม รวมทั้งให้บรรทัดฐานที่ดีงามในสังคมเพื่อเป็นกลไกในการควบคุมการประพฤติ และปฏิบัติในสังคม โดยมีแนวคิดที่ว่า รื้อฟื้นคุณค่าดั้งเดิม และสร้างคุณค่าใหม่ของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรส่งเสริมประชาชนในสังคมให้มีความรู้และความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้รู้เท่าทันและป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบในด้านลบหรือเกิดน้อยที่สุดจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมโลกาภิวัตน์ได้ ที่มุ่งเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนี้แนวทางการส่งเสริมคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนควรเริ่มต้นจากการตระหนักเห็นถึงคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของตนเสียก่อน และร่วมกันสร้างสรรค์แนวทางการส่งเสริมคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้อง รวมถึงการเสริมสร้างทักษะและการจัดการปัญหาทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งช่วยกันลดปัจจัยเสี่ยงต่างๆที่จะทำให้เกิดผลกระทบทางวัฒนธรรม ด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ขณะเดียวกัน การที่เรารู้จักปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมชุมชนอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์หรือยุคสมัยได้นั้น ถึงแม้ว่าการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมชุมชนจะมีการปรับหรือเปลี่ยนรูปแบบการปฏิบัติไปบ้าง นับว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมชุมชน และยิ่งไปกว่านั้น คือ การร่วมกันรักษาแก่นแท้ของวัฒนธรรมไทยอันดีงามให้คงอยู่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) เพื่อธำรงไว้ซึ่งความเป็นอัตลักษณ์แห่งความเป็นไทยสืบไป

จึงมีนักวิชาการด้านวัฒนธรรมหลายท่านได้นำเสนอแนวทางหรือวิธีการในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนดังต่อไปนี้

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2540) ได้เสนอแนวคิดการพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนในสังคมไทยแบ่งออกเป็น 6 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 เน้นการพัฒนาและส่งเสริมแบบกลุ่มเพื่อความสอดคล้องของวัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิมของคนไทยที่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ไม่มีการแข่งขันและเอารัดเอาเปรียบต่อกัน

ประการที่ 2 ปลุกจิตสำนึกในชุมชนด้วยความรัก ความสามัคคี ความภาคภูมิใจในชุมชน

ประการที่ 3 สร้างกระบวนการปลูกฝังทางจิตสำนึกชุมชนไทยผ่านปัญญาชนของชุมชน ด้วยการถ่ายทอดจิตสำนึกที่มีต่อวัฒนธรรมชุมชนส่งต่อไปกับ นักวิชาการชุมชน นักพัฒนาและผู้นำในชุมชนเพื่อร่วมสืบทอดและสืบสานจิตสำนึกของชุมชนส่งต่อรุ่นต่อรุ่น

ประการที่ 4 ร่วมกันจัดกลุ่มหรือองค์กรของกลุ่มชาวบ้าน เช่น สหกรณ์ สมาคม ชมรม เพื่อให้มีอำนาจในการต่อรองกับองค์กรภายนอกของชุมชน

ประการที่ 5 การสร้างภาคีเครือข่ายสำหรับการประสานงานสำหรับการถ่ายทอดและสานต่องานทางวัฒนธรรมชุมชน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ต่อกันระหว่างเครือข่าย

ประการที่ 6 การช่วยกันรักษานุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ เพื่อมุ่งเน้นในการพึ่งพาตนเองของชุมชน

วิชัย ญโยธิน (2551) เสนอแนวทางการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน โดยมีวิธีการ ดังนี้

วิธีการที่ 1 การศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมชุมชน อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและมีความเกี่ยวข้องกับรากฐานการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้รับความรู้ เห็นถึงความสำคัญ และเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมชุมชน พร้อมทั้งจะนำข้อมูลจากการศึกษาไปทำประโยชน์ให้กับชุมชน

วิธีการที่ 2 การส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน โดยเริ่มจากการสร้างเสริมความเข้มแข็งในชุมชน ด้วยการเตรียมความพร้อมในการรับมือและบริหารจัดการกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ และการรับวัฒนธรรมอื่นเข้ามาในชุมชน เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจและมั่นใจมากขึ้น พร้อมทั้งร่วมปลูกฝังการเห็นคุณค่า การร่วมรักษานุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิม ที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติและชุมชนให้คงอยู่ตลอดไป

วิธีการที่ 3 การรณรงค์เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชน ด้วยการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนให้กับประชาชนและภาคเอกชน ให้ทุกภาคส่วนเกิดความรับผิดชอบร่วมกันในการสนับสนุนและส่งเสริมการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม

วิธีการที่ 4 การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศ ด้วยการใช่วัฒนธรรมชุมชนเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน

วิธีการที่ 5 การร่วมกันรักษาและฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนที่เป็นสมบัติของชาติ ด้วยการส่งเสริมทัศนคติที่ดีให้กับประชาชนเพื่อร่วมกันรักษาและสืบสานวัฒนธรรมชุมชนให้ดำรงอยู่ต่อไป

วิธีการที่ 6 การจัดทำสื่อสารสนเทศในการเผยแพร่วัฒนธรรมชุมชน ด้วยการสร้างระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ กระจายข่าวสารทางวัฒนธรรมให้กับประชาชน ดังนั้น สื่อมวลชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการถ่ายทอดและประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางวัฒนธรรมชุมชน

ซึ่งสอดคล้องกับ วงเดือน นาราัจจ์ และ ชมพูนุท นาคริรักษ์ (2556) ที่ได้รวบรวมวิธีการในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนจากการนำเสนอของนักวิชาการทางวัฒนธรรมหลายๆ ท่าน โดยจำแนกออกเป็น 8 วิธีการดังนี้

วิธีการที่ 1 การศึกษาค้นคว้าวิจัย เป็นการศึกษาเรื่องราวของวัฒนธรรมชุมชน ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพื่อทำความรู้จักและเข้าใจในวัฒนธรรมชุมชนอย่างลึกซึ้ง

วิธีการที่ 2 การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน โดยการปลูกจิตสำนึกคนในชุมชนในฐานะผู้อาศัยในชุมชนเกิดการตระหนักเห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชน มีจิตสำนึกที่ดีในการร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์และมีคุณค่าประจำชุมชน ด้วยการส่งเสริมการจัดและเข้าร่วมกิจกรรมทางประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ และสนับสนุนการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ของชุมชน เพื่อจัดแสดงบริบทของชุมชนและความเป็นมาของชุมชน รวมทั้งประวัติและความเป็นมาของวัฒนธรรมชุมชน เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจให้กับคนในชุมชน

วิธีการที่ 3 การฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชน ด้วยการคัดเลือกวัฒนธรรมชุมชนที่สูญหายไปแล้วหรือไม่ได้รับการอนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมชุมชน สรรค์สร้างคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนต่อความจำเป็นในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน เพื่อสร้างค่านิยมให้วัฒนธรรมชุมชนได้กลับมาเจริญรุ่งเรืองและเป็นที่ยอมรับอีกครั้ง

วิธีการที่ 4 การพัฒนาวัฒนธรรมชุมชน เป็นการปรับปรุงวัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิมให้มีความทันสมัยมากขึ้นและเข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยการนำวิทยาการต่างๆ ที่ทันสมัยเข้ามาประยุกต์ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกและกระตุ้นความสนใจในการจัดกิจกรรมการส่งเสริม การอนุรักษ์ และการเผยแพร่ทางวัฒนธรรมชุมชน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของหลักการปฏิบัติทางวัฒนธรรมชุมชนอันดีงาม

วิธีการที่ 5 การถ่ายทอดวัฒนธรรมชุมชน ด้วยการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ การตระหนักเห็นคุณค่า คุณประโยชน์และหลักการปฏิบัติทางวัฒนธรรมชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน โดยการถ่ายทอดอาจมีทั้งรูปแบบถ่ายทอดผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ

วิธีการที่ 6 การส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมชุมชน การสนับสนุนการรวมกลุ่มเครือข่ายการส่งเสริมและสืบสานวัฒนธรรมชุมชน ด้วยการจัดกิจกรรมของวัฒนธรรมชุมชนอย่างต่อเนื่อง

วิธีการที่ 7 การเผยแพร่แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมชุมชน ด้วยการส่งเสริมการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมชุมชน โดยใช้สื่อการเผยแพร่และวิธีการต่างๆ ที่ทันสมัย ให้วัฒนธรรมชุมชนเป็นที่รู้จักในวงกว้าง

วิธีการที่ 8 การส่งเสริมปราชญ์ท้องถิ่นทางด้านวัฒนธรรมชุมชน ด้วยการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านที่มีศักยภาพและเชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมชุมชน ได้มีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ความสามารถทางวัฒนธรรมชุมชนให้กับผู้ที่สนใจและต้องการเรียนรู้

นอกจากนี้ สุธีรา ชัยรักษา (2555) ได้ทำการสรุปถึงแนวทางการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนไว้ว่า หากเรายังใส่ใจ เห็นคุณค่า และให้ความสำคัญในวัฒนธรรมของตนเอง ไม่ยกย่องและชื่นชมในวัฒนธรรมของผู้อื่นมากเกินไป ถ้าเป็นเช่นนั้นกระแสโลกาภิวัตน์ก็ไม่สามารถ

ทำลายฐานรากเดิมของวัฒนธรรมชุมชนได้ วัฒนธรรมในทุกพื้นที่ทุกสังคมบนโลกนี้ยังต้องรักษาความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมไว้ ไม่ใช่มีวัฒนธรรมที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งโลก เพราะสภาพแวดล้อมต่างๆ ทั่วโลกแตกต่างกัน การมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ถือเป็นการสร้างทางเลือกแก่สมาชิกในชุมชนนั้นได้อีกทาง ในขณะเดียวกันโลกาภิวัตน์อาจจะช่วยเผยแพร่และส่งเสริมธำรงวัฒนธรรมของชุมชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า ประเทศไทยมีทั้งหน่วยงานและนักวิชาการทางด้านวัฒนธรรมที่มีบทบาทหลักในการค้นคว้า วิจัย ส่งเสริม พัฒนา อนุรักษ์ สืบสาน และเผยแพร่วัฒนธรรมของไทย โดยมีการดำเนินงานในมิติทางวัฒนธรรม เช่น การเสริมสร้างค่านิยมส่งเสริมอัตลักษณ์ความเป็นไทย การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้และปฏิบัติตามหลักศาสนา ประเพณี วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น โครงการพัฒนาการเรียนรู้ด้านศาสนา ศิลปะ สังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมชุมชน

3.5 การวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน

การวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน เป็นการวัดคุณลักษณะเชิงลึกทางวัฒนธรรมที่ประกอบด้วย ความรู้ ทัศนคติ เจตคติ พฤติกรรม ตลอดจนการตระหนักเห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนที่มีอยู่ในตัวบุคคล ซึ่งแต่ละบุคคลนั้นจะมีระดับการเห็นคุณค่าที่ต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อมและสังคม ซึ่งนำชัย ศุภฤกษ์ ชัยสกุล ได้กล่าวถึง ฟรานซ์ โบแอส (Franz Boas) นักมานุษยวิทยาชาวเยอรมันผู้สนับสนุนแนวคิดที่ว่า “วัฒนธรรมสามารถวัดได้โดยนำวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาเปรียบเทียบกัน และพิจารณาคุณลักษณะที่สูงกว่าหรือด้อยกว่าของแต่ละวัฒนธรรม แต่ยังคงเชื่อว่าวัฒนธรรมนั้นไม่มีวัฒนธรรมใดที่ดีกว่าหรือเลวกว่ากัน” (นำชัย ศุภฤกษ์ ชัยสกุล, 2557) ดังนั้น ในการวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมจึงสามารถวัดได้ด้วยเครื่องมือทางสังคมศาสตร์ โดยมีนักวิชาการทางวัฒนธรรมหลายท่านออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวัดด้านวัฒนธรรมที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสรุปไว้ดังนี้

Bennett (1986) ผู้ริเริ่มสร้างแบบจำลองพัฒนาการความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม (Developmental Model of Intercultural Sensitivity) หรือที่เรียกว่า Bennett scale มีการนำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย สำหรับประเมินความเข้าใจและความแตกต่างทางวัฒนธรรมในสังคม ตลอดจนวัฒนธรรมอื่นๆ โดยมีลักษณะแบบสอบถามดังนี้

1. เครื่องมือ DMIS คือ การจำลองพัฒนาการด้านวัฒนธรรม 6 ลำดับขั้น ประกอบด้วยข้อ

คำถามเกี่ยวกับประสบการณ์พื้นฐานทางวัฒนธรรม ความแตกต่างทางวัฒนธรรม และการคาดการณ์ด้านพฤติกรรมและทัศนคติที่สามารถเกิดขึ้น

2. เป็นแบบประเมินบุคคลตามลำดับขั้นทั้ง 6 ระดับ โดยขั้นที่ 1-3 เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในสังคม ได้แก่ การรับรู้ การรู้จัก และความเข้าใจทางวัฒนธรรม และขั้นที่ 4-6 จะเกี่ยวข้องกับบริบทชาติพันธุ์และความซับซ้อนของวัฒนธรรมอื่นๆ ได้แก่ การยอมรับ และการปรับตัวทางวัฒนธรรม

ในปี ค.ศ. 2003 เหล่านักวิชาการได้สร้างแบบวัดการรับรู้ทางวัฒนธรรมทางพยาบาล (Measuring Cultural Awareness in Nursing Students) ใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนพยาบาลสำหรับประเมินความอ่อนไหวและความสามารถทางวัฒนธรรมทางพยาบาล (Rew, Becker, Cookston, Khosropour, & Martinez, 2003) โดยแบบสอบถามมีลักษณะดังนี้

1. เป็นแบบสอบถามวัดการรับรู้ทางวัฒนธรรม ทั้งหมด 4 ด้าน คือ การตระหนักทางวัฒนธรรม Cultural awareness (แสดงถึงมิติด้านอารมณ์) ความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม Cultural sensitivity (แสดงถึงมิติทางเจตคติ) ความรู้ทางวัฒนธรรม Cultural knowledge (แสดงถึงมิติความรู้ความเข้าใจ) และ ทักษะทางวัฒนธรรม Cultural skills (แสดงถึงมิติด้านพฤติกรรม)

2. วิธีการตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบต้องพิจารณาข้อความและเลือกตอบให้ตรงกับความรู้สึกของตนมากที่สุด โดยมีตัวเลือกรูปแบบ Likert เป็นมาตราส่วน 7 ระดับ ได้แก่ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยเล็กน้อย ไม่เห็นด้วย เห็นด้วยเล็กน้อย เห็นด้วย เห็นด้วยอย่างยิ่ง

Cumming et al. (2005) และ O'Donohue and Benuto (2010) ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า สร้างแบบวัดการรับรู้ทางวัฒนธรรมทางพยาบาลของ Rew et al. (2003) แบบสอบถามเน้นประเด็นคำถามของการรับรู้และความรู้ทางวัฒนธรรมมากกว่าด้านอื่น ทำให้ยากต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลและประเมินวัดผล เนื่องจากในด้านความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่มีความละเอียด แต่ยังขาดการนิยามความหมายที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับ จึงได้นำเสนอคำอธิบายในมิติด้านความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยา 7 ข้อ ดังนี้

1. สามารถระบุเจาะจงวัฒนธรรมที่ตนเป็นเจ้าของได้อย่างถูกต้อง
2. มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการปฏิบัติที่แท้จริงของวัฒนธรรม
3. รู้จักกฎระเบียบและหลักการปฏิบัติของวัฒนธรรม
4. ให้ความเคารพทางวัฒนธรรม และไม่ละเมิดจริยธรรมของแต่ละบุคคล เช่น ไม่เหยียดเพศ และเหยียดเชื้อชาติ
5. คำนึงถึงความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมในตัวบุคคล เพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อนทางความรู้สึก

6. การให้ความสำคัญในด้านความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมของบุคคลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

7. การรับรู้ทางค่านิยม และสมมติฐานด้านวัฒนธรรมมีผลต่อทัศนคติในการตอบคำถามประเด็นทางวัฒนธรรมของตัวบุคคล

Malmo (2013) ได้พัฒนาเครื่องมือแบบวัดการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมของศิลปะการต่อสู้ (Cultural Appreciation of Martial Arts Scale) โดยปรับปรุงจากแบบวัดการรับรู้ทางวัฒนธรรมทางพยาบาลของ Rew et al. (2003) และนำข้อเสนอของ Cumming et al. (2005) และ O'Donohue and Benuto (2010) มาพัฒนาเครื่องมือทางสังคมศาสตร์ให้เกิดความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับ ซึ่งแบบวัดการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมของศิลปะการต่อสู้นำมาใช้กับกลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่ที่เข้ารับการอบรมศิลปะการต่อสู้ ซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. จากแบบวัดการรับรู้ทางวัฒนธรรมของ Rew et al. (2003) แบ่งองค์ประกอบการวัดวัฒนธรรมเป็น 4 ด้าน คือ การตระหนักทางวัฒนธรรม ความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม ความรู้ทางวัฒนธรรม และ ทักษะทางวัฒนธรรม และ Malmo ได้ดัดแปลงองค์ประกอบด้านทักษะทางวัฒนธรรมออกไปหนึ่งด้าน โดยให้ความเห็นว่าด้านทักษะนั้นไม่ได้สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างแท้จริง จึงปรับปรุงแบบวัดการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมของศิลปะการต่อสู้ เหลือเพียง 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ทางวัฒนธรรม ความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม การตระหนักทางวัฒนธรรม

2. แบบวัดการเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมนี้แบ่งออกเป็น 3 ด้าน และมีข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความรู้ทางวัฒนธรรม ใช้วัดเกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจที่ถ่องแท้ ที่เป็นพื้นฐานทางความเชื่อตามขนบธรรมเนียม รูปแบบทางสังคม ค่านิยม เป้าหมาย การปฏิบัติ และวิถีนิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนา หรือกลุ่มสังคม ที่เกี่ยวข้องทางวัฒนธรรม มีข้อคำถาม จำนวน 11 ข้อ

2.2 ความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม ใช้วัดเกี่ยวกับการเคารพ การเห็นคุณค่าทางคุณค่าที่ดั่งามของวัฒนธรรม โดยแสดงออกมาในรูปแบบด้านความเชื่อ ทัศนคติ และการปฏิบัติ มีข้อคำถาม จำนวน 6 ข้อ

2.3 การตระหนักทางวัฒนธรรม ใช้วัดเกี่ยวกับการตระหนักถึงวัฒนธรรมและความหลากหลายของวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างระหว่างกัน รวมถึงความต้องการและจิตสำนึกที่ดีทางความเชื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่มีต่อวัฒนธรรม โดยสอดคล้องกับภูมิหลังทางวัฒนธรรม และประสบการณ์ของตัวบุคคล มีข้อคำถาม จำนวน 3 ข้อ

3. วิธีการตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบต้องพิจารณาข้อคำถามและเลือกตอบให้ตรงกับ

ความรู้สึกของตนมากที่สุด โดยมีตัวเลือกรูปแบบ Likert เป็นมาตราส่วน 7 ระดับ ได้แก่ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยเล็กน้อย เห็นด้วยเล็กน้อย เห็นด้วย เห็นด้วยอย่างยิ่ง เพื่อให้ผู้ตอบมีตัวเลือกที่หลากหลายในการเลือกตอบและเกิดความแม่นยำในการวัดผล

จากเครื่องมือการวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษามาข้างต้นนั้นพบว่า ยังไม่ปรากฏงานวิจัยใดที่สร้างเครื่องมือสำหรับการวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนโดยเฉพาะ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกแบบวัด Cultural Appreciation of Martial Arts Scale ของ Malmo ซึ่งเป็นเครื่องมือทางสังคมศาสตร์ที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกับงานวิจัยที่สุดและใช้สำหรับเก็บข้อมูลกลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่ ที่มีความสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ คือ เยาวชนที่มีอายุระหว่าง 14 -18 ปี ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงความเหมาะสมในการนำไปใช้ของแบบสอบถาม โดยดัดแปลงและปรับปรุงข้อคำถามที่มุ่งเน้นการวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน ความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน และการตระหนักถึงวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 4 ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนจังหวัดชลบุรี

สำนักงานวัฒนธรรมชลบุรี (2559, 6 มกราคม 2562) จำแนกองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนของจังหวัดชลบุรี ออกเป็น 10 วัฒนธรรมชุมชน ประกอบด้วย ประเพณีสงกรานต์วันไหลบางเสร่ ประเพณีงานบุญข้าวหลาม ประเพณีแห่พญายม ประเพณีแข่งเรือยาว มวยดัดจาก ประเพณีกองข้าวศรีราชา ประเพณีวิ่งควาย ประเพณีก่อพระทรายน้ำไหลด ประเพณีบุญกลางบ้าน และประเพณีสงกรานต์ตำบลเกล็ดแก้ว ซึ่งขอบเขตพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ดังนั้นขอบเขตเนื้อหาทางวัฒนธรรมชุมชนของจังหวัดชลบุรีจึงจำกัดขอบเขตเพียงวัฒนธรรมชุมชนของอำเภอศรีราชาเท่านั้น โดยจำแนกเป็น 3 วัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ ประเพณีกองข้าวศรีราชา ประเพณีแห่พญายม และกีฬามวยดัดจาก ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ประเพณีกองข้าวศรีราชา

4.1.1 ความเป็นมาของประเพณีกองข้าวศรีราชา

สมัยก่อนประเพณีกองข้าวเป็นพิธีใหญ่และมีชื่อเสียงของจังหวัดชลบุรี มีการจัดพิธีกองข้าวขึ้นในหลายอำเภอ เช่น อำเภอเมือง อำเภอศรีราชา และอำเภอบางละมุง ได้รับการสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่ปู่ย่า ตายาย โดยจัดงานที่ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง จะจัดกันเมื่อดวงอาทิตย์เคลื่อนย้ายราศีเข้าสู่ปีใหม่ หรือที่เรียกกันว่า สงกรานต์ ล่วงไปประมาณ 3-4 วัน จะทำพิธีติดต่อกันเป็นเวลา 3 วัน ซึ่งจะมี

การทรงเจ้าเข้าผีตามความเชื่อของคนยุคก่อน เมื่อใกล้ถึงวันจัดงานบรรดาชาวบ้านจะมาประชุมเพื่อแบ่งหน้าที่กันในการดำเนินการจัดงาน พิธีกรรมในช่วงเช้าจะเกี่ยวข้องกับการทรงเจ้า ส่วนพิธีกรรมช่วงเย็นจะทำพิธีกองข้าวพร้อมกับมืงปีพาทย์มโหรีเป็นเครื่องเล่นประกอบในพิธีกองข้าว ชาวบ้านจะนัดหมายกันนำสำหรับข้าวปลาอาหารทั้งคาวหวานที่ได้เลือกสรรไว้มากองรวมกันที่หนึ่ง เพื่อทำการบวงสรวงเทวดา มีการอ่านบทชุมนุมเทวดาให้มารับรู้ การแสดงการรำลึกถึงคุณเทวดาอารักษ์ โดยมีความเชื่อว่าเป็นแต่ละปีที่มีชีวิตคนรอดพ้นอุปสรรคภัยอันตรายมาได้เพราะมีบุญบารมีที่ทำไว้ ประกอบกับบรรดาเหล่าเทวดาอารักษ์ช่วยพิทักษ์รักษาจึงมีความเป็นอยู่อย่างปกติสุข นอกจากนี้เจ้าของสำหรับอาหารยังทำการแบ่งอาหารใส่ใบตองหรือกระดามาวางไว้อีกที่หนึ่ง เพื่อเซ่นไหว้ภูติผีและสัมภเวสีทั้งหลายให้มารับไปและขออย่าให้ทำอันตรายชีวิตครอบครัวหรือทรัพย์สินของตน หลังพิธีเสร็จสิ้นชาวบ้านจะนำอาหารมาล้อมวงนั่งรับประทานร่วมกัน คนที่ไม่เคยรู้จักกันจะมีโอกาสได้รู้จักกัน ใครที่ไม่เคยพบปะก็จะได้พบปะสนทนากัน ผู้ใดที่โกรธเคืองกันต่างจะยอมคืนดีกัน ร่วมกันเสวนาหาเฮฮาอย่างญาติมิตร ได้ถามสารทุกข์สุกดิบ มีการร้องรำทำเพลง การละเล่นสนุกสนาน โดยถือเคล็ดว่าทุกคนจะไม่นำอาหารที่เหลือกลับบ้านแต่จะทิ้งไว้เพื่อเป็นทานแก่สัตว์ต่างๆ ต่อมาการทำพิธีกองข้าวที่หน้าศาลเจ้าพ่อหลักเมืองของจังหวัดชลบุรีได้ยกเลิกไป เนื่องจากทางราชการได้ประกาศห้ามการทำพิธีเชิญเจ้าเข้าทรง ประกอบกับความทันสมัยของบ้านเมือง ส่งผลให้ประเพณีกองข้าวนั้นได้เลือนหายไป เหลือแต่ที่อำเภอศรีราชาที่ยังอนุรักษ์ได้อย่างเหนียวแน่น และยังคงปรากฏอยู่ที่อำเภอศรีราชาเพียงแห่งเดียวในประเทศจนทุกวันนี้

ประเพณีกองข้าวศรีราชา ในอดีตเกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอบางพระ ซึ่งปัจจุบันเป็นตำบลบางพระ บางพระในสมัยนั้นมีประชากรหนาแน่นอยู่ด้านชายฝั่งทะเล ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำประมงและค้าขาย ส่วนฝั่งติดภูเขาจะมีอาชีพทำไร่ ทำนา ชาวบ้านจะออกมาทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การทำบุญรอบเมือง การก่อพระเจดีย์ทราย การกองข้าว และแห่พญายม รวมถึงมีการละเล่นพื้นบ้านต่างๆ ซึ่งปัจจุบันประเพณีกองข้าวจะจัดขึ้นวันที่ 19-21 เมษายนของทุกปี บริเวณสวนสุขภาพเกาะลอย ชาวบ้านพร้อมใจกันนำข้าวปลาอาหารอันโอชะหลากหลายที่ได้คัดสรรอย่างดีมารวมกัน แล้วแบ่งส่วนหนึ่งใส่กระทงใบตองไปตั้งเซ่นไหว้สัมภเวสีเพื่อแสดงความกตัญญู ความสวยงามของประเพณีนี้คือ เมื่อกลุ่มคนจำนวนมากชักชวนกันรับประทานอาหาร ทักทายกันด้วยรอยยิ้ม แบ่งปันอาหารกันกินอย่างมีความสุข เกิดมิตรภาพไมตรี นี่คือการประเพณีที่แปลก และหาได้ยากในพื้นที่อื่น ถิ่นปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ด้วยเชื่อกันว่าในปีหนึ่งๆ ควรจะได้มีการเซ่นสังเวยดวงวิญญาณต่าง ๆ อันได้แก่ เจ้าที่เจ้าทาง เจ้าป่าเจ้าเขา เจ้าทะเล ผีสงนางไม้ รุกขเทวดา ฯลฯ เพื่อดวงวิญญาณเหล่านั้นจะได้พึงพอใจไม่มารบกวนและช่วยปกป้องรักษา คุ้มครองป้องกันทุกข์โรคร้าย และภัยอันตราย ไม่ให้มากล้ำกลาย บ้านเมืองจะได้ร่มเย็นเป็นสุข ทำมาหากินสะดวกสบาย มั่งคั่งสมบูรณ์ด้วยทรัพย์สินเงินทอง และสุขภาพอนามัย (โกลน คงมนาน, 2551; คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ,

2542; สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี, 2561; สำนักงานวัฒนธรรมชลบุรี, 2559, 6 มกราคม 2562)

4.1.2 ความสำคัญและความเชื่อของประเพณีกองข้าวศรีราชา

กระทรวงวัฒนธรรมได้ประกาศขึ้นทะเบียนประเพณีกองข้าวศรีราชา เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติปี 2556 สาขาแนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และงานเทศกาล ซึ่งพิธีกองข้าวศรีราชาจัดเป็นงานประจำปีที่เชื่อกันว่าเมื่อทำแล้วจะทำให้บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข ประเพณีกองข้าวจึงได้รับการยกระดับปรับให้เป็นประเพณีที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นที่สุดของอำเภอศรีราชา สร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวบ้านที่ได้มีส่วนร่วมและอนุรักษ์ประเพณีกองข้าว ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เหลือเพียงแห่งเดียวในโลก คือ ศรีราชา

ปัจจุบันเทศบาลเมืองศรีราชาและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผนวกงานสงกรานต์เข้ารวมเป็นงานเดียวกัน และให้ชื่อว่า “งานสงกรานต์ศรีมหาราชาและประเพณีกองข้าว” เพื่อเป็นการสนับสนุนส่งเสริมฟื้นฟูอนุรักษ์และประเพณีของท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการฟื้นฟู และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามให้เป็นที่รู้จักและยอมรับกันทั่วโลก เพื่อปลูกฝังเด็ก เยาวชน และประชาชนให้เกิดความซาบซึ้ง และเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมประเพณีไทย ตลอดจนเกิดจิตสำนึกในการทำนุบำรุง รักษา สืบทอดประเพณีกองข้าวศรีราชาอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษส่งต่อไปถึงอนุชนรุ่นหลังต่อไป และยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทยด้วยประเพณีกองข้าวศรีราชาเป็นงานใหญ่ระดับประเทศที่มีชาวไทยและชาวต่างประเทศมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ประเพณีกองข้าวศรีราชายังเป็นประเพณีเกี่ยวกับความกตัญญูต่เวทีที่ทำให้คนในชุมชนเกิดความสามัคคี ได้ขอขมาลาโทษต่อกันอีกด้วย (โกมล คงมนาน, 2551; คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542; สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี, 2561; สำนักงานวัฒนธรรมชลบุรี, 2559, 6 มกราคม 2562)

4.1.3 ลักษณะของการจัดประเพณีกองข้าวศรีราชา

ในปัจจุบันประเพณีกองข้าวศรีราชาเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับการบวงสรวงเทวาอารักษ์ เจ้าที่ เจ้าทาง เจ้าป่า เจ้าเขา พระแม่คงคา และการเซ่นไหว้สัมภเวสี จะกระทำกันประมาณวันที่ 19-21 เมษายนของทุกปี โดยจัดขึ้นที่สวนสุขภาพเกาะลอยศรีราชา งานจะเริ่มเวลา 17.00 น. เมื่อถึงช่วงงาน

สงกรานต์ศรีมหาราชาและประเพณีกองข้าวทุกๆปี ชาวบ้านจะชักชวนเพื่อนบ้านนำลูกหลานมาร่วมกันในเวลาแดดร่มลมตก นำอาหารคาวหวานและอาหารพื้นบ้าน เช่น ฮี้อแซ่ ก้วยเตี๋ยวบก ปั้งบแจงลอน ขนมเต่า ขนมกันถั่ว ฉาบไข่แมงดา เป็นต้น ไปรวมกันบริเวณรอบปรัมพิธี และในส่วนของปรัมพิธีจะมีการตั้งเครื่องบวงสรวงสังเวย ทางเทศบาลตำบลศรีราชาได้เชิญพราหมณ์จากเทวสถานโบสถ์มาประกอบพิธีกรรมทั้งเทวสิทธิ์และเปรตพิธีเพื่อความถูกต้องครบถ้วนของพิธี คือ การนำอาหารจากชาวบ้านมาใส่กระทงที่เตรียมไว้จัดรูปเทียน แล้วกล่าวเชิญเทวดา เจ้าที่ เจ้าทาง และญาติทั้งหลายมากินอาหารและมารับเครื่องสังเวย ฝัไม่มีญาติที่หิวโหยมากินอาหารที่นำมากองไว้เชื่อว่าเมื่อญาติปีศาจอิมหิมิพินแล้วท่านจะได้ไม่มารบกวน และอำนวยพรให้ผู้มีความศรัทธานำอาหารมาเช่นสังเวยอยู่เย็นเป็นสุข ทำมาค้าขายคล่องได้กำไรงาม ถ้าปลูกพืชก็ขอให้ได้เก็บเกี่ยวมากๆ ออกทะเลหาปลาก็ขอให้จับปลาได้มาก ๆ ปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง โดยเชื่อว่าจะทำให้ชาวบ้านอยู่เย็นเป็นสุข ไม่มีโรคภัย และไม่เกิดภัยธรรมชาติ จึงเรียกว่า พิธีกองข้าวบวงสรวง และหลังจากพิธีกรรมเสร็จสิ้นลงพอธูปเผาไหม้หมดดอก ชาวบ้านจัดที่นั่ง ปูเสื่อ ล้อมวงรับประทานในสำรับ ร่วมกันร้องรำทำเพลง ก่อนแยกย้ายกันกลับบ้านก็นำอาหารที่เหลืออยู่ในสำรับทิ้งไว้ให้ท่านแก่สัตว์โดยจะไม่นำกลับบ้านเด็ดขาด

นอกจากนี้ภายในงานยังมีกิจกรรมมากมาย เช่น มวยดัดจาก กีฬาพื้นบ้านในเขตตะวันออก, รำวงย้อนยุค ตะกร้อลอดบ่วง ขนมและอาหารพื้นบ้าน การประกวดแห่รถประเพณีกองข้าว มีการแต่งกายชุดลายดอก เพื่อเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม พร้อมทั้งรณรงค์ให้เด็ก เยาวชน และประชาชนเกิดความรักและหวงแหนในมรดกภูมิปัญญาของท้องถิ่นตน (โกมล คงมนาน, 2551; คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542; สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี, 2561; สำนักงานวัฒนธรรมชลบุรี, 2559, 6 มกราคม 2562)

4.2 ประเพณีแห่พญายม

4.2.1 ความเป็นมาของประเพณีแห่พญายม

ประเพณีแห่พญายมของตำบลบางพระเกิดขึ้นมานานแล้ว แต่เกิดหลังจากประเพณีกองข้าวของชาวบางพระ ซึ่งเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและภูมิปัญญาของชาวบ้าน ตำบลบางพระ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี เกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2442 จะแห่พญายมกันในช่วงวันไหลวันสุดท้ายของประเพณีสงกรานต์ สมัยก่อนนั้นตำบลบางพระเป็นชุมชนชายทะเลและมีภูมิประเทศเป็นป่ารก ไม่สะดวกในการคมนาคม การสาธารณสุขไม่เจริญ การรักษาโรคภัยไข้เจ็บจึงต้องใช้หมอพื้นบ้าน ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ทำนา และการประมง ต่อมาได้เกิดการแพร่ระบาดของโรค

มาลาเรียทำให้คนเจ็บป่วยล้มตายจำนวนมาก ไม่มีวิธีการใดแก้ไขได้ จนวันหนึ่งมีชาวบ้านฝันว่ามีวิธีการที่จะลบล้างให้พ้นจากความทุกข์ภัยนั้นได้ ต้องปั้นองค์พญายมและให้ชาวบ้านมารวมตัวกันที่กลางลานบ้านเพื่อทำพิธีบวงสรวง เช่นไหว้ ขอขมาลาโทษฝากความทุกข์โศกโรคภัยไข้เจ็บแล้วนำองค์พญายมไปลอยในทะเล ซึ่งความเชื่อเกี่ยวกับองค์พญายมนั้น มีอยู่ในทุกชาติทุกภาษา ต่างกันแต่ชื่อฝรั่งเรียกว่า Baphomet คนจีนถือว่า พญายมเป็นพระโพธิสัตว์องค์หนึ่ง สำหรับความเชื่อของคนไทยมีปรากฏในหนังสือไตรภูมิพระร่วง ซึ่งทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นโดยพระมหากษัตริย์ราชินี 1 (ลิไท) สมัยกรุงสุโขทัย แต่ในความเชื่อของทุกชาติทุกภาษาก็คล้ายกัน คือ ท่านเป็นเจ้าของภูตผีปิศาจมีหน้าที่ตัดสินบุญบาปดวงวิญญาณที่ตาย ฝึกจะเกรงกลัวองค์พญายม นั่นจึงเป็นมูลเหตุของการสร้างองค์พญายม บูชาพญายม แห่พญายม เช่นไหว้พญายม และฝากความทุกข์โศกโรคภัย และสัมพะเวสีทั้งหลายไปกับพญายม เริ่มแรกมีการปั้นหุ่นองค์พญายมที่บ้านกำนันเป๊าะ และ นางหลา บัวเขียว ซึ่งเป็นกำนันตำบลบางพระ ได้ชักชวนลูกบ้านใกล้เคียง สร้างองค์พญายมขึ้นวิธีการปั้นองค์พญายมก็ใช้วัสดุที่หาได้ง่ายๆ ในท้องถิ่น เช่น ไข่ไม้ไผ่ทำเป็นโครงขึ้นรูปด้วยฟางข้าว กระดาษถุงปูนซีเมนต์ทำเป็นเครื่องทรงอย่างกะตัญถิรย์ แล้วแต่งแต้มด้วยดินหม้อ ดินสอพอง ผิวกายใช้ลูกเสมามาปั้นเอาหน้าซึ่งมีสีแดง ส่วนดวงตาทำด้วยผลหมากสุก ทำให้หน้าตาองค์พญายมดูน่าเกรงขาม มือขวาถือบ่วงบาศ มือซ้ายถือไม้เท้ายมทัณฑ์ ไข่ไม้ไผ่ทำเป็นเสลี่ยงสำหรับหามองค์พญายมเวลาแห่นำท่าน ไปลอยลงทะเล เมื่อสร้างองค์พญายมเสร็จก็จะใช้กลองยาวแห่องค์พญายมไปยังปากคลองเพื่อบวงสรวงบูชาพญายม โดยพิธีกรพื้นบ้าน ถือเป็นเคล็ดให้องค์พญายมหันพระพักตร์ไปทางทะเล (ทางทิศตะวันตก) เท่านั้น ห้ามตั้งที่ประทับ(แพ) หันพระพักตร์ ไปทางทิศตะวันออก (หันพระพักตร์ขึ้นมาทางบก) เป็นอันขาด ด้วยเหตุผลที่ว่าให้องค์พญายมนำความทุกข์โศก โรคภัยไข้เจ็บ ออกไปให้พ้นจากบางพระ เมื่อขบวนแห่องค์พญายมมาถึงบริเวณงานและจัดตั้งองค์พญายมบนที่ประทับแล้ว จะเป็นพิธีเซ่นสังเวยสัมพะเวสีและบวงสรวงพญายม เสร็จพิธีบวงสรวงพญายมแล้วชาวบ้านจะจุดธูปคนละ 1 ดอกปักตรงหน้าที่พักขององค์พญายม อธิษฐานขอให้องค์พญายมนำสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลาย ความเจ็บป่วยไข้สาหัส มาร้ายไปจากครอบครัวของตน ยามตะวันตกจะลับขอบฟ้าชาวบ้านจะช่วยกันแบกหามแพ แห่นประทับองค์พญายม เดินลุยน้ำ ในคลองลงทะเลให้ลึกที่สุดแล้วปล่อยแพ องค์พญายมให้กระแสน้ำในคลองพัดพาไปลอยออกไปในทะเลลึก โดยชาวบ้านจะยืนดูแพลอยออกไปจนลับสายตาที่ประจวบเวลามืดค่ำพอดี ความเลวร้ายต่างๆ ก็มลายหายไปจากตำบลบางพระ เพราะได้ฝากพญายมไปแล้ว ต่อมาในปี พ.ศ. 2496 การสร้างองค์พญายมได้ย้ายมาทำอีกฝั่งหนึ่งของปากคลอง คือ ย้ายมาทำที่บ้าน นายต้อย สุขสวัสดิ์ ซึ่งอยู่ติดกับชายทะเลอยู่หลังวัดเขาบางพระ ห่างจากปากคลองประมาณ 400 เมตร โดยมีนายต้อย สุขสวัสดิ์ นายอิน บัวเขียว(หลานกำนันเป๊าะ) นายอำนวย บรรเจิด นายชม บรรเจิด นายเสนียน นายแล่มและพรรคพวก เพื่อนบ้านใกล้เคียงช่วยกันทำรูปองค์พญายมก็เน้นถึงความน่ากลัว น่าเกรงขาม ใช้วัสดุก่อสร้างง่ายๆเหมือนเดิม ขบวนแห่นำด้วยกลองยาว จากบ้านนายต้อย ผ่านข้างวัดเขา

บางพระข้ามสะพานหน้าวัด วิเวกการาม แล้วข้ามคลองลงไปยังชายหาดปากคลองบางพระ ประมาณ ปี พ.ศ. 2507 การสร้างพญายมได้ย้ายมาทำที่ต้นพุทราบริเวณมุมร้านค้า นาย ผ่อง คุระและร้านค้าของนายหวัง บรรเจิด ซึ่งเป็นที่รอรถโดยสารไปหนองตายาย ทางตรงและโค้งดารา (ทางแยกคอเขาบางพระ) โดยมีการทำบุญตักบาตร และเลี้ยงภัตตาหารพระในตอนเช้า และมีขบวนกลองยาวแห่ องค์พญายมในตอนบ่ายโดยแห่ผ่านทางตลาดใหม่ ผ่านหน้าวัดบางพระวรวิหารไปปากคลองชายทะเลบางพระแล้วทำพิธีบวงสรวงและปล่อยพญายมลงทะเลในเวลาเย็นพลบค่ำ ต่อมามีการเวนคืนที่ดินบริเวณคอเขาเพื่อขยายทางรถยนต์และก่อสร้างทางรถไฟ การสร้างองค์พญายม จึงย้ายไปทำที่บ้านนายอิน บัวเขียว ซึ่งอยู่ห่างจากทางแยกคอเขาบางพระไปทางทิศตะวันออก ประมาณ 200 เมตร ทำอยู่ได้ 2 ปี จึงย้ายมาทำที่หน้าบ้านของนายทรง เสริมศรี โดยมีลูกๆของนายทรงและเพื่อนบ้านช่วยกันทำ (บ้านนายทรงอยู่ห่างจากทางแยกคอเขาบางพระประมาณ 150 เมตร) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา เทศบาลตำบลบางพระเห็นความสำคัญของประเพณีแห่พญายมจึงได้เข้ามาช่วยส่งเสริมและมีการปรับปรุงประเพณีแห่พญายม โดยการสร้างองค์พญายมให้เหมือนจริง ปั้นองค์พญายมให้มีรูปร่างที่สวยงาม เป็นสัดส่วน สง่า น่านับถือ และน่าเกรงขาม มีการจัดหาช่างมากฝีมือ คุณประพันธ์ พลเมืองรัตน์ ศิลปินดีเด่นสาขาช่างฝีมือประเภทภาพปั้น มารับหน้าที่ปั้นหุ่นองค์พญายม นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้มีการจัดขบวนแห่ที่สวยงามเป็นระเบียบและมีการแข่งขันกีฬาพื้นบ้านเพิ่มขึ้น ประเพณีแห่พญายมจึงได้รับการสืบทอดต่อเนื่องกันมาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบัน และจัดขึ้นในวันที่ 17-18 เมษายนของทุกปี (ทัศนีย์ ทานตวนิช, 2554; มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก, 2558; สำนักงานเทศบาลตำบลบางพระ, 2549; สำนักงานวัฒนธรรมชลบุรี, 2559, 6 มกราคม 2562)

4.2.2 ความสำคัญและความเชื่อของประเพณีแห่พญายม

ประเพณีแห่พญายมของชาวตำบลบางพระ เป็นประเพณีที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อในสิ่งเร้นลับของการสะเดาะเคราะห์ความทุกข์ โรคภัยไข้เจ็บฝากองค์พญายมไปในท้องทะเล ซึ่งเป็นความเชื่อในการแก้ปัญหาของชาวบ้านในชุมชน นับเป็นมรดกแห่งภูมิปัญญาของชาวบางพระที่มีคุณค่าที่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ เมื่อวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2556 สาขาแนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และงานเทศกาล จนได้รับการขนานนามว่าเป็นประเพณีหนึ่งเดียวในไทย หนึ่งเดียวในโลก และมีการสืบสานประเพณีอย่างต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างยาวนาน เพื่อเป็นที่พึ่งทางใจ และเป็นการสร้างความสามัคคีให้คนในชุมชนร่วมกันคิดแก้ปัญหา ถือเป็นภูมิปัญญาที่มีความโดดเด่น มีเอกลักษณ์ มีคุณลักษณะบ่งบอกความเป็นท้องถิ่นที่มีวัฒนธรรมมีคุณค่าทางจิตใจ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิชาการและศิลปะ เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากชาวบ้านเพื่อ

ร่วมกันแก้ปัญหาให้ชุมชนผ่านพ้นวิกฤตมีจิตสำนึกในการทำความดี ยึดมั่นปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนา จนสามารถดำรงความเป็นชุมชนอยู่ได้ ประเพณีแห่พญายมจึงเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและความดีงามที่จรรโลงชีวิตและวิถีชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุลยาวนาน นอกจากนี้ประเพณีแห่พญายมยังเป็นประเพณีด้านความเชื่อแบบไทยๆ ที่สืบทอดกันมา ในเรื่องการสะเดาะเคราะห์ ปลดปล่อยทุกข์ภัย สิ่งเลวร้ายทั้งหลาย เช่น การเจ็บไข้ การตาย ให้อภัยกันไปกับพญายม และเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของประชาชนทั้งสองฝั่งคลองบางพระ นอกจากนี้ยังเป็นการเสริมสร้างกำลังใจในการดำเนินชีวิต ในการเริ่มต้นปีใหม่ไทย และเริ่มต้นสิ่งดี และช่วยชาวบ้านมีโอกาสในการร่วมกันทำบุญ เป็นการสร้างความสามัคคีในหมู่บ้าน ปัจจุบัน เทศบาลตำบลบางพระได้เข้ามารับผิดชอบประเพณีการแห่พญายม มีการปรับเปลี่ยนวิธีการบ้าง แต่ยังคงพิธีกรรมตามความเชื่อของบรรพบุรุษไว้ โดยจัดในงานเทศกาลสงกรานต์และงานแห่พญายมหนึ่งเดียวในโลก ของวันที่ 17-18 เมษายนของทุกปี และมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น การฟื้นฟูและสืบสานภูมิปัญญาไทย การเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักสู่สากล การส่งเสริมการเล่นพื้นบ้าน ตลอดจนการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน (ทัศนีย์ ทานตวณิช, 2554; มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก, 2558; สำนักงานเทศบาลตำบลบางพระ, 2549; สำนักงานวัฒนธรรมชลบุรี, 2559, 6 มกราคม 2562)

4.2.3 ลักษณะของการจัดประเพณีแห่พญายม

กำหนดการจัดงานประเพณีแห่พญายม คือ วันที่ 17-18 เมษายนของทุกปี ก่อนการบั้งองค์พญายม ผู้ขึ้นคนปัจจุบัน นายประพันธ์ พลเมืองรัตน์ จะอธิษฐานจิตบอกครูบาอาจารย์ขอพรให้องค์พญายมช่วยปลดปล่อยภัยพิบัติให้ทุกข์โศกมลายสิ้นไปจากชุมชนตำบลบางพระ จากนั้นจึงทำการบั้งองค์พญายมโดยใช้โครงลวดขึ้นรูป เครื่องทรงใช้ปูนที่ทำจากเปลือกหอยบดผสมทรายละเอียดทำให้ดูสง่า น่าเกรงขาม เมื่อปั้นหุ่นเสร็จเรียบร้อยแล้วจะนำพานขันธหามาทำพิธีบรรจุธาตุ คือการอัญเชิญองค์พญายมเข้ามาประทับในหุ่นที่ปั้นไว้ ซึ่งเป็นพิธีของช่างปั้นที่ต้องกระทำตามความเชื่อหากมีพิธีบรรจุธาตุก็เปรียบเสมือนกับได้อัญเชิญองค์พญายมเข้ามาประทับในหุ่นและจะเกิดความศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นความเชื่อแต่ครั้งโบราณ เพื่อให้ประชาชนได้มากราบไหว้ขอพร และในวันที่ 17 เมษายน ชาวบ้านจะมารวมตัวกัน เพื่ออัญเชิญองค์พญายมไปประทับ ณ ชุมชนคอเขาพัฒนา หมู่ที่ 4 เพื่อให้ช่างปั้นทำพิธีเบิกเนตรองค์พญายมก่อนเข้าขบวนแห่หนึ่งวัน และจัดทอดผ้าป่านำเงินถวายวัดในวันที่ 18 เมษายน ซึ่งเป็นวันสุดท้ายเทศกาลวันไหลสงกรานต์ของตำบลบางพระ เวลาประมาณ

13.00 น. จะอัญเชิญองค์พระสยามขึ้นบนรถยนต์ พาหนะที่ใช้ในการแห่พญายม คือ รถบรรทุกเล็ก โดยมีขบวนแห่ของเทศบาลบางพระ องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ ชุมชนเทศบาลบางพระ 10 ชุมชน หน่วยงานราชการเอกชน ร้านค้า และหน่วยงานราชการในพื้นที่ ร่วมจัดตกแต่งรถบุปผชาติอย่างสวยงาม เพื่อเข้าร่วมในริ้วขบวนแห่อัญเชิญองค์พระสยาม เกือบทั้งหมด 30 ขบวน โดยใช้เส้นทางตามถนนสุขุมวิทไปรอบชุมชนต่างๆ ในตำบลบางพระ ตลอดเส้นทางจะมีประชาชนคอยสรงน้ำพระพุทธรูป รูปปั้นอดีตเจ้าอาวาสวัด เกจิอาจารย์ ที่เคารพนับถือ พร้อมอธิฐานจิตฝากทุกข์โศกไปกับองค์พระสยาม ระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร กว่าที่จะถึงชายทะเลชุมชนท้ายบ้านหมู่ที่ 1 ต้องใช้เวลาประมาณ 4 ชั่วโมง เมื่ออัญเชิญองค์พระสยามมาถึงบริเวณพิธี ชายฉกรรจ์จะช่วยกันแบกขึ้นประทับบนโต๊ะที่จัดเตรียมไว้โดยหันหน้าท่านออกสู่ทะเล เบื้องหน้ามีเครื่องบูชาประกอบด้วยกระถางธูป บายศรี แจกัน ดอกไม้ พร้อมอาหารเครื่องเซ่นคาวหวานและผลไม้จำนวน 5 โต๊ะ ก่อนนำท่านลอยลงสู่ทะเลชาวบ้านได้นิมนต์พระสงฆ์จากวัดต่างๆ ในชุมชน 9 รูปเจริญพระพุทธมนต์ และพราหมณ์หลวงจากเทวสถาน โบสถ์พราหมณ์ทำพิธีอ่านเทวโองการเสร็จแล้วเชิญชาวบ้านจุดธูปอธิฐานจิตเพื่อฝากเคราะห์ทุกข์โศกไปกับองค์พระสยามและจุดธูปถวายเครื่องสังเวยท้าวจตุโลกบาลทั้ง 4 ทิศ เวลาประมาณ 18.30 น. ก่อนที่ตะวันจะลับขอบฟ้าเมื่อเสียงประทัดดังขึ้นเป็นสัญญาณ ชายฉกรรจ์จะช่วยกันหามองค์พระสยามประทับลงบนแพลอยลงสู่ทะเล จะมีขบวนเรือประมงมาลงจุงแพเพื่อนำท่านไปลอยออกสู่ปากอ่าว บางพระให้ไกลที่สุด ประมาณ 3 กิโลเมตร เป็นอันเสร็จพิธี องค์พระสยามท่านจะนำความทุกข์ยากลำบาก ความเศร้า ความโศก โรคภัยไข้เจ็บอันตรายทั้งหลายจะเสื่อมไปสิ้นไป สูญไป ชาวตำบลบางพระจะมีแต่ความสุข ความเจริญตลอดไป นับว่าเป็นความร่วมมือร่วมใจของพี่น้องชาวบางพระหลายฝ่ายที่ช่วยกันรักษาประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้านไว้และสืบเนื่องกันไป นอกจากนี้ในช่วงเย็นที่ชายทะเล จัดให้มีกิจกรรม การจำหน่ายสินค้า OTOP การออกร้านอาหารทะเล มีการแข่งขันกีฬาของชุมชนต่างเป็นที่สนุกสนาน การแสดงจินตภาพม่านน้ำประกอบแสง เสียงและสื่อผสม รวมทั้งการแสดงคอนเสิร์ตของศิลปินมากมาย และชาวบ้านที่มาร่วมงานต่างก็นำอาหารร่วมกันรับประทานและแลกเปลี่ยนกัน (ทัศนีย์ ทานตวงนิช, 2554; มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก, 2558; สำนักงานเทศบาลตำบลบางพระ, 2549; สำนักงานวัฒนธรรมชลบุรี, 2559, 6 มกราคม 2562)

4.3 กีฬามวยดัดจาก

4.3.1 ความเป็นมาของกีฬามวยดัดจาก

มวยดัดจาก เป็นกีฬาพื้นบ้านยอดนิยมของภาคตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

จังหวัดชลบุรี เพราะในอดีตมีการปลุกต้นจากเป็นจำนวนมาก แต่ปัจจุบันพืชประเภทนี้ลดจำนวนไปจากพื้นที่ดังกล่าว ด้วยเหตุที่ป่าจากมีการปลุกลดลง พ.ศ. 2556 มวยตับจาก ได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ สาขากีฬามวยไทย (โหมล คงมนาน, 2551; คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542; สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี, 2561; สำนักงานวัฒนธรรมชลบุรี, 2559, 6 มกราคม 2562)

4.3.2 ความสำคัญและความเชื่อของกีฬามวยตับจาก

จุดเด่น การชมมวยตับจากเน้นความบันเทิงสนุกสนาน มากกว่าที่จะตั้งหน้าตั้งตาแข่งขันเอาชนะซึ่งกันและกันจุดเด่นการชมมวยนี้ คือการชมที่มองไม่เห็นเป้าหมายหรือคู่ต่อสู้ เพียงได้ยินเสียงเดินบนพื้นที่ปูด้วยใบจากแห้งเท่านั้น (โหมล คงมนาน, 2551; คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542; สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี, 2561; สำนักงานวัฒนธรรมชลบุรี, 2559, 6 มกราคม 2562)

4.3.3 ลักษณะของกีฬามวยตับจาก

ขั้นตอน การนำใบจากมาปูบนเวทีมวย ซึ่งเวทีมวย ก็เป็นเวทีมวยที่ได้มาตรฐานที่ใช้ชมมวยทั่วไป ขั้นตอนแรกก็ไปตัดใบจากมาตากให้แห้ง เวลาเหยียบย่ำจนได้ยินเสียงดัง กรอบแกรบ หลังจากใบจากแห้งแล้ว ก็จะนำใบจากมามัดร้อยในก้านไม้ ที่เหลามาเป็นอย่างดี มีความยาวประมาณ 3-4 เมตร โดยมีดร้อยเรียงให้เต็มก้านไม้ เมื่อร้อยเต็มแล้ว 1 อันเรียกว่าเป็นตับ ซึ่งเป็นที่มาของการเรียก "มวยตับจาก" ก่อนทำการชก นักมวยทั้งคู่จะผูกตาด้วยผ้า และจับให้อยู่คนละมุมมีกรรมการกลางอยู่บนเวที 1 คน จากนั้นเมื่อมีสัญญาณเริ่มชก นักมวยจะเดินออกจากมุมเพื่อหาคู่ต่อสู้และต่อยกัน โดยจะใช้ฟังเสียงลั่นกรอบๆแกรบๆ ของใบจากที่ปูไว้ เพื่อจับทิศทางผู้ต่อสู้ของตน

การเปรียบมวย เวลาการเปรียบมวยแล้วแต่กรรมการผู้จัดจะนัดเวลา จะเป็นเช้าหรือเย็น หรือบางครั้ง เปรียบกันข้างเวทีและขึ้นชก เดียวนั้นเลยก็มี หรืออาจจะเป็นเพื่อนกัน ประสงค์จะชกกันก็สามารถแจ้งต่อคณะผู้จัดเลยก็ได้ ไม่ว่าจะเป็น ผู้ชายชกกับผู้ชาย ผู้หญิงชกกับผู้หญิง หรือแม้แต่ผู้หญิงจะชกกับผู้ชายก็มี แต่ส่วนมากผู้หญิงที่ชกกับผู้ชายจะเป็นเด็กเสียมากกว่า เพราะเน้นเอาความ บันเทิง สนุกสนาน เป็นหลัก หรือบางคู่ ทางผู้พากย์มวยพิธีกร บอกว่าเป็นการชกระหว่างเมียหลวงกับเมียน้อยก็มีกติกาการชมมวยตับจาก นักมวยทั้งคู่ก่อนขึ้นชกจะต้องสวมใส่แว่น ใช้ผ้าปิดตาทั้ง

สองข้างให้สิทธิการต่อคือใครต่อเข้าเป๋ามากที่สุดก็จะได้คะแนนใครได้คะแนนมากเป็นฝ่ายชนะชก 3 ยก ยกละ 2 นาที รวมใส่นวมตามมาตรฐาน มวยดับจากจัดเป็นกีฬาพื้นบ้านที่เสริมสร้างไหวพริบในการฟังเสียงได้เป็นอย่างดี ซึ่งนักมวยทั้งสองฝ่าย คือ มุมแดง และมุมน้ำเงิน ก็จะปรีเข้าไปเตะ ต่อย ที่จุดกำเนิดเสียงที่ได้ยิน นอกจากเสียงเดินของนักมวยแล้ว ยังมี เสียงเดินของกรรมการด้วย ซึ่งนักมวยทั้งคู่จะไม่รู้หรือมองไม่เห็นว่าเป็นคู่ต่อสู้หรือกรรมการ นักมวยทั้งคู่จะเตะ ต่อย มั่วไปหมด บ่อยครั้งทั้งนักมวยทั้งสอง รุมชก เตะ ต่อย กรรมการ บางครั้งกรรมการเจ็บมากกว่านักมวยก็มี เพราะการชกมวยดับจาก การออกแรงชกก็ชกสุดแรงของแต่ละคน หรือหลายครั้ง ก็ล้มลุกคลุกคลานกันบนเวทีทั้งกรรมการและนักมวย และตกเวทีไปเลยก็มี บางคู่ก็มีการชกหมุ่ สองคู่ในเวลา และเวทีเดียวกัน ชกพร้อมๆกัน ซึ่งแล้วแต่ผู้ดำเนินการหรือควบคุมงานที่จะจัดเพิ่มเพื่อเป็นความสนุกสนานแก่ผู้เข้าไปชม สำหรับรางวัลของนักมวยนั้น มีมูลค่ามากน้อยต่างกันไปแล้วแต่ผู้จัดที่สามารถหามาอบให้ เช่นหม้อหุงข้าว พัดลม เครื่องใช้ไฟฟ้าหรือเป็นเงินสด หรือบางคู่ ชกได้สนุกสนาน เฮฮา ผู้ชมที่ชื่นชอบมีการให้รางวัลพิเศษ (โกมล คงมนาน, 2551; คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542; สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี, 2561; สำนักงานวัฒนธรรมชลบุรี, 2559, 6 มกราคม 2562)

4.4 สถานการณ์และปัญหาของวัฒนธรรมชุมชนจังหวัดชลบุรี

จากการศึกษาแผนการวิเคราะห์อุปสรรคและภัยคุกคามของจังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2563 ผู้วิจัยได้ทำการสรุปประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมชุมชน โดยมี 2 ประเด็นหลักๆ ดังต่อไปนี้

1. จังหวัดชลบุรีนับเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกของประเทศไทย ที่มีอัตราการเจริญเติบโตทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีค่อนข้างทันสมัย เนื่องจากเป็นเมืองที่อยู่ติดชายทะเลและเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงติดอันดับต้นๆของประเทศ อีกทั้งยังเป็นที่ตั้งของแหล่งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เช่น นิคมอมตะนคร นิคมปิ่นทอง นิคมแหลมฉบัง ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ จังหวัดชลบุรีจึงเป็นเมืองที่สามารถดึงดูดความสนใจให้ประชาชนจากถิ่นฐานอื่นเข้ามาหางานทำงาน จนส่งผลให้มีการขยายตัวของเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะจำนวนประชาชนที่เพิ่มขึ้นอย่างทวีคูณสูง (วุฒิชัย มุระดา, 2556) และมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในแง่มุมต่างๆ เป็นไปแบบก้าวกระโดด (Big Bang of Technology) อัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต การเติบโตของอุตสาหกรรมโทรคมนาคมเชิงพาณิชย์ และการเข้าแข่งขันของผู้เล่นในตลาด ล้วนทำให้เทคโนโลยีเข้าสู่ชีวิตประจำวันของคนทั่วไปได้ง่ายขึ้น ว่องไวขึ้น ในราคาที่เอื้อมถึงได้ง่ายขึ้น และส่งผลกระทบต่อจังหวัดชลบุรีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งด้านเศรษฐกิจ วิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมที่จะเปลี่ยนแปลงไป

ซึ่งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดังกล่าวจะทำให้อารยธรรมของมนุษย์เปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง อีกทั้งยัง คาดว่า ปี พ.ศ. 2583 จะเกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า Singularity อันเป็นจุดพลิกประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติเพราะปัญญาประดิษฐ์จะเก่งกว่ามนุษย์ ดังนั้น ความรู้และการศึกษาคือสิ่งที่จำเป็นในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

2. ค่านิยมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นเกิดจากความก้าวหน้าและรวดเร็วของสื่อเทคโนโลยี การเลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตกไม่ว่าจากสื่อโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือ หรือ อินเทอร์เน็ตก็ตาม ทำให้ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี วัฒนธรรมที่ดั้งเดิม และพฤติกรรมของคนในสังคมไทยเปลี่ยนไป เนื่องจากคนในสังคมไม่สามารถปรับตัวและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้สภาพแวดล้อมในอดีตกับปัจจุบันแตกต่างกันมาก ในปัจจุบันมีสิ่งยั่วยุ สถานบันเทิงเรียมย์ต่างๆ ศูนย์การค้า ปัญหาสารเสพติด และความรุนแรง ซึ่งส่งผลให้วัยรุ่นใช้ชีวิตที่หลงผิด จนอาจก่อให้เกิดเป็นปัญหาอาชญากรรมทางสังคมได้ ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี ยากจน ไม่มีโอกาสศึกษาต่อ ต้องหาเลี้ยงชีพโดยไม่สุจริต เกิดความฟุ้งเฟ้อเพื่อต้องการให้ตนเองทัดเทียมกับผู้อื่น และในที่สุดก็เกิดค่านิยมทางเพศที่ผิดๆ เช่น การมีความคิดว่าการขายบริการทางเพศเป็นสิ่งที่หารายได้ให้แก่ตนเองได้อย่างรวดเร็ว เป็นต้น

ซึ่งในอำเภอศรีราชา เป็นอีกอำเภอหนึ่งในจังหวัดชลบุรีที่นับว่าเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมของประเทศไทย เป็นพื้นที่ในการพัฒนา โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก หรือ Eastern Seaboard Development Program เป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมหลายแห่ง การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชนบทไปสู่ความเป็นเมือง โดยเฉพาะเส้นทางทางน้ำมีท่าเรือพาณิชย์ขนาดใหญ่ ซึ่งถูกพัฒนาให้เหมาะแก่การขนส่งสินค้าทั้งภายในและต่างประเทศ ในเขตเทศบาลนครแหลมฉบังซึ่งเป็นเทศบาลรูปแบบพิเศษ เกิดการเติบโตทั้งภาคการค้าและอุตสาหกรรม ตลอดจนการแสวงหาเทคโนโลยีใหม่ พร้อมทั้งพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่สะดวกและหลากหลาย การพัฒนาเหล่านี้ล้วนแต่เกิดขึ้นมาเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองในอนาคต ซึ่งศรีราชาถือเป็นอำเภอหนึ่งที่มีชาวญี่ปุ่นเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมากจนถูกขนานนามว่า “Japan Town” จากการย้ายฐานการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมในช่วงน้ำท่วมกรุงเทพใน พ.ศ. 2554 รวมถึงการเพิ่มขึ้นของประชากรและเคลื่อนย้ายแรงงานในพื้นที่จากต่างจังหวัดเข้ามาทำงานในพื้นที่ที่อาจเป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมชุมชนของอำเภอศรีราชาไปอย่างช้าๆ (สำนักงานเทศบาลเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี, 2560; สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2562, 4 กรกฎาคม)

สรุปได้ว่า ขณะที่สังคมก้าวเข้าสู่กระแสโลกาภิวัตน์ สังคมเกิดความเจริญรุ่งเรือง ก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีขยายเศรษฐกิจทั้งภาคการค้าและอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว แต่ในขณะเดียวกัน วัฒนธรรมก็ค่อยๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย จนบางครั้งการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สวนทางกัน เนื่องจากวัฒนธรรมชุมชนเป็นขนบธรรมเนียมดั้งเดิมของท้องถิ่นที่มีมาแต่บรรพบุรุษ ส่งผลให้วัฒนธรรมชุมชนอาจถูกหลงลืมหรือมีวิวัฒนาการที่ทันสมัยเข้ามาแทนที่ได้

4.5 รูปแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนจังหวัดชลบุรี

จากผลการสรุปทวิเคราะห์ความต้องการเชิงพื้นที่จังหวัดชลบุรีของแผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2561 - 2565 ได้ทำการสำรวจปัญหาและความต้องการของประชากรจังหวัดชลบุรี พบปัญหาอันดับแรก คือ ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกกลืนเลือน โดยมีการนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา ได้แก่ การจัดกิจกรรมส่งเสริมจารีตประเพณี และร่วมกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละชุมชน โดยยกย่องเชิดชูบุคคลในชุมชนที่มีผลงานโดดเด่นด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ลูกหลานได้เห็นความสำคัญและร่วมสืบสานต่อไป

ซึ่งในจังหวัดชลบุรีมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางวัฒนธรรมโดยตรง คือ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี เป็นหน่วยงานหลักในการอนุรักษ์ สืบสาน ส่งเสริมงานด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ปลูกฝังค่านิยมอันดีงาม บนพื้นฐานความเป็นไทย เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายขยายเศรษฐกิจวัฒนธรรมสร้างสรรค์สู่เศรษฐกิจโลก

มีแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงานเกี่ยวกับวัฒนธรรมในชุมชน 5 ข้อ ดังนี้

1. ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมความเป็นไทย และสร้างความสมานฉันท์
2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และเครือข่ายทางวัฒนธรรม
3. ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย
4. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การบริหารจัดการทางวัฒนธรรมในกลุ่มจังหวัดใกล้เคียง
5. ปลูกจิตสำนึก สร้างค่านิยม และให้ความรู้ ความเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น

สภาพแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ในแต่ละอำเภอของจังหวัดชลบุรี ได้มีการจัดงานส่งเสริมและสืบสานวัฒนธรรมชุมชนในแต่ละพื้นที่ตามแผนการพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งอำเภอศรีราชาก็เช่นกัน

แผนพัฒนาท้องถิ่นปี พ.ศ. 2560-2564 เทศบาลเมืองศรีราชา กำหนดวิสัยทัศน์ ขึ้นว่า
 ชลบุรีน่าอยู่ คู่อุตสาหกรรมสีเขียว วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวยั่งยืน พื้นฟู เศรษฐกิจพอเพียง
 ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีวินัย ใส่ใจสิ่งแวดล้อมพร้อมพัฒนาตามหลักธรรมาภิบาล ”

โดยมุ่งเน้นยุทธศาสตร์การส่งเสริมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนทั้ง 7 ข้อ ได้แก่

1. พัฒนารูปแบบวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์โดยชุมชนมีส่วนร่วม จัดการและ
 สร้างจุดเด่นที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว
2. กำหนดโซน / รูปแบบท่องเที่ยว และบุคลากรท่องเที่ยว ภาคราชการส่วน ที่เกี่ยวข้องกับการ
 การท่องเที่ยว โดยมีแผนที่ชัดเจนร่วมกัน
3. ยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น / วัฒนธรรมเชื่อมโยงการท่องเที่ยว เอกลักษณ์ของชุมชน
4. พัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของท้องถิ่นให้ได้มาตรฐาน
5. ส่งเสริมศักยภาพผู้ประกอบการในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว
6. ส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ยั่งยืน
7. ส่งเสริมศาสนาและวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงอยู่และยั่งยืน

โดยเทศบาลเมืองศรีราชามีการดำเนินงานในด้านการอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสาน
 ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากได้เล็งเห็นความสำคัญ
 และพยายามให้ประชาชนและเยาวชนตระหนักถึงความโดดเด่นที่ไม่เหมือนที่ใดและรักษาวัฒนธรรม
 ให้คงอยู่ ไม่ให้สูญหายไปกับการหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก คงไว้ซึ่งความภูมิใจในวิถีชีวิต
 ของชนชาติ จึงจัดโครงการและกิจกรรมในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีประชาชน
 ที่เป็นคนไทยและชาวต่างชาติร่วมงานเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์และสืบสาน
 ขนบธรรมเนียมประเพณีให้มีการสืบทอดแก่เยาวชนรุ่นหลังตลอดไป (สำนักงานเทศบาลเมืองศรีราชา
 จังหวัดชลบุรี, 2560)

จากการสัมภาษณ์ ผศ. ไพรัตน์ เพียรมั่นคง เลขานุการสภาวัฒนธรรมเทศบาลตำบลบางพระ
 และประธานชุมชนบ้านนาพ เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2563 ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า การจัดกิจกรรมเพื่อการ
 ส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนนั้น ทางเทศบาลตำบลบางพระมีเล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชน
 อันมีคุณค่าของชุมชนที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ บางวัฒนธรรมชุมชนก็ยังคงปรากฏอยู่ ส่วนบาง
 วัฒนธรรมชุมชนเริ่มที่เลือนลางหายไปแล้ว เทศบาลตำบลบางพระมีการดำเนินงานในด้านการอนุรักษ์
 พื้นฟู และสืบสาน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้มีการเข้า
 ไปจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชน เช่น ประเพณีแห่เทียนพรรษา ให้อาหารแก่เด็กและเยาวชนของ
 โรงเรียนในพื้นที่ตำบลบางพระ โดยจัดกิจกรรมด้วยการอธิบายความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชน

พร้อมทั้งอธิบายวิธีการเล่น และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ทดลองเล่น (พิรพัฒน์ เพียรมั่นคง, 2563, 24 มีนาคม)

นอกจากนี้ในชุมชนยังมีการส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนประเภทอื่นๆ เช่น การยิงหนังสติ๊ก โดยมีการบรรจุวิชาลงในหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนนาร่องประจำตำบลบางพระ เพื่อส่งเสริมความรู้ ความสำคัญ และการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน และยังมีการจัดตั้งชมรมหนังสติ๊ก โดยปราชญ์ชาวบ้านและผู้เชี่ยวชาญด้านการยิงหนังสติ๊ก เพื่ออบรมความรู้เรื่องขั้นตอนการทำหนังสติ๊ก การสอนยิงหนังสติ๊กให้สำหรับผู้สนใจ โดยสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ในช่วงวันเสาร์และอาทิตย์ เพื่อเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และเป็นการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนและเป็นการถ่ายทอดความรู้เพื่อร่วมกันสืบสานวัฒนธรรมชุมชนให้คงอยู่ชุมชนตลอดไป ข้อมูลสัมภาษณ์ของ คุณขจร จักกะพาก (2561, 24 พฤศจิกายน) ปราชญ์ชาวบ้านด้านวัฒนธรรมชุมชน(การยิงหนังสติ๊ก)

นอกจากนี้หน่วยงานภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยพัฒนาส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชนอีกด้วย ดังนี้

เครือไทยออยล์มุ่งเน้นความสำคัญในการมีส่วนร่วมดูแลชุมชนรอบโรงกลั่นควบคู่กับการดำเนินธุรกิจ พร้อมทั้งทำความเข้าใจ ให้การสนับสนุนหรือจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่องให้กับชุมชน อย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี เปรียบเสมือนชุมชนและโรงกลั่นเป็นครอบครัวเดียวกัน โดยมีศูนย์สุขภาพและการเรียนรู้เครือไทยออยล์เพื่อชุมชน เป็นศูนย์กลางการบูรณาการชุมชนในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษาเรียนรู้ ด้านศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเครือไทยออยล์กับชุมชนรอบโรงกลั่นในการช่วยกันคิด ช่วยกันพัฒนาเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างปัจจัยพื้นฐานในการเรียนรู้และสร้างกระบวนการคิด ซึ่งเป็นต้นทุนสำคัญที่ทำให้ชุมชนรอบโรงกลั่นมีศักยภาพพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองอย่างแท้จริง

ในส่วนงานด้านศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม เครือไทยออยล์ ได้จัดกิจกรรมตามวันสำคัญทางศาสนาและประเพณีต่างๆ ของชุมชน โดยมุ่งเน้นการทำงานอย่างมีส่วนร่วม ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมทำระหว่างบริษัทและคณะกรรมการชุมชน อาทิ โครงการสวดมนต์เย็น ชำระใจและนั่งสมาธิ ซึ่งจัดทุกวันขึ้น 14 ค่ำของทุกเดือน ณ หอพระในศูนย์สุขภาพและการเรียนรู้ฯ อันเป็นสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรัตนมงคลสถลประชานาถมุนี โครงการหล่อเทียนพรรษา โครงการถวายเทียนพรรษา 9 วัด ในพื้นที่แหลมฉบัง การเข้าร่วมกิจกรรมเทศกาลสงกรานต์ในเครือข่ายชุมชนรอบโรงกลั่นและพื้นที่แหลมฉบัง รวมทั้งสนับสนุนการจัดกิจกรรมร่วางของชมรมอนุรักษ์ร่วางพื้นบ้านแหลมฉบัง เพื่อสืบสานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมให้คงอยู่ชุมชนต่อเนื่องสืบไป อีกทั้งยังมีโครงการประกวดภาพถ่ายไทยออยล์ 2561 “มนต์เสน่ห์แห่งศรีราชา” เป็นการนำเสนอภาพถ่ายในเขตอำเภอศรีราชาที่มีความหลากหลาย อาทิ ประเพณีหรือการเล่นท้องถิ่น

ศิลปวัฒนธรรม สถานที่ท่องเที่ยว วิถีชีวิต ของดีศรีราชา ผ่านมุมมองการถ่ายภาพ (บริษัทไทยออยล์ จำกัด (มหาชน), 2562)

สรุปได้ว่า รูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนจังหวัดชลบุรี จะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมในจังหวัดชลบุรีนั้นมีความหลากหลาย ส่วนใหญ่เน้นการส่งเสริมความรู้ให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชนโดยตรง แต่เนื้อหาสาระที่ใช้ในการถ่ายทอดนั้นเป็นเพียงความรู้พื้นฐานทั่วไปของวัฒนธรรมชุมชน ทำให้กลุ่มเป้าหมายได้รับความรู้เพิ่มเติมเพียงเล็กน้อย และอาจจะยังไม่ถึงเป้าหมายของการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน ส่วนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมของอำเภอสัตหิราชนั้นมีความใกล้เคียงกับงานของผู้วิจัย เพราะเป็นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ กระตุ้นให้เกิดการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน และเกิดจิตสำนึกในการร่วมอนุรักษ์ สืบต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่คู่กับชุมชนต่อไป โดยใช้เทคนิคการบรรยาย การสาธิตการสอน การลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ การเรียนรู้ตามสภาพจริงและจากประสบการณ์จริง แต่กิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นอาจจะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่มที่สนใจเท่านั้น ทำให้กลุ่มเป้าหมายบางคนยังขาดการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า จะนำรูปแบบของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนอำเภอสัตหิราฯ ไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับงานวิจัย โดยให้กลุ่มเป้าหมายที่สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในด้านเนื้อหา วิธีการจัดกิจกรรม รูปแบบและเทคนิคการสอน รวมทั้งการประเมินผลจากกิจกรรม เพื่อช่วยให้เยาวชนเกิดความรู้สึกการเป็นเจ้าของในตัวกิจกรรมการเรียนรู้ เกิดการใส่ใจในเรียนรู้ทำให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นในการเรียนรู้ และบรรลุวัตถุประสงค์ในการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนตามที่ตั้งไว้

ตอนที่ 5 ความรู้เกี่ยวกับเยาวชน

5.1 ความหมายของเยาวชน

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ระบุว่า เยาวชน หมายความว่า บุคคลอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ ความหมายตาม (สำนักงานพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2554)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เยาวชน หมายถึง บุคคลอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ ในทางกฎหมายก็ถือว่าบุคคลที่มีอายุระหว่างนี้เป็นเยาวชน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

ดังนั้น เยาวชนจึงเป็นพลังสำคัญที่จะเติบโตก้าวสู่ผู้ใหญ่ในอนาคต หากได้รับการชี้แนะและปลูกฝังอุดมการณ์ต่างๆ ก็จะมีบทบาทตามความคาดหวังที่พึงปฏิบัติต่อบทบาทของเยาวชนในด้านวัฒนธรรม กล่าวคือ เยาวชนไทยสามารถเป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมทั้งด้านการอนุรักษ์ สืบสานและถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ต่อไปได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่งสร้างความรู้ ความเข้าใจ และปลูกฝังการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนให้กับเยาวชนไทย (ปภาณี จิตวิวัฒนา, 2535)

สรุปได้ว่า เยาวชนในงานวิจัยนี้ หมายถึง เยาวชนที่มีช่วงอายุ 14-18 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุแห่งการเรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ สามารถปลูกฝังความรู้ และอุดมการณ์ต่างๆ เพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันข้างหน้าได้

5.2 สถานการณ์และปัญหาของเยาวชนไทย

จากรายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชน ประจำปี 2560 มีการรายงานข้อมูลประชากรเด็กและเยาวชนจากสถิติทางการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พบข้อมูลประชากรเด็กและเยาวชนระหว่างอายุ 0-25 ปี ในปี พ.ศ. 2561 พบว่า มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 20,898,410 คน คิดเป็นร้อยละ 32.69 จากประชากรทั่วประเทศที่มีอยู่ จำนวน 66,287,599 คน จำแนกเป็นจำนวนเด็ก 14,368,199 คน (ร้อยละ 21.30 จากประชากรทั้งหมด) และจำนวนเยาวชน 6,530,221 คน (ร้อยละ 11.39 จากประชากรทั้งหมด) จำนวนเด็กและเยาวชนเพศชาย จำนวน 10,705,075 คน และเพศหญิง 10,194,050 คน (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2561)

สถานการณ์และปัญหาของเยาวชนไทยขณะนี้กำลังเผชิญกับความเสี่ยงมากมาย อันเกิดจากสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่อันตรายล้อมรอบตัว เด็กและเยาวชนจำนวนมาก ซึมซับพฤติกรรมความรุนแรง สื่อลามก อนาจาร เสพยาเสพติด มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร อยู่ในแหล่งมั่วสุม จนพฤติกรรมเหล่านี้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตร่วมสมัยของเยาวชนที่เติบโตขึ้นทุกวัน ส่งผลให้เกิดปัญหาสำคัญที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน 9 ปัญหา (สมพงษ์ จิตระดับ และ อัญญณณิ บุญเชื้อ, 2551) ได้แก่

1. ปัญหาด้านยาเสพติด พบว่า เยาวชนมีการเสพยาบ้า สารระเหย และ กัญชา
2. ปัญหาด้านพฤติกรรม ได้แก่ ความฟุ้งเฟ้อ การแต่งกาย ติดเกม ขาดวินัย

ความรับผิดชอบ ไม่รู้จักหน้าที่ของตนเอง ขาดความร่วมมือกับชุมชน ไม่มีพลังเยาวชน และขาดจิตสำนึก

3. ปัญหาด้านการศึกษา พบว่า เยาวชนขาดเรียน ออกกลางคัน หนีเรียน ไม่เรียนต่อในระดับสูง ยากจน ไม่มีทุนศึกษาต่อ เรียนจบแล้วไม่มีงานทำ

4. ปัญหาทางเพศการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร พบว่า มีการค้าประเวณี เกิดปัญหาท้อง ไม่มีพ่อ
5. ปัญหาคุณธรรม จริยธรรม พบว่า เยาวชนมีนิสัยก้าวร้าว ขาดความเคารพเชื่อฟัง ไม่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม
6. ปัญหาการใช้เวลาว่าง เยาวชนใช้เวลาว่างในการเล่นเกมส์ ติดเพื่อน มั่วสุม เล่นการพนัน ดื่มสุรา ติดบุหรี่และอื่นๆ
7. ปัญหาการก่ออาชญากรรม มีการทะเลาะเบาะแว้ง ยกพวกตีกัน ลักขโมย ปล้นจนถึงขั้นการข่มขืน
8. ปัญหาครอบครัว พบว่า ครอบครัวไม่มีเวลาดูแล บุตรหลาน ครอบครัวเปราะบางแตกแยก ขาดความอบอุ่น
9. ปัญหาการค้ามนุษย์แรงงานเด็ก และการค้าประเวณี

จากปัญหาของเยาวชนไทยที่กล่าวมาข้างต้นนั้น อาจเกิดจากสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ในสังคมไทย ซึ่งแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 ได้นำเสนอข้อมูลและจำแนกประเด็นต่างๆ ไว้ดังนี้

1. โครงสร้างทางประชากร การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงอายุ จำนวนเด็กและเยาวชนย่นหลัง 5 ปี มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ตามกลุ่มอายุที่สำคัญ คือ ประชากรวัยเด็ก (อายุ 0-14 ปี) และประชากรวัยแรงงาน (อายุ 15-59 ปี) มีจำนวนและสัดส่วนลดลงขณะที่ประชากรสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง
2. รูปแบบครอบครัว รูปแบบครอบครัวมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้นครอบครัวมีขนาดเล็กลง ส่วนใหญ่เป็นประเภทครอบครัวเดี่ยว มีสถิติการแต่งงานลดลง การหย่าร้างมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยครอบครัวไทยมีบุตรน้อยลง เป็นครอบครัวลักษณะเฉพาะที่มีรูปแบบลักษณะเฉพาะตัว อาทิ ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงลูกตามลำพังครอบครัวเพศเดียวกัน ครอบครัวข้ามรุ่น (ครอบครัวที่เด็ก อยู่กับปู่ย่าตายาย) ซึ่งพบว่า การเปลี่ยนแปลงของครอบครัวทั้งด้านโครงสร้างครอบครัว และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้ครอบครัวไม่สามารถทำบทบาทหน้าที่ของครอบครัวได้อย่างสมบูรณ์ และบรรยากาศในครอบครัว ขาดความอบอุ่น
3. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ รูปแบบการคามีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปสู่การคาเสรีมากขึ้น และมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ที่หลากหลายขึ้น ซึ่งจะทำให้มีการขนส่งสินค้าและบริการตลอดจนการลงทุนและการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมืออย่างอิสระ ทำให้เยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก

ที่สำคัญของการพัฒนาในฐานะที่เป็นต้นทุนการผลิต และการพัฒนาของภูมิภาคใหม่มีความสามารถในการแข่งขันกับภูมิภาคอื่นๆ ซึ่งส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมเด็กและเยาวชนเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานที่มีสมรรถนะ ทางอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และสามารถดำรงชีวิตในสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม

4. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การขยายตัวของเมืองในภาคต่างๆ ของประเทศเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยสังคมไทยในอนาคตจะมีประชากรเกือบครึ่งของประชากรทั้งหมดอาศัยในเขตเมืองและจากการขยายตัวของเมือง รวมทั้ง มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในสังคมเป็นปัจเจกชน การพัฒนาเทคโนโลยีจะส่งผลต่อวิถีการดำรงชีวิตและพฤติกรรมของคนในทุกสังคม ทุกเพศ ทุกวัย การพัฒนาเทคโนโลยีสื่อสารสนเทศส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิต พฤติกรรม และการสื่อสารของคน ในสังคม อินเทอร์เน็ตได้เปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารแบบดั้งเดิมในโลกแห่งความเป็นจริง ไปสู่การใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลในโลกเสมือนจริง (Virtual World) ส่งผลให้เยาวชนมีแนวโน้มการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศไปในทางที่ไม่เหมาะสม ทำให้เสี่ยงต่อการถูกละเมิด และถูกแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ ผ่านโลกออนไลน์ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภัยธรรมชาติ และอุบัติภัยรูปแบบใหม่ มีความผันผวน และรุนแรงส่งผลต่อการดำรงชีวิต การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การขยายการผลิต

5. การเคลื่อนย้ายของประชากรที่ส่งผลต่อการพัฒนาเยาวชน การเคลื่อนย้ายอยู่ภายในประเทศหรือข้ามพรมแดนของประเทศ การเคลื่อนย้ายนี้ อาจเป็นการเคลื่อนย้ายตามฤดูกาล หรือเป็นการย้ายถาวร การเคลื่อนย้ายของเยาวชนมีทั้งที่สมัครใจหรือไม่สมัครใจ ไปกับบิดามารดา เพื่อนหรือบุคคลอื่นหรือไปคนเดียว อย่างไรก็ตามการย้ายถิ่นไม่จำเป็นต้องเกิดผลเสียกับเยาวชนเสมอไป ในทางกลับกันการย้ายถิ่นอาจจะเป็นทางลัดที่ช่วยให้เยาวชนรอดพ้นจากความยากจน และหลุดพ้นจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวอย่างรวดเร็ว และยังสามารถนำไปสู่โอกาสในชีวิตที่ดีกว่า (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2561)

สรุปได้ว่า การเพิ่มขึ้นของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเยาวชนไทยนั้น จะยิ่งเร่งให้เยาวชนเกิดปัญหาต่างๆ มากมาย ทั้งการเล่นการพนัน การขายบริการทางเพศที่แฝงในคราบน้ำกเรียน นักศึกษา การนิยมคลังค์ไล้เลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตก ญีปุ่น และเกาหลีมีมากขึ้น ถ้าประเทศไทยยังผลิตและสร้างเยาวชนให้เติบโตขึ้นในสังคมที่เสี่ยงและอันตราย หากยังคงปล่อยปละละเลยไม่ร่วมมือ ช่วยเหลือกัน สังคมและวัฒนธรรมด้านลบจะเข้ามามีครอบงำ นำพาเยาวชนไทยไปในทิศทางที่ไม่เหมาะสมและมีคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น ยากเกินที่จะรักษา เยาวชนไทยให้กลับมาเป็นคุณลักษณะที่เหมาะสมกับสังคมไทยดั้งเดิม

5.3 ข้อมูลทั่วไปและสถานการณ์เยาวชนจังหวัดชลบุรี

จากข้อมูลของ ระบบสถิติทางการทะเบียน (2561) จังหวัดชลบุรีมีประชากรจำนวนทั้งหมด 1,495,324 คน เป็นประชากรในช่วงอายุ 0-25 ปี จำนวน 421,239 คน โดยมีเยาวชนอายุ 14-18 ปีบริบูรณ์ จำนวน 92,901 คน จังหวัดชลบุรีประกอบด้วยอำเภอ 11 ของจังหวัดชลบุรี ได้แก่ อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอพนัสนิคม อำเภอพานทอง อำเภอบ้านบึง อำเภอศรีราชา อำเภอกะก่ง อำเภอบ่อทอง อำเภอหนองใหญ่ อำเภอบางละมุง อำเภอสัตหีบ อำเภอกะสีซัง และมีรูปแบบการปกครองพิเศษ 1 แห่ง คือ เมืองพัทยา แยกจากการปกครองของอำเภอบางละมุง เนื่องจากเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับนานาชาติ ซึ่งมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่ทั้งสิ้น 2,726,875 ไร่ (4,363 ตารางกิโลเมตร) คิดเป็นร้อยละ 0.85 ของพื้นที่ประเทศไทย ชลบุรีเป็นเมืองชายทะเลที่ได้รับการกล่าวขานมากที่สุดแห่งบูรพาทิศ ดินแดนชายทะเลอันมั่งคั่งแห่งนี้ ได้ผ่านกาลเวลามาเนิ่นนาน จากการเป็นเมืองท่าค้าขายคึกคักในอดีต พัฒนามาสู่เมืองเกษตรอุตสาหกรรม และท่องเที่ยว สิ่งนี้อาจสะท้อนคุณลักษณะสำคัญของคนเมืองชล ซึ่งมีความขยัน และมองการณ์ไกล กอปรกับทรัพยากรในดินสินน้ำ ต่างช่วยกันเอื้ออำนวยให้การพัฒนาในด้านต่างๆ เป็นไปอย่างสะดวกราบรื่น และต่อเนื่อง คนชลบุรีจึงมีอาชีพผูกพันอยู่กับท้องทะเล นาไร่ ทำปศุสัตว์ และทำเหมืองแร่ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557)

จากสถานการณ์ปัญหาของเด็กและเยาวชนภาคตะวันออก พบว่า พบว่าสถานการณ์เด็กที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรไม่พร้อมในการเลี้ยงดูบุตรมีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.00 รองลงมา ได้แก่ เด็กที่เป็นผู้กระทำความรุนแรงต่อผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 17.00 ถัดมาคือ ถัดมาคือเด็กที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 8.00 และเด็กที่ต้องดำรงชีพ ด้วยการเร่ร่อน ขอดทาน คิดเป็นร้อยละ 6.00 ในปี 2559 เด็กที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมอยู่ที่ 2,872 คน พบมากที่สุดคือเด็กที่มีพฤติกรรมติดเกมส์และการพนันต่างๆ จำนวน 1,437 คน จะพบได้ว่าเด็กที่มีพฤติกรรมติดเหล้า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์และยาเสพติดในปี 2559 นั้นลดลง จากปี 2558 จำนวน 1,350 คน คิดเป็นร้อยละ 43.37 ส่วนปัญหาที่เพิ่มขึ้นจากปี 2558 นั้น คือเด็กที่มี พฤติกรรมติดเกมส์และการพนันต่างๆ จำนวน 413 คน คิดเป็นร้อยละ 16.19 คาดการณ์แนวโน้มในปี 2560 นั้น เด็กที่มีพฤติกรรมติดเหล้า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์และยาเสพติดนั้นจะ ลดลงได้อีกเนื่องจากมีกฎหมายออกมาบังคับใช้อย่างเข้มงวด ส่วนเด็กที่มีพฤติกรรมติดเกมส์และการพนันต่างๆ นั้นจะสูงขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นช่องทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ ร้านอินเทอร์เน็ต ฯลฯ ส่วนเด็กที่มีพฤติกรรมมั่วสุมและทำ ความร้ายกาจให้ชาวบ้านนั้นก็ลดลงด้วยเช่นกัน และสถานการณ์ปัญหาของเยาวชนส่วนใหญ่ พบว่า สถานการณ์เยาวชนที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรไม่ พร้อมในการเลี้ยงดูบุตรมีมากที่สุด จำนวน 268 คน

คิดเป็นร้อยละ 0.27 ของเยาวชนหญิงทั้งหมด รองลงมา ได้แก่เยาวชนที่ถูกใช้แรงงานและค้ามนุษย์ จำนวน 59 คน ส่วนใหญ่เป็นเยาวชนหญิง คิดเป็นร้อยละ 0.03 ของเยาวชนทั้งหมด ถัดมาคือ เยาวชนที่เป็นผู้กระทำความรุนแรงต่อผู้อื่น จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของเยาวชนทั้งหมด ในปี 2559 เยาวชนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมอยู่ที่ 3,485 คน พบมากที่สุดคือเยาวชน ที่มีพฤติกรรมติดเหล้า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์และยาเสพติด จำนวน 1,437 คน จะพบว่าเยาวชนที่มีพฤติกรรม ติดเหล้า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์และยาเสพติดในปี 2559 นั้นเพิ่มขึ้นจากปี 2558 จำนวน 580 คน คิดเป็นร้อยละ 34.67 ถัดมาเป็นปัญหาที่เพิ่มขึ้นจากปี 2558 นั้น คือเยาวชนที่มีพฤติกรรมติดเกมส์และการพนันต่างๆ จำนวน 471 คน คิดเป็นร้อยละ 38.64 คาคการณ์และแนวโน้มในปี 2560 เยาวชนที่มีพฤติกรรมติดเหล้า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์และยาเสพติดนั้น อาจจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากการหาซื้อได้ง่าย และเยาวชนอาจจะมียุเกิน 18 ปี ส่วนเยาวชนที่มีพฤติกรรมติดเกมส์ และการพนันต่างๆ นั้นก็จะสูงขึ้นเรื่อยๆ เช่นกัน เนื่องจากการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นช่องทาง โทรศัพท์เคลื่อนที่ ร้านอินเทอร์เน็ต ฯลฯ ส่วนเยาวชนที่มีพฤติกรรมมั่วสุมและทำความรำคาญให้ชาวบ้านนั้นก็เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน

ซึ่งสถานการณ์เยาวชนจังหวัดชลบุรี มีอัตราการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเป็นอันดับ 1 ในภาคตะวันออก จำนวน 1,008 คดี ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงมาก โดยรวบรวมจำนวนคดีเด็กและเยาวชนจากสถานพินิจทั่วประเทศ ซึ่ง นายชัยรินทร์ จันทรเอี่ยม ผู้อำนวยการสถานพินิจ จ.ชลบุรี กล่าวว่า สาเหตุที่จังหวัดชลบุรีมีสถิติเด็กและเยาวชนกระทำความผิดสูง เพราะเป็นพื้นที่ใหญ่กว่าจังหวัดอื่นในภาคตะวันออก รวมถึงเป็นเมืองท่องเที่ยว เขตอุตสาหกรรม มีการย้ายถิ่นฐานของครอบครัวแรงงานเข้ามาอาศัยอยู่จำนวนมาก ทั้งมาจากจังหวัดอื่นและมาจากประเทศเพื่อนบ้าน

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปและสถานการณ์ของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงสภาพความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนจังหวัดชลบุรีในปัจจุบัน และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิจัยในลำดับขั้นตอนต่างๆทั้งการทำความเข้าใจสภาพทั่วไปของเยาวชนจังหวัดชลบุรี และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาปรับให้เข้ากับงานวิจัยอย่างเหมาะสม (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2561)

5.4 เยาวชนกับการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนจังหวัดชลบุรี

จากการสัมภาษณ์ อาจารย์พิศมัย ปันน้อย ที่ปรึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีเมืองชลบริหารธุรกิจ และคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลบ้านบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ในฐานะอาจารย์ที่ทำงานในพื้นที่ตำบลบางพระและได้เข้าร่วมการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมชุมชนของตำบล

บางพระมาตลอดระยะเวลากว่า 30 ปี ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเยาวชนกับการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมชุมชน ไว้ว่า ด้วยกระแสสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เศรษฐกิจกำลังเจริญก้าวหน้าพร้อมกับเทคโนโลยีและวิทยาการต่างๆเข้ามาแทนที่ การดำเนินชีวิตจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงไป เกิดการแข่งขันกันทางสังคมและค่านิยม ในทางกลับกันวัฒนธรรมชุมชนยังคงอยู่กับที่ไม่มีการเคลื่อนไหว จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนในชุมชนเกิดการมองข้ามและหลงลืมสิ่งที่มีคุณค่าในชุมชน แต่กลับไปหลงใหลและชื่นชมวัฒนธรรมอื่นๆที่เข้ามา เกิดการเลียนแบบทางพฤติกรรม เกิดเป็นค่านิยมที่เท่าทันยุคสมัยและเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อนและสังคม โดยไม่ได้คำนึงว่าสิ่งที่กระทำนั้นเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับบริบททางสังคมหรือไม่อย่างไร ถ้าเปรียบเทียบมุมมองการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนในสมัยก่อนจนถึงปัจจุบันนี้ จะสังเกตได้ว่า ในการจัดโครงการและกิจกรรมในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งประเพณีกองข้าวศรีราชา ประเพณีแห่พญายม และกีฬามวยตำบล ในสมัยก่อนนั้นชาวบ้านในพื้นที่ต่างพาดครอบครัว บุตรหลานทั้งเด็กและเยาวชนมาร่วมกิจกรรมด้วยความสนุกสนานรื่นเริง ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมที่สืบทอดกันมาในทุกปี งานที่จัดขึ้นเกิดจากความสามัคคีช่วยเหลือกันของชาวบ้าน แต่เมื่อเวลาผ่านไปความเจริญต่างๆเข้ามาในชุมชน ในทางกลับกันเยาวชนในชุมชนกลับเริ่มให้ความสนใจในการเข้าร่วมน้อยลงไปในทุกปี และด้วยภาระหน้าที่ของชาวบ้านในชุมชนที่มากขึ้น ส่งผลให้ผู้มาร่วมงานส่วนใหญ่ คือ ผู้สูงอายุและชาวต่างชาติที่สนใจเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมชุมชน จึงมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาพัฒนากิจกรรมทางวัฒนธรรมชุมชนให้มีหลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง และสร้างภาคีเครือข่ายกับโรงเรียน มหาวิทยาลัย รวมถึงหน่วยงานในพื้นที่ให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อช่วยกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนในชุมชนเกิดความสนใจและเป็นการสำคัญในการเข้าร่วม อนุรักษ์ และสืบสานวัฒนธรรมชุมชน แต่ไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก เนื่องจากเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมแค่เพียงผิวเผิน ยังไม่เข้าใจแก่นแท้และเกิดการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน ยิ่งไปกว่านั้นเยาวชนบางกลุ่มกลับไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมแต่อย่างใด ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นที่น่ากังวลอย่างมาก เพราะเยาวชนยังใช้เวลาว่างไปกับวัตถุนิยม จนอาจหลงลืมวัฒนธรรมชุมชนที่บรรพบุรุษร่วมสร้างและสืบสานกันมาแต่ช้านาน ซึ่งปราชญ์ชาวบ้านและผู้ที่มีความรู้ทางวัฒนธรรมมีอายุที่เพิ่มขึ้น บ้างก็เสียชีวิตไปแล้ว ถ้าเรายังไม่เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาละเลยการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน อาจส่งผลให้ในอีกไม่ช้าวัฒนธรรมชุมชนอันเป็นเอกลักษณ์เหล่านี้จะค่อยๆเลือนหายไปในที่สุด ซึ่งแนวทางการปลูกฝังเยาวชนอย่างเดียวยังคงไม่เพียงพอ อีกแนวทางหนึ่งคือการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมให้มีความร่วมสมัยมากขึ้น แต่ให้คงความดั้งเดิมของขนบธรรมเนียมไว้ตามความเหมาะสม เปิดโอกาสคนรุ่นใหม่เข้ามาช่วยสร้างสรรค์วัฒนธรรมชุมชน ซึ่งเป็นการปรับเข้าหากันคนละครั้งทางระหว่างเยาวชนและวัฒนธรรมชุมชน เพียงเท่านี้ วัฒนธรรมชุมชนก็จะได้รับการสืบสานต่อได้ด้วยพลังความร่วมมือของเยาวชนในชุมชน (พิศมัย

ปีนน้อย, 2563, 20 มีนาคม) ซึ่งสอดคล้องกับที่ พระยาอนุমানราชชน (2532) กล่าวไว้ว่า ชาติใดไม่กระตือรือร้นในการบำรุงและส่งเสริมวัฒนธรรมของตนให้มีความเจริญงอกงามและแพร่หลายได้ ทันท่วงที ชาตินั้นอาจเป็นผู้ถูกชาติอื่นรุกรานในทางวัฒนธรรม ดังนั้นเพื่อให้ถูกรุกรานหรือด้านการรุกรานได้ จำเป็นต้องรู้จักปรับปรุงวัฒนธรรมของตนให้เจริญ ทันสมัย แต่ยังคงความดั้งเดิมและความเหมาะสมของวัฒนธรรมชุมชนนั้นไว้ แม้ว่าสิ่งแปลกใหม่ที่เข้ามาอาจไม่ใช่เป็นของดีมีประโยชน์แก่เสมอไป ถ้าสิ่งแปลกใหม่นั้นไม่เข้ากันได้ดีกับรากฐานแห่งวัฒนธรรมของตน

ณัฐวุฒิ จันทนา รองประธานสภาเด็กและเยาวชนองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเยาวชนกับการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมชุมชน ไว้ว่า เยาวชนรุ่นใหม่เกิดมาในยุคสมัยที่สังคมและเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้า มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน ทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่มีความสะดวกสบายมากขึ้น จึงเป็นเหตุให้เยาวชนมีนิสัยชอบความเป็นอิสระ รักความสบาย ชอบความทันสมัยและแปลกใหม่ มีความเป็นตัวของตัวเอง เริ่มมีการแสดงออกที่แตกต่างในสังคม อยากเป็นที่ยอมรับในสังคม เยาวชนส่วนใหญ่จึงใช้เวลาว่างกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ที่ง่ายต่อการเข้าถึงการรับรู้ข่าวสารที่เป็นทั้งประโยชน์และโทษในเวลาเดียวกัน จนเกิดเป็นปัญหาต่างๆตามมา ได้แก่ การติดเกมส์ การติดโทรศัพท์ ใช้ยาเสพติด ลักขโมยของ เด็กแว้น และมีค่านิยมที่เปลี่ยนไป ไม่เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีในชุมชน เป็นต้น ในฐานะตัวแทนของเยาวชนตำบลบางพระ จึงขอสะท้อนมุมมองที่มีต่อวัฒนธรรมชุมชนดังนี้ เนื่องจากเยาวชนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอสรีราชาบางส่วนไม่ได้มีถิ่นฐานอยู่ในชุมชนมาโดยกำเนิด ส่วนเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมาตั้งแต่เกิด ส่วนใหญ่นั้นเมื่อเติบโตมักจะแยกย้ายไปเรียนในจังหวัดอื่นๆ ทำให้วัฒนธรรมชุมชนถูกหลงลืม ละเลยไปตามกาลเวลา เนื่องจากเยาวชนไม่มีโอกาสเข้าร่วมงานวัฒนธรรมด้วยการติดภารกิจหน้าที่ต่างๆ รวมถึงการไม่รู้ว่าวัฒนธรรมชุมชนนั้นมีความสำคัญกับตนเองอย่างไร บ้างก็มองเห็นวัฒนธรรมชุมชนเป็นเรื่องที่ไกลตัวเพราะเยาวชนบางกลุ่มไม่ได้มีถิ่นกำเนิดที่นี่ ดังนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยให้เยาวชนปรับเปลี่ยนมุมมองใหม่ทางด้านวัฒนธรรมชุมชน คือ การเริ่มปลูกฝังความสำคัญและคุณค่าของวัฒนธรรมที่อยู่อยู่กับชุมชนมาแต่ช้านาน ให้มองเห็นถึงขนบธรรมเนียมการปฏิบัติที่ดีงาม ปรับฐานความคิดเยาวชนไม่ให้เกิดการแบ่งแยกทางวัฒนธรรมชุมชน เปิดโอกาสให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรม และชี้ให้เห็นพลังของเยาวชนที่มีส่วนสำคัญในการร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการสืบสานวัฒนธรรมชุมชนให้คงอยู่ตลอดไป (ณัฐวุฒิ จันทนา, 2563, 12 ตุลาคม)

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเยาวชนในชุมชนนั้น ถือเป็นข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยอย่างยิ่ง ที่จะนำไปใช้ในขั้นตอนการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนได้ตรงตามความต้องการและความสนใจของเยาวชนในชุมชนโดย

ผสมผสานเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของวัฒนธรรมชุมชนไว้ดังเดิม เพื่อให้เยาวชนได้เกิดการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน พร้อมเป็นส่วนหนึ่งในการสืบสานวัฒนธรรมให้คงอยู่คู่กับชุมชน และส่งต่อวัฒนธรรมชุมชนให้กับอนุชนรุ่นหลังต่อไป

จากการศึกษาทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอทำการสรุปไว้ว่า สังคมไทยควรทำความเข้าใจในรากฐานของวัฒนธรรมตนเองและยอมรับถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมเสียก่อน และร่วมกันปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนและคนรุ่นใหม่ ให้มีความเข้าใจ เกิดจิตสำนึกถึงความเป็นชาติไทย เกิดความรู้สึกหวงแหนศิลปะ และวัฒนธรรมของไทย เพื่อเป็นการร่วมสืบทอดวัฒนธรรมชุมชนของบรรพบุรุษให้อยู่คู่ประเทศไทยต่อไป ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากมีแนวทางในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ที่มีรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เปิดโอกาสการเรียนรู้ต่อเยาวชน ทั้งเพศ อายุ ความสนใจ และตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาและส่งเสริมเยาวชนให้ได้รับความรู้ มีความเข้าใจ และเกิดการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในชุมชนของตน ตลอดจนร่วมกันอนุรักษ์สืบสานมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป ในฐานะเยาวชนของชุมชน

ตอนที่ 6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง

มัทนียา ค้อมทอง (2552) ทำวิจัยเพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีต่อความรู้ เจตคติและทักษะอาชีพของกลุ่มสตรีชมรมแม่บ้านทหารอากาศ จังหวัดลพบุรี สร้างเป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre Experimental Research) นำทฤษฎีการเรียนรู้จากการปฏิบัติมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มสตรีในชมรมแม่บ้านทหารอากาศกองบิน 2 กองพลบินที่ 1 จ.ลพบุรี เป็นสตรีอายุตั้งแต่ 30 – 50 ปี จำนวน 550 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 23 คน ซึ่งมีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการประกาศรับสมัครโดยการติดประกาศ เสียงตามสายและขอความร่วมมือจากชมรมแม่บ้านทหารอากาศ ในการประชาสัมพันธ์ ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการจัดกิจกรรม ได้แก่ 1.สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ร่วมกัน และกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้การฝึกทักษะอาชีพ 2.จัดกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 5-7 คน 3.ประชุมร่วมกันเพื่อวางแผน วิจัย สร้างเป้าหมาย และกำหนดประเด็นที่จะต้องเรียนรู้และปฏิบัติ 4.ดำเนินการฝึกทักษะอาชีพตามความต้องการของผู้เรียน โดยหากมีปัญหาอาจจัดการเรียนเป็นกลุ่มย่อยศึกษาเฉพาะกรณีขึ้นได้ 5.ประเมินความก้าวหน้าและวางแผนการเรียนรู้ในขั้นต่อไป

6. ดำเนินการฝึกทักษะอาชีพซ้ำตามกระบวนการเดิม 7.จัดทำเอกสารเพื่อสรุปกระบวนการเรียนรู้เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป ส่วนผลของการทดลองหลังจัดกิจกรรม พบว่า ระดับความรู้ เจตคติและทักษะของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้นจากเดิม ที่ระดับนัยสำคัญ .05 มีทักษะเกี่ยวกับอาชีพ รวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก และกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก

อุไรวรรณ ห่วงสกุล (2554) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีของมัลคอม เอส. โนลส์ เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน วิธีเรียนทางไกล ใช้รูปแบบการทดลองแบบ 1 กลุ่มมีการทดสอบก่อน - หลังการทดลอง ผลการวิจัยพบว่า 1) การวิเคราะห์กรณีตัวอย่างได้ลักษณะกิจกรรมที่จะนำไปพัฒนา เป็นโปรแกรม 3 ด้านคือ ปลุกฝังนิสัยรักการอ่าน จัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน แก้ไข ปัญหาที่มีผลต่อการอ่าน 2) โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจี ของมัลคอม เอส. โนลส์ เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน มีองค์ประกอบสำคัญดังนี้วัตถุประสงค์ ผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหาสาระ แนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ โดยเฉพาะกิจกรรมสัญญาการอ่านทำให้ผู้เรียนเกิดนิสัยรักการอ่านมากขึ้น ระยะเวลา และ การประเมินผลโปรแกรม 3) ผลการใช้โปรแกรมฯ พบว่าทักษะการอ่านสูงกว่าก่อน ดำเนินการที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 พฤติกรรมการอ่านส่วนใหญ่เกิดขึ้นสม่ำเสมอเป็นประจำด้านการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 4) ปัจจัย ได้แก่ ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้โดยการจัดบรรยากาศ การจัดกิจกรรมให้เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ข้อเสนอแนะได้แก่การส่งเสริมห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมจะเป็นการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

บรมัตถ์ ท้าวแก่นสาร (2555) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจี ที่มีต่อความสามารถในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของเยาวชนไทใหญ่ ทำการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) การดำเนินการทดลองกิจกรรมใช้การทดลองแบบ One - Group: Pretest Posttest Design ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) ซึ่งเป็นเยาวชนไทใหญ่ที่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี จำนวน 35 คน ผลวิจัยพบว่า 1. ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อความสามารถในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของเยาวชนไทใหญ่ ที่พัฒนากิจกรรมโดยใช้แนวคิดแอนดราโกจี 7 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ 2) การสร้างโครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน 3) การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม 4) การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ 5) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ 6) การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7) การประเมินผลการเรียนรู้ และในการจัดกิจกรรมยังใช้แนวคิดกระบวนการกลุ่ม 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการมีส่วนร่วม 2) ขั้นวิเคราะห์ 3) ขั้นสรุป 4) ขั้นประเมินผลสามารถพัฒนาเยาวชนไทใหญ่ที่เข้าร่วมกิจกรรมให้เกิด

ความรู้ ทักษะ และเจตคติเพิ่มขึ้น 2. ผลของการจัดกิจกรรม พบว่า เยาวชนไทใหญ่ที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความสามารถในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของเยาวชนไทใหญ่หลังทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ในด้านความรู้ทักษะการพูดสนทนา ทักษะ การอ่านออกเสียง ทักษะการเขียน และเจตคติของเยาวชนไทใหญ่เพิ่มขึ้นจากก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่ากิจกรรมดังกล่าวมีเนื้อหาและกระบวนการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของเยาวชนไทใหญ่ในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีขึ้น

เกวลิน วิรัชนิดากุล (2556) ทำวิจัยถึงการทดลอง เรื่อง การนำเสนอกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล มี 2 วัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล ประชากรที่ใช้การทำวิจัย คือ สมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลทั่วประเทศ สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน จนได้กลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกสภาเด็กและเยาวชน ต.พระปฐมเจดีย์ อ.เมือง จ. นครปฐม จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 6 ชนิด เพื่อวัดระดับ แผนการจัดกิจกรรม แบบวัดความรู้ แบบวัดทักษะ แบบวัดทัศนคติของความรับผิดชอบต่อสังคมและแบบสอบถามความต้องการในการจัดกิจกรรมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล และแบบเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล ผลการวิจัยพบว่า 1.กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนตำบล ดำเนินการตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยมีเนื้อหาครอบคลุม 11 ด้าน คือ 1) บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนตำบล 2) ภาวะผู้นำ 3) การสื่อสาร 4) คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ 5) มารยาทในที่ประชุม 6) การศึกษาชุมชน 7) แผนที่เดินดิน 8) การจัดการความรู้ 9) การเขียนโครงการ 10) การติดต่อประสานงาน และ 11) การประชาสัมพันธ์ หลังการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความรู้ ทักษะ และทัศนคติเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 2. แนวทางในการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลสามารถมีเนื้อหาออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านแผนกิจกรรม 2.ด้านผู้เรียน 3.ด้านผู้สอน 4.ด้านการจัดกิจกรรม 5.ด้านสื่อการเรียนการสอน 6.ด้านสถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรม

ชมพูณัฐ ลลิตมงคล (2556) ทำการศึกษากระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสอบถามกับเยาวชนอายุ 15-24 ปี ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 568 คน และทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรมและผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กและเยาวชน จำนวน 6 ท่าน ทำสนทนากลุ่ม (focus group) ตัวแทนกลุ่ม

เยาวชน โรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 7 คน รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview) ตัวแทนกลุ่มเยาวชน ครอบครัว ชุมชน และโรงเรียน จำนวน 8 คน เพื่อนำผลมาวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปเป็นกระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม ผลการวิเคราะห์พบว่า สภาวะภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมตามการรับรู้ของเยาวชนใน 4 ด้าน

- 1) วัฒนธรรมการบริโภค พบว่าเยาวชนในกรุงเทพมหานครที่มีวัฒนธรรมการบริโภคแบบเน้นความสะดวกและรวดเร็วเป็นหลัก มีความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์ด้วยการสนับสนุนอาหารไทยท้องถิ่นมากที่สุด และการเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และสะอาด
- 2) วัฒนธรรมการแต่งกาย พบว่าเยาวชนส่วนใหญ่นิยมแต่งกาย ตามแบบที่ตนเองชอบ มีแนวคิดเรื่องการอนุรักษ์ว่าควรแต่งชุดไทยในโอกาสสำคัญ มีแนวทางการเลือกและปรับเปลี่ยนการแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อยและเหมาะสม
- 3) วัฒนธรรมการใช้ภาษา พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่ให้ความหมายของการอนุรักษ์ภาษาไทยคือ การฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง แนวทางการเลือกใช้ภาษาให้เหมาะสมและถูกกาลเทศะและแนวทางปรับเปลี่ยนเรียนรู้ภาษาที่หลากหลาย
- 4) วัฒนธรรมการ แสดงออกทางเพศ พบว่าเยาวชนส่วนใหญ่ไม่เคยมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน และไม่เห็นด้วยกับการอยู่ก่อนแต่ง โดยเยาวชนให้ความหมายของการแสดงออกทางเพศที่เหมาะสม คือ แสดงออกให้ถูกที่ถูกเวลาและเหมาะสม มีการปรับเปลี่ยนการแสดงออกไปตามยุคสมัยแต่อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจัยและเงื่อนไขในการเรียนรู้ของเยาวชน พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีวิธีการเรียนรู้แบบเป็นระบบและต่อเนื่องมากที่สุด ในวัฒนธรรมทุกด้าน ในขณะที่บ้านเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่สุดและครอบครัวเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมด้านการบริโภคและแสดงออกทางเพศ สถานศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่สุดในวัฒนธรรมการใช้ภาษาและการแต่งกาย ดังนั้นแนวทางในการส่งเสริมกระบวนการ เรียนรู้เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม ควรมีการสร้าง ความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่าง ครอบครัว ชุมชนและสถานศึกษา โดยบูรณาการเรื่อง ภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมเข้ากับเนื้อหาวิชาเรียนในทุกกลุ่มสาระ พัฒนาบุคลากรในการให้ความรู้และ จัดกิจกรรม ปรับปรุงสื่อและกิจกรรมและจัดหาแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม อันจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ และได้ประโยชน์จากการเรียนรู้สูงสุด

ประพิมพ์พรรณ สุวรรณภูฏ (2557) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนไทย โดยใช้ทฤษฎี แอนดราโกจี แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกในการพัฒนารูปแบบกิจกรรม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กและเยาวชนในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนไทย จำนวน 30 คน ที่อาสาสมัครเข้าร่วมตลอดกิจกรรม ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนไทยมี

องค์ประกอบ คือ 1) หลักการที่ใช้คือ การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร การเรียนรู้ประเด็นปัญหาระดับโลก การใช้สื่อที่หลากหลาย การมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ร่วมกัน 2) วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความรู้ทักษะ และเจตคติที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนไทย 3) กระบวนการ 7 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น (2) การถาม-ตอบ (3) การเข้าใจปัญหา (4) การ ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติม (5) การวางแผน (6) การปฏิบัติและ (7) การทบทวน และ 4) ผลที่ได้รับ ผู้เรียนมีความรู้ทักษะ และเจตคติที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติและนำไปใช้กับผู้อื่นต่อไป 2. ผลการทดลองใช้รูปแบบ กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนไทย พบว่า หลังเข้าร่วม กิจกรรมผู้เรียนมีความรู้การเป็นพลเมืองโลกเพิ่มขึ้นทุกด้าน ด้านความรู้ความเป็นพลเมืองโลกผู้เรียนมีผลการเรียนรู้มากที่สุดเกี่ยวกับการยึดหลักสันติภาพและขัดความขัดแย้ง ด้านทักษะความเป็นพลเมืองโลกผู้เรียนมีผลการเรียนรู้มากที่สุด เกี่ยวกับการเคารพตนเองและสิ่งต่างๆ และด้านเจตคติความเป็นพลเมืองโลกผู้เรียนมีผลการเรียนรู้มากที่สุดเกี่ยวกับการ พร้อมรับความแตกต่าง สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3. ผลการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำรูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนไทยไปใช้ ได้แก่ ผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหา ระยะเวลา กิจกรรมการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้

ชมนันท์ จันท์เพชร (2558) ทำการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับพิสิิกส์ในชีวิตประจำวัน โดยใช้แนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเยาวชน โดยใช้แนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประชากรในการศึกษาคั้งนี้ คือ เยาวชนจังหวัดศรีสะเกษที่มีอายุ ระหว่าง 14-18 ปีบริบูรณ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนอำเภอกุสิงห์จำนวน 30 คน แบ่งขั้นตอนของการวิจัยออกออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1 ศักยภาพทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเยาวชนจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 420 คน และ 2. เปรียบเทียบระดับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเยาวชน อำเภอกุสิงห์จำนวน 30 คน ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับพิสิิกส์ในชีวิตประจำวัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาระดับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเยาวชน จังหวัดศรีสะเกษ มีระดับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเยาวชนระดับดี(69.14/100 คะแนน) โดยมีลำดับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณแบ่งตามทักษะ ดังนี้ (1) ทักษะการประยุกต์ผลข้อสรุป (15/20 คะแนน) (2) ทักษะการระบุประเด็นปัญหา และทักษะการรวบรวมข้อมูลและพิจารณาความ น่าเชื่อถือของข้อมูล (13.68/20 คะแนน) (3) ทักษะการตั้งสมมติฐาน (13.41/20 คะแนน) และ (4) ทักษะการวิเคราะห์ผลและสรุปผล (13.36/20 คะแนน) 2) ผลการเปรียบเทียบระดับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเยาวชนอำเภอกุสิงห์

ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมในชีวิตประจำวัน พบว่า ระดับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเยาวชนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

วชิราภรณ์ ทิพย์รักษ์ (2560) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชายทะเลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชน ชายทะเลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร การเก็บข้อมูลภาคสนาม จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมการ สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ตลอดจนการใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลตำบลบางพระมีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเน้นบริเวณพื้นที่ ชุมชนริมชายฝั่งทะเล มีการพัฒนาพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา โดยมีจุดเด่นที่เป็นชุมชนเก่าซึ่งมีทรัพยากรที่มีคุณค่าทั้งเชิงนิเวศและวัฒนธรรม สะท้อนความเป็นชุมชน ประมงพื้นบ้าน นอกจากนี้บริเวณพื้นที่ชุมชนริมชายฝั่งทะเลแล้ว ยังพบว่าในบริเวณพื้นที่ถัดเข้ามา คือบริเวณชุมชน ริมสองฝั่งถนนเทศบาล 10 ซึ่งเป็นย่านเก่าส่วนหนึ่งของชุมชนชายทะเลบางพระ มีทรัพยากรที่สำคัญด้วยเช่นกัน ทั้ง บ้านเรือนไม้โบราณ ศาลหลักเมือง ศาลเจ้า วัด ที่สามารถศึกษาร่วมกับพื้นที่ชุมชนริมชายฝั่งทะเลที่มีวิถีชีวิตประมง พื้นบ้าน ภูมิปัญญา ความเชื่อ และระบบนิเวศที่สวยงาม ซึ่งล้วนเป็นทรัพยากรวัฒนธรรมที่สามารถนำมาใช้ ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวชุมชนชายทะเลบางพระได้ ทำให้เห็นภาพชุมชนย่านเก่าชายทะเลบางพระที่มี ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดชลบุรีซึ่งสามารถพัฒนาและส่งเสริมให้เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวที่โดดเด่น จากการศึกษาพบว่า ชุมชนชายทะเลบางพระมีศักยภาพในส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญอันได้แก่ ทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนทั้งในพื้นที่ริมชายทะเลและริมถนน เทศบาล 10 ที่สามารถนำมาใช้เพื่อการท่องเที่ยว อีกทั้งชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรวัฒนธรรม มีความเข้มแข็ง ดังนั้น แนวการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชายทะเลบางพระให้เกิดความยั่งยืนนั้น ควรเน้นการนำทรัพยากรวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชนมาใช้ประโยชน์ โดยเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมในพื้นที่ริมชายฝั่งทะเลบางพระ ควรส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยสร้างความภาคภูมิใจในการเป็นเจ้าของ เกิดความรัก และหวงแหนทรัพยากรวัฒนธรรม อันจะส่งผลถึงการตระหนักในความสำคัญของการนำทรัพยากร วัฒนธรรมไปใช้ประโยชน์อย่างรู้คุณค่า รวมทั้งมีส่วนร่วมและมีบทบาทร่วมกับเทศบาลตำบลบางพระในการ พัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชายทะเลบางพระอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

6.2 งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

Brown et al. (2012) ใช้แนวทางการศึกษานอกระบบเชิงนันทนาการเพื่อศึกษาผลของโปรแกรมหลังการเรียนปกติเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงบวกของเยาวชน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบ nonequivalent control group design กำหนดการของโปรแกรมคือ 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง การดำเนินกิจกรรมมีลักษณะเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถม ในเขตเมือง Center New York เป้าหมายของการศึกษาคือการเพิ่มศักยภาพในการเข้าสังคมให้กับเยาวชนและลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชน กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ตอบแบบสอบถาม ยินดีที่จะเข้าร่วมกิจกรรมและผู้ปกครองอนุญาต มีจำนวน 19 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 13 คน และกลุ่มควบคุม 6 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วย t-test ผลการทดลองพบว่า เยาวชนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมเชิงบวกดีกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Dunlap (2013) ศึกษาวิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อทำความเข้าใจในการแสวงหาความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัครจากการใช้เวลาว่างเพื่อส่งเสริมประสบการณ์ในความสนใจของเด็กโดยมาฝึกเป็นชาวสวนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตในชุมชนแบบชุมชนเกษตรกรรม ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมเกิดประสบการณ์ในการทำงานจากการเป็นแรงงานในสวนตามสถานที่จริงและเกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ในสังคม เข้าใจชนชั้นในสังคม เข้าใจภูมิปัญญาของชุมชนจากการทำงานในฟาร์ม และมีแนวคิดในการนำความรู้ที่ได้รับจากการไปเรียนรู้ในฟาร์มไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

Malmö (2013) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเครื่องมือทางสังคมศาสตร์ที่ออกแบบมาเพื่อวัดการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมของศิลปะการต่อสู้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เข้าร่วมศิลปะการต่อสู้ มีสมาชิกทั้งสิ้น 114 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนของโรงเรียนเทควันโดที่ตั้งอยู่ในรัฐอาร์คันซอและโรงเรียนศิลปะการต่อสู้ของฟิลิปปินส์ตั้งอยู่ในรัฐอาร์คันซอมิสซูรีโอคลาโฮมาและเท็กซัส การพัฒนาเครื่องมือนี้เกี่ยวข้องกับการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความน่าเชื่อถือ การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ และตรวจสอบอัลฟาของครอนบาค โดยแบบวัดระดับการเห็นคุณค่ามีทั้งหมด 20 ข้อ และมี 3 ปัจจัยที่ใช้ในการวัดระดับ ได้แก่ ความรู้ทางวัฒนธรรม ความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม และการตระหนักทางวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การชื่นชมวัฒนธรรมของศิลปะการต่อสู้ ผลจากการวิจัย พบว่าเครื่องมือมีความน่าเชื่อถือและถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ 3 ปัจจัยตามอัลฟาของครอนบาค คือ .962, .918 และ .873 ตามลำดับ งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปว่า ควรเพิ่มจำนวนของประชากรให้มากขึ้นเพื่อผลลัพธ์ของข้อมูลที่ชัดเจน รวมถึงแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมสามารถใช้วัดคุณค่าของศิลปะการต่อสู้อื่นๆ ที่เป็นที่ยุ้จกจากประเทศ เช่น ญี่ปุ่นและจีนได้ นอกจากนี้

สามารถนำแบบวัดการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมเปลี่ยนโครงสร้างสำหรับวัดงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเฉพาะหรือการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางอื่นในการศึกษาต่อไป

จากงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ พบว่า งานวิจัยเพื่อการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนโดยตรง ผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโดยใช้แนวคิดแอนดราโกยีที่เปิดโอกาสด้านเพศ อายุ ความสะดวกเรื่องเวลา และกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมนั้นสำคัญอย่างยิ่ง สามารถพัฒนาผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้เกิดการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับที่มากขึ้น

ตอนที่ 7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของแนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทฤษฎีแอนดราโกยี แนวคิดเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนจังหวัดชลบุรี และความรู้เกี่ยวกับเยาวชน ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูลและสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ทฤษฎีแอนดราโกยี (Knowles et al., 1998) ได้กำหนดเป็นขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ได้ 8 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้
- ขั้นตอนที่ 2 การจัดเตรียมบรรยากาศในการเรียนรู้
- ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนการเรียนรู้
- ขั้นตอนที่ 4 ค้นหาความต้องการในการเรียนรู้
- ขั้นตอนที่ 5 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้
- ขั้นตอนที่ 6 การออกแบบการเรียนรู้
- ขั้นตอนที่ 7 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- ขั้นตอนที่ 8 ประเมินผลการเรียนรู้

แนวคิดการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมของ Malmo (2013) ได้แบ่งการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ความรู้ทางวัฒนธรรม ใช้วัดเกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจที่ถ่องแท้ ที่เป็นพื้นฐาน

ทางความเชื่อตามขนบธรรมเนียม รูปแบบทางสังคม ค่านิยม เป้าหมาย การปฏิบัติ และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนา หรือกลุ่มสังคมที่เกี่ยวข้องทางวัฒนธรรม

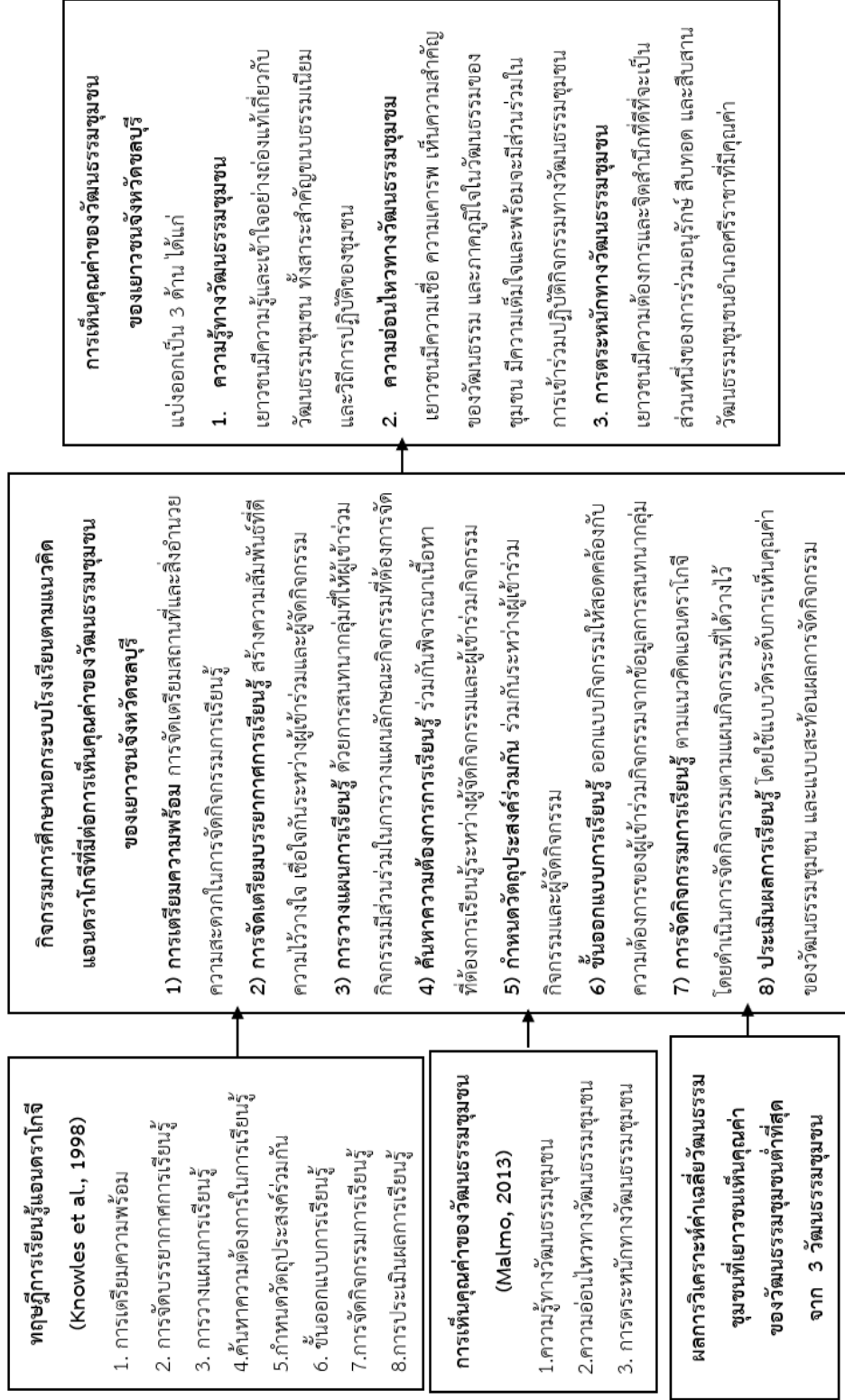
2. ความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม ใช้วัดเกี่ยวกับการเคารพ การเห็นความสำคัญทางคุณค่าที่ติงามของวัฒนธรรม โดยแสดงออกมาในรูปแบบด้านความเชื่อ ทศนคติ และการปฏิบัติ

3. การตระหนักทางวัฒนธรรม ใช้วัดเกี่ยวกับการตระหนักถึงวัฒนธรรมและความหลากหลายของวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างระหว่างกัน รวมถึงความต้องการและจิตสำนึกที่ดีทางความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรมที่มีต่อวัฒนธรรม โดยสอดคล้องกับภูมิหลังทางวัฒนธรรม และประสบการณ์ของตัวบุคคล

โดยผู้วิจัยได้นำทฤษฎีและแนวคิดดังกล่าวมากำหนดเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชน จังหวัดชลบุรีที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับกลุ่มเป้าหมายเยาวชน จังหวัดชลบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ใช้การวิจัยกึ่งทดลองแบบ One Group Pretest Posttest Design

E	O1	X	O2
---	----	---	----

เมื่อ	E	คือ	กลุ่มทดลอง (Experimental Group)
	X	คือ	การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี (Treatment)
	O1	คือ	การวัดผลก่อนการทดลอง (Pre-test)
	O2	คือ	การวัดผลหลังการทดลอง (Post-test)

โดยแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ระยะที่ 2 การสร้างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ระยะที่ 3 การศึกษาผลของการกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

1.1 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เยาวชนในอำเภอสรีราชาที่มีอายุระหว่าง 14 -18 ปี บริบูรณ์เฉพาะที่อาศัยอยู่ในอำเภอสรีราชาและอยู่ในเวลาที่ผู้วิจัยทำการวิจัย จำนวน 12,521 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2562, 6 มกราคม) ในการเลือกขอบเขตพื้นที่วิจัยเป็นอำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี มีเหตุผล 2 ประการ ดังนี้

4. อำเภอสรีราชา อยู่ในเขตโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard Development Program) ที่มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนแรงงานในพื้นที่และการหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมที่หลากหลาย ที่อาจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมชุมชนอำเภอสรีราชา (สำนักงานเทศบาลเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี, 2560)

5. อำเภอสรีราชา มีชาวญี่ปุ่นเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมากจนถูกขนานนามว่า “Japan Town” จึงเกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรม (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2562, 4 กรกฎาคม) อำเภอสรีราชาได้เล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมและต้องการปลูกฝังประชาชนและเยาวชนให้ตระหนักถึงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมชุมชน และร่วมกันรักษาไว้ซึ่งความภูมิใจในชุมชน (นิตยา ศรีนารากุล, 2552)

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เปรียบเทียบจากตารางสำเร็จรูปของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ผู้วิจัยยอมรับความคลาดเคลื่อนได้ที่ร้อยละ 5 จากจำนวนเยาวชนในอำเภอสรีราชาที่มีอายุระหว่าง 14 -18 ปีบริบูรณ์ เฉพาะที่อาศัยอยู่ในอำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี และอยู่ในเวลาที่ผู้วิจัยทำการวิจัย รวมทั้งสิ้นประมาณ 12,521 คน จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 390 คน แต่เพื่อชดเชยขนาดอัตราการตอบกลับของแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างของการทำแบบสอบถามเป็น 535 คน เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูลในการวิจัย

ซึ่งในอำเภอสรีราชา มีทั้งหมด 8 ตำบล ผู้วิจัยทำการแบ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของจำนวนประชากรที่ศึกษาในแต่ละตำบล (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2562, 6 มกราคม) ให้มีความเหมาะสม โดยมีรายละเอียดตามตารางที่ 1 ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนของประชากรและการแบ่งสัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง

ตำบล	จำนวนประชากร (คน)	กำหนดขนาดตัวอย่าง (คน)
ศรีราชา	1,951	83
สุรศักดิ์	3,371	145
ทุ่งสุขลา	2,793	120
บึง	964	40
หนองขาม	324	15
เขาคันทรง	404	17
บางพระ	1,659	70
บ่อวิน	1,055	45
รวม	12,521	535

จากนั้นผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ด้วยการเลือกโรงเรียนในพื้นที่อำเภอศรีราชาทั้ง 8 ตำบล ตำบลละ 1 โรงเรียน เพื่อทำการแจกแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ให้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชนอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ที่มีอายุระหว่าง 14-18 ปีบริบูรณ์ และอยู่ในเวลาที่ผู้วิจัยทำการวิจัย ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ จำนวนทั้งสิ้น 535 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้วัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี คือ แบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชุมชนอำเภอศรีราชา (ภาคผนวก ข) โดยผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน จากการศึกษาการพัฒนาเครื่องมือการวัดการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม the Cultural Appreciation of Martial Arts Scale ของ Malmo (2013) ที่มีลักษณะเครื่องมือเป็นแบบวัดมาตราประเมินค่า 7 ระดับ โดยแบ่งการวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1. ความรู้ของวัฒนธรรม 2. ความอ่อนไหวของวัฒนธรรม และ 3. การตระหนักทางวัฒนธรรม รวมทั้งสิ้น 20 ข้อ

ผู้วิจัยจึงนำรูปแบบเครื่องมือที่ได้ศึกษามาเป็นแนวคิดในการออกแบบแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี โดยมีลักษณะเป็นแบบวัดมาตราประเมินค่าแบบ Likert (Likert -type or Summated Rating Scales) 5 ระดับ แบ่งการวัดระดับการเห็นคุณค่าออกเป็น 3 ด้าน คือ 1. ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน 6 ข้อ 2. ด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน 7 ข้อ และ 3. ด้านการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน 7 ข้อ รวมทั้งหมด 20 ข้อ โดยชุดแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี จะมีทั้งหมด 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ประเพณีกองข้าวศรีราชา ตอนที่ 2 ประเพณีแห่พญายม และตอนที่ 3 กีฬามวยดัดจาก รวมข้อคำถามทั้งสิ้น 60 ข้อ และใช้เวลาในการทำแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนประมาณ 30-40 นาที

ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

- 1) ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบเครื่องมือการวัดการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี
- 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการและรูปแบบของการสร้างแบบวัดการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

3) ร่างแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี
มีโครงสร้างเนื้อหาของแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนเยาวชนจังหวัดชลบุรี ดังตาม
ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 โครงสร้างของแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนเยาวชนจังหวัดชลบุรี

การเห็นคุณค่า ของวัฒนธรรม ชุมชน	นิยาม	ข้อที่
1. ความรู้ของ วัฒนธรรมชุมชน	ความรู้และความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ชุมชน ทั้งสาระสำคัญขนบธรรมเนียม และวิถีการปฏิบัติของ ชุมชน	1-6
2. ความอ่อนไหว ของวัฒนธรรม ชุมชน	ความเชื่อ ความเคารพ เห็นความสำคัญของวัฒนธรรม และ ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชุมชน มีความเต็มใจและพร้อม จะมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมทางวัฒนธรรม ชุมชน	7-13
3. การตระหนัก ทางวัฒนธรรม ชุมชน	ความต้องการและจิตสำนึกที่ดีที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการ ร่วมอนุรักษ์ สืบทอด และสืบสานวัฒนธรรมชุมชนอำเภอ ศรีราชาที่มีคุณค่า	14-20

ข้อคำถามเลือกใช้ภาษาที่ชัดเจนไม่มีความหมาย 2 ด้าน ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเขียน
เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของตนมากที่สุด ตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating
Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

คะแนนคำตอบจะมีค่าดังนี้ (สมพร ศิลป์สุวรรณ, 2552)

มากที่สุด	ให้	5	คะแนน
มาก	ให้	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การจัดระดับค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนแปลความหมาย ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2550)

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.50 -5.00 หมายถึง เยาวชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.50 -4.49 หมายถึง เยาวชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.50 -3.49 หมายถึง เยาวชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.50 -2.49 หมายถึง เยาวชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 -1.49 หมายถึง เยาวชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนน้อยที่สุด

4) ตรวจสอบความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (Item-Objective Congruence Index: IOC) ของแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี (ภาคผนวก ข) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาในระบบโรงเรียน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดกิจกรรมและวิจัยในชุมชน 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านเยาวชน 1 คน (ภาคผนวก ก) ผลการตรวจสอบ พบว่า ทุกข้อคำถามมีค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จึงถือว่ามีความสอดคล้องกับเนื้อหา (ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 2549) และผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอให้ปรับภาษาในบางข้อคำถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น

5) นำแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีไปทดลองใช้ (Try-out) กับเยาวชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างภายใต้กลุ่มประชากรเดียวกัน จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยค่าที่ต้องใกล้เคียง 1 ที่สุด จากผลการตรวจสอบ พบว่า เครื่องมือทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.95 หมายความว่ามีการยอมรับได้

6) ผู้วิจัยทำการแก้ไขปรับปรุงแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีทางด้านภาษา ในข้อคำถามบางข้อคำถามที่ไม่ชัดเจนหรือยากต่อการเข้าใจ ให้มีความชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายขึ้น ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และทำการจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในลำดับต่อไป

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี เก็บข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามการวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยทำการเลือกโรงเรียนในพื้นที่อำเภอศรีราชาทั้ง 8 ตำบล ตำบลละ 1 โรงเรียน โดยมีรายชื่อโรงเรียน

ดังนี้ 1. โรงเรียนเทศบาลศรีมหาธาตุ 2. โรงเรียนสุรศักดิ์วิทยาคม 3. โรงเรียนวัดมโนรมย์ 4. โรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม 5. โรงเรียนชุมชนวัดหนองค้อ 6. โรงเรียนบ้านหุบบอน 7. โรงเรียนบ้านห้วยกุ่ม และ 8. โรงเรียนบ้านบ่อวิน (ภาคผนวก ก) ในการแจกแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน ผู้วิจัยแบ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนจากประชากรที่ศึกษาในแต่ละตำบล (ซึ่งระบุรายละเอียดไว้ในข้อ 1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง) รวมทั้งสิ้น 535 ฉบับ ผู้วิจัยมีหน้าที่หลักในการอำนวยความสะดวกและชี้แจงให้คำแนะนำการทำแบบวัดการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล คือ วันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2563 ถึงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2563 เป็นเวลาทั้งสิ้น 15 วัน

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมเยาวชนจังหวัดชลบุรีเสร็จเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนเยาวชนจังหวัดชลบุรีทั้งหมด 3 วัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ 1. ประเพณีกองข้าวศรีราชา 2. ประเพณีแห่พญายม และ 3. กีฬามวยตบจาก จากนั้นทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนทั้ง 3 วัฒนธรรมชุมชน หากวัฒนธรรมชุมชนเรื่องใดที่กลุ่มตัวอย่างให้ระดับค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าน้อยที่สุด ผู้วิจัยจะเลือกวัฒนธรรมชุมชนเรื่องนั้นไปใช้เป็นเนื้อหาในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนให้กับเยาวชนจังหวัดชลบุรีในระยะถัดไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระยะที่ 2 การสร้างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

จากการวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีในวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยของวัฒนธรรมชุมชนที่เยาวชนเห็นคุณค่าน้อยที่สุดจาก 3 วัฒนธรรมชุมชน คือ ประเพณีแห่พญายม ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบและสร้างแผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ในหัวข้อเรื่อง ประเพณีแห่พญายม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การกำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่าง

2.1.1 ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ ประชาชนชาวบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรมชุมชน

(ประเพณีแห่พญายม) ในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี (พิศมัย ปั่นน้อย, 2563, 20 มีนาคม)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีแห่พญายม) ในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี จำนวน 3 คน ซึ่งมีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการเลือกเจาะจง โดยพิจารณาจากผู้มีประสบการณ์ตรงด้านประเพณีแห่พญายมเพื่อเป็นประโยชน์ในการออกแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2.1.2 ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ เยาวชนในอำเภอศรีราชาที่มีอายุระหว่าง 14-18 ปี บริบูรณ์ เฉพาะที่อาศัยอยู่ในอำเภอศรีราชาและอยู่ในเวลาที่ผู้วิจัยทำการวิจัย จำนวน 12,521 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2562, 6 มกราคม)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เยาวชนอำเภอศรีราชา อายุระหว่าง 14 – 18 ปี บริบูรณ์ เฉพาะที่อาศัยอยู่ในอำเภอศรีราชาและอยู่ในเวลาที่ผู้วิจัยทำการวิจัย โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการประกาศรับสมัครเยาวชนที่มีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี โดยเมื่อรับสมัครครบตามจำนวนแล้ว ผู้วิจัยจะปิดรับสมัครและดำเนินการในขั้นต่อไป

เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 กระทรวงสาธารณสุข จังหวัดชลบุรี ได้ออกมาตรการในการจัดแนวทางการเรียนการสอนหรือการทำกิจกรรมโดยกำหนดให้ 1 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียน โดยประมาณ 25 คน เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคระบาด ทำให้ผู้วิจัย จำเป็นต้องจำกัดกลุ่มตัวอย่างเหลือเพียง 25 คน จากจำนวน 30 คน ที่กำหนดไว้ก่อนหน้านี้

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 4 เครื่องมือ ดังนี้

2.2.1 ประเด็นการสนทนากลุ่ม (ภาคผนวก ข) เครื่องมือฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาความต้องการ ความสนใจ และความเป็นไปได้ในการร่วมกันวางแผนและออกแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนร่วมกันระหว่างกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีแห่พญายม) จำนวน 3 คน และ เยาวชนอาสาสมัคร จำนวน 25 คน ขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบประเด็นการสนทนากลุ่ม

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และรูปแบบของโครงสร้างข้อคำถาม

ประเด็นการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน

2) กำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินการสนทนากลุ่ม

3) ร่างประเด็นการสนทนากลุ่ม กำหนดแนวคำถามโดยเรียงคำถามจากเรื่องทั่วไป จัดแนวคำถามให้เป็นหมวดหมู่ และเรียงลำดับข้อคำถามก่อนหลังในการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยตั้งแนวคำถามหลักที่ใช้เป็นประเด็นซึ่งประกอบด้วย ความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชน(ประเพณีแห่งพญายม) กับชุมชน ขอบเขตเนื้อหาของประเพณีแห่งพญายม การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเห็นคุณค่าของประเพณีแห่งพญายมหรือวัฒนธรรมชุมชนอื่นในชุมชนและรูปแบบในการถ่ายทอดการเรียนรู้ รวมถึงความต้องการในการถ่ายทอดประเพณีแห่งพญายมในอนาคต ความต้องการของเยาวชนในการเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีแห่งพญายม ลักษณะของการจัดกิจกรรมและสิ่งที่คาดหวังหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงช่วงเวลาและสถานที่ที่สะดวก ภายใต้ฐานแนวคิดทฤษฎีแอนดราโกจี ความต้องการของเยาวชนในท้องถิ่น กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน

4) ตรวจสอบความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (Item-Objective Congruence Index: IOC) ของประเด็นการสนทนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมชุมชนและการวิจัยในชุมชน 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านเยาวชน 1 คน (ภาคผนวก ก) ผลการตรวจสอบ พบว่าทุกข้อคำถามมีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จึงถือว่ามีความสอดคล้องกับเนื้อหา (ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 2549) และผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอให้จัดลำดับหมวดหมู่ข้อคำถามเป็นไปตามลำดับ เพื่อป้องกันการสับสนในการตอบคำถามของกลุ่มตัวอย่าง

5) ผู้วิจัยทำการแก้ไขปรับปรุงประเด็นการสนทนากลุ่มและแบบบันทึกการสนทนากลุ่มทางด้านการจัดลำดับข้อคำถาม ในบางข้อคำถามให้เป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจนขึ้น พร้อมทั้งเรียงลำดับของประเด็นข้อคำถาม เพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อความเข้าใจ ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ (ภาคผนวก ข) และทำการจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในลำดับต่อไป

2.2.2 แผนกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี (ภาคผนวก ค)

ขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบแผนกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการและรูปแบบของการสร้างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจี

2) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแห่งพญายม การส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน และข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม

3) ดำเนินการสร้างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี โดยคำนึงถึงรูปแบบ และวิธีการจัดการเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีแห่งปณาม) และเยาวชนอาสาสมัครที่ได้ให้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม นอกจากนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดแอนดราโกจี (Knowles, 1998) ทั้ง 8 ขั้นตอน มาประยุกต์ใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้แก่ 1.การเตรียมความพร้อม การเปิดรับสมัครเยาวชนจังหวัดชลบุรีที่อาสาสมัครผู้เข้าร่วมกิจกรรม การจัดเตรียมสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม 2.การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ผู้วิจัยมีหน้าที่สร้างความสัมพันธ์ที่เป็นกันเอง สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมและผู้วิจัย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกล้าแลกเปลี่ยนการเรียนรู้และความคิดเห็น 3.การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีส่วนร่วมในการวางแผน และเสนอลักษณะกิจกรรมที่ต้องการจัด 4.การค้นหาคำถามที่ต้องการในการเรียนรู้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมกันพิจารณาเนื้อหาที่ต้องการจะเรียนรู้ 5.การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันเสนอสิ่งคาดหวังหรือประโยชน์ที่ต้องการได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ 6.การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ร่วมกิจกรรมจากข้อมูลการสนทนากลุ่ม 7.การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบตามฐานแนวคิดแอนดราโกจี เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี และ 8.การวัดและประเมินผล โดยใช้แบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน และแบบสะท้อนผลการจัดกิจกรรม รวมถึงร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม

4) นำแผนกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรมชุมชน และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ที่ร่วมกันกำหนดไว้ในการสนทนากลุ่ม

5) ผู้วิจัยทำการแก้ไขปรับปรุงแผนกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี โดยปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดกิจกรรมบางกิจกรรมให้สอดคล้องวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และการแก้ไขเทคนิคและรูปแบบการจัดกิจกรรมให้หลากหลายมากขึ้น ทั้งการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่มีความทันสมัย เพื่อกระตุ้นและดึงดูดความสนใจของกลุ่มตัวอย่างมากขึ้นในการเข้าร่วมกิจกรรม ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วเมื่อปรับปรุงแก้ไขเสร็จสิ้นสามารถนำแผนกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในลำดับต่อไป

2.2.3 แบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี :

ประเพณีแห่พญายม (ภาคผนวก ข)

เป็นเครื่องมือวิจัยตัวเดียวกับเครื่องมือวัดอุปสรรคที่ 1 ที่มีการพัฒนาโดยเพิ่มเนื้อหาและข้อคำถามเชิงลึกของวัฒนธรรมชุมชนที่ถูกนำมาจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีแห่พญายม) จากเดิม 20 ข้อ เป็น 30 ข้อ จากนั้นนำเครื่องมือให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบตามขั้นตอนการสร้างแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีในวัตถุประสงค์ ระยะที่ 1 พบว่า ทุกข้อคำถามมีค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จึงถือว่ามีความสอดคล้องกับเนื้อหา (ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 2549) และนำแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีไปทดลองใช้ (Try-out) กับเยาวชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างภายใต้กลุ่มประชากรเดียวกัน จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยค่าที่ได้ค่าใกล้เคียง 1 ที่สุด จากผลการตรวจสอบ พบว่า เครื่องมือทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.97 หมายความว่ามีการยอมรับได้ จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการแก้ไขและปรับปรุงแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี : ประเพณีแห่พญายม โดยทำการจัดเรียงข้อคำถามจากข้อที่ง่ายไปถึงข้อยากของการสะท้อนระดับความรู้ ทักษะ และความตระหนักถึงการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และทำการจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำแบบวัดคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนเยาวชนจังหวัดชลบุรีไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 3 ของการทดลองกิจกรรมการเรียนรู้

2.2.4 แบบสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิด

แอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีของผู้ร่วมกิจกรรม (ภาคผนวก ข)

ขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบแบบสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีของผู้ร่วมกิจกรรม

- 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และรูปแบบของการสร้างแบบสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของผู้เข้าร่วมกิจกรรม
- 2) ร่างข้อคำถามสำหรับแบบสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีของผู้เข้าร่วมกิจกรรม
- 3) ตรวจสอบความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (Item-Objective Congruence)

Index: IOC) ของแบบสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมชุมชนและการวิจัยในชุมชน 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านเยาวชน 1 คน (ภาคผนวก ก) ผลการตรวจสอบ พบว่า ทุกข้อคำถามมีค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จึงถือว่ามีความสอดคล้องกับเนื้อหา (ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 2549) และผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอให้มีการปรับเปลี่ยนข้อคำถามบางคำถามให้ชัดเจน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง

4) ผู้วิจัยทำการแก้ไขปรับปรุงแบบสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทางด้านภาษาในข้อคำถามบางข้อที่ยังไม่ชัดเจนให้ชัดเจนมากขึ้น ปรับภาษาให้เข้าใจง่าย และสื่อความหมายได้ชัดเจนกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลตอบกลับตรงตามที่ผู้วิจัยต้องการได้ ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และทำการจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์ของแบบสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 3 การทดลองกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดการสนทนากลุ่มในวันที่ 16 ตุลาคม 2563 ณ โรงเรียนบ้านห้วยกุ่ม เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการสนทนาของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) แบบกลุ่ม ผู้วิจัยจำเป็นต้องเตรียมตัวเองในการรวบรวมข้อมูลด้วยการฝึกซ้อมทำหน้าที่และทดลองการถามคำถาม ก่อนเริ่มการสนทนากลุ่มผู้วิจัยจะทำการแนะนำตัวชื่อ-นามสกุล และชี้แจงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยและประโยชน์ของงานวิจัยแก่ผู้ให้ข้อมูล พร้อมทั้งขออนุญาตการบันทึกเสียงและถ่ายภาพการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ จากนั้นผู้วิจัยจึงทำหน้าที่ในการถามคำถามและนำการพูดคุย สร้างบรรยากาศให้เป็นกันเอง สร้างความคุ้นเคยกับผู้ร่วมสนทนาเพื่อกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง รวมทั้งควบคุมการสนทนาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยควรมีผู้ช่วยนักวิจัยในการทำหน้าที่ช่วยจดบันทึกการสนทนากลุ่ม รวมทั้งใช้เครื่องบันทึกเสียงและบันทึกภาพหนึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยระยะเวลาในการสนทนากลุ่ม ประมาณ 1-2 ชั่วโมง เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวางแผนกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีในลำดับต่อไป

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ทำตามขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการนำข้อมูลที่ได้จากการจัดบันทึกการสนทนากลุ่ม และการถอดเสียงการสนทนาจากอุปกรณ์บันทึกเสียงออกมาเขียนแบบคำต่อคำ (Verbatim) เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น และค้นหาความคล้ายคลึงกันของข้อมูลมาจัดเป็นกลุ่มคำ (Key Word) และหมวดหมู่เนื้อหา (Themes) เพื่อนำไปประกอบในการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ระยะที่ 3 การศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

3.1 กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เยาวชนในอำเภอสัตหีบที่มีอายุระหว่าง 14 -18 ปี บริบูรณ์เฉพาะที่อาศัยอยู่ในอำเภอสัตหีบและอยู่ในเวลาที่ผู้วิจัยทำการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ เยาวชนอำเภอสัตหีบ อายุระหว่าง 14 – 18 ปีบริบูรณ์ เฉพาะที่อาศัยอยู่ในอำเภอสัตหีบและอยู่ในเวลาที่ผู้วิจัยทำการวิจัย จำนวน 25 คน ที่เป็นอาสาสมัครในการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี (กลุ่มตัวอย่างเดียวกันจากระยะที่ 2)

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การทดลองการจัด “กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี” มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นก่อนการทดลองการจัดกิจกรรม

- 1) ผู้วิจัยส่งหนังสือจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินการวิจัยถึงผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยกุ่ม ในการขอใช้สถานที่และอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 2) ผู้วิจัยจัดเตรียมสถานที่และบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยจัดเตรียม

เอกสารประกอบการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจและกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม เช่น บุคคล ภาพถ่าย สื่อวิดีโอ หนังสือ อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม ฯลฯ รวมทั้งรูปแบบกิจกรรม เทคนิค การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3) ก่อนการดำเนินการทดลองกิจกรรม ผู้วิจัยทำการชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ข้อตกลงในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน การดำเนินการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ในภาพรวม การวัดและประเมินผล ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม และประโยชน์ที่จะได้รับจาก การเข้าร่วมกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับรู้และเข้าใจ

4) ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 25 คน ทำแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าทาง วัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีเพื่อทดสอบระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนก่อน การเข้าร่วมกิจกรรม (pretest) โดยเป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นในระยะที่ 2 เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการ วิเคราะห์และเปรียบเทียบคะแนนในลำดับต่อไป

ขั้นตอนการทดลองการจัดกิจกรรม

5) ดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มี ต่อการเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ตามฐานแนวคิดแอนดราโกจี 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1.การเตรียมความพร้อม 2.การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ 3.การวางแผนการจัดการ เรียนรู้ 4.การค้นหาคำถามที่ต้องการในการเรียนรู้ 5.การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ 6.การ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 7.การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 8.การวัดและประเมินผล ที่มุ่งเน้นให้ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ผู้วิจัย มีหน้าที่ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้และกระตุ้นผู้เรียนให้ เป็นไปตามทิศทางที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้

6) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของ วัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี โดยมีกิจกรรมทั้งหมด 7 กิจกรรม ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรม กำเนิดประเพณีแห่พญายม
2. กิจกรรม ดำนันทองคัพญายม
3. กิจกรรม เอกลักษณ์ของประเพณีแห่พญายม
4. กิจกรรม พิธีกรรมการบวงสรวงองค์พญายม
5. กิจกรรม ทวนความรู้ เชื้อความรู้สืบ
6. กิจกรรม ยื้อให้คิด ยุให้ทำ
7. กิจกรรม ปลุกสำนึก สู่การสืบสานประเพณี

โดยเริ่มจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตั้งแต่วันที่ 31 ตุลาคม – 2 พฤศจิกายน 2563 และ 13-16 พฤศจิกายน 2563 เป็นระยะเวลา 7 วัน วันละ 8 ชั่วโมง รวมการปฐมนิเทศ การเรียนรู้ด้วยตนเองการทำแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนเยาวชนชนจังหวัดชลบุรีทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งการสะท้อนผลการจัดกิจกรรมของผู้เรียน เป็นจำนวนทั้งสิ้น 56 ชั่วโมง (ภาคผนวก ค)

ขั้นหลังการทดลองการจัดกิจกรรม

7) ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 25 คน ทำแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน (posttest) หลังจากการเข้าร่วมจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี และเขียนแบบสะท้อนผลหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ทบทวนและประเมินตนเองว่าหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ทักษะคิดหรือพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังทำการประเมินกลุ่มตัวอย่างจากการสังเกตความสนใจและตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรม การตอบคำถาม ประเมินผลงานจากใบงาน และการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนด้วย

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัย

ดังต่อไปนี้

1. หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนการวัดระดับการเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมชุมชน ที่มีทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน ด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน และด้านการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน
2. เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มทดลองด้วยค่าสถิติที (t-test) ที่ระดับนัยสำคัญ .05
3. นำข้อมูลทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์เพื่ออภิปรายผลและสรุปผล

3.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล (วัตถุประสงค์ ระยะเวลา 1-3)

1. การหาความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับเนื้อหาใช้สูตร IOC (สมนึก ภัททิยธนี, 2544) ดังนี้

จากสูตร $IOC = \frac{\sum R}{N}$

เมื่อ IOC คือ ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนจากการให้ของผู้เชี่ยวชาญ

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

2. ค่าร้อยละ (Percentage) คำนวณได้จากสูตร (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2549)

$$P = \frac{f}{n} \times 100$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ

f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ

N แทน จำนวนคะแนนกลุ่ม

3. การหาค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ (Arithmetic Mean) (บุญชม ศรีสะอาด, 2546)

จากสูตร $\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งกลุ่ม

N แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม

4. การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สูตร (วรรณิ แกมเกตุ, 2551) ซึ่งมีสูตรดังนี้

จากสูตร $S.D. = \sqrt{\frac{n \sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)}}$

เมื่อ S.D. แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum x^2$ แทน ผลรวมของคะแนนกำลังสอง

$(\sum x)^2$ แทน กำลังสองของคะแนนผลรวม

n แทน จำนวนกลุ่มประชากร

5. การหาความเที่ยงด้วยวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's

Alpha Coefficient: α) (ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 2549) ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum \sigma_i^2}{\sigma_t^2} \right)$$

เมื่อ α แทน ความเที่ยงของแบบสอบถาม

k แทน จำนวนข้อของแบบสอบถาม

σ_i^2 แทน ความแปรปรวนของข้อสอบแต่ละข้อ

σ_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ

คำนวณจาก

$$S^2 = \frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}$$

เมื่อ N แทน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

X แทน คะแนนรวมของผู้ทำแบบสอบถาม

6. สถิติที (t-test) โดยใช้สูตรดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2550)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}}, df = n - 1$$

เมื่อ D แทน ความแตกต่างระหว่างคะแนนแต่ละคู่

N แทน จำนวนคู่

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยายตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนจากแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 2 กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 3 ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

การเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ก่อน และหลังเข้าร่วมกิจกรรม ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่างๆ เพื่อใช้แทนค่าสถิติในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

t แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์แบบ t-test

ตอนที่ 1 ผลการวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนจากแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 3 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง (n=535)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	248	46.40
หญิง	287	53.60
รวม	535	100.00
อายุ		
14 ปี	187	35.00
15 ปี	275	51.40
16 ปี	61	11.40
17 ปี	9	1.70
18 ปี	3	0.60
รวม	535	100.00

จากตารางที่ 3 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนจำนวน 535 คน จากแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี พบว่า ประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 287 คน คิดเป็นร้อยละ 53.60 และเป็นเพศชาย จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 46.40 มีระดับอายุส่วนใหญ่ 15 ปี จำนวน 275 คน คิดเป็นร้อยละ 51.40 รองลงมา คือ อายุ 14 ปี จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 35.00 อายุ 16 ปี จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 11.40 อายุ 17 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 1.70 และอายุ 18 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.60 มีเยาวชนร่วมทำแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีคิดเป็นร้อยละ 100.00

ตารางที่ 4 ผลการวัดระดับการเห็นคุณค่าของประเพณีกองข้าวศรีราชา

ตำบล	ระดับการเห็นคุณค่าของประเพณีกองข้าวศรีราชา ($\bar{X}$)			รวม	S.D.
	ด้านความรู้ ของวัฒนธรรม ชุมชน	ด้านความอ่อนไหว ของวัฒนธรรม ชุมชน	ด้านการตระหนัก ทางวัฒนธรรม ชุมชน		
ศรีราชา	4.15	4.21	4.40	4.25	0.14
สุรศักดิ์	4.02	4.08	4.18	4.09	0.08
บางพระ	3.97	4.02	4.14	4.04	0.08
บึง	3.94	4.04	4.15	4.04	0.11
ทุ่งสุขลา	3.92	3.98	4.07	3.99	0.10
หนองขาม	3.86	3.90	3.96	3.91	0.12
เขาคันทรง	3.82	3.94	3.98	3.91	0.10
บ่อวิน	3.79	3.89	3.94	3.84	0.08
รวม	3.93	4.01	4.10	4.01	0.10

จากตารางที่ 4 ผลการวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี (ประเพณีกองข้าวศรีราชา) จำนวน 535 คน พบว่า เยาวชนมีการเห็นคุณค่าของประเพณีกองข้าวศรีราชาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.10) โดยผู้วิจัยได้แจกแจงค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้ ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชนอยู่ในระดับมาก คือ ($\bar{X} = 3.93$) ด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชนอยู่ในระดับมาก คือ ($\bar{X} = 4.01$) และด้านการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชนอยู่ในระดับมาก คือ ($\bar{X} = 4.10$)

ซึ่งตำบลที่มีค่าเฉลี่ยของระดับการเห็นคุณค่าของประเพณีกองข้าวศรีราชาสูงที่สุด คือ ตำบลศรีราชา ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.14) รองลงมา คือ ตำบลสุรศักดิ์ ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.08) ตำบลบางพระ ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.08) และ ตำบลบึง ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.11) ส่วนตำบลที่มีค่าเฉลี่ยของระดับการเห็นคุณค่าของประเพณีกองข้าวศรีราชาต่ำที่สุด คือ ตำบลหนองขาม ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.12) ตำบลเขาคันทรง ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.10) และตำบลบ่อวิน ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.08) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ผลการวัดระดับการเห็นคุณค่าของประเพณีแห่พญายม

ตำบล	ระดับการเห็นคุณค่าของประเพณีแห่พญายม ($\bar{X}$)			รวม	S.D.
	ด้านความรู้ ของวัฒนธรรม ชุมชน	ด้านความอ่อนไหว ของวัฒนธรรม ชุมชน	ด้านการตระหนัก ทางวัฒนธรรม ชุมชน		
บางพระ	3.49	3.62	3.73	3.61	0.12
ศรีราชา	3.21	3.35	3.27	3.28	0.07
สุรศักดิ์	3.08	3.16	3.19	3.14	0.06
ทุ่งสุขลา	2.95	3.14	3.22	3.10	0.14
บึง	2.96	3.12	3.16	3.08	0.11
บ่อวิน	2.92	3.09	3.21	3.07	0.15
หนองขาม	2.99	3.09	3.09	3.06	0.06
เขาคันทรง	2.73	2.87	3.01	2.87	0.14
รวม	3.04	3.18	3.24	3.15	0.10

จากตารางที่ 5 ผลการวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี (ประเพณีแห่พญายม) จำนวน 535 คน พบว่า เยาวชนมีการเห็นคุณค่าของประเพณีแห่พญายมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 0.10) โดยผู้วิจัยได้แจกแจงค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้ ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง คือ ($\bar{X} = 3.04$) ด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง คือ ($\bar{X} = 3.18$) และด้านการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง คือ ($\bar{X} = 3.24$)

ซึ่งตำบลที่มีค่าเฉลี่ยของระดับการเห็นคุณค่าของประเพณีแห่พญายมสูงที่สุด คือ ตำบลบางพระ ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.12) รองลงมา คือ ตำบลศรีราชา ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.07) และตำบลสุรศักดิ์ ($\bar{X} = 3.14$, S.D. = 0.06) ส่วนตำบลที่มีค่าเฉลี่ยของระดับการเห็นคุณค่าของประเพณีแห่พญายมต่ำที่สุด คือ ตำบลบ่อวิน ($\bar{X} = 3.07$, S.D. = 0.15) ตำบลหนองขาม ($\bar{X} = 3.06$, S.D. = 0.06) และตำบลเขาคันทรง ($\bar{X} = 2.87$, S.D. = 0.14) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ผลการวัดระดับการเห็นคุณค่าของกีฬามวยต่อบจาก

ตำบล	ระดับการเห็นคุณค่าของกีฬามวยต่อบจาก ($\bar{X}$)			รวม	S.D.
	ด้านความรู้ ของวัฒนธรรม ชุมชน	ด้านความอ่อนไหว ของวัฒนธรรม ชุมชน	ด้านการตระหนัก ทางวัฒนธรรม ชุมชน		
ศรีราชา	3.99	4.06	4.03	4.03	0.04
สุรศักดิ์	3.73	3.78	3.89	3.80	0.08
ทุ่งสุขลา	3.64	3.88	3.78	3.77	0.12
บางพระ	3.71	3.82	3.70	3.74	0.07
บ่อวิน	3.61	3.78	3.8	3.73	0.10
บึง	3.87	3.53	3.54	3.65	0.19
เขาคันทรง	3.56	3.71	3.52	3.60	0.10
หนองขาม	3.52	3.61	3.54	3.56	0.05
รวม	3.70	3.77	3.73	3.73	0.03

จากตารางที่ 6 ผลการวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี (กีฬามวยต่อบจาก) จำนวน 535 คน พบว่า เยาวชนมีการเห็นคุณค่าของกีฬามวยต่อบจากอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.15) โดยผู้วิจัยได้แจกแจงค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้ ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชนอยู่ในระดับมาก คือ ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.16) ด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชนอยู่ในระดับมาก คือ ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.16) และด้านการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชนอยู่ในระดับมาก คือ ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.19)

ซึ่งตำบลที่มีค่าเฉลี่ยของระดับการเห็นคุณค่าของกีฬามวยต่อบจากสูงที่สุด คือ ตำบลศรีราชา ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.04) รองลงมา คือ ตำบลสุรศักดิ์ ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.08) และตำบลทุ่งสุขลา ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.12) ส่วนตำบลที่มีค่าเฉลี่ยของระดับการเห็นคุณค่าของกีฬามวยต่อบจากต่ำที่สุด คือ ตำบลบึง ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.19) ตำบลเขาคันทรง ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.10) และ ตำบลหนองขาม ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.05) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ผลสรุประดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ตำบล	ระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน					
	ประเพณีกองข้าวศรีราชา		ประเพณีแห่พญายม		กีฬามวยตบจาก	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ศรีราชา	4.25	0.14	3.61	0.12	4.03	0.04
สุรศักดิ์	4.09	0.08	3.28	0.07	3.80	0.08
บางพระ	4.04	0.08	3.14	0.06	3.77	0.12
บึง	4.04	0.11	3.10	0.14	3.74	0.07
ทุ่งสุขลา	3.99	0.10	3.08	0.11	3.73	0.10
หนองขาม	3.91	0.12	3.07	0.15	3.65	0.19
เขาคันทรง	3.91	0.10	3.06	0.06	3.60	0.10
บ่อวิน	3.84	0.08	2.87	0.14	3.56	0.05
รวม	4.01	0.10	3.15	0.10	3.73	0.03

จากตาราง 7 พบว่า ระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน ที่ประกอบด้วย ประเพณีกองข้าวศรีราชา ประเพณีแห่พญายม และกีฬามวยตบจากของเยาวชนทั้ง 8 ตำบลนั้น มีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าของประเพณีกองข้าวศรีราชา ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.10) คะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าของประเพณีแห่พญายม ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 0.10) และ คะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าของกีฬามวยตบ ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.03) เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า วัฒนธรรมชุมชนที่เยาวชนจังหวัดชลบุรีมีค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าสูงที่สุด คือ ประเพณีกองข้าวศรีราชา และวัฒนธรรมชุมชนที่เยาวชนจังหวัดชลบุรีมีค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าต่ำที่สุด คือ ประเพณีแห่พญายม

ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสรุประดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี จะเป็นประโยชน์ในการเลือกหัวข้อวัฒนธรรมชุมชนที่เยาวชนให้ระดับค่าเฉลี่ยของการเห็นคุณค่าน้อยที่สุด คือ ประเพณีแห่พญายม เพื่อนำไปใช้เป็นเนื้อหาในออกแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ในตอนที่ 2 ต่อไป

ตอนที่ 2 กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

จากผลสรุปข้อมูลในตอนต้นที่ 1 ประเพณีแห่พญายม คือ วัฒนธรรมชุมชนที่เยาวชนให้ระดับค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าน้อยที่สุด ผู้วิจัยทำการเลือก ประเพณีแห่พญายม เป็นหัวข้อในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชน โดยผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับประเพณีแห่พญายม เพื่อเป็นความรู้เบื้องต้นในการทำการสนทนากลุ่มเพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการสนทนากลุ่มนั้นประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านประเพณีแห่พญายม 2 ท่าน คือ อาจารย์พิศมัย ปันน้อย และอาจารย์พิรพัฒน์ เพียรมั่นคง ด้านเยาวชน 1 ท่าน คือ นายณัฐวุฒิ จันทนา และเยาวชนอาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ 25 คน โดยเปิดให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบและสร้างแผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน ตามความต้องการ ความสนใจ ความจำเป็นของกลุ่มเป้าหมาย ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพบริบทของชุมชน ผู้วิจัยจึงขออธิบายรายละเอียดของข้อมูลที่ได้รับจากการสนทนากลุ่มทั้ง 8 ประเด็นคำถาม ดังนี้

ผลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผู้วิจัยทำการสำรวจความต้องการ ความสนใจของเยาวชน โดยการสังเกต และจัดการสนทนากลุ่มระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับประเพณีแห่พญายมและเยาวชนอาสาสมัครในการเข้าร่วมกิจกรรมเมื่อวันศุกร์ที่ 16 ตุลาคม 2563 ที่โรงเรียนบ้านห้วยกุ่ม อำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี จำนวน 28 คน โดยมีคำถาม 8 ประเด็น เพื่อนำข้อเสนอแนะต่างๆของเยาวชนมาเป็นหลักในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลได้ ดังนี้

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

ประเด็นคำถาม	ผลการสนทนากลุ่ม
1. ประเพณีแห่พญายมมีความสำคัญกับชุมชนอย่างไร	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นประเพณีศักดิ์สิทธิ์ที่ตามความเชื่อของชาวบ้าน ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่อยู่คู่กับชุมชนมายาวนาน ในด้านการสะเดาะเคราะห์ดวงชะตา - เป็นกลวิธีที่ชาวบ้านร่วมกันหาวิธีแก้ปัญหาให้โรคระบาดในชุมชนหมดไป

ตารางที่ 8 (ต่อ) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

ประเด็นคำถาม	ผลการสนทนากลุ่ม
1. ประเพณีแห่งพญายมมีความสำคัญกับชุมชนอย่างไร (ต่อ)	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นแนวปฏิบัติของชาวบ้าน สร้างหุ่นจำลององค์พญายมฝากความทุกข์โศก โรคภัยไข้เจ็บลอยลงทะเลไปพร้อมกับองค์พญายม เพื่อให้คนในชุมชนมีสุขภาพแข็งแรงและชุมชนมีความสุข - เป็นประเพณีทางพระพุทธศาสนา การทำบุญ ระลึกถึงบรรพบุรุษ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชน รวมทั้งสร้างความสามัคคีให้กับคนชุมชน
2. รายละเอียดหรือขอบเขตเนื้อหาของประเพณีแห่งพญายมทั้งหมด	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่งพญายม 2. ประวัติองค์พญายม 3. วัตถุประสงค์ 4. เอกลักษณ์ของงาน 5. วิธีการปฏิบัติตนในการร่วมงาน 6. หลักการสร้างหุ่นองค์พญายม 7. หลักพิธีกรรมการบวงสรวงองค์พญายม
3. ในชุมชนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเห็นคุณค่าของประเพณีแห่งพญายมหรือวัฒนธรรมชุมชนอื่นๆ หรือไม่ (ถ้ามี) มีการถ่ายทอดการเรียนรู้ในรูปแบบใดบ้าง	<p>ทางสภาวัฒนธรรมตำบลบางพระได้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชน เช่น ละคร หมากรูก การแข่งขันยิงหนังสติ๊ก โดยบรรจุกิจกรรมเหล่านี้ลงในวิชาท้องถิ่นของโรงเรียนประจำตำบล และเปิดโอกาสช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ให้ผู้สนใจมาร่วมเรียนรู้ได้จากปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน</p> <p>รูปแบบการถ่ายทอด คือ การสาธิต และให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ</p> <p>ในส่วนกิจกรรมการส่งเสริมประเพณีแห่งพญายมไม่มีการจัดกิจกรรมอย่างเป็นทางการ แต่จัดเป็นรูปแบบการประชาสัมพันธ์แทนการจัดกิจกรรม</p>
4. หากในอนาคตต้องการถ่ายทอดประเพณีให้มีการสืบทอดต่อไป ต้องการให้ถ่ายทอดเรื่องใดบ้าง และมีวิธีการสอนรูปแบบใด	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องการให้ถ่ายทอดความรู้เรื่องประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์ในการจัดประเพณีแห่งพญายม การได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ลักษณะการจัดงาน พิธีกรรมการบวงสรวงองค์พญายม พิธีกรรมลอยองค์พญายมลงสู่ทะเล กีฬาพื้นบ้านที่จัด

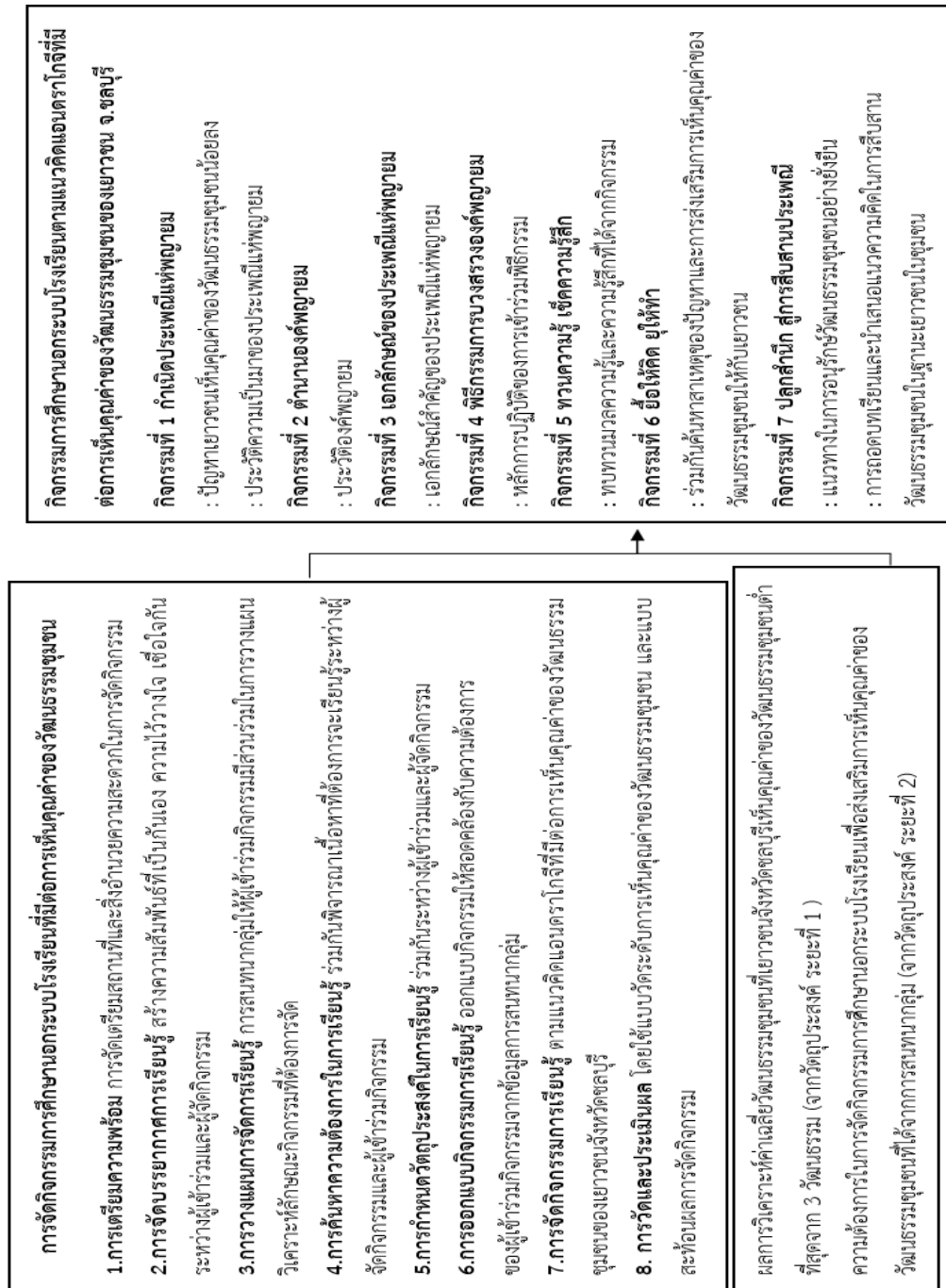
ตารางที่ 8 (ต่อ) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

ประเด็นคำถาม	ผลการสนทนากลุ่ม
4. หากในอนาคตต้องการถ่ายทอดประเพณีให้มีการสืบทอดต่อไป ต้องการให้ถ่ายทอดเรื่องใดบ้าง และมีวิธีการสอนรูปแบบใด (ต่อ)	<p>ขึ้นในงาน รวมทั้ง ความเชื่อของชาวบ้าน และวิถีการปฏิบัติทางประเพณีที่ปฏิบัติต่อกันมา</p> <p>- รูปแบบวิธีการถ่ายทอดที่ต้องการ ได้แก่ การบรรยาย การสาธิต การเรียนรู้จากการปฏิบัติ กระบวนการกลุ่ม การเรียนรู้ผ่านการเล่นกิจกรรม การเรียนรู้</p>
5. เยาวชนมีความต้องการหรือสนใจที่จะเรียนรู้เรื่องอะไรเกี่ยวกับประเพณีแห่งพญายม	<p>- ตำนานองค์พญายม ประวัติความเป็นมาของประเพณี การบวงสรวง</p> <p>- หลักความเชื่อ ความศรัทธา ของคนในชุมชนที่มีต่อประเพณีแห่งพญายม</p> <p>- สถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นกับวัฒนธรรมชุมชน และความสำคัญที่เยาวชนต้องมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ประเพณีแห่งพญายม</p> <p>- การร่วมกันคิดหาแนวทางในการอนุรักษ์ สืบทอด สืบสาน และเผยแพร่ วัฒนธรรมชุมชนให้คงอยู่คู่กับชุมชนต่อไป</p>
6. หากมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ช่วงเวลาและสถานที่ใดที่สะดวกต่อผู้เรียน	<p>ช่วงเวลา : เสาร์-อาทิตย์ หรือ ช่วงลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของทางโรงเรียน</p> <p>สถานที่ : โรงเรียนบ้านห้วยกุ่ม</p>
7. ลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เยาวชนต้องการให้จัดขึ้น ทั้งการถ่ายทอดความรู้และการจัดบรรยากาศในการเรียนรู้	<p>- การจัดกิจกรรมที่หลากหลาย การบรรยาย การทดลองปฏิบัติ กระบวนการกลุ่ม มีสื่อการสอนที่ทันสมัย เท่าทันสถานการณ์ การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม</p> <p>- บรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน เป็นกันเอง เปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น</p>
8. สิ่งที่คาดหวังหรือพฤติกรรมอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเยาวชนหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของประเพณีแห่งพญายม	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นผู้รอบรู้มีความเข้าใจในประเพณี 2. ความภาคภูมิใจในประเพณี มองเห็นคุณค่าเอกลักษณ์ของชุมชน 3. มีศรัทธาแรงกล้าที่ช่วยสืบสานประเพณีสืบทอดรุ่นบรรพบุรุษ 4. เป็นอีกหนึ่งกำลังสำคัญที่ช่วยส่งเสริมประเพณีแห่งพญายมให้เป็นที่รู้จักของทุกคน

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดแอนดราโกจีของ Knowles (1998) ทั้ง 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1.การเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ 2.จัดบรรยากาศการเรียนรู้ 3.การวางแผนการจัดการเรียนรู้ 4.การค้นหาคำถามที่ต้องการในการเรียนรู้ 5.กำหนดวัตถุประสงค์ 6.การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 7.การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 8.การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มาผนวกเข้ากับขั้นตอนในการออกแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี สรุปลงเป็นขั้นตอนการสร้างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

ภาพที่ 2 กิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 9 กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดตามโคกจิที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

กิจกรรม	จุดประสงค์การเรียนรู้	การประเมินผล	ระยะเวลา
กิจกรรมที่ 1 กำเนิดประเพณีแห่งพญายม	<ol style="list-style-type: none"> ผู้เรียนรู้และเข้าใจถึงปัญหาเยาวชนในชุมชนเห็นคุณค่าของประเพณีแห่งพญายมน้อยลง (ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน) ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นถึงความสำคัญของประเพณีแห่งพญายม (ด้านความรู้และความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน) 	<ol style="list-style-type: none"> จากการสังเกตความสนใจและตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ประเมินผลงานจากใบงานและการนำเสนอ 	8 ชั่วโมง
กิจกรรมที่ 2 ตำนานองค์พญายม	<ol style="list-style-type: none"> ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติขององค์พญายม (ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน) ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อองค์พญายม (ด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน) ผู้เรียนเข้าใจหลักความเชื่อของชุมชนที่มีต่อองค์พญายมในประเพณีแห่งพญายม (ด้านความรู้และความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน) 	<ol style="list-style-type: none"> จากการสังเกตความสนใจและตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ประเมินผลงานจากใบงานและการนำเสนอผลงาน 	8 ชั่วโมง
กิจกรรมที่ 3 เอกลักษณ์ของประเพณีแห่งพญายม	<ol style="list-style-type: none"> ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเอกลักษณ์ที่สำคัญของประเพณีแห่งพญายม (ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน) ผู้เรียนเข้าใจถึงขนบธรรมเนียมการปฏิบัติของชุมชนในการเข้าร่วมประเพณีแห่งพญายม (ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน) ผู้เรียนตระหนักเห็นถึงความสำคัญของประเพณีแห่งพญายม (ด้านความอ่อนไหวและการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน) 	<ol style="list-style-type: none"> จากการสังเกตความสนใจและตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ประเมินผลงานจากใบงานและการนำเสนอ 	8 ชั่วโมง

ตารางที่ 9 (ต่อ) กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

กิจกรรม	จุดประสงค์การเรียนรู้	การประเมินผล	ระยะเวลา
กิจกรรมที่ 4 พิธีกรรมการบวงสรวงองค์พระยา	<ol style="list-style-type: none"> ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับหลักพิธีกรรมและสิ่งของที่ใช้ในการบวงสรวงองค์พระยา (ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน) ผู้เรียนเกิดความรู้สึกศรัทธาและไม่คิดลบหลู่พิธีกรรมการบวงสรวงองค์พระยา (ด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน) ผู้เรียนเห็นความสำคัญของพิธีกรรมการบวงสรวงองค์พระยา (ด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน) 	<ol style="list-style-type: none"> จากการสังเกตความสนใจและตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ประเมินผลงานจากใบงานและการนำเสนอ 	8 ชั่วโมง
กิจกรรมที่ 5 ทวนความรู้เช็คความรู้ลึก	<ol style="list-style-type: none"> ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้ของประเพณีแม่พระยาผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ (ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน) ผู้เรียนได้แสดงทัศนคติของตนที่มีต่อประเพณีแม่พระยาผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ (ด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน) 	<ol style="list-style-type: none"> จากการสังเกตความสนใจและตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ประเมินผลงานจากใบงานและการนำเสนอ 	8 ชั่วโมง
กิจกรรมที่ 6 ย้อยให้คิด ย้อยให้ทำ	<ol style="list-style-type: none"> ผู้เรียนมีความรู้และเข้าใจบทบาทของเยาวชนในชุมชน (ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน) ผู้เรียนเข้าใจสถานการณ์ปัญหาเยาวชนที่มีการเห็นคุณค่าประเพณีแม่พระยา (ด้านความรู้ความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน และการตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน) 	<ol style="list-style-type: none"> จากการสังเกตความสนใจและตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ประเมินผลงานจากใบงานและการนำเสนอ 	8 ชั่วโมง

ตารางที่ 9 (ต่อ) กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนชนจังหวัดชลบุรี

กิจกรรม	จุดประสงค์การเรียนรู้	การประเมินผล	ระยะเวลา
กิจกรรมที่ 6 ย้อให้คิด อยู่ให้ทำ (ต่อ)	3. ผู้เรียนสามารถค้นหาค้นหาสาเหตุและวิเคราะห์แนวทางในการแก้ไขปัญหาเยาวชนมีการเห็นคุณค่าประเพณีแก้ปัญหาอย่างน้อยลงได้ (ด้านความอ่อนไหวและการตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน)		
กิจกรรมที่ 7 ปลูกสำนึก สู่การสืบสานประเพณี	1. ผู้เรียนมีความเข้าใจในแนวทางการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมชุมชนที่มีอย่างหลากหลาย (ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน) 2. ผู้เรียนเกิดการเห็นคุณค่าและมีจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์สืบสานประเพณีแก่พยายม (ด้านความอ่อนไหวและการตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน) 3. ผู้เรียนพร้อมเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยสืบสานประเพณีแก่พยายมให้คงอยู่กับชุมชนต่อไป (ด้านความอ่อนไหวและการตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน)	1.จากการสังเกตความสนใจและตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรม 2. แบบสะท้อนผลการจัดกิจกรรม 3 .การร่วมกันถอดบทเรียนผ่านสื่อสังคมออนไลน์	8 ชั่วโมง

กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี มีกิจกรรมทั้งหมด 7 กิจกรรม จัดเป็นระยะเวลา 7 วัน ตั้งแต่วันที่ 31 ตุลาคม – 2 พฤศจิกายน 2563 และ 13-16 พฤศจิกายน 2563 วันละ 8 ชั่วโมง รวมการปฐมมนเทศ ทำแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีก่อนและหลังทำกิจกรรม และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (นอกเวลา) เป็นจำนวนทั้งสิ้น 56 ชั่วโมง

ตอนที่ 3 ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี (ประเพณีแห่พญายม)

ที่	รายการ	ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม			หลังเข้าร่วมกิจกรรม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน							
1	ประเพณีแห่พญายมเป็นประเพณีเก่าแก่ของตำบลบางพระ	3.52	1.05	มาก	4.96	0.20	มากที่สุด
2	ประเพณีแห่พญายมได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม	2.92	0.91	ปานกลาง	4.80	0.41	มากที่สุด
3	ประเพณีแห่พญายมมีตำนานเล่าขานสืบต่อกันมากกว่า 100 ปี	2.96	1.10	ปานกลาง	4.84	0.37	มากที่สุด
4	พิธีลอยองค์พญายมลงสู่ทะเลจะเริ่มขึ้นในช่วงเวลาพลบค่ำ	2.96	1.14	ปานกลาง	4.92	0.28	มากที่สุด
5	ประเพณีแห่พญายมเป็นประเพณีหนึ่งเดียวของประเทศไทยและหนึ่งเดียวของโลก	3.56	0.92	มาก	4.88	0.33	มากที่สุด
6	ประเพณีแห่พญายมจัดขึ้นในเดือนเมษายนของทุกปี	3.64	0.95	มาก	4.84	0.37	มากที่สุด
7	ประเพณีแห่พญายมมีขนบธรรมเนียมการปฏิบัติที่ดีงาม	2.88	0.83	ปานกลาง	4.40	0.50	มาก
8	พิธีกรรมการบวงสรวงองค์พญายมมีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน	2.92	1.00	ปานกลาง	4.76	0.44	มากที่สุด
9	ภายในงานประเพณีแห่พญายมมีการจัดแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน คือ การยิงหนังสติ๊กและกีฬาหมากกระดาน	2.92	1.08	ปานกลาง	4.40	0.65	มาก

ตารางที่ 10 (ต่อ) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี (ประเพณีแห่พญายม)

ที่	รายการ	ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม			หลังเข้าร่วมกิจกรรม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน (ต่อ)							
10	นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีแห่พญายม	3.00	0.71	ปานกลาง	4.56	0.51	มากที่สุด
รวม		3.13	0.31	ปานกลาง	4.74	0.21	มากที่สุด
ด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน							
1.	นักเรียนเชื่อว่าประเพณีแห่พญายมเป็นประเพณีที่ศักดิ์สิทธิ์ ห้ามลบหลู่	3.12	0.67	ปานกลาง	4.88	0.33	มากที่สุด
2.	นักเรียนเชื่อว่าประเพณีแห่พญายมช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อคนในชุมชน	2.96	0.68	ปานกลาง	4.44	0.51	มาก
3.	ประเพณีแห่พญายมสะท้อนถึงความเชื่อเรื่องการสะเดาะเคราะห์ ปล่อยความทุกข์ลอยไปกับองค์พญายม	2.84	0.62	ปานกลาง	4.80	0.41	มากที่สุด
4.	การอธิษฐานจิตฝากความทุกข์โศกไปกับองค์พญายมจะให้นักเรียนมีชีวิตที่ดีและมีความสุข	3.20	0.41	ปานกลาง	4.68	0.48	มากที่สุด
5.	นักเรียนมีความศรัทธาในองค์พญายมและเกิดความเกรงกลัวในการประพฤติผิด	2.96	0.68	ปานกลาง	4.72	0.46	มากที่สุด
6.	นักเรียนเห็นความสำคัญของงานประเพณีแห่พญายม มากกว่าการมองเป็นเรื่องที่ล้าสมัย	2.96	0.61	ปานกลาง	4.48	0.51	มาก
7.	นักเรียนภาคภูมิใจในประเพณีแห่พญายมที่ได้รับการสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน	3.20	0.76	ปานกลาง	4.84	0.37	มากที่สุด

ตารางที่ 10 (ต่อ) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี (ประเพณีแห่พญายม)

ที่	รายการ	ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม			หลังเข้าร่วมกิจกรรม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน (ต่อ)							
8.	นักเรียนพอใจที่ประเพณีแห่พญายม ได้รับการขนานนาม เป็นประเพณีหนึ่งในไทย หนึ่งในโลก	3.12	0.73	ปานกลาง	4.88	0.33	มากที่สุด
9.	นักเรียนเห็นถึงเอกลักษณ์อันโดดเด่นของประเพณีแห่พญายมที่ควรค่าอยู่คู่กับตำบลบางพระต่อไป	2.96	0.61	ปานกลาง	4.72	0.46	มากที่สุด
10	ประเพณีแห่พญายมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนอันล้ำค่าที่ไม่ควรสูญหายไปจากชุมชน	3.00	0.65	ปานกลาง	4.76	0.44	มากที่สุด
รวม		3.03	0.12	ปานกลาง	4.72	0.15	มากที่สุด
ด้านการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน							
1.	นักเรียนคิดว่าประเพณีแห่พญายมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ	3.04	0.61	ปานกลาง	4.48	0.51	มาก
2.	นักเรียนคิดว่าประเพณีแห่พญายมเป็นประเพณีที่สำคัญมีคุณค่ากับชุมชนทุกคนควรช่วยกันอนุรักษ์ไว้	3.00	0.58	ปานกลาง	4.44	0.51	มาก
3.	นักเรียนเชื่อว่าเยาวชนเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยสานต่อประเพณีแห่พญายมต่อไป	2.92	0.49	ปานกลาง	4.48	0.51	มาก
4.	นักเรียนต้องการที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีแห่พญายมเมื่อมีโอกาส	2.96	0.61	ปานกลาง	4.56	0.51	มากที่สุด

ตารางที่ 10 (ต่อ) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี (ประเพณีแห่พญายม)

ที่	รายการ	ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม			หลังเข้าร่วมกิจกรรม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน (ต่อ)							
5	นักเรียนยินดีและพร้อมจะเข้าร่วมงานประเพณีแห่พญายมทุกครั้งที่มีโอกาส	3.00	0.58	ปานกลาง	4.80	0.41	มากที่สุด
6	นักเรียนพร้อมที่จะเป็นอีกหนึ่งเสียงที่ช่วยเชิญชวนทุกคนมาร่วมงานประเพณีแห่พญายม	3.04	0.73	ปานกลาง	4.64	0.49	มากที่สุด
7	นักเรียนต้องการมีส่วนร่วมในการยกย่องประเพณีแห่พญายมให้เป็นที่รู้จักของทุกคน	3.04	0.61	ปานกลาง	4.76	0.44	มากที่สุด
8	นักเรียนต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการสืบสานประเพณีแห่พญายมให้เยาวชนรุ่นต่อไป	2.96	0.61	ปานกลาง	4.44	0.65	มาก
9	นักเรียนสามารถเป็นผู้ช่วยถ่ายทอดเรื่องราวประเพณีแห่พญายมในอนาคตได้	2.88	0.73	ปานกลาง	4.48	0.71	มาก
10	ถ้าในอนาคตประเพณีแห่พญายมสูญหายไปนักเรียนจะเป็นอีกหนึ่งกำลังที่จะช่วยฟื้นฟูให้กลับคืนมา	2.96	0.68	ปานกลาง	4.88	0.33	มากที่สุด
รวม		2.98	0.05	ปานกลาง	4.60	0.18	มากที่สุด

จากตารางที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี รวมทั้ง 3 ด้าน ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน พบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม เยาวชนมีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง หากพิจารณาเป็นรายด้านสามารถแจกแจงข้อมูลได้ดังนี้ ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 6. ประเพณีแห่พญายมจัดขึ้นในเดือนเมษายนของทุกปี ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.95) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับ

มาก และข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 7. ประเพณีแห่พญายมมีขนบธรรมเนียมการปฏิบัติที่ดีงาม ($\bar{X} = 2.88$, S.D. = 0.83) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับปานกลาง ส่วนด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 7. นักเรียนภาคภูมิใจในประเพณีแห่พญายมที่ได้รับการสืบทอดอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 0.76) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับปานกลาง และข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 3. ประเพณีแห่พญายมสะท้อนถึง ความเชื่อเรื่องการสะเดาะเคราะห์ ปลอยความทุกข์ลอยไปกับองค์พญายม ($\bar{X} = 2.84$, S.D. = 0.62) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับปานกลาง และด้านการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 1. นักเรียนคิดว่าประเพณีแห่พญายมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 0.61) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับปานกลาง ข้อ 6. นักเรียนพร้อมที่จะเป็นอีกหนึ่งเสียงที่ช่วยเชิญชวนทุกคนมาร่วมงานประเพณีแห่พญายม ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 0.73) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับปานกลาง และ ข้อ 7. นักเรียนต้องการมีส่วนร่วมในการยกย่องประเพณีแห่พญายมให้เป็นที่รู้จักของทุกคน ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 0.61) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับปานกลาง และข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 9. นักเรียนสามารถเป็นผู้ช่วยถ่ายทอดเรื่องราวประเพณีแห่พญายมในอนาคตได้ ($\bar{X} = 2.88$, S.D. = 0.73) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับปานกลาง

ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรม เยาวชนมีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดหากพิจารณาเป็นรายด้านสามารถแจกแจงข้อมูลได้ดังนี้ ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 1. ประเพณีแห่พญายมเป็นประเพณีเก่าแก่ของตำบลบางพระ ($\bar{X} = 4.96$, S.D. = 0.20) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับมากที่สุด และข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 7. ประเพณีแห่พญายมมีขนบธรรมเนียมการปฏิบัติที่ดีงาม ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.50) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับมาก และข้อ 9. ภายในงานประเพณีแห่พญายมมีการจัดแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน คือ การยิงหนังสติ๊ก และกีฬาหมากกระดาน ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.51) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับมาก ส่วนด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 7. นักเรียนภาคภูมิใจในประเพณีแห่พญายมที่ได้รับการสืบทอดอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.37) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับมากที่สุด และข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 2. นักเรียนเชื่อว่าประเพณีแห่พญายมช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อคนในชุมชน ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.51) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับมาก และด้านการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 10. ถ้าในอนาคตประเพณีแห่พญายมสูญหายไป นักเรียนจะเป็นอีกหนึ่ง

กำลังที่จะช่วยฟื้นฟูให้กลับมา ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.33) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับมากที่สุด และข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 2. นักเรียนคิดว่าประเพณีแห่พญายมเป็นประเพณีที่สำคัญมีคุณค่ากับชุมชน ทุกคนควรช่วยกันอนุรักษ์ไว้ ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.51) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับมาก และ ข้อ 8. นักเรียนต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการสืบสานประเพณีแห่พญายมให้เยาวชนรุ่นต่อไป ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.65) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับมาก

ตารางที่ 11 แสดงการเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียน

การเห็นคุณค่าของ วัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีแห่พญายม)	ก่อนเข้าร่วม กิจกรรม		หลังเข้าร่วม กิจกรรม		t-test	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านความรู้ ของวัฒนธรรมชุมชน	3.13	0.31	4.74	0.21	-18.662*	.00
ด้านความอ่อนไหว ของวัฒนธรรมชุมชน	3.03	0.12	4.72	0.15	-34.380*	.00
ด้านการตระหนัก ทางวัฒนธรรมชุมชน	2.98	0.05	4.60	0.18	-32.579*	.00
รวม	3.05	0.13	4.69	0.03	-45.125*	.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 11 แสดงการเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียน พบว่า เยาวชนจังหวัดชลบุรีหลังเข้าการร่วมกิจกรรมมีความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน ความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน และการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชนเพิ่มขึ้นจากก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบผลวิจัย ดังนี้

1.1 ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชนมีค่าเฉลี่ยหลังทดลองกิจกรรม เท่ากับ 4.74 สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม เท่ากับ 3.13

1.2 ด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชนมีค่าเฉลี่ยหลังทดลองกิจกรรม เท่ากับ 4.72 สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม เท่ากับ 3.03

1.3 ด้านการตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนมีค่าเฉลี่ยหลังทดลองกิจกรรม เท่ากับ 4.60 สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม เท่ากับ 2.98

ผลการสะท้อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนจากกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 12 ผลการสะท้อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

ประเด็นคำถาม	คำตอบ
1. ประเด็นที่นักเรียนได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่พญายม และประวัติของท่านองค์พญายม - เรียนรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการจัดงานประเพณีแห่พญายม และลักษณะการจัดงานประเพณีแห่พญายม ทั้งการแสดงการละเล่นหรือกีฬาพื้นบ้าน รวมถึงขนบธรรมเนียมการปฏิบัติที่ยึดถือสืบทอดต่อกันมา - เรียนรู้เกี่ยวกับลำดับพิธีการต่างๆในการจัดงานประเพณีแห่พญายมรวมถึงหลักพิธีกรรมการบวงสรวง และสิ่งของที่ใช้ในการบวงสรวง องค์พญายม ตลอดจนพิธีกรรมลอยองค์พญายมลงสู่ทะเล - เรียนรู้ประวัติความเป็นมาและขั้นตอนของการสร้างหุ่นองค์พญายมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน - เรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางในการอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมชุมชนที่มีหลากหลายวิธีการ สามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และยังได้ร่วมกันคิดหาแนวทางหรือวิธีการสืบสานประเพณีแห่ พญายมเพิ่มเติมที่เข้ากับยุคสมัยเพื่อให้เป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับและยึดปฏิบัติร่วมกัน

ตารางที่ 12 (ต่อ) ผลการสะท้อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

ประเด็นคำถาม	คำตอบ
<p>1. ประเด็นที่นักเรียนได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม (ต่อ)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าใจบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของเยาวชนที่ควรปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแล รักษาวัฒนธรรมชุมชนให้คงอยู่ต่อไป ในฐานะเยาวชนในชุมชน - เกิดการรับรู้และเข้าใจถึงปัญหาหรือสถานการณ์ของเยาวชนในปัจจุบันที่มองเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมของชุมชนน้อยลง - มีความเข้าใจ และเห็นถึงคุณค่าของประเพณีแห่งพญายมที่มีความสำคัญต่อชุมชนและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อของคนในชุมชน
<p>2. หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม ความคิด ความเชื่อ และความศรัทธาของนักเรียนที่มีต่อประเพณีแห่งพญายม เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่ อย่างไร</p>	<p>เยาวชนมีความคิด ความเชื่อที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน เนื่องจากก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมนั้น มุมมองของเยาวชนที่มีต่อประเพณีแห่งพญายม เป็นเพียงประเพณีที่สำคัญของชุมชนที่จัดขึ้นในทุกปี บางส่วนเคยเข้าร่วมกิจกรรมโดยมีผู้นำของหมู่บ้านพาเข้าร่วมงาน บางส่วนรู้จักแต่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม และไม่เข้าใจวัตถุประสงค์และความสำคัญของการจัดประเพณีแห่งพญายม จนกลายเป็นความไม่สนใจ ไม่ใส่ใจ คิดว่าเป็นเรื่องของผู้ใหญ่เท่านั้นที่จะมาเข้าร่วมงานประเพณี แต่เมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ ทำให้เยาวชนได้รับความรู้เกี่ยวกับประเพณีแห่งพญายมอย่างเข้าใจถึงจุดประสงค์ที่แท้จริง ทำให้ความคิด ความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อประเพณีแห่งพญายมเปลี่ยนแปลงไป เริ่มที่จะมองเห็นถึงคุณค่าของประเพณีแห่งพญายมที่มีความสัมพันธ์กันกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน เกิดความเชื่อและศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ขององค์พญายมที่ช่วยนำพาความทุกข์โศกโรคภัยออกไปจากชุมชน ทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข นอกจากนี้เยาวชนยังเกิดความต้องการในการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีแห่งพญายมของชุมชนเป็นประจำทุกปี เยาวชนที่เคยเข้าร่วมแล้วก็จะเข้าร่วมงานประเพณีอย่างสม่ำเสมอในทุกปี ส่วนเยาวชนที่ไม่เคยเข้าร่วมจะเริ่มทดลองเข้าร่วม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมอนุรักษ์สืบสานประเพณีแห่งพญายมให้คงอยู่ต่อไป</p>

ตารางที่ 12 (ต่อ) ผลการสะท้อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

ประเด็นคำถาม	คำตอบ
<p>3.หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม เยาวชนมีความประทับใจ และภาคภูมิใจต่อประเพณีแห่พญายมหรือไม่ เพราะอะไร</p>	<p>เยาวชนเกิดความประทับใจ และมีความภาคภูมิใจต่อประเพณีแห่พญายม เนื่องจากเป็นประเพณีที่มีชื่อเสียงของตำบลบางพระ อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชลบุรี เป็นประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อด้านการใช้ชีวิตเรื่องการสะเดาะเคราะห์ฝากความทุกข์โศก โรคภัย ปัดเป่าสิ่งไม่ดีให้ออกไปจากชุมชนบางพระ เป็นประเพณีที่มีตำนานแห่งความศักดิ์สิทธิ์ที่ปฏิบัติสืบทอดหลักพิธีกรรม ความเชื่อของบรรพบุรุษในชุมชน ที่ร่วมสืบสานกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยดำรงรักษาขนบธรรมเนียมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนที่ใดให้คงอยู่ไว้ จนได้รับการขนานนามเป็นประเพณีหนึ่งในไทย หนึ่งในโลก และได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมไทยในปี พ.ศ.2556 ซึ่งเป็นประเพณีแห่งความภาคภูมิใจของชุมชน ที่ช่วยส่งเสริมสร้างความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น และให้เป็นที่ยู้งักอย่างแพร่หลาย</p>
<p>3. หากมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบทอด และสืบสานประเพณีแห่พญายมให้เยาวชนรุ่นต่อไป นักเรียนจะร่วมสืบทอดหรือไม่ เพราะอะไร</p>	<p>ในฐานะเยาวชนของชุมชนมีความต้องการที่จะร่วมอนุรักษ์ประเพณีแห่พญายมอันมีค่าของชุมชนให้ได้รับการสืบทอดต่อไปอย่างแน่นอน เพราะถ้าคนในชุมชนยังไม่ให้ความสำคัญหรือเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมในท้องถิ่นตน แล้วใครจะเป็นผู้สืบสานส่งต่อไปให้กับเยาวชนรุ่นต่อไป และในฐานะเยาวชนรุ่นใหม่ในอนาคตจะมีบทบาทสำคัญในการรับช่วงต่อและดูแลวัฒนธรรมของชุมชน จึงเริ่มที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเอง โดยเริ่มจากการหันมาสนใจและยอมรับ เปิดใจในการเข้าร่วมงานประเพณีแห่พญายมทุกปีเมื่อมีโอกาส พร้อมทั้งจะเป็นพลังสำคัญในการช่วยกันอนุรักษ์ สืบทอด และสืบสานประเพณีแห่พญายมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เป็นมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนอันล้ำค่าให้อยู่คู่กับชุมชนต่อไปอย่างยาวนาน นอกจากนี้ยังต้องการร่วมเป็นกระบอกเสียงที่สำคัญในการเชิญชวนเพื่อนพี่น้องที่รู้จักให้มาเข้าร่วมงานประเพณี และร่วมกันเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์งานประเพณีแห่พญายมตามสื่อออนไลน์สมัยใหม่ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายและเป็นที่สนใจร่วมกันในกลุ่มเยาวชน</p>

ตารางที่ 12 (ต่อ) ผลการสะท้อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

ประเด็นคำถาม	คำตอบ
<p>4. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีแห่พญายม)</p>	<p>-เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ความรู้ ความเข้าใจ มุ่งส่งเสริมการเห็นคุณค่าและความสำคัญเกี่ยวกับประเพณีแห่พญายม</p> <p>-เป็นกิจกรรมที่มีความน่าสนใจ มีเนื้อหาสาระตรงตามที่คาดหวังไว้ เนื่องจากผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของประเพณีแห่พญายมในครั้งนี้ ทั้งเนื้อหาที่ต้องการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้ ระยะเวลาการจัดกิจกรรม ตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียนโดยตรง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนทุกคน</p> <p>-การจัดกิจกรรมมีรูปแบบที่หลากหลาย มีความรู้สอดแทรกในทุกกิจกรรม ทำให้สามารถจดจำและเข้าใจความรู้ได้ง่ายขึ้นเนื่องจากได้ลงมือคิด ลงมือทำ</p> <p>-มีสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย เท่าทันสถานการณ์ปัจจุบัน มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรม พร้อมทั้งผู้วิจัยได้จัดบรรยากาศให้มีความเกี่ยวข้องกับประเพณีแห่พญายม ทั้งการติดสื่อการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ การติดธงสงกรานต์ การใส่เสื้อลายดอกที่เข้ากับสิ่งที่ได้เรียนรู้ ซึ่งเป็นการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจและไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการทำกิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>-วิทยากรและผู้วิจัยเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนทุกคน มีความยุติธรรมในการให้รางวัลในการทำกิจกรรม และไม่ประเมินคุณค่าว่าผู้เรียนคนใดถูกหรือผิด</p> <p>-ขอบคุณวิทยากร และผู้วิจัยที่ร่วมกันสร้างกิจกรรมที่ดีแบบนี้ออกมา และประทับใจตลอดกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยให้การดูแล อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ดีมาก</p> <p>-ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ คือ ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มที่ใหญ่กว่านี้ เพราะเป็นกิจกรรมที่ดี ที่ควรส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชนได้รับรู้ เข้าใจและเห็นคุณค่าของประเพณีหรือวัฒนธรรมชุมชนอันมีค่าที่ตนเองมี</p>

บทที่ 5

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ที่กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์ระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี 2) เพื่อสร้างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี 3) เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี โดยแบ่งขั้นตอนของการวิจัยออกเป็น 3 ตอนตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนจากแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชนอายุ 14-18 ปี ของอำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ที่ได้มาจากการสุ่มเลือกแบบเจาะจง จำนวน 535 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีที่แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ประเพณีกองข้าวศรีราชา ประเพณีแห่พญายม และกีฬามวยตำบลจาก และเป็นการวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านความอ่อนไหว และด้านการตระหนักถึงวัฒนธรรมชุมชน โดยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ และนำผลมาเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนทั้ง 3 วัฒนธรรม เพื่อนำวัฒนธรรมชุมชนเรื่องที่เยาวชนให้การเห็นคุณค่าต่ำที่สุดมาสร้างเป็นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตอนที่ 2 ต่อไป

ตอนที่ 2 กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี มีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) เยาวชนอายุ 14-18 ปี ของอำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ที่ได้มาจากการรับอาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 25 คน และ 2) ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีแห่พญายม) ในอำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี จำนวน 3 คน โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มร่วมกันออกแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

นำแนวคิดทฤษฎีแอนดราโกจีของ Knowles (1998) ทั้ง 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ 2) จัดบรรยากาศการเรียนรู้ 3) การวางแผนการจัดการเรียนรู้

4) การค้นหาความต้องการในการเรียนรู้ 5) กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ 6) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 7) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 8) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มาใช้ในการออกแบบและจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ตอนที่ 3 ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เยาวชนอาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน 25 คน (กลุ่มตัวอย่างเดียวกันกับตอน 2) ที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ที่ต้องการศึกษาผลเปรียบเทียบระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยใช้แบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี (พัฒนาเพิ่มเติมจากเครื่องมือในวัตถุประสงค์ที่ 1 โดยเพิ่มเนื้อหาและข้อคำถามเชิงลึกของวัฒนธรรมชุมชนที่ถูกนำมาจัดกิจกรรมส่งเสริมการเห็นคุณค่า) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าสถิติที (t-test)

ส่วนที่ 2 ผลของการสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ต้องการศึกษาข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อนำไปพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน

สรุปผลการวิจัย

ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลของการวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนจากแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนจากแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี พบว่า ประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 287 คน คิดเป็นร้อยละ 53.60 และเป็นเพศชาย จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 46.40 และมีระดับอายุส่วนใหญ่ 15 ปี จำนวน 275 คน คิดเป็นร้อยละ 51.40

รองลงมา คือ อายุ 14 ปี จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 35.00 อายุ 16 ปี จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 11.40 อายุ 17 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 1.70 และอายุ 18 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.60 มีเยาวชนร่วมทำแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีคิดเป็นร้อยละ 100.00

ผลการวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี (ประเพณีกองข้าวศรีราชา) พบว่า เยาวชนมีการเห็นคุณค่าของประเพณีกองข้าวศรีราชาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.10) โดยผู้วิจัยได้แจกแจงค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้ ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชนอยู่ในระดับมาก คือ ($\bar{X} = 3.93$) ด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชนอยู่ในระดับมาก คือ ($\bar{X} = 4.01$) และด้านการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชนอยู่ในระดับมาก คือ ($\bar{X} = 4.10$)

ซึ่งตำบลที่มีค่าเฉลี่ยของระดับการเห็นคุณค่าของประเพณีกองข้าวศรีราชาสูงที่สุด คือ ตำบลศรีราชา ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.14) รองลงมา คือ ตำบลสุรศักดิ์ ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.08) ตำบลบางพระ ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.08) และ ตำบลบึง ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.11) ส่วนตำบลที่มีค่าเฉลี่ยของระดับการเห็นคุณค่าของประเพณีกองข้าวศรีราชาต่ำที่สุด คือ ตำบลหนองขาม ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.12) ตำบลเขาคันทรง ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.10) และตำบลบ่อวิน ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.08) ตามลำดับ

ผลการวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี (ประเพณีแห่พญายม) พบว่า เยาวชนมีการเห็นคุณค่าของประเพณีแห่พญายมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 0.10) โดยผู้วิจัยได้แจกแจงค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้ ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง คือ ($\bar{X} = 3.04$) ด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง คือ ($\bar{X} = 3.18$) และด้านการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง คือ ($\bar{X} = 3.24$)

ซึ่งตำบลที่มีค่าเฉลี่ยของระดับการเห็นคุณค่าของประเพณีแห่พญายมสูงที่สุด คือ ตำบลบางพระ ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.12) รองลงมา คือ ตำบลศรีราชา ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.07) และตำบลสุรศักดิ์ ($\bar{X} = 3.14$, S.D. = 0.06) ส่วนตำบลที่มีค่าเฉลี่ยของระดับการเห็นคุณค่าของประเพณีแห่พญายมต่ำที่สุด คือ ตำบลบ่อวิน ($\bar{X} = 3.07$, S.D. = 0.15) ตำบลหนองขาม ($\bar{X} = 3.06$, S.D. = 0.06) และตำบลเขาคันทรง ($\bar{X} = 2.87$, S.D. = 0.14) ตามลำดับ

ผลการวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี (กีฬามวยด้บจาก) พบว่า เยาวชนมีการเห็นคุณค่าของกีฬามวยด้บจากอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.15) โดยผู้วิจัยได้แจกแจงค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้ ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชนอยู่ในระดับมาก คือ ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.16) ด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชนอยู่ในระดับมาก คือ ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.16) และด้านการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชนอยู่ในระดับมาก คือ ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.19)

ซึ่งตำบลที่มีค่าเฉลี่ยของระดับการเห็นคุณค่าของกีฬามวยด้บจากสูงที่สุด คือ ตำบลศรีราชา ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.04) รองลงมา คือ ตำบลสุรศักดิ์ ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.08) และตำบลทุ่งสุขลา ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.12) ส่วนตำบลที่มีค่าเฉลี่ยของระดับการเห็นคุณค่าของกีฬามวยด้บจากต่ำที่สุด คือ ตำบลบึง ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.19) ตำบลเขาคันทรง ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.10) และ ตำบลหนองขาม ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.05) ตามลำดับ

สรุประดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน ที่ประกอบด้วย ประเพณีกองข้าวศรีราชา ประเพณีแห่พญายม และกีฬามวยด้บจาก ของเยาวชนทั้ง 8 ตำบลในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พบว่า เยาวชนมีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าของประเพณีกองข้าวศรีราชา คือ ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.10) ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาเยาวชนมีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าของกีฬามวยด้บ คือ ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.03) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด และเยาวชนมีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าของประเพณีแห่พญายม คือ ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 0.10) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นจึงหมายความว่า เยาวชนจังหวัดชลบุรีมีค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าสูงที่สุด คือ ประเพณีกองข้าวศรีราชา และวัฒนธรรมชุมชนที่เยาวชนจังหวัดชลบุรีมีค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าต่ำที่สุด คือ ประเพณีแห่พญายม ผู้วิจัยจึงนำประเพณีแห่พญายม เพื่อนำไปใช้เป็นเนื้อหาในการสร้างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ในตอนที่ 2 ต่อไป

ตอนที่ 2 ผลการสร้างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

กระบวนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี มีดังนี้

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีแอนดราโกจีของ Knowles (1998) มาใช้เป็นขั้นตอนในการสร้างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี (ประเพณีแห่พญายม) ซึ่งมีทั้งสิ้น 8 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ การเตรียมความพร้อมบุคคลในการเข้าร่วมกิจกรรม จัดเตรียมเนื้อหาสาระ สื่อการเรียนรู้ อุปกรณ์ สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้งประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 2 การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ คือ การจัดห้องเรียนให้มีพื้นที่ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม มีแสงสว่าง และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ และด้านจิตวิทยา เป็นการสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ความสัมพันธ์ที่เป็นกันเอง ให้เกียรติซึ่งกันและกัน เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลายโดยไม่ปิดกั้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และการระดมความคิดร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยการใช้วิธีการสนทนากลุ่ม เพื่อสำรวจข้อมูลความต้องการของผู้เรียนที่ร่วมกันวางแผนแนวทางและลักษณะการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ขั้นตอนที่ 4 การค้นหาความต้องการในการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้วิจัย เพื่อกำหนดประเด็นที่ต้องการจะเรียนรู้และปฏิบัติ และลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงรูปแบบการวัดประเมินผลที่เหมาะสม โดยผ่านกระบวนการสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้เรียนได้เสนอความต้องการและออกแบบแนวทางในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ด้านความรู้เกี่ยวกับประเพณีแห่พญายมที่ต้องการเรียนรู้ ได้แก่ ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ลักษณะการจัดงานประเพณีแห่พญายม หลักพิธีกรรมบวงสรวงองค์พญายม วิธีการปฏิบัติของชาวบ้าน และความสำคัญของประเพณีแห่พญายมกับชุมชน

2. ด้านการจัดกิจกรรม และบรรยากาศการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนต้องการการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ได้เรียนรู้ ร่วมคิดและร่วมทำผ่านกระบวนการกลุ่ม เรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรม รวมทั้งได้เรียนรู้ผ่านสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ทันสมัย และเท่าทันสถานการณ์ปัจจุบัน ส่วนด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ผู้เรียนชอบบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นกันเอง มีความสนุกสนาน และเปิดกว้างทางแสดงความคิดเห็น

3. ด้านรูปแบบหรือเทคนิคการถ่ายทอดการเรียนรู้ พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่ต้องการเรียนรู้ผ่านการถ่ายทอดการเรียนรู้ ด้วยการบรรยาย การสาธิต และการลงมือปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 5 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้วิจัย โดยผ่านกระบวนการสนทนากลุ่ม เพื่อให้วัตถุประสงค์นั้นตรงตามความต้องการ ความสนใจ และสภาพปัญหา

ของชุมชนในปัจจุบันมากที่สุด พบว่า เยาวชนมีคุณลักษณะที่คาดหวังหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การเป็นผู้รอบรู้ด้านประเพณีแห่งพยุหยาบ เกิดความภาคภูมิใจ ประทับใจต่อประเพณีแห่งพยุหยาบ มีศรัทธาแรงกล้าในการช่วยสืบสานประเพณีให้คงอยู่ และเป็นส่วนสำคัญในการเผยแพร่ประเพณีแห่งพยุหยาบให้เป็นที่รู้จักทั่วกัน

ขั้นตอนที่ 6 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยดำเนินการออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับแนวคิดแอนดราโกจี และความต้องการของผู้เรียนที่ได้เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลมาสร้างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ที่ตรงตามความต้องการของผู้เรียนและเป็นประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับเยาวชน แนวคิดการวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน มาใช้เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนจังหวัดชลบุรี รวมทั้งศึกษาผลสรุประดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี(จากผลการวิจัยตอนที่ 1) ที่เยาวชนมีระดับการเห็นคุณค่าต่ำที่สุดมาใช้เป็นเนื้อหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (จากผลการวิจัยตอนที่ 2) มาใช้ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีแห่งพยุหยาบ) ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนมากขึ้น ในการประเมินระดับการเห็นคุณค่า ที่แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน 2) ความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน และ 3) การตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ได้ผ่านการตรวจสอบเชิงเนื้อหาและรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิทางวัฒนธรรมชุมชนและเยาวชนแล้ว ซึ่งได้ลงความเห็นว่างิจกรรมมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้จริง

ขั้นตอนที่ 7 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ส่วนผู้วิจัยลดบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกทางการศึกษา มีหน้าที่ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้และกระตุ้นผู้เรียนให้เป็นไปตามทิศทางที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตั้งแต่วันที่ 31 ตุลาคม – 2 พฤศจิกายน 2563 และ 13-16 พฤศจิกายน 2563 เป็นระยะเวลา 7 วัน วันละ 8 ชั่วโมง รวมการปฐมนิเทศ และการทำแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนเยาวชนจังหวัดชลบุรี ทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งการสะท้อนผลการจัดกิจกรรมของผู้เรียน เป็นจำนวนทั้งสิ้น 56 ชั่วโมง โดยมีกิจกรรมทั้งหมด 7 กิจกรรม ดังต่อไปนี้

- 7.1 กิจกรรม กำเนิดประเพณีแห่พญายม
- 7.2 กิจกรรม ตำนานองค์พญายม
- 7.3 กิจกรรม เอกลักษณ์ของประเพณีแห่พญายม
- 7.4 กิจกรรม พิธีกรรมการบวงสรวงองค์พญายม
- 7.5 กิจกรรม ทวนความรู้ เชื้อความรู้สีก
- 7.6 กิจกรรม ยื้อให้คิด ยุให้ทำ
- 7.7 กิจกรรม ปลุกสำนึก สู่การสืบสานประเพณี

ขั้นตอนที่ 8 การกำหนดรูปแบบและเทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกระบวนการสนทนากลุ่มระหว่างผู้เรียนและผู้วิจัย โดยพิจารณาตามความเหมาะสมและศักยภาพของผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนเยาวชนจังหวัดชลบุรีที่แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน 2) ด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน และ 3) ด้านการตระหนักถึงวัฒนธรรมชุมชน และแบบสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนมาใช้ในการวัดและประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ในการพัฒนากิจกรรมตามแนวคิดแอนดราโกจีมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักธรรมชาติของผู้ใหญ่ ผู้เรียนได้เป็นส่วนหนึ่งในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และสามารถขึ้นการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้เกิดความสนใจกระตือรือร้นและมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้นั้น ผู้สอนเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกและแนะแนวทางการเรียนรู้ พร้อมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลาย ปลอดภัยไว้วางใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตอนที่ 3 ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี แบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี รวมทั้ง 3 ด้าน ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน พบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม เยาวชนมีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง หากพิจารณาเป็นรายด้านสามารถแจกแจงข้อมูลได้ดังนี้ ด้านความรู้ของวัฒนธรรม

ชุมชน ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 6. ประเพณีแห่พญายมจัดขึ้นในเดือนเมษายนของทุกปี ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.95) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับมาก และข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 7. ประเพณีแห่พญายมมีขนบธรรมเนียมการปฏิบัติที่ดีงาม ($\bar{X} = 2.88$, S.D. = 0.83) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับปานกลาง ส่วนด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 7. นักเรียนภาคภูมิใจในประเพณีแห่พญายมที่ได้รับการสืบทอดอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 0.76) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับปานกลาง และข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 3. ประเพณีแห่พญายมสะท้อนถึง ความเชื่อเรื่องการสะเดาะเคราะห์ ปลอยความทุกข์ลอยไปกับองค์พญายม ($\bar{X} = 2.84$, S.D. = 0.62) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับปานกลาง และด้านการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 1. นักเรียนคิดว่าประเพณีแห่พญายมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 0.61) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับปานกลาง ข้อ 6. นักเรียนพร้อมที่จะเป็นอีกหนึ่งเสียงที่ช่วยเชิญชวนทุกคนมาร่วมงานประเพณีแห่พญายม ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 0.73) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับปานกลาง และ ข้อ 7. นักเรียนต้องการมีส่วนร่วมในการยกย่องประเพณีแห่พญายมให้เป็นที่รู้จักของทุกคน ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 0.61) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับปานกลาง และข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 9. นักเรียนสามารถเป็นผู้ช่วยถ่ายทอดเรื่องราวประเพณีแห่พญายมในอนาคตได้ ($\bar{X} = 2.88$, S.D. = 0.73) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับปานกลาง

ส่วนหลังเข้าร่วมกิจกรรม เยาวชนมีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดหากพิจารณาเป็นรายด้านสามารถแจกแจงข้อมูลได้ดังนี้ ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 1. ประเพณีแห่พญายมเป็นประเพณีเก่าแก่ของตำบลบางพระ ($\bar{X} = 4.96$, S.D. = 0.20) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับมากที่สุด และข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 7. ประเพณีแห่พญายมมีขนบธรรมเนียมการปฏิบัติที่ดีงาม ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.50) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับมาก และข้อ 9. ภายในงานประเพณีแห่พญายมมีการจัดแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน คือ การยิงหนังสติ๊ก และกีฬาหมากกระดาน ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.51) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับมาก ส่วนด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 7. นักเรียนภาคภูมิใจในประเพณีแห่พญายมที่ได้รับการสืบทอดอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.37) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับมากที่สุด และข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 2. นักเรียนเชื่อว่าประเพณีแห่พญายมช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อคนในชุมชน ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.51) มีการเห็น

คุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับมาก และด้านการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 10. ถ้าในอนาคตประเพณีแห่พญายมสูญหายไป นักเรียนจะเป็นอีกหนึ่งกำลังที่จะช่วยฟื้นฟูให้กลับมา ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.33) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับมากที่สุด และข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 2. นักเรียนคิดว่าประเพณีแห่พญายมเป็นประเพณีที่สำคัญมีคุณค่ากับชุมชน ทุกคนควรช่วยกันอนุรักษ์ไว้ ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.51) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับมาก และ ข้อ 8. นักเรียนต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการสืบสานประเพณีแห่พญายมให้เยาวชนรุ่นต่อไป ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.65) มีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในระดับมาก

ซึ่งผลของการเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมการศึกษาของระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาของระบบโรงเรียน พบว่า เยาวชนจังหวัดชลบุรีหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน ความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน และการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชนเพิ่มขึ้นจากก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาของระบบโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชนมีค่าเฉลี่ยหลังทดลองกิจกรรมเท่ากับ 4.74 สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม เท่ากับ 3.13 ด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชนมีค่าเฉลี่ยหลังทดลองกิจกรรม เท่ากับ 4.72 สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม เท่ากับ 3.03 และด้านการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชนมีค่าเฉลี่ยหลังทดลองกิจกรรม เท่ากับ 4.60 สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม เท่ากับ 2.98

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 2 ผลของการสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการศึกษาของระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

จากการสะท้อนผลการจัดกิจกรรมของผู้เรียนหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยทำการแบ่งเป็น 4 ประเด็นหลัก ได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 ด้านความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันของวัฒนธรรมในชุมชนของตน เข้าใจถึงที่มาของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ ได้รับความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่พญายม วัตถุประสงค์ในการจัดงาน หลักพิธีกรรมการบวงสรวงองค์พญายม การสร้างหุ่นจำลององค์พญายม หลักการปฏิบัติในพิธีกรรม คุณค่าของประเพณีแห่พญายมที่มีความสำคัญกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน รวมถึง

เข้าใจถึงปัญหาเยาวชนมีการเห็นคุณค่าต่อวัฒนธรรมชุมชนน้อยลง พร้อมทั้งร่วมกันระดมความคิดหาแนวทางในการแก้ปัญหาและอนุรักษ์ประเพณีแห่งพญายมให้อยู่คู่กับชุมชนต่อไป

ประเด็นที่ 2 ด้านความรู้สึก เช่น ความเชื่อ ความศรัทธา ความภาคภูมิใจที่มีต่อประเพณีแห่งพญายมหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่เกิดความเชื่อ ความศรัทธาในประเพณีแห่งพญายมมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากได้เข้าใจถึงหลักพิธีกรรมความเชื่อของประเพณีแห่งพญายมว่าเป็นการสะเดาะเคราะห์สิ่งชั่วร้าย และปัดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากชุมชน และคนในชุมชนต่างให้ความเคารพองค์พญายม ประเพณีแห่งพญายมเป็นพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ด้านการดำเนินชีวิต เป็นประเพณีที่สร้างชื่อเสียง ส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน จนได้รับการขนานนามว่าเป็น ประเพณีหนึ่งเดียวในไทย หนึ่งเดียวในโลก ซึ่งสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในชุมชนเป็นอย่างยิ่ง

ประเด็นที่ 3 ด้านพฤติกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่สำคัญของตนในฐานะเยาวชนของชุมชน รวมทั้งเห็นคุณค่าของความสำคัญของประเพณีแห่งพญายม จึงเกิดพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความต้องการในการอนุรักษ์ สืบสาน และสืบทอดประเพณีแห่งพญายมที่สำคัญของชุมชนส่งต่อไปให้กับอนุชนรุ่นหลังได้ดูแลและรักษาต่อไป พร้อมทั้งต้องการเป็นกำลังสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีแห่งพญายม มีความพร้อมในการช่วยกันเป็นกระบอกเสียง ช่วยเผยแพร่ประเพณีให้เป็นที่รู้จักทั่วกัน และสานพลังให้ประเพณียังคงอยู่คู่กับชุมชนไม่เลือนลางหายไปตามกาลเวลา

ประเด็นที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ด้านกิจกรรม เนื้อหาสาระ วิทยากร สื่อการเรียนรู้ และสถานที่ในการจัดกิจกรรม) พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ให้ความรู้ ความเข้าใจ มุ่งส่งเสริมการเห็นคุณค่าและความสำคัญเกี่ยวกับประเพณีแห่งพญายม ได้รับความรู้ถึงแก่นแท้ของประเพณีแห่งพญายมและเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนเป็นอย่างมาก ในด้านกิจกรรมนั้นเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ มีเนื้อหาสาระตรงตามที่คาดหวังไว้ เนื่องจากผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของประเพณีแห่งพญายม ทั้งเนื้อหาที่ต้องการเรียนรู้รูปแบบการเรียนรู้ ระยะเวลาการจัดกิจกรรม ตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียนโดยตรง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนทุกคน ส่วนการจัดกิจกรรมมีรูปแบบที่หลากหลาย มีความรู้สอดแทรกในทุกกิจกรรม ทำให้สามารถจดจำและเข้าใจความรู้ได้ง่ายขึ้นเนื่องจากได้ลงมือคิด ลงมือทำ และยังมีสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย เท่าทันสถานการณ์ปัจจุบัน มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรม พร้อมทั้งผู้วิจัยได้จัดบรรยากาศให้มีความเกี่ยวข้องกับประเพณีแห่งพญายม ทั้งการติดสื่อการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ การติดธงสงกรานต์ การใส่เสื้อลายดอกที่เข้ากับสิ่งที่

ผู้เรียนได้เรียนรู้ ซึ่งเป็นการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจและไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ ส่วนด้านวิทยากรและผู้วิจัยเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนทุกคน มีความยุติธรรมในการให้รางวัลในการทำกิจกรรม และไม่ประเมินคุณค่าว่าคำตอบผู้เรียนคนใดคนหนึ่งถูกหรือผิด

ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ คือ ต้องการให้มีการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มที่ใหญ่กว่านี้ เพราะเป็นกิจกรรมที่ดี ที่ควรส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชนได้รับรู้ เข้าใจและเห็นคุณค่าของประเพณีหรือวัฒนธรรมชุมชนอันมีค่าที่ตนเองมี และต้องการให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนเรื่องอื่นๆ เพื่อเป็นความรู้ และประโยชน์แก่เยาวชนและผู้สนใจในวัฒนธรรมชุมชน

การอภิปรายผลการวิจัย

การผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นอภิปรายผลออกเป็น 3 ตอน ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ตอนที่ 1 การอภิปรายระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 2 การอภิปรายผลการสร้างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 3 การอภิปรายผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 1 การอภิปรายระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

จากการศึกษาระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ทั้ง 3 วัฒนธรรมชุมชน ที่ประกอบด้วย ประเพณีกองข้าวศรีราชา ประเพณีแห่พญายม และกีฬามวยดัดจากพบว่า เยาวชนมีค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าของประเพณีกองข้าวศรีราชาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) มีค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าของกีฬามวยดัดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) และมีค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าของประเพณีแห่พญายมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.15$) จึงสรุปได้ว่า วัฒนธรรมชุมชนที่เยาวชนจังหวัดชลบุรีมีระดับค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าต่ำที่สุด คือ ประเพณีแห่พญายม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเยาวชนจังหวัดชลบุรียังขาดความรู้ ความเข้าใจ และการตระหนักถึงความสำคัญ จนมองเห็นถึงคุณค่า

ของประเพณีแห่งพญายมน้อยกว่าวัฒนธรรมชุมชนอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ของ อาจารย์พิศมัย ปันน้อย รองประธานสภาวัฒนธรรมตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี และ ที่ปรึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีเมืองชลบริหารธุรกิจ ที่ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเยาวชนกับการเห็นคุณค่า ของวัฒนธรรมชุมชนอำเภอศรีราชา โดยมีใจความหนึ่งว่า “ด้วยกระแสสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไป อย่างรวดเร็ว เกิดการแข่งขันกันทางสังคมและค่านิยม ในทางกลับกันวัฒนธรรมชุมชนยังคงอยู่กับที่ไม่ มีการเคลื่อนไหวใด จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนในชุมชนเกิดการหลงลืมและมองข้ามสิ่ง ที่มีคุณค่าในชุมชน แต่กลับไปหลงใหลและชื่นชมวัฒนธรรมอื่นๆที่เข้ามา เกิดการเลียนแบบทาง พฤติกรรม เกิดเป็นค่านิยมที่เท่าทันยุคสมัยและเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อนและสังคม จนมีพฤติกรรม การใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงหรือผิดเพี้ยนไปจากเดิม ซึ่งถือเป็นประเด็นที่น่ากังวลมากที่สุด เพราะ เยาวชนยังใช้เวลาว่างไปกับวัตถุนิยม จนอาจหลงลืมวัฒนธรรมชุมชนที่บรรพบุรุษร่วมสร้างและสืบทอดกันมาแต่ช้านาน ถ้าเรายังไม่เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาล่วงหน้าและเริ่มปลูกฝังการส่งเสริมการเห็นคุณค่า ของวัฒนธรรมชุมชน อาจส่งผลให้ในอีกไม่ช้าวัฒนธรรมชุมชนอันเป็นเอกลักษณ์เหล่านี้จะค่อยๆเลือนหายไปมากที่สุด” (พิศมัย ปันน้อย, 2563, 20 มีนาคม) เนื่องด้วยความเจริญก้าวหน้าทางสังคมที่เกิดขึ้น จึงเป็นอีกหนึ่งเหตุผลสำคัญที่ทำให้เยาวชนในชุมชนมีการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนน้อยลงไป ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลสัมภาษณ์ของนายณัฐวุฒิ จันทนา รองประธานสภาเด็กและเยาวชนองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ที่ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเยาวชนกับการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนไว้ว่า “เยาวชนรุ่นใหม่ในยุคสมัยที่เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้า มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เป็นเหตุให้เยาวชนมีนิสัยรักความเป็นอิสระและความทันสมัย จนมีค่านิยมที่เปลี่ยนไปใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ไปกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร จนมองข้ามคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน บ้างก็มองเห็นวัฒนธรรมชุมชนเป็นเรื่องที่ไกลตัว รวมถึงการไม่รู้ว่าวัฒนธรรมชุมชนนั้นมีความสำคัญกับตนเองอย่างไร ดังนั้นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เยาวชนปรับเปลี่ยนมุมมองใหม่ทางด้านวัฒนธรรมชุมชน ควรเริ่มจากการปลูกฝังความสำคัญและคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนให้มองเห็นถึงขนบธรรมเนียมการปฏิบัติที่ดีงาม โดยเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เข้ามามีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรม และชี้ให้เห็นพลังของเยาวชนที่มีส่วนสำคัญในการร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการสืบสานวัฒนธรรมชุมชน” (ณัฐวุฒิ จันทนา, 2563, 12 ตุลาคม) ซึ่งสอดคล้องกับ ปาณณิ วิถีวัฒนา (2535) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของเยาวชนไว้ว่า หากเยาวชนได้รับการชี้แนะ และปลูกฝังอุดมการณ์ต่างๆ ก็จะมีบทบาทตามความคาดหวังที่พึงปฏิบัติต่อบทบาทของเยาวชนในด้านวัฒนธรรม กล่าวคือ เยาวชนไทยสามารถเป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมทั้งด้านการอนุรักษ์ สืบสานและถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ต่อไปได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่งสร้างความรู้ ความเข้าใจและปลูกฝังการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนให้กับเยาวชนไทย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2540) และ สุริรา ชัยรักษา (2555) ที่เสนอแนว

ทางการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนในสังคมไทย ด้วยการปลูกจิตสำนึกในชุมชนด้วยความรัก ให้ความสำคัญและมองเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเอง ไม่ยกย่องและชื่นชมในวัฒนธรรมของผู้อื่นมากเกินไป มีความภาคภูมิใจวัฒนธรรมชุมชนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการถ่ายทอดจิตสำนึกทางวัฒนธรรมชุมชนร่วมกันกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันสืบทอดและสืบสานวัฒนธรรมของชุมชนส่งต่อรุ่นต่อรุ่นต่อไป ซึ่งหลักแนวความคิดการส่งเสริมวัฒนธรรมเหล่านี้จะเป็นแรงต้านกระแสโลกาภิวัตน์ไม่ทำให้สามารถทำลายฐานรากเดิมของวัฒนธรรมชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Malmö (2013) ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือทางสังคมศาสตร์เกี่ยวกับการวัดระดับเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม คือ แบบวัดการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมการต่อสู้ สำหรับนำไปใช้กับกลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่ เพื่อศึกษาผลการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งแบ่งโครงสร้างระดับการวัดการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมให้มีความครอบคลุมทุกมิติทางวัฒนธรรมและสามารถวัดระดับการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมได้อย่างแท้จริง โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ทางวัฒนธรรม ใช้สำหรับการวัดระดับความรู้ ความเข้าใจ คติธรรมทางวัฒนธรรม 2) ความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม ใช้สำหรับการวัดระดับความเชื่อ ความเคารพ ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม และ 3) การตระหนักทางวัฒนธรรม ใช้สำหรับการวัดระดับการแสดงออกทางพฤติกรรม การมีจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์วัฒนธรรม

ทั้งนี้ กระบวนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนถือเป็นแรงขับเคลื่อนหนึ่งที่สำคัญในการช่วยพัฒนาสมรรถนะของบุคคล ทั้งเสริมสร้างและเพิ่มพูนความรู้ มวลประสบการณ์ ทักษะความสามารถ ทักษะคิด เจตคติที่พึงประสงค์ ที่มุ่งให้บริการกลุ่มเป้าหมายในทุกเพศ ทุกวัย มีหลักสูตรที่ยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมายและวิธีการจัดการศึกษา ที่ตรงตามความต้องการของผู้เรียนและสภาพปัญหาของชุมชน ในการพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีวุฒิภาวะในการเรียนรู้ ปลูกฝังความผิชอบในการเรียนรู้ของบุคคลนำไปสู่การพัฒนาตนเอง พัฒนาวิธีคิดและการปรับตัว พัฒนาชีวิต พัฒนาสังคมให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดีในการใช้ชีวิตประจำวัน การส่งเสริมทักษะและพัฒนาอาชีพ พัฒนาความรู้เฉพาะอย่าง การแก้ปัญหาด้านต่างๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การปรับตัวให้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงของวิทยาการและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมีความพร้อมในการรับมือกับปัญหาต่างๆบนพื้นฐานทางวัฒนธรรม (จรรยาพร ธรณินทร์, 2550; อาชญญา รัตนอุบล, 2551) ทั้งนี้ สำนักงานเทศบาลเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี (2560) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมวัฒนธรรม ในการดำเนินงานในด้านการส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนา และสืบสาน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ด้วยการปลูกฝังให้ประชาชนและเยาวชนตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่โดดเด่น ไม่เหมือนที่ใดและร่วมกันรักษาวัฒนธรรมให้คงอยู่ คงไว้ซึ่งความภูมิใจในวิถีชีวิตของชุมชน ไม่ให้

สูญหายไปกับการหลงไหลเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งสอดคล้องกับใจความหนึ่งของการสัมภาษณ์ ที่กล่าวว่า “ทางสภาวัฒนธรรมตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา ได้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชน เช่น ละคร หมากรูก การแข่งขันยิงหนังสติ๊ก โดยบรรจุกิจกรรมเหล่านี้ลงในวิชาท้องถิ่นของโรงเรียนประจำตำบล และเปิดโอกาสช่วงวันเสาร์และอาทิตย์ให้ผู้สนใจมาร่วมเรียนรู้ได้จากปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน โดยมีรูปแบบการถ่ายทอด คือ การสาธิต และให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ในส่วนกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมประเพณีแห่พญายม นั้น ยังไม่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ขึ้นอย่างเป็นทางการ มีเพียงแต่การจัดการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์เท่านั้น” (ขจร จักกะพาก , 2561, 24 พฤศจิกายน; ไพรัตน์ เพียรมั่นคง, 2563, 24 มีนาคม)

จากการอภิปรายข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า หากมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีแห่พญายม) ให้กับเยาวชนในพื้นที่ ด้วยวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมตรงตามความต้องการของผู้เรียนและสภาพปัญหาของชุมชน กิจกรรมการเรียนรู้นั้นอาจจะช่วยส่งผลย้อนกลับให้กับเยาวชนในชุมชนได้รับความรู้ มีความเข้าใจ และเกิดการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการร่วมอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมชุมชนให้คงอยู่ต่อไปที่สามารถช่วยลดปัญหาทางวัฒนธรรมชุมชนที่เกิดขึ้นได้

ตอนที่ 2 การอภิปรายผลการสร้างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจี เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

จากผลการวิจัยตอนที่ 1 ที่พบว่า ประเพณีแห่พญายมเป็นวัฒนธรรมชุมชนที่เยาวชนจังหวัดชลบุรีมีระดับการเห็นคุณค่าด้วยค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผู้วิจัยจึงดำเนินการสร้างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนให้กับเยาวชนในชุมชน โดยนำประเพณีแห่พญายมมาใช้เป็นเนื้อหาในการจัดกิจกรรมเรียนรู้ และทำการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประเพณีแห่พญายมกับผู้เชี่ยวชาญด้านประเพณีแห่พญายมและด้านเยาวชน จำนวน 3 คน และจัดการสนทนากลุ่มระหว่างเยาวชนอาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 25 คน เพื่อทำการสำรวจความสนใจ ความต้องการ และความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีแห่พญายม) ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองทั้งในด้านเนื้อหา วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบและเทคนิคการสอน รวมทั้งการประเมินผล เพื่อให้ได้กิจกรรมการเรียนรู้ที่สะท้อนความสนใจ ความต้องการของผู้เรียนและเกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับตัวผู้เรียนเอง

ในกระบวนการสร้างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยนำแนวคิดแอนดราโกจีของ Knowles et al. (1998) ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ 2. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ 3. การวางแผนการเรียนรู้ 4. การค้นหาความต้องการการเรียนรู้ 5. การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ 6. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 7. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 8. การประเมินผลการเรียนรู้ มาใช้เป็นฐานในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มมาใช้ในการสร้างและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนได้เสนอลักษณะแนวทางในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีแห่พญายม) ที่เอื้อต่อความต้องการของผู้เรียนและเกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้ โดยสรุปเป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ด้านความรู้เกี่ยวกับประเพณีแห่พญายมที่ต้องการเรียนรู้ ได้แก่ ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ลักษณะการจัดงานประเพณีแห่พญายม หลักพิธีกรรมบวงสรวงองค์พญายม วิธีการปฏิบัติของชาวบ้าน และความสำคัญของประเพณีแห่พญายมกับชุมชน

2. ด้านการจัดกิจกรรม และบรรยากาศการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนต้องการการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ได้เรียนรู้ ร่วมคิดและร่วมทำผ่านกระบวนการกลุ่ม เรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรม รวมทั้งได้เรียนรู้ผ่านสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ทันสมัย และเท่าทันสถานการณ์ปัจจุบัน ส่วนด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ผู้เรียนชอบบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นกันเอง มีความสนุกสนาน และเปิดกว้างทางการแสดงความคิดเห็น

3. ด้านรูปแบบหรือเทคนิคการถ่ายทอดการเรียนรู้ พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่ต้องการเรียนรู้ผ่านการถ่ายทอดการเรียนรู้ ด้วยการบรรยาย การสาธิต และการลงมือปฏิบัติ

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนของ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2540) และ วงเดือน นาราสัจจ์ และ ชมพูนุท นาคริรักษ์ (2556) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชน คือ การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมชุมชน ผ่านการถ่ายทอดจิตสำนึกที่มีต่อวัฒนธรรมชุมชนจากนักวิชาการ ชุมชน หรือผู้อาวุโสในชุมชนส่งต่อให้กับปัญญาชนในชุมชน ที่รวบรวมประวัติและความเป็นมาของวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจให้กับคนในชุมชน รวมทั้งปลูกจิตสำนึกให้เกิด การตระหนักถึงความสำคัญและมีจิตสำนึกที่ดีในการร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ที่มีคุณค่าของชุมชน เพื่อร่วมสืบทอดและสืบสานวัฒนธรรมชุมชนส่งต่อรุ่นต่อรุ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมพูนุช ลลิตมณฑล (2556) ศึกษากระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม พบว่า ควรมีการสร้างความสัมพันธ์กันระหว่างชุมชนและ

สถานศึกษาในชุมชน ผู้วิจัยควรมีความรู้ในการจัดกิจกรรมที่ดี จัดหาสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม อันจะก่อให้เกิดการเรียนรู้และได้ประโยชน์จากการเรียนรู้สูงสุด

หลักในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี สร้างตามความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน และสภาพปัญหาของชุมชน เพื่อให้ได้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ยึดหลักความเท่าเทียมและเสมอภาคทางการศึกษาสำหรับทุกกลุ่มเป้าหมาย มุ่งเน้นการให้บริการแก่กลุ่มผู้เรียน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกชุมชน ทุกระดับการศึกษา มีหลักสูตรที่ยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา การวัดและประเมินผล โดยผู้เรียนสามารถกำหนดความต้องการในการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของผู้เรียนและตรงกับสถานการณ์หรือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้สูงสุด ในการนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ไปใช้ รวมทั้งเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง (Coombs & Ahmed, 1974; วรรัตน์ อภินันท์กุล, 2551; สุมาลี สังข์ศรี, 2545; อุณา นพคุณ, 2546) โดยผู้วิจัยมีความเชื่อว่าเยาวชนนั้นเป็นวัยที่กำลังก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ อย่างสมบูรณ์ มักจะมีวุฒิภาวะ ประสบการณ์ และความรับผิดชอบในการเรียนรู้มากกว่าวัยเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับหลักทฤษฎีแอนดราโกจี (Knowles, 1980) ซึ่งเป็นศาสตร์และศิลป์ในการพัฒนาการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ที่อาศัยประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ของผู้เรียน และยึดปัญหาของผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนผู้ใหญ่ได้สำรวจความต้องการของตนเอง วางเป้าหมายของตนเอง เพื่อตอบสนองความสนใจและความต้องการของผู้เรียนสร้างการเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ ทักษะ ค่านิยม หรือทักษะต่างๆ ที่มีผลต่อบทบาทและฐานะทางสังคมของผู้เรียนให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ที่ทำการสรุปแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ไว้ 5 ประการ คือ 1) ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีถ้าได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของตนเอง 2) การเรียนรู้นั้นขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ซึ่งผู้เรียนจะนำประสบการณ์ด้านความรู้ ทักษะ และค่านิยมต่างๆ เข้ามาสู่ในการเรียนรู้ของตนเอง 3) ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีหากได้รับอิสระในการเรียนรู้ของสิ่งที่ตนต้องการและตรงกับวิธีการที่ตนพอใจ 4) ผู้เรียนแต่ละคนมีคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ดังนั้นควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาตามคุณลักษณะเฉพาะบุคคล 5) ผู้เรียนมีความสามารถในการตัดสินใจ มักเลือกกระทำในสิ่งที่ตนพอใจและรับผิดชอบในสิ่งที่เลือก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ (2544) ที่เสนอว่า สิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึงในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ คือ ความต้องการและความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน (Needs and Interests) เนื่องจากผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีถ้าสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้นตรงกับความต้องการหรือเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในชีวิตของผู้เรียน (Life Situation) เป็นหลักสำคัญ นอกจากนี้ผู้ใหญ่ยังมีศักยภาพในการนำตนเองได้ดี (Self-Directing)

การจัดการศึกษาจึงปรับเปลี่ยนบทบาทให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน (Life-Centered) เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกได้เป็นผู้แสวงหาความรู้ ประสบการณ์ด้วยตนเอง และไม่ยึดที่ตัวเนื้อหาวิชาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

ทั้งนี้ รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี (ประเพณีแห่พญายม) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างให้สอดคล้องกับแนวคิดแอนดราโกจี ผนวกเข้ากับข้อมูลผ่านกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ผู้วิจัยลดบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกทางการศึกษา มีหน้าที่ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้และกระตุ้นผู้เรียนให้เป็นไปตามทิศทางที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ Bergevin (1967) กล่าวว่า การออกแบบหัวข้อเรื่อง คือ การนำปัญหาและความต้องการที่ได้จากการสำรวจมาวิเคราะห์แล้วแบ่งออกเป็นประเด็นต่างๆ เรียกว่า เนื้อหาของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และทำการปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสม แล้วนำวัตถุประสงค์การเรียนรู้มาเป็นส่วนช่วยในการเลือกทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงการคัดเลือกเทคนิคการเรียนการสอน ได้แก่ เทคนิคการบรรยาย การใช้กลุ่มผู้อภิปราย การดูงาน การสาธิต เป็นต้น ซึ่งเป็นการเลือกเครื่องมือทางการศึกษาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับลักษณะความแตกต่างของผู้เรียน ทั้งขนาดของกลุ่ม ลักษณะทั่วไปของผู้เรียน และคุณภาพของผู้สอน เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการเรียนรู้ รวมถึงการมอบหมายหน้าที่ของผู้เรียนในแต่ละขั้นตอน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันและเพื่อการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ Kidd (1973) กล่าวว่า ลักษณะของกิจกรรมต้องมีความเหมาะสมตอบสนองความต้องการของผู้เรียนโดยตรงและมีวิธีการการเรียนรู้ที่ดี เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะ ความรู้ และเจตคติที่นำไปสู่ความสำเร็จ เป็นกิจกรรมที่ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาหรือกำหนดเวลาให้เหมาะสมกับวัย เนื่องจากการเร่งรีบเรื่องเวลาจะทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนลดน้อยลง และกิจกรรมควรเกี่ยวข้องกับปัญหาหรือการเปลี่ยนแปลงของชีวิตในแต่ละช่วงวัย

จากการอภิปรายผลข้างต้น จึงกล่าวได้ว่า กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ได้นำแนวคิดแอนดราโกจีของ Knowles et al. (1998) ซึ่งเป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ 8 ขั้นตอนมาใช้เป็นฐานในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน และกิจกรรมการเรียนรู้ยังถูกพัฒนาขึ้นมาจากความต้องการ หรือความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่ผู้วิจัยได้เปิดโอกาส

การมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่สรุปได้ว่า กิจกรรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ออกแบบให้ผสมผสานกับแนวคิดแอนดราโกจี ที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางของการเรียนรู้ เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล เข้าใจธรรมชาติในการเรียนรู้ของวัย ผู้ใหญ่ จึงจัดหลักสูตรที่ยืดหยุ่นตามความต้องการและความเหมาะสมของผู้เรียน มุ่งเน้นการใช้มวล ประสพการณ์ความรู้เดิมของผู้เรียน ประเภทกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำมาใช้นั้นช่วยฝึกทักษะความคิด ทักษะการปฏิบัติ และทักษะการแก้ปัญหาผ่านกระบวนการกลุ่ม โดยมีผู้เชี่ยวชาญในชุมชนเป็น ผู้บรรยายและสาธิตความรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เปิดโอกาสอิสระ ทางความคิดของผู้เรียน ได้ฝึกอภิปรายและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อเสริมสร้างระดับ การเห็นคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนให้เพิ่มขึ้น

ตอนที่ 3 การอภิปรายผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิด แอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

จากผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อ การเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียน พบว่า เยาวชนจังหวัดชลบุรีหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน ความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน และการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชนเพิ่มขึ้นจากก่อนการเข้า ร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวม หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมจาก 3.05 อยู่ในระดับปานกลาง เพิ่มขึ้น เป็น 4.69 อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบรายด้านของระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี พบว่า เยาวชนมีค่าเฉลี่ยด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมจาก 3.03 เป็น 4.72 อยู่ในระดับมาก ที่สุด รองลงมา คือ ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชนหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้า ร่วมกิจกรรมจาก 3.13 เป็น 4.74 ซึ่ง และด้านการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชนหลังจากการเข้าร่วม กิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมจาก 2.98 เป็น 4.60 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากิจกรรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของ เยาวชนจังหวัดชลบุรีนั้น มีกระบวนการสอดแทรกความรู้ ความเข้าใจถึงแก่นแท้ของประเพณี แห่พญายม สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติ เจตคติของเยาวชนให้เกิดความรัก ความศรัทธาและ ภาคภูมิใจต่อประเพณีแห่พญายม และยังช่วยส่งเสริมเยาวชนให้ตระหนักถึงความสำคัญและเพิ่มระดับ

การเห็นถึงคุณค่าของประเพณีแห่งพญายม ตลอดจนปลูกฝังเยาวชนให้มีจิตสำนึกที่ดีในการร่วมอนุรักษ์ สืบสานประเพณีแห่งพญายมให้คงอยู่ต่อไป นอกจากนี้การที่เยาวชนมีระดับค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าของ วัฒนธรรมชุมชน ทั้งด้านความรู้ ความอ่อนไหว และการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชนหลังการเข้าร่วม กิจกรรมเพิ่มขึ้นจากก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม อาจเป็นเพราะว่ากิจกรรมการเรียนรู้นี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ตามความต้องการและความสนใจของเยาวชนที่ได้ช่วยกันเสนอแนวคิดและออกแบบกิจกรรมการ เรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของประเพณีแห่งพญายมด้วยตนเอง อีกทั้งเยาวชนได้มองเห็นถึง ความสำคัญและความจำเป็นในการร่วมส่งเสริม อนุรักษ์ และสืบสานประเพณีแห่งพญายมอันมีคุณค่า ให้อยู่คู่กับชุมชนสืบไป

นอกจากนี้ผลการสะท้อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนจากกิจกรรมการศึกษานอก ระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัด ชลบุรี ซึ่งผู้วิจัยทำการแบ่งเป็น 4 ประเด็นหลัก พบว่า

1) ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน ผู้เรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับประเพณีแห่งพญายมอย่าง ครบคลุมทุกด้านตามที่ตนต้องการและสนใจ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นหลังการเข้า ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

2) ด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของประเพณี แห่งพญายม และหลักพิธีกรรมการบวงสรวงองค์พญายมด้วยความเข้าใจ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อ ความศรัทธา และเกิดการเห็นคุณค่าของประเพณีแห่งพญายมเพิ่มขึ้นหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการ เรียนรู้

3) ด้านการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน ผู้เรียนเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่สำคัญของตนใน ฐานะเยาวชนของชุมชน และเห็นคุณค่าของประเพณีแห่งพญายม ทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่สะท้อนถึง ความต้องการในการอนุรักษ์ และสืบสานวัฒนธรรมชุมชนเพิ่มขึ้นหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการ เรียนรู้

4) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ด้านกิจกรรม เนื้อหาสาระ วิทยากร สื่อการเรียนรู้ และสถานที่ในการจัดกิจกรรม) เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ มีเนื้อหาและรูปแบบ การเรียนรู้ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน การจัดกิจกรรมมีรูปแบบที่หลากหลาย มีความรู้ สอดแทรกในทุกกิจกรรม พร้อมทั้งผู้วิจัยได้จัดบรรยากาศให้มีความเกี่ยวข้องกับประเพณีแห่งพญายม ซึ่งเป็นการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ ส่วนด้านวิทยากรและผู้วิจัย เปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนทุกคน

ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ และเนื้อหาเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีแห่งพญายม) ที่จัดให้กับเยาวชนจังหวัดชลบุรีนั้นมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับศักยภาพ หรือประสบการณ์ของผู้เรียน รวมถึงกระบวนการถ่ายทอดความรู้ สื่อการเรียนรู้ และการประเมินผล การเรียนรู้ ที่จัดนั้นมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ที่ช่วยเสริมสร้างเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และเกิดการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน ตลอดจนหลอมรวม ทัศนคติของเยาวชนจังหวัดชลบุรีให้เกิดความรัก ความรู้สึกหวงแหน ความภาคภูมิใจ เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน และปลูกฝังเยาวชนให้มีความพร้อมที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ และร่วมสืบสานวัฒนธรรมชุมชนอันล้ำค่าให้คงอยู่กับชุมชนสืบไป

ทั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยนำแนวคิดทฤษฎีแอนดราโกจี การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนมาผสมผสานกันให้เหมาะสมเพื่อให้ได้แผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อ การส่งเสริมการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ดำเนินการจัดกิจกรรมไปตามลำดับ ขั้นตอน ที่ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้อง กับอุไรวรรณ ห่วงสกุล (2554) ทำการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิด แอนดราโกจีของมัลคอม เอส. โนลส์ เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน โดยใช้วิธีเรียนทางไกล ผลการวิจัย พบว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนฯ มีองค์ประกอบ สำคัญ ทั้งวัตถุประสงค์ ผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหาสาระ แนวคิดในการจัดกิจกรรม กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลโปรแกรม โดยเฉพาะกิจกรรมสัญญาการอ่านทำให้ผู้เรียนเกิดนิสัยรักการอ่านมาก ขึ้น และ ผลการใช้โปรแกรมฯ พบว่าทักษะการอ่านสูงกว่าก่อนดำเนินการที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 พฤติกรรมการอ่านส่วนใหญ่เกิดขึ้นสม่ำเสมอเป็นประจำ ส่วนปัจจัย ได้แก่ ความพร้อมของ แหล่งเรียนรู้ การจัดบรรยากาศ และการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม ทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประพิมพ์พรรณ สุวรรณภูมิ (2557) ทำการพัฒนา รูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชน ไทย ได้นำทฤษฎีแอนดราโกจี นิโอฮิวแมนนิสและความเป็นพลเมืองโลกมาใช้ในการพัฒนารูปแบบ กิจกรรม ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนฯ คือ 1) การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร การใช้สื่อที่หลากหลาย และการเรียนรู้ร่วมกัน 2) วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความรู้ทักษะ และเจตคติที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนไทย 3) กระบวนการ 7 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายและเห็นคุณค่าในตนเองและ ผู้อื่น (2) การถาม-ตอบ (3) การเข้าใจปัญหา (4) การค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม (5) การวางแผน (6) การ

ปฏิบัติ และ (7) การทบทวน และ 4) ผลที่ได้รับ ผู้เรียนมีความรู้ทักษะ และเจตคติที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติและนำไปใช้กับผู้อื่นได้ 2. ผลการทดลองใช้กิจกรรม พบว่าหลังเข้าร่วมกิจกรรมผู้เรียนมีความรู้การเป็นพลเมืองโลกเพิ่มขึ้นทุกด้านสูงกว่าก่อนการทดลองทั้งด้านความรู้ความเป็นพลเมืองโลก ด้านทักษะความเป็นพลเมืองโลก และด้านเจตคติความเป็นพลเมืองโลก ซึ่งสอดคล้องกับชเมนนท์ จันทรเพชร (2558) ทำการศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับพลศึกษาในชีวิตประจำวัน โดยใช้แนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียนและแนวคิดแอนดราโกจีในการจัดกิจกรรม มีขั้นตอนการวิจัย 2 ขั้นตอน คือ ศึกษาระดับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเยาวชนจังหวัดศรีสะเกษ และเปรียบเทียบระดับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเยาวชนระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับพลศึกษาในชีวิตประจำวัน ผลการวิจัยพบว่าผลการศึกษาระดับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเยาวชน จังหวัดศรีสะเกษ มีระดับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเยาวชนระดับดี (69.14/100 คะแนน) และผลการเปรียบเทียบระดับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเยาวชนอำเภอภูสิงห์ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับพลศึกษาในชีวิตประจำวัน พบว่า ระดับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเยาวชนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับชมพูนุช ลลิตมงคล (2556) ทำการศึกษาระบบการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม ด้วยการใช้แบบสอบถามการสัมภาษณ์ สันทนากลุ่ม (focus group) รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก ตัวแทนกลุ่มเยาวชนครอบครัว และโรงเรียน เพื่อนำผลมาวิเคราะห์และสรุปเป็นกระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม ผลการวิเคราะห์การเรียนรู้ทางวัฒนธรรม พบว่า เยาวชนมีวิธีการเรียนรู้ที่เป็นระบบและต่อเนื่อง บ้านเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่สุดและครอบครัวมีอิทธิพลในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมด้านการบริโภคและแสดงออกทางเพศ สถานศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้วัฒนธรรมการใช้ภาษาและการแต่งกาย ดังนั้นแนวทางการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม ควรร่วมมือกันระหว่าง ครอบครัว ชุมชนและสถานศึกษา โดยบูรณาการเนื้อหาวิชาทุกกลุ่มสาระ พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และจัดกิจกรรมที่เหมาะสม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ บรมัตต์ ท้าวแก่นสาร (2555) ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อความสามารถในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของเยาวชนไทยใหญ่ โดยใช้แนวคิดแอนดราโกจี 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ 2) การสร้างโครงสร้างที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน 3) การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เข้าร่วม 4) การกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ 5) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ 6) การดำเนินการจัดกิจกรรม

7) การประเมินผล และใช้แนวคิดกระบวนการกลุ่ม 4 ขั้น คือ 1) ขั้นการมีส่วนร่วม 2) ขั้นวิเคราะห์ 3) ขั้นสรุป 4) ขั้นประเมินผล ในการพัฒนากิจกรรม ผลของการทดลอง พบว่า เยาวชนไทใหญ่มีความสามารถในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของเยาวชนไทใหญ่หลังทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ในด้านความรู้ ทักษะการสนทนา การอ่านออกเสียง การเขียน และเจตคติเพิ่มขึ้นจากก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ที่แสดงว่ากิจกรรมมีเนื้อหาและกระบวนการจัดที่ส่งเสริมความสามารถในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของเยาวชนไทใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิราภรณ์ ทิพย์รักษ์ (2560) เรื่องการใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชายทะเลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ด้วยการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน จากการศึกษาพบว่า เทศบาลตำบลบางพระมีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยพัฒนาทรัพยากรที่สำคัญ เช่น ศาลหลักเมือง วัด รวมทั้งวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และความเชื่อ ทำให้เห็นภาพชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่สำคัญของจังหวัดชลบุรี ดังนั้น แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชายทะเลบางพระให้เกิดความยั่งยืนนั้น ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยสร้างความภาคภูมิใจในการเป็นเจ้าของ และวางแผนทรัพยากรวัฒนธรรม ที่จะนำไปสู่การตระหนักในความสำคัญของการนำทรัพยากรวัฒนธรรมไปใช้ประโยชน์อย่างรู้คุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับ Malmo (2013) ทำการพัฒนาเครื่องมือแบบวัดการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม (Cultural Appreciation of Martial Arts Scale) ซึ่งเป็นเครื่องมือการวัดข้อมูลทางสังคมศาสตร์ที่นำมาใช้กับกลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่ เพื่อศึกษาผลการเห็นคุณค่าหลังการเข้าร่วมกิจกรรม โดยแบ่งระดับการวัดการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ทางวัฒนธรรม 2) ความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม และ 3) การตระหนักทางวัฒนธรรม ผลการวิจัย พบว่า แบบวัดการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมสามารถวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมได้อย่างแท้จริง มีความครอบคลุมทุกมิติทางวัฒนธรรม และยังมีความเหมาะสมกับ การนำไปใช้กับกลุ่มเยาวชน และมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปว่า ควรเพิ่มจำนวนของประชากรให้มากขึ้นเพื่อผลลัพธ์ของข้อมูลที่ชัดเจน นอกจากนี้สามารถนำเครื่องมือวิจัยนี้ไปปรับเปลี่ยนโครงสร้างสำหรับนำไปใช้ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเฉพาะหรือเกี่ยวข้องในการศึกษาต่อไป

สรุปได้ว่า กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรีที่จัดขึ้น เป็นกิจกรรมที่ถูกพัฒนาภายใต้ความต้องการ ความสนใจของกลุ่มเยาวชนจังหวัดชลบุรี และตามบริบทหรือสภาพปัญหาของชุมชน อีกทั้งยังมีเนื้อหา รูปแบบการจัดกิจกรรม และกระบวนการถ่ายทอดความรู้ที่ดำเนินการตามแนวคิดแอนดราโกจีในรูปแบบที่เหมาะสมกับศักยภาพของเยาวชน ในการช่วยส่งเสริมเยาวชนให้เกิดการเห็น

คุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีแห่งพญายม) เพิ่มมากขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ กิจกรรมการเรียนรู้ยังช่วยเสริมสร้างและพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรมของเยาวชนให้เกิดจิตสำนึกที่ดีต่อประเพณีแห่งพญายม ตลอดจนหลอมรวมทัศนคติของเยาวชนจังหวัดชลบุรีให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจ เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน และปลูกฝังเยาวชนให้มีความพร้อมที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ และร่วมสืบสานวัฒนธรรมชุมชนอันล้ำค่าให้คงอยู่คู่กับชุมชนสืบไป

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำกิจกรรมไปใช้

1. จากการตรวจสอบคุณภาพแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีแห่งพญายม) ได้เสนอแนะข้อควรระวังไว้ว่า เนื้อหาทางวัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีแห่งพญายม) มักเป็นเนื้อหาที่มีความละเอียดอ่อนทางความรู้สึกของแต่ละบุคคล ซึ่งมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของหลักประเพณี และพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ ที่เป็นการเชื่อส่วนบุคคล ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ควรทำความเข้าใจกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมก่อนทำกิจกรรมเพื่อขอความร่วมมือไม่แสดงความลบหลู่ หากไม่รู้สึกรสชาติหรือเคารพ และผู้วิจัยควรหลีกเลี่ยงเนื้อหาที่ค่อนข้างละเอียดอ่อนต่อความรู้สึกของผู้ร่วมกิจกรรม

2. สำหรับนักวิชาการชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ต้องการนำกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ในทุกขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาแนวคิดแอนดราโกยีที่เป็นทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ รวมทั้งศึกษาเนื้อหาสาระของวัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีแห่งพญายม) อย่างเข้าใจแท้จริง เพื่อที่จะสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดแอนดราโกยี และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. สำหรับนักวิชาการชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ต้องการนำกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ต้องคำนึงถึงสิทธิและการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ เพื่อสร้างเจตคติที่ดีและเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ดังนั้นควรเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้แสดงความคิดเห็นอย่างมีอิสระ โดยไม่

ประเมินค่าความคิดเห็นนั้นว่าถูกหรือผิด เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้สึกมีพื้นที่ที่ปลอดภัยในการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้

4. สำหรับนักวิชาการชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ต้องการนำกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ในกระบวนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ควรมีทีมงานที่ดีในการช่วยดำเนินการขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และจำเป็นที่จะต้องให้ทีมงานมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่ใช้ในการจัดกิจกรรม รวมทั้งรายละเอียดของขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หากเกิดปัญหาหรือมีเหตุขัดข้องทางการจัดกิจกรรม ทีมงานสามารถเข้าไปช่วยเหลือและแก้ไขสถานการณ์ให้กลับมาเป็นปกติโดยเร็วที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะทำวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรมีการศึกษางานวิจัยโดยการติดตามผลของเยาวชนจังหวัดชลบุรีภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เป็นระยะ เพื่อการศึกษาระดับการเห็นคุณค่าของเยาวชนที่มีต่อประเพณีแห่งภูมายนั้นมีการเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด

2. จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ควรมีการพัฒนาการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ในวัฒนธรรมชุมชนเรื่องอื่นด้วย เช่น กีฬามวยตบจาก ประเพณีกองข้าวศรีราชา เพื่อครอบคลุมทุกเรื่องของวัฒนธรรมชุมชนในพื้นที่

3. จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ควรมีการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ในกลุ่มเป้าหมายอื่น นอกจากกลุ่มเยาวชน เช่น กลุ่มเด็ก หรือ กลุ่มผู้ใหญ่ เพราะการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีแห่งภูมายน) มีความเกี่ยวข้องกับทุกคนในชุมชน จึงควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายทุกเพศ และทุกวัยในชุมชน

4. จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ในการทดลองการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรมีการกลุ่มทดลองเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในการเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ทั้งก่อน-หลังการทดลองเพื่อลดข้อจำกัดที่เกิดขึ้น และสามารถศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการส่งเสริมการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีแห่งภูมายน) ที่ส่งผลต่อผู้เรียนจากการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

บรรณานุกรม

- Bennett, M. (1986). A developmental approach to training for intercultural sensitivity. *International Journal of Intercultural Relations*, 10(2), 179-196.
- Bergevin, P. (1967). *A Philosophy for Adult Education Paperback*. New York: Seabury Press.
- Brembeck, W., & Howell, W. S. (1976). *Persuasion, a means of social influence*. Englewood Cliffs, N.J: Prentice-Hall.
- Brown, C. L., Gibbons, L. E., Kennison, R. F., Robitaille, A., Lindwall, M., Mitchell, M. B., . . . Piccinin, A. M. (2012). Social Activity and Cognitive Functioning Over Time: A Coordinated Analysis of Four Longitudinal Studies. *Journal of Aging Research*, 2012, 287438. doi:10.1155/2012/287438
- Coombs, P., & Ahmed, M. (1974). *Attacking Rural Poverty: How Nonformal Education Can Help*: Johns Hopkins University Press.
- Cumming, G., Barnes, G., Perz, S. G., Schmink, M., Sieving, K., Southworth, J., . . . Van Holt, T. (2005). An Exploratory Framework for the Empirical Measurement of Resilience. *Ecosystems*, 8, 975-987. doi:10.1007/s10021-005-0129-z
- Darkenwald, G., & Merriam, S. (1982). *Adult education : foundations of practice* New York: Harper & Row, Publishers.
- Dunlap, R. E. (2013). Climate Change Skepticism and Denial: An Introduction. *American Behavioral Scientist*, 57(6), 691-698. doi:10.1177/0002764213477097
- Kidd, J. R. (1973). *How Adults Learn*. New York: Association Press.
- Kleis, R. J. (1974). *Non-formal education : the definitional problem*. East Lansing, Mich: Michigan State University Press.
- Knowles, M. (1950). *Informal adult Education*. New York: Association Press.
- Knowles, M. (1970). *The modern practice of adult education: Androgogy versus pedagogy*. New York: Association Press.
- Knowles, M. (1984). *Andragogy in action: Applying modern principles of adult learning*. San Francisco: Jossey-Bass.

- Knowles, M., Ill, E. H., & Swanson, R. (1998). *The Adult Learner, Fifth Edition: The Definitive Classic in Adult* London: Routledge.
- Latchem, C., & Jung, I. (2009). *Distance and Blended Learning in Asia*.
- Malmo, J. R. (2013). *Development of the Cultural Appreciation of Martial Arts Scale*. (Theses and Dissertations), University of Arkansas, Retrieved from <https://scholarworks.uark.edu/etd/799>
- McCall, W. (1971). *Non-Formal Education : A Definition*. Washington D.C.: Mimeographed.
- O'Donohue, W., & Benuto, L. (2010). The many problems with cultural sensitivity. *Scientific Review of Mental Health Practice*, 7.
- OECD. (1977). *Learning opportunities for adults*. Paris: OECD.
- Rew, L., Becker, H., Cookston, J., Khosropour, S., & Martinez, S. (2003). Measuring Cultural Awareness in Nursing Students. *The Journal of nursing education*, 42, 249-257. doi:10.3928/0148-4834-20030601-07
- Stearns, M. S. (1971). *Report on Preschool Programs: The Effects of Preschool Programs on Disadvantaged Children and Their Families. Final Report*. Washington, D.C: Office of child Development (DHEW).
- UNESCO. (1995). *World Education Report 1995 3rd edition*. Paris: UNESCO.
- เกวลิณ วิรัชนิดากุล. (2556). การนำเสนอกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต), ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- โกมล คงมนาน. (2551). สารความรู้ท้องถิ่นชลบุรี. ชลบุรี: สำนักเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3.
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2545). คู่มือดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน. กรุงเทพฯ: บริษัทประชา จำกัด.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญา. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2561). รายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชน ประจำปี 2560 กรุงเทพฯ: กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กระทรวงวัฒนธรรม. (2553). พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.

กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2559-2563). กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม

กระทรวงวัฒนธรรม. (2560). ร่างกรอบทิศทางยุทธศาสตร์ 20 ปี ด้านวัฒนธรรม ตามกรอบทิศทางยุทธศาสตร์ ระยะ 20 ปี. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กวี วรกวิน. (2559). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.

ขจร จักกะพาก. (2561, 24 พฤศจิกายน) วัฒนธรรมของชุมชนบางพระ, Interviewer: ป. เมฆพัตร.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2542). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดชลบุรี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2561). แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2560-2564. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ เจ. เอส. การพิมพ์

งามพิศ สัตย์สวณ. (2543). หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จรรยาพร ธรณินทร์. (2550). เอกสารการประชุม ชุดที่ 2 แนวโน้มการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยุคใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2540). วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชมพูนุช ลลิตมงคล. (2556). กระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต), ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ชเมนนท์ จันท์เพชร. (2558). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับฟิสิกส์ในชีวิตประจำวันโดยใช้แนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเยาวชน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต), ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- ชัยฤทธิ์ โพธิ์สุวรรณ. (2544). การศึกษาผู้ใหญ่ : ปรัชญาตะวันตกและการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชิดชงค์ ส. นันทนาเนตร. (2549). ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2550). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย นนทบุรี: ไทยเนรมิตกิจอินเตอร์ โพรเกรสซิฟ.
- ณรงค์ เส็งประชา. (2539). พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ณัฐวุฒิ จันทนา. (2563, 12 ตุลาคม) วัฒนธรรมชุมชนกับมุมมองของเยาวชนในชุมชน/Interviewer: ปณัสยา เมฆพัตร.
- ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ. (2549). การพัฒนารูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ สำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาภาคกลาง. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนีย์ ทานตวนิช. (2554). ประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลบางพระ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 19(31), 31-55.
- ทิตนา แคมมณี. (2554). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงเยาว์ ชาญณรงค์. (2559). วัฒนธรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว. วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์, 35(2), 171-184.
- นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล, วิชุดา กิจธรรม ฐาศุภร์ จันประเสริฐ และนรสิรา พิงโพธิ์สม. (2557). รายงานการวิจัยการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนด้วยการสังเคราะห์. (ระดับบัณฑิตศึกษา), สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- นิตยา ศรีนารากุล. (2552). ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อผลการดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเทศบาลเมืองศรีราชา อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- บรมัตถ์ ท้าวแก่นสาร. (2555). ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อความสามารถในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของเยาวชนไทใหญ่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต), ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- บรรจง ชูสกุลชาติ และ เอ็ดการ์ ฟอร์. (2519). การศึกษาเพื่อชีวิต = *Learning to be : the world of education today and tomorrow*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการฝ่ายศึกษาของคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาฯ สหประชาชาติ.

- บริษัทไทยออยล์จำกัด (มหาชน). (2562). ชุมชนของเรา. จุลสารไทยออยล์เพื่อชุมชน, 10(55), 1-33.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2549). สถิติวิจัย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). การวิจัยสำหรับครู. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปฐม นิคมานนท์. (2528). การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร.
- ประเสริฐ ญ นคร. (2542). 80 ปี ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ญ นคร รวมบทความวิชาการด้านจารึก และเอกสารโบราณ. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงาน 80 ปีศาสตราจารย์ดร.ประเสริฐ ญ นคร.
- ประพิมพ์พรรณ สุวรรณภูมิ. (2557). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต), ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ประยงค์ รณรงค์, บำรุง บุญปัญญา, นิพนธ์ เทียนวิหาร, ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และวันวร จະณู. (2555). แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- ปภาณี จิตวิวัฒนา. (2535). การพัฒนาเด็ก เยาวชน และสตรี. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ปิยะ คักดีเจริญ. (2558). ทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่และแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง : กระบวนการเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วารสารพยาบาลทหารบก, 16(1), 8-13.
- พระยาอนุมานราชชน. (2531). รวมเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- พิรพัฒน์ เพียรมั่นคง. (2563, 24 มีนาคม) กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนในชุมชน/Interviewer: ปันस्या เมฆพัตร.
- พิศมัย ปั่นน้อย. (2563, 20 มีนาคม) งานประเพณีแห่พญายม/Interviewer: ปันस्या เมฆพัตร.
- พิงรัก ริยะชั้น. (ม.ป.ป.). เอกสารประกอบการเรียนเรื่อง วัฒนธรรมไทย. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก. (2558). เล่าเรื่องเมืองบางพระ. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก.
- มัทนียา ค้อมทอง. (2552). ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีต่อความรู้เจตคติและทักษะอาชีพของกลุ่มสตรีชมรมแม่บ้านทหารอากาศจังหวัดลพบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต), ภาควิชาวิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานพุทธศักราช 2554. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

- วงเดือน นาราสัจจ์ และ ชมพูนุท นาศิริรักษ์. (2556). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ : ชั้นมัธยมศึกษาศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- วชิราภรณ์ ทิพย์รักษ์. (2560). การใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชายทะเลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ, 19(1), 136-143.
- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2551). วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณิ์ อภินันท์กุล. (2551). แนวคิดและทฤษฎีที่นำสู่ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย ภูโยธิน. (2551). หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม : สื่อการเรียนรู้ รายวิชาพื้นฐาน กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- วิชาน สุชีวกุปต์ และ สนธิ์ บางยี่ขัน. (2533). ปรัชญาไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วุฒิชัย มุระดา. (2556). ผลกระทบที่มีต่อประชาชนจากการขยายตัวของคอนโดมิเนียมเพื่อการพักอาศัยในเขตพื้นที่ชุมชนบางแสนบน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต), สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี. (2556). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร วุฒิกุล. (2549). กลยุทธ์การสื่อสารอัตลักษณ์ของชาติในโครงการรณรงค์ทางการท่องเที่ยวของประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2544). การวัดผลการศึกษา. กทม: ประสานการพิมพ์.
- สมพงษ์ จิตระดับ และ อัญญมณี บุญเชื้อ. (2551). หลักสูตรสิทธิเด็กและการวางแผนท้องถิ่นเพื่อเด็กและเยาวชน พุทธศักราช 2551 กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาเพื่อเด็กและผู้มีความต้องการพิเศษ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพร ศิลป์สุวรรณ. (2552). การถ่ายทอดเป้าประสงค์และตัวชี้วัดจากระดับองค์กรสู่ระดับหน่วยงานและบุคคล : กรณีศึกษาสำนักงานเลขาธิการคณะพัฒนาการเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- สร้อยพัฒน์ ต้นสุขเกษม. (2547). การสื่อสาร และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2554). พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช 2553. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
- สำนักงานเทศบาลเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี. (2560). แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี. ชลบุรี: กองวิชาการและแผนงานงานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานเทศบาลเมืองศรีราชา
- สำนักงานเทศบาลตำบลบางพระ. (2549). ประเพณีแห่พญายม. ชลบุรี: สำนักงานเทศบาลตำบลบางพระ.
- สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2560. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2562, 4 กรกฎาคม). ระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. Retrieved from ระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก: www.eeco.or.th:
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- สำนักงานพัฒนาจังหวัดชลบุรี กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด. (2560). แผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี (พ.ศ. 2561-2565). ชลบุรี: สำนักงานพัฒนาจังหวัดชลบุรี
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี. (2561). รายงานข้อมูลเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม "ประเพณีกองข้าวศรีราชา". ชลบุรี: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี
- สำนักงานวัฒนธรรมชลบุรี. (2559, 6 มกราคม 2562). องค์ความรู้ทางวัฒนธรรม. Retrieved from https://www.m-culture.go.th/chonburi/more_news.php?cid=34:
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). แผนพัฒนาสถิติระดับพื้นที่ จังหวัดชลบุรี กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2562, 6 มกราคม). ระบบสถิติทางการทะเบียน. Retrieved from <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMenu/newStat/home.php>:
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2540). วัฒนธรรมวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สุธีรา ชัยรักษา. (2555). วัฒนธรรมชุมชนกับกระแสโลกาภิวัตน์. นครศรีธรรมราช: คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

สุพัตรา สุภาพ. (2534). สังคมและวัฒนธรรมไทย : คำนิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุมาลี สังข์ศรี. (2545). การจัดการศึกษานอกระบบด้วยวิธีการศึกษาทางไกลเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์. (2533). รากฐานแห่งชีวิต : วัฒนธรรมชนบทกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ: หมู่บ้าน. หน่วยงานนิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2551). เอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน. : คัมภีร์ กศน. กรุงเทพฯ: หน่วยงานนิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.

อมรา พงศาพิชญ์. (2547). ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาชัญญา รัตนอุบล. (2551). พัฒนาการการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมสำหรับผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาชัญญา รัตนอุบล. (2559). การเรียนรู้ของผู้ใหญ่และผู้สูงอายุในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรม ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุไรวรรณ ห่วงสกุล. (2554). การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดรอโกจีของ มัลคอล์ม เอส. โนลส์ เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน วิธีเรียนทางไกล. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต), สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

อุ้นดา นพคุณ. (2527). การศึกษาผู้ใหญ่เชิงปรัชญา : เสรีนิยม พิพัฒนาการ พฤติกรรมนิยม มนุษยนิยม ปฏิรูปนิยม. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.

อุ้นดา นพคุณ. (2546). กรอบแนวความคิดการพัฒนาโปรแกรมอย่างมีส่วนร่วมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิและรายชื่อโรงเรียนที่ใช้ในการทดลองเครื่องมือวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล มหาจันทร์ - อาจารย์สาขาการศึกษาตลอดชีวิต
ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- อนุกรรมการ คณะกรรมการขับเคลื่อน
ปฏิรูปประเทศ
2. อาจารย์ ดร.พรรณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข - อาจารย์สาขาการศึกษาตลอดชีวิต
ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. อาจารย์ ดร.นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์ - อาจารย์ประจำสาขาการศึกษาตลอดชีวิต
ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- วิทยากรฝ่ายส่งเสริมอาสาชวยุวกาชาด
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิรพัฒน์ เพียรมั่นคง - ตำแหน่ง เลขานุการสภาวัฒนธรรม เทศบาล
ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
- ตำแหน่ง ประธานชุมชนบ้านนาพุ
อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
5. อาจารย์พิศมัย ปั่นน้อย - ตำแหน่ง เลขานุการนายกเทศมนตรี
ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
- ที่ปรึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีเมืองชล
บริหารธุรกิจ (MBAC)

รายชื่อโรงเรียนที่ใช้ในการทดลองเครื่องมือวิจัย

มีโรงเรียนในอำเภอศรีราชา ทั้ง 8 ตำบล ดังนี้

1. โรงเรียนเทศบาลศรีมหาราชา ตำบลศรีราชา
2. โรงเรียนสุรศักดิ์วิทยาคม ตำบลสุรศักดิ์
3. โรงเรียนวัดมโนรมย์ ตำบลทุ่งสุขลา
4. โรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม ตำบลบึง
5. โรงเรียนชุมชนวัดหนองค้อ ตำบลหนองขาม
6. โรงเรียนบ้านหุบบอน ตำบลเขาคันทรัง
7. โรงเรียนบ้านห้วยกุ่ม(ประสานราษฎร์วิทยา) ตำบลบางพระ
8. โรงเรียนบ้านป่อวิน(ลิขิตราษฎร์บำรุง) ตำบลป่อวิน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเรื่องผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดรา โกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

เครื่องมือชุดที่ 1 แบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

คำชี้แจง แบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ โรงเรียน และตำบล

ตอนที่ 2 แบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน 3 วัฒนธรรม ได้แก่

1) ประเพณีกองข้าวศรีราชา 2) ประเพณีแห่พญายม และ 3) กีฬามวยดัดจาก

นักเรียนสามารถแสดงระดับความคิดเห็นได้อย่างอิสระ คำตอบของนักเรียนไม่มีข้อใดถูกหรือผิด ขอให้นักเรียนตอบให้ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุดและตอบข้อคำถามให้ครบทุกข้อ

แบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย ✓ และกรอกข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียน

❖ เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

❖ อายุ.....ปี

❖ โรงเรียน.....ตำบล.....

ตอนที่ 2 แบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน มีทั้งหมด 60 ข้อ ประกอบด้วย

1) ประเพณีกองข้าวศรีราชา 20 ข้อ 2) ประเพณีแห่พญายม 20 ข้อ และ 3) กีฬามวยดัดจาก 20 ข้อ

ให้นักเรียนอ่านข้อคำถามและเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงความรู้สึกนักเรียนมากที่สุด

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ประเพณีกองข้าวศรีราชา					
1.1 ความรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีกองข้าวศรีราชา ดังนี้)					
1. ประเพณีกองข้าวศรีราชามีต้นกำเนิดที่อำเภอบางพระ (ซึ่งปัจจุบันคือ ตำบลบางพระ)					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2. ประเพณีกองข้าวศรีราชาได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม					
3. ประเพณีกองข้าวศรีราชามีตำนานที่เล่าขานสืบต่อกันมากกว่า 100 ปี					
4. พิธีบวงสรวงงานกองข้าวศรีราชาจัดขึ้นช่วงเย็น					
5. ประเพณีกองข้าวศรีราชาเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอศรีราชา					
6. นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีกองข้าวศรีราชา					
1.2 ความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีความรู้สึกต่อประเพณีกองข้าวศรีราชา ดังนี้)					
1. นักเรียนคิดว่าประเพณีกองข้าวศรีราชาเป็นประเพณีที่มีชื่อเสียงของอำเภอศรีราชา					
2. นักเรียนเชื่อว่าประเพณีกองข้าวศรีราชาช่วยสร้างความสามัคคีอันดีของคนในชุมชน					
3. นักเรียนเชื่อว่าประเพณีกองข้าวศรีราชาเป็นประเพณีที่ศักดิ์สิทธิ์ปฏิบัติสืบทอดมาช้านาน					
4. ประเพณีกองข้าวศรีราชาสะท้อนถึงความเชื่อในการแสดงความกตัญญูถึงพระคุณของเทวดา					
5. การเข้าร่วมพิธีกรรมการบวงสรวงกองข้าวศรีราชาจะช่วยให้เทวดาคุ้มครองให้แคล้วคลาดจากโรคภัย					
6. นักเรียนภาคภูมิใจในประเพณีกองข้าวศรีราชาที่ได้รับการสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน					
7. นักเรียนต้องการที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีกองข้าวศรีราชาเมื่อมีโอกาส					
1.3 การตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีพฤติกรรมต่อประเพณีกองข้าวศรีราชา ดังนี้)					
1. นักเรียนคิดว่าประเพณีกองข้าวศรีราชาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2. นักเรียนคิดว่าเยาวชนเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยสานต่อประเพณีกองข้าวศรีราชาต่อไป					
3. นักเรียนยินดีและพร้อมเข้าร่วมงานประเพณีกองข้าวศรีราชาทุกครั้งที่มีโอกาส					
4. นักเรียนพร้อมที่จะเป็นอีกหนึ่งเสียงที่ช่วยเชิญชวนทุกคนมาร่วมงานประเพณีกองข้าวศรีราชา					
5. นักเรียนต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการสืบสานประเพณีกองข้าวศรีราชาให้เยาวชนรุ่นต่อไป					
6. นักเรียนต้องการมีส่วนร่วมในการยกย่องประเพณีกองข้าวศรีราชาให้เป็นที่รู้จักของทุกคน					
7. ถ้าในอนาคตประเพณีกองข้าวศรีราชาสูญหายไป นักเรียนจะเป็นอีกหนึ่งกำลังที่จะช่วยฟื้นฟูให้กลับคืนมา					
2. ประเพณีแห่พญายม					
2.1 ความรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีแห่พญายม ดังนี้)					
1. ประเพณีแห่พญายมเป็นประเพณีเก่าแก่ของตำบลบางพระ					
2. ประเพณีแห่พญายมได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม					
3. ประเพณีแห่พญายมมีตำนานเล่าขานสืบต่อกันมากกว่า 100 ปี					
4. พิธีลอยองค์พญายมลงสู่ทะเลจะเริ่มขึ้นในช่วงเวลาพลบค่ำ					
5. ประเพณีแห่พญายมเป็นประเพณีหนึ่งเดียวของประเทศไทยและหนึ่งเดียวของโลก					
6. นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีแห่พญายม					
2.2 ความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีความรู้สึกต่อประเพณีแห่พญายม ดังนี้)					
1. นักเรียนเชื่อว่าประเพณีแห่พญายมเป็นประเพณีศักดิ์สิทธิ์ห้ามลบหลู่					
2. นักเรียนเชื่อว่าประเพณีแห่พญายมช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อคนในชุมชน					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. ประเพณีแห่พญายมสะท้อนถึงความเชื่อเรื่องการสะเดาะเคราะห์ ปล่อยความทุกข์ลอยไปกับองค์พญายม					
4. การอธิษฐานจิตฝากความทุกข์โศกไปกับองค์พญายมจะทำให้ นักเรียนมีชีวิตที่ดีและมีความสุข					
5. นักเรียนมีความศรัทธาในองค์พญายม และเกิดความเกรงกลัว ในการประพาศิติด					
6. นักเรียนภาคภูมิใจในประเพณีแห่พญายมที่ได้รับการสืบทอด มาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน					
7. นักเรียนต้องการที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีแห่พญายมเมื่อมี โอกาส					
2.3 การตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีพฤติกรรมต่อประเพณีแห่พญายม ดังนี้)					
1. นักเรียนคิดว่าประเพณีแห่พญายมเป็นมรดกทางวัฒนธรรม จากบรรพบุรุษ					
2. นักเรียนคิดว่าเยาวชนเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยสานต่อประเพณี แห่พญายมต่อไป					
3. นักเรียนยินดีและพร้อมจะเข้าร่วมงานประเพณีแห่พญายมทุกครั้ง ที่มีโอกาส					
4. นักเรียนพร้อมที่จะเป็นอีกหนึ่งเสียงที่ช่วยเชิญชวนทุกคนมา ร่วมงานประเพณีแห่พญายม					
5. นักเรียนต้องการมีส่วนร่วมในการยกย่องประเพณีแห่พญายม ให้เป็นที่รู้จักของทุกคน					
6. นักเรียนต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการสืบสานประเพณีแห่พญายม ให้เยาวชนรุ่นต่อไป					
7. ถ้าในอนาคตประเพณีแห่พญายมสูญหายไป นักเรียนจะเป็นอีกหนึ่ง กำลังที่จะช่วยฟื้นฟู ให้กลับมา					
3. กีฬามวยต่บจาก					
3.1 ความรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับกีฬามวยต่บจาก ดังนี้)					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. มวยดับจากเป็นกีฬาพื้นบ้านของอำเภอศรีราชา					
2. มวยดับจากเป็นกีฬาพื้นบ้านที่จัดขึ้นในงานเทศกาลสงกรานต์					
3. กีฬามวยดับจากได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม					
4. จุดเด่นของกีฬามวยดับจากเน้นความบันเทิงสนุกสนาน					
5. กีฬามวยดับจากมีกติกาการแข่งขันที่เป็นเอกลักษณ์					
6. นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับกีฬามวยดับจาก					
3.2 ความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมชุมชน นักเรียนมีความรู้สึกต่อกีฬามวยดับจาก ดังนี้)					
1. นักเรียนคิดว่ากีฬามวยดับจากเป็นกีฬาพื้นบ้านที่สนุกสนาน					
2. นักเรียนคิดว่ากีฬามวยดับจากเป็นกีฬาที่ช่วยเสริมสร้างสมาธิในการฟังของผู้แข่งขัน					
3. นักเรียนคิดว่ามวยดับจากเป็นกีฬาที่สร้างความสนุกสนานมากกว่าการเอาชนะ					
4. นักเรียนคิดว่ากีฬามวยดับจากเป็นกีฬาที่เหมาะสมกับผู้ชมทุกวัย					
5. นักเรียนสนใจที่จะเข้าชมการแข่งขันกีฬามวยดับจาก					
6. หากมีโอกาสนักเรียนอยากจะทดลองลงเล่นกีฬามวยดับจาก					
7. นักเรียนต้องการที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับกีฬามวยดับจากเมื่อมีโอกาส					
3.2 การตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีพฤติกรรมต่อกีฬามวยดับจาก ดังนี้)					
1. นักเรียนคิดว่ากีฬามวยดับจากเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ					
2. นักเรียนคิดว่าเยาวชนเป็นกำลังสำคัญที่จะสานต่อกีฬามวยดับจากต่อไป					
3. นักเรียนยินดีและพร้อมเข้าร่วมงานการแข่งขันกีฬามวยดับจากเมื่อมีโอกาส					
4. นักเรียนพร้อมที่จะเป็นอีกหนึ่งเสียงที่ช่วยเชิญชวนทุกคนเข้าชมการแข่งขันกีฬามวยดับจาก					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5. นักเรียนต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการสืบสานมรดกจากให้เยาวชนรุ่นต่อไป					
6. นักเรียนต้องการมีส่วนร่วมในการยกย่องกีฬา มรดกจากให้เป็นที่ยอมรับของทุกคน					
7. ถ้าในอนาคตกีฬา มรดกจากสูญหายไป นักเรียนจะเป็นอีกหนึ่งกำลังที่จะช่วยฟื้นฟูให้กลับมา					

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือ
นางสาวปณัสยา เมฆพัตร (ผู้วิจัย)

ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยชุดที่ 1 โดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC การตรวจสอบของแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป		
1. เพศ	2. อายุ	
3. โรงเรียน และตำบล		
ตอนที่ 2		
1. ประเพณีกองข้าวศรีราชา		
1.1 ความรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีกองข้าวศรีราชา ดังนี้)		
1. ประเพณีกองข้าวศรีราชามีต้นกำเนิดที่อำเภอบางพระ (ซึ่งปัจจุบัน คือ ตำบลบางพระ)	1	
2. ประเพณีกองข้าวศรีราชาได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม	0.8	ตัด พ.ศ. ออก
3. ประเพณีกองข้าวศรีราชามีตำนานที่เล่าขานสืบต่อกันมากกว่า 100 ปี	1	
4. ประเพณีกองข้าวศรีราชาจัดขึ้นช่วงเย็น	0.8	ปรับคำ พิธี บวงสรวง

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
5. ประเพณีกองข้าวศรีราชาเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอศรีราชา	1	
6. นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีกองข้าวศรีราชา	1	
1.2 ความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีความรู้สึกรักต่อประเพณีกองข้าวศรีราชา ดังนี้)		
1. นักเรียนคิดว่าประเพณีกองข้าวศรีราชาเป็นประเพณีที่มีชื่อเสียงของอำเภอศรีราชา	1	
2. นักเรียนเชื่อว่าประเพณีกองข้าวศรีราชาช่วยสร้างความสามัคคีอันดีของคนในชุมชน	1	
3. นักเรียนเชื่อว่าประเพณีกองข้าวศรีราชาเป็นประเพณีที่ศักดิ์สิทธิ์ปฏิบัติสืบทอดมาช้านาน	1	
4. ประเพณีกองข้าวศรีราชาสะท้อนถึงความเชื่อในการแสดงความกตัญญูถึงพระคุณของเทวดา	1	
5. การเข้าร่วมพิธีกรรมการบวงสรวงกองข้าวศรีราชาจะช่วยให้เทพารักษ์คุ้มครองให้แคล้วคลาดจากโรคภัย	1	ปรับคำ เทพารักษ์ เป็น เทวดา
6. นักเรียนภาคภูมิใจในประเพณีกองข้าวศรีราชาที่ได้รับการสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน	1	
7. นักเรียนต้องการที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีกองข้าวศรีราชาเมื่อมีโอกาส	1	
1.3 การตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีพฤติกรรมต่อประเพณีกองข้าวศรีราชา ดังนี้)		
1. นักเรียนคิดว่าประเพณีกองข้าวศรีราชาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ	1	
2. นักเรียนคิดว่าเยาวชนเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยสานต่อประเพณีกองข้าวศรีราชาต่อไป	1	
3. นักเรียนยินดีและพร้อมเข้าร่วมงานประเพณีกองข้าวศรีราชาทุกครั้งที่มีโอกาส	1	
4. นักเรียนพร้อมที่จะเป็นอีกหนึ่งเสียงที่ช่วยเชิญชวนทุกคนมาร่วมงานประเพณีกองข้าวศรีราชา	1	

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
5. นักเรียนต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการสืบสานประเพณีกองข้าวศรีราชาให้เยาวชนรุ่นต่อไป	1	
6. นักเรียนต้องการมีส่วนร่วมในการยกย่องประเพณีกองข้าวศรีราชาให้เป็นที่รู้จักของทุกคน	1	
7. ถ้าในอนาคตประเพณีกองข้าวศรีราชาสูญหายไป นักเรียนจะเป็นอีกหนึ่งกำลังที่จะช่วยฟื้นฟูให้กลับมา	1	
2. ประเพณีแห่พญายม		
2.1 ความรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีแห่พญายม ดังนี้)		
1. ประเพณีแห่พญายมเป็นประเพณีเก่าแก่ของตำบลบางพระ	1	
2. ประเพณีแห่พญายมได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม	0.8	ตัด พ.ศ. ออก
3. ประเพณีแห่พญายมมีตำนานเล่าขานสืบต่อกันมากกว่า 100 ปี	1	
4. พิธีลอยองค์พญายมลงสู่ทะเลจะเริ่มขึ้นในช่วงเวลาพลบค่ำ	1	
5. ประเพณีแห่พญายมเป็นประเพณีหนึ่งเดียวของประเทศไทยและหนึ่งเดียวของโลก	1	
6. นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีแห่พญายม	1	
2.2 ความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีความรู้สึกต่อประเพณีแห่พญายม ดังนี้)		
1. นักเรียนเชื่อว่าประเพณีแห่พญายมเป็นประเพณีศักดิ์สิทธิ์ ห้ามลบหลู่	1	
2. นักเรียนเชื่อว่าประเพณีแห่พญายมช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อคนในชุมชน	1	
3. ประเพณีแห่พญายมสะท้อนถึงความเชื่อเรื่องการสะเดาะเคราะห์ปล่อยความทุกข์ลอยไปกับองค์พญายม	1	
4. การอธิษฐานจิตฝากความทุกข์ใส่ไปกับองค์พญายมจะทำให้นักเรียนมีชีวิตที่ดีและมีความสุข	1	
5. นักเรียนมีความศรัทธาในองค์พญายม และเกิดความเกรงกลัวในการประพาศิติด	1	
6. นักเรียนภาคภูมิใจในประเพณีแห่พญายมที่ได้รับการสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน	1	

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
7. นักเรียนต้องการที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีแห่งพญายมเมื่อมีโอกาส	1	
2.3 การตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีพฤติกรรมต่อประเพณีแห่งพญายม ดังนี้)		
1. นักเรียนคิดว่าประเพณีแห่งพญายมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษ	1	
2. นักเรียนคิดว่าเยาวชนเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยสานต่อประเพณีแห่งพญายมต่อไป	1	
3. นักเรียนยินดีและพร้อมจะเข้าร่วมงานประเพณีแห่งพญายมทุกครั้งที่มีโอกาส	1	
4. นักเรียนพร้อมที่จะเป็นอีกหนึ่งเสียงที่ช่วยเชิญชวนทุกคนมาร่วมงานประเพณีแห่งพญายม	1	
5. นักเรียนต้องการมีส่วนร่วมในการยกย่องประเพณีแห่งพญายมให้เป็นที่รู้จักของทุกคน	1	
6. นักเรียนต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการสืบสานประเพณีแห่งพญายมให้เยาวชนรุ่นต่อไป	1	
7. ถ้าในอนาคตประเพณีแห่งพญายมสูญหายไป นักเรียนจะเป็นอีกหนึ่งกำลังที่จะช่วยฟื้นฟูให้กลับคืนมา	1	
3. กีฬามวยต่บจาก		
3.1 ความรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับกีฬามวยต่บจาก ดังนี้)		
1. มวยต่บจากเป็นกีฬาพื้นบ้านของอำเภอศรีราชา	1	
2. มวยต่บจากเป็นกีฬาพื้นบ้านที่จัดขึ้นในงานเทศกาลสงกรานต์	1	
3. กีฬามวยต่บจากได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม	0.8	ตัด พ.ศ. ออก
4. จุดเด่นของกีฬามวยต่บจากเน้นความบันเทิงสนุกสนาน	1	
5. กีฬามวยต่บจากมีกติกาการแข่งขันที่เป็นเอกลักษณ์	1	
6. นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับกีฬามวยต่บจาก	1	
3.2 ความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีความรู้สึกต่อกีฬามวยต่บจาก ดังนี้)		
1. นักเรียนคิดว่ากีฬามวยต่บจากเป็นกีฬาพื้นบ้านที่สนุกสนาน	1	

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
2. นักเรียนคิดว่ากีฬามวยดัดจากเป็นกีฬาที่ช่วยเสริมสร้างสมาธิในการฟังของผู้แข่งขัน	1	
3. นักเรียนคิดว่ามวยดัดจากเป็นกีฬาที่สร้างความสนุกมากกว่าการเอาชนะ	1	
4. นักเรียนคิดว่ากีฬามวยดัดจากเป็นกีฬาที่เหมาะสมกับผู้ชมทุกวัย	1	
5. นักเรียนสนใจที่จะเข้าชมการแข่งขันกีฬามวยดัดจาก	1	
6. หากมีโอกาสนักเรียนอยากจะลงเล่นกีฬามวยดัดจาก	1	ปรับคำ ทดลองลงเล่น
7. นักเรียนต้องการที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับกีฬามวยดัดจากเมื่อมีโอกาส	1	
3.2 การตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีพฤติกรรมต่อกีฬามวยดัดจาก ดังนี้)		
1. นักเรียนคิดว่ากีฬามวยดัดจากเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ	1	
2. นักเรียนคิดว่าเยาวชนเป็นกำลังสำคัญที่จะสานต่อกีฬามวยดัดจากต่อไป	1	
3. นักเรียนยินดีและพร้อมเข้าร่วมงานการแข่งขันกีฬามวยดัดจากเมื่อมีโอกาส	1	
4. นักเรียนพร้อมที่จะเป็นอีกหนึ่งเสียงที่ช่วยเชิญชวนทุกคนเข้าชมการแข่งขันกีฬามวยดัดจาก	1	
5. นักเรียนต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการสืบสานมวยดัดจากให้เยาวชนรุ่นต่อไป	1	
6. นักเรียนต้องการมีส่วนร่วมในการยกย่องกีฬามวยดัดจากให้เป็นที่รู้จักของทุกคน	1	
7. ถ้าในอนาคตกีฬามวยดัดจากสูญหายไป นักเรียนจะเป็นอีกหนึ่งกำลังที่จะช่วยฟื้นฟูให้กลับคืนมา	1	

ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยชุดที่ 1 พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ทุกข้อคำถาม มีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไป ผู้วิจัยได้ปรับคำถามในข้อคำถามบางข้อเพื่อให้ชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายขึ้นตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำไปทดลองใช้กับเยาวชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.95 หมายความว่ามีการยอมรับได้ จากนั้นผู้วิจัยจึงนำเครื่องมือในการวิจัยไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือชุดที่ 2 ประเด็นสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม ระหว่าง ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ผู้เกี่ยวข้องทาง วัฒนธรรมชุมชนและเยาวชน และผู้วิจัย เพื่อวางแผนกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนฯ โดย เลื่อนเนื้อหาวัฒนธรรมชุมชนที่มีการเห็นคุณค่าต่ำที่สุด คือ ประเพณีสงกรานต์แห่พญายม จากผลสรุป ค่าเฉลี่ยเครื่องมือชุดที่ 1

แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่า ของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

วัตถุประสงค์

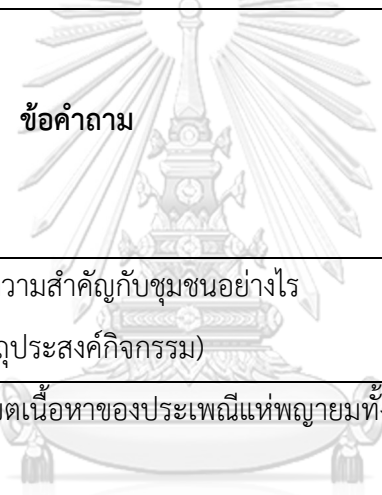
1. เพื่อศึกษาเพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปในด้านวัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีแห่พญายม)
2. เพื่อศึกษาความต้องการและความคาดหวังในการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี ระหว่างผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางวัฒนธรรมชุมชนและเยาวชนอาสา

ประเด็นคำถาม

1. ประเพณีแห่พญายมมีความสำคัญกับชุมชนอย่างไร (ใช้กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้)
2. รายละเอียดหรือขอบเขตเนื้อหาของประเพณีแห่พญายมทั้งหมด มีอะไรบ้าง
3. ที่ผ่านมามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณค่าประเพณีแห่พญายมหรือวัฒนธรรมชุมชนอื่นๆ หรือไม่ และมีการถ่ายทอดการเรียนรู้แบบใด
4. หากในอนาคตต้องการถ่ายทอดประเพณีแห่พญายมให้มีการสืบทอดต่อไป ควรถ่ายทอดในเรื่องใดบ้าง
5. เยาวชนมีความต้องการหรือสนใจที่จะเรียนรู้เรื่องอะไรเกี่ยวกับประเพณีแห่พญายม โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ของการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน
  - ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน ประเด็นที่สนใจมีอะไรบ้าง
  - ด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน ความเชื่อ ความต้องการที่มีต่อประเพณีแห่พญายม
  - ด้านการตระหนักของวัฒนธรรมชุมชน หากมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ จะทำอย่างไรได้บ้าง

6. หากจะจัดกิจกรรมส่งเสริมการเห็นคุณค่าประเพณีแห่งพญายมควรจัดช่วงเวลาใดและสถานที่ใดที่สะดวกและเหมาะสม
7. ลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้น เยาวชนชอบการเรียนรู้ การถ่ายทอดความรู้และการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในรูปแบบใด
8. สิ่งที่คาดหวังหรือพฤติกรรมอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเยาวชนหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของประเพณีแห่งพญายม

**ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยชุดที่ 2 โดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC การตรวจสอบ
ของแบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม (Focus Group)**

 ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
1. ประเพณีแห่งพญายมมีความสำคัญกับชุมชนอย่างไร (เพื่อนำข้อมูลมากำหนดวัตถุประสงค์กิจกรรม)	1	
2. รายละเอียดหรือขอบเขตเนื้อหาของประเพณีแห่งพญายมทั้งหมดมีอะไรบ้าง	1	
3. ที่ผ่านมาชุมชนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณค่าประเพณีแห่งพญายมหรือวัฒนธรรมชุมชนอื่นๆ หรือไม่	1	เพิ่มเติม มีการถ่ายทอดการเรียนรู้ในรูปแบบใด
4. หากในอนาคตต้องการถ่ายทอดประเพณีแห่งพญายมให้มีการสืบทอดต่อไป ควรถ่ายทอดในเรื่องใดบ้าง	1	
5. เยาวชนมีความต้องการหรือสนใจที่จะเรียนรู้เรื่องอะไรเกี่ยวกับประเพณีแห่งพญายม โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ของการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน - ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน ประเด็นที่สนใจมีอะไรบ้าง - ด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน ความเชื่อ ความต้องการที่มีต่อประเพณีแห่งพญายม	1	

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
-ด้านการตระหนักของวัฒนธรรมชุมชน หากมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ จะทำอย่างไรได้บ้าง		
6. หากจะจัดกิจกรรมส่งเสริมการเห็นคุณค่าประเพณีแห่งพญายมควร จัดช่วงเวลาใดและสถานที่ใดที่สะดวกและเหมาะสม	1	
7. ลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการให้จัดขึ้น เยาวชนชอบการเรียนรู้ การถ่ายทอดความรู้และการจัดบรรยากาศ การเรียนรู้ในรูปแบบใด	1	
8. สิ่งที่คาดหวังหรือพฤติกรรมอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับ เยาวชนหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของ ประเพณีแห่งพญายม	1	

ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยชุดที่ 2 พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ทุกข้อคำถาม มีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไป ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมข้อคำถามให้สมบูรณ์ขึ้นและจัดลำดับหมวดหมู่ข้อคำถามไปตามลำดับ เพื่อป้องกันการสับสนในการตอบคำถามของกลุ่มตัวอย่างตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นจึงนำเครื่องมือในการวิจัยไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

**เครื่องมือชุดที่ 3 แผนกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อการ
เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี**

มีกิจกรรมทั้งหมด 7 กิจกรรม เป็นระยะเวลา 7 วัน วันละ 7 ชั่วโมง ที่คำนึงถึงรูปแบบ และวิธีการจัดการเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีแห่พญายม) และเยาวชนอาสาสมัครที่ได้ให้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม โดยใช้แนวคิดแอนดราโกยี (Knowles, 1998) ทั้ง 8 ขั้นตอน เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ลำดับที่	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา (ชั่วโมง)
1	กำเนิดประเพณีแห่พญายม : ปัญหาเยาวชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนน้อยลง : ประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่พญายม	7
2	ตำนานองค์พญายม : ประวัติองค์พญายม	7
3	เอกลักษณ์ของประเพณีแห่พญายม : เอกลักษณ์สำคัญของประเพณีแห่พญายม	7
4	พิธีกรรมการบวงสรวงองค์พญายม : หลักการปฏิบัติของการเข้าร่วมพิธีกรรม	7
5	ทวนความรู้ เชื่อมความรู้สึก : ทบทวนมวลความรู้และความรู้สึกที่ได้จากกิจกรรม	7
6	ยื้อให้คิด ยุให้ทำ : ร่วมกันค้นหาสาเหตุของปัญหาและการส่งเสริมการเห็นคุณค่า ของวัฒนธรรมชุมชนให้กับเยาวชน	7
7	ปลูกสำนึก สู่การสืบสานประเพณี : แนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนอย่างยั่งยืน : การถอดบทเรียนและนำเสนอแนวความคิดในการสืบสาน วัฒนธรรมชุมชนในฐานะเยาวชนในชุมชน	7

ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยชุดที่ 3 โดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC การตรวจสอบของ
แผนกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อการเห็นคุณค่าของ
วัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ลำดับที่	กิจกรรม	ความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
1	กำเนิดประเพณีแห่พญายม	1	
2	ตำนานองค์พญายม	1	
3	เอกลักษณ์ของประเพณีแห่พญายม	1	
4	พิธีกรรมการบวงสรวงองค์พญายม	1	
5	ทวนความรู้ เชื้อความรู้สีก	1	
6	ยื้อให้คิด ยุให้ทำ	1	
7	ปลูกสำนึก สู่การสืบสานประเพณี	1	

สรุปข้อเสนอแนะ

1. ปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดกิจกรรมบางกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีแห่พญายม)
2. อาจเพิ่มเติมรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้หลากหลายมากขึ้น การจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่มีความทันสมัยเข้ากับผู้เรียนและยุคสมัยปัจจุบัน และการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นและดึงดูดความสนใจกลุ่มผู้เรียนในการมีส่วนร่วมการทำกิจกรรมการเรียนรู้

เครื่องมือชุดที่ 4 แบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี
(ประเพณีแห่พญายม)

คำชี้แจง แบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี แบ่งเป็น 2 ตอน
ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ โรงเรียน และตำบล

ตอนที่ 2 แบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีแห่พญายม) ที่ใช้ในการ
วัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการศึกษาอบรม
โรงเรียนฯ

แบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง : ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย ✓ และกรอกข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียน

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ.....ปี
3. โรงเรียน.....ตำบล.....

ตอนที่ 2 แบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน ประเพณีสงกรานต์แห่พญายม มีทั้งหมด 30 ข้อ

ประกอบด้วย 1. ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน 10 ข้อ 2. ความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน 10
ข้อ และการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน 10 ข้อ

คำชี้แจง : ให้นักเรียนอ่านข้อคำถามและเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงความรู้สึกของ
นักเรียนมากที่สุด

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1 ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีแห่พญายม ดังนี้)					
1. ประเพณีแห่พญายมเป็นประเพณีเก่าแก่ของตำบลบางพระ					
2. ประเพณีแห่พญายมได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม					
3. ประเพณีแห่พญายมมีตำนานเล่าขานสืบต่อกันมากกว่า 100 ปี					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. พิธีลอยองค์พญายมลงสู่ทะเลจะเริ่มขึ้นในช่วงเวลาพลบค่ำ					
5. ประเพณีแห่พญายมเป็นประเพณีหนึ่งเดียวของประเทศไทยและหนึ่งเดียวของโลก					
6. ประเพณีแห่พญายมจัดขึ้นในเดือนเมษายนของทุกปี					
7. ประเพณีแห่พญายมมีขนบธรรมเนียมการปฏิบัติที่ดีงาม					
8. พิธีกรรมการบวงสรวงองค์พญายมมีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน					
9. ภายในงานประเพณีแห่พญายมมีการจัดแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน คือ การยิงหนังสติ๊ก และกีฬาหมากกระดาน					
10. นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีแห่พญายม					
2. ด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีความรู้สึกต่อประเพณีแห่พญายม ดังนี้)					
1. นักเรียนเชื่อว่าประเพณีแห่พญายมเป็นประเพณีที่ศักดิ์สิทธิ์ห้ามลบหลู่					
2. นักเรียนเชื่อว่าประเพณีแห่พญายมช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อคนในชุมชน					
3. ประเพณีแห่พญายมสะท้อนถึงความเชื่อเรื่องการสะเดาะเคราะห์ ปลดปล่อยความทุกข์ลอยไปกับองค์พญายม					
4. การอธิษฐานจิตฝากความทุกข์โศกไปกับองค์พญายมจะทำให้นักเรียนมีชีวิตที่ดีและมีความสุข					
5. นักเรียนมีความศรัทธาในองค์พญายม และเกิดความเกรงกลัวในการประพฤติผิด					
6. นักเรียนเห็นความสำคัญของงานประเพณีแห่พญายม มากกว่าการมองเป็นเรื่องที่ล้าสมัย					
7. นักเรียนภาคภูมิใจในประเพณีแห่พญายมที่ได้รับการสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน					
8. นักเรียนพอใจที่ประเพณีแห่พญายม ได้รับการขนานนาม เป็นประเพณีหนึ่งเดียวในไทย หนึ่งเดียวในโลก					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
9. นักเรียนเห็นถึงเอกลักษณ์อันโดดเด่นของประเพณีแห่พญายมที่ควรค่าอยู่คู่กับตำบลบางพระต่อไป					
10. ประเพณีแห่พญายมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนอันล้ำค่าที่ไม่ควรสูญหายไปจากชุมชน					
3. ด้านการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีพฤติกรรมต่อประเพณีแห่พญายม ดังนี้)					
1. นักเรียนคิดว่าประเพณีแห่พญายมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ					
2. นักเรียนคิดว่าประเพณีแห่พญายมเป็นประเพณีที่สำคัญมีคุณค่ากับชุมชน ทุกคนควรช่วยกันอนุรักษ์ไว้					
3. นักเรียนเชื่อว่าเยาวชนเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยสานต่อประเพณีแห่พญายมต่อไป					
4. นักเรียนต้องการที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีแห่พญายมเมื่อมีโอกาส					
5. นักเรียนยินดีและพร้อมจะเข้าร่วมงานประเพณีแห่พญายมทุกครั้งที่มีโอกาส					
6. นักเรียนพร้อมที่จะเป็นอีกหนึ่งเสียงที่ช่วยเชิญชวนทุกคนมาร่วมงานประเพณีแห่พญายม					
7. นักเรียนต้องการมีส่วนร่วมในการยกย่องประเพณีแห่พญายมให้เป็นที่รู้จักของทุกคน					
8. นักเรียนต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการสืบสานประเพณีแห่พญายมให้เยาวชนรุ่นต่อไป					
9. นักเรียนสามารถเป็นผู้ช่วยถ่ายทอดเรื่องราวประเพณีแห่พญายมในอนาคตได้					
10. ถ้าในอนาคตประเพณีแห่พญายมสูญหายไป นักเรียนจะเป็นอีกหนึ่งกำลังที่จะช่วยฟื้นฟูให้กลับคืนมา					

ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยชุดที่ 4 โดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC การตรวจสอบ
ของแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี
(ประเพณีแห่พญายม)

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป		
1. เพศ		
2. อายุ		
3. โรงเรียน และตำบล		
ตอนที่ 2 แบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน ประเพณีสงกรานต์แห่พญายม มีทั้งหมด 30 ข้อ		
1 ด้านความรู้ของวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีแห่พญายม ดังนี้)		
1. ประเพณีแห่พญายมเป็นประเพณีเก่าแก่ของตำบลบางพระ	1	
2. ประเพณีแห่พญายมได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม	1	
3. ประเพณีแห่พญายมมีตำนานเล่าขานสืบต่อกันมากกว่า 100 ปี	1	
4. พิธีลอยองค์พญายมลงสู่ทะเลจะเริ่มขึ้นในช่วงเวลาพลบค่ำ	1	
5. ประเพณีแห่พญายมเป็นประเพณีหนึ่งเดียวของประเทศไทยและหนึ่งเดียวของโลก	1	
6. ประเพณีแห่พญายมจัดขึ้นในเดือนเมษายนของทุกปี	1	
7. ประเพณีแห่พญายมมีขนบธรรมเนียมการปฏิบัติที่ดีงาม	1	
8. พิธีกรรมการบวงสรวงองค์พญายมมีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน	1	
9. ภายในงานประเพณีแห่พญายมมีการจัดแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน คือ การยิงหนังสติ๊ก และกีฬาหมากกระดาน	1	
10. นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีแห่พญายม	1	
2. ด้านความอ่อนไหวของวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีความรู้สึกต่อประเพณีแห่พญายม ดังนี้)		
1. นักเรียนเชื่อว่าประเพณีแห่พญายมเป็นประเพณีที่ ศักดิ์สิทธิ์ ห้ามลบหลู่	1	

ข้อความคำถาม	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
2. นักเรียนเชื่อว่าประเพณีแห่พญายมช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อคนในชุมชน	1	
3. ประเพณีแห่พญายมสะท้อนถึงความเชื่อเรื่องการสะเดาะเคราะห์ ปล่อยความทุกข์ลอยไปกับองค์พญายม	1	
4. การอธิษฐานจิตฝากความทุกข์โศกไปกับองค์พญายมจะทำให้นักเรียนมีชีวิตที่ดีและมีความสุข	1	
5. นักเรียนมีความศรัทธาในองค์พญายม และเกิดความเกรงกลัวในการประพฤติผิด	1	
6. นักเรียนเห็นความสำคัญของงานประเพณีแห่พญายม มากกว่าการมองเป็นเรื่องที่ล้าสมัย	1	
7. นักเรียนภาคภูมิใจในประเพณีแห่พญายมที่ได้รับการสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน	1	
8. นักเรียนพอใจที่ประเพณีแห่พญายม ได้รับการขนานนามเป็นประเพณีหนึ่งเดียวในไทย หนึ่งเดียวในโลก	1	
9. นักเรียนเห็นถึงเอกลักษณ์อันโดดเด่นของประเพณีแห่พญายม ที่ควรค่าอยู่คู่กับตำบลบางพระต่อไป	1	
10. ประเพณีแห่พญายมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนอันล้ำค่าที่ไม่ควรสูญหายไปจากชุมชน	1	
3. ด้านการตระหนักทางวัฒนธรรมชุมชน (นักเรียนมีพฤติกรรมต่อประเพณีแห่พญายม ดังนี้)		
1. นักเรียนคิดว่าประเพณีแห่พญายมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ	1	
2. นักเรียนคิดว่าประเพณีแห่พญายมเป็นประเพณีที่สำคัญมีคุณค่ากับชุมชน ทุกคนควรช่วยกันอนุรักษ์ไว้	1	
3. นักเรียนเชื่อว่าเยาวชนเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยสานต่อประเพณีแห่พญายมต่อไป	1	
4. นักเรียนต้องการที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีแห่พญายมเมื่อมีโอกาส	1	

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
5. นักเรียนยินดีและพร้อมจะเข้าร่วมงานประเพณีแห่พญายมทุกครั้งที่มีโอกาส	1	
6. นักเรียนพร้อมที่จะเป็นอีกหนึ่งเสียงที่ช่วยเชิญชวนทุกคนมาร่วมงานประเพณีแห่พญายม	1	
7. นักเรียนต้องการมีส่วนร่วมในการยกย่องประเพณีแห่พญายมให้เป็นที่รู้จักของทุกคน	1	
8. นักเรียนต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการสืบสานประเพณีแห่พญายมให้เยาวชนรุ่นต่อไป	1	
9. นักเรียนสามารถเป็นผู้ช่วยถ่ายทอดเรื่องราวประเพณีแห่พญายมในอนาคตได้	1	
10. ถ้าในอนาคตประเพณีแห่พญายมสูญหายไป นักเรียนจะเป็นอีกหนึ่งกำลังที่จะช่วยฟื้นฟูให้กลับมา	1	

ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยชุดที่ 4 พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ทุกข้อคำถาม มีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไป ผู้วิจัยได้จัดเรียงข้อคำถามจากข้อง่ายไปยากตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำไปทดลองใช้กับเยาวชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.97 หมายความว่ามีการยอมรับได้ จากนั้นผู้วิจัยจึงนำเครื่องมือในการวิจัยไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือชุดที่ 5 แบบสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของประเพณี
แห่พญายม

แบบสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของประเพณีแห่พญายม

ตอนที่ 1 ข้อมูลนักเรียน

☐ ชาย

☐ หญิง

อายุ.....

ตอนที่ 2 แบบสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรในประเด็น
ดังต่อไปนี้

- ประเด็นที่นักเรียนได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม

.....
.....
.....

- หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม ความคิด ความเชื่อ และความศรัทธาของนักเรียนที่มีต่อ
ประเพณีแห่พญายม เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

- หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม เยาวชนมีความประทับใจ และภาคภูมิใจต่อประเพณีแห่
พญายมหรือไม่ เพราะอะไร

.....
.....

- หากมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบทอด และสืบสานประเพณีแห่พญายมให้
เยาวชนรุ่นต่อไป นักเรียนจะร่วมสืบทอดหรือไม่ เพราะอะไร

.....
.....

- ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีต่อการ
เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน

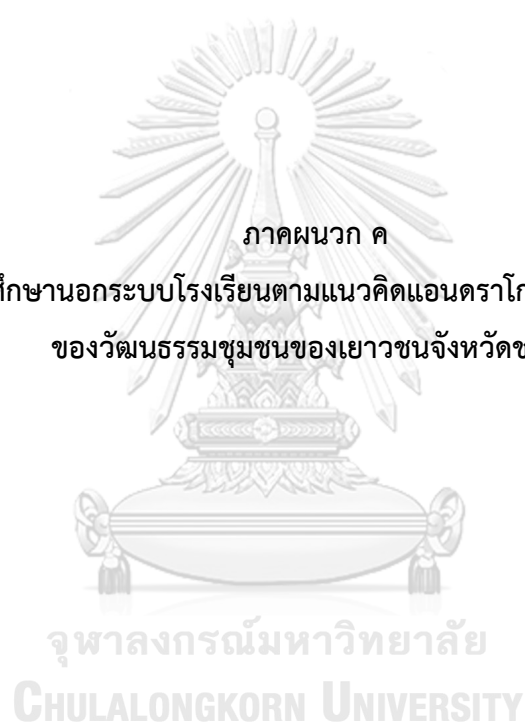
.....
.....

ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยชุดที่ 5 โดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC การตรวจสอบของแบบสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของประเพณีแห่งพญายม

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
1. ประเด็นที่นักเรียนได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม	1	
2. หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม ความคิด ความเชื่อ และความศรัทธาของนักเรียนที่มีต่อประเพณีแห่งพญายม เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่ อย่างไร	1	
3. หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม เยาวชนมีความประทับใจ และภาคภูมิใจต่อประเพณีแห่งพญายมหรือไม่ เพราะอะไร	1	
4. หากมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบทอด และสืบสานประเพณีแห่งพญายมให้เยาวชนรุ่นต่อไป นักเรียนจะร่วมสืบทอดหรือไม่ เพราะอะไร	1	
5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน	1	

ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยชุดที่ 1 พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ทุกข้อคำถามมีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไป ผู้วิจัยได้ปรับคำถามในข้อคำถามบางข้อเพื่อให้ชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายขึ้นตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นผู้วิจัยจึงนำเครื่องมือในการวิจัยไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ภาคผนวก ค
กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อการเห็นคุณค่า
ของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

เอกสารประกอบการเรียนรู้

กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจี
ที่มีต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี

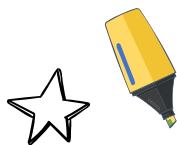
ประเพณีแห่พญายม

ชื่อ-นามสกุล .....

ชื่อเล่น.....

กลุ่มที่.....

วัฒนธรรมชุมชน...คืออะไร ?

ได้ให้ความหมายของ “วัฒนธรรม” ว่าวิถีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีต ประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญา ซึ่งกลุ่มชนและสังคมได้ร่วมสร้างสรรค์สั่งสม ปลุกฝัง สืบทอด เรียนรู้ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม ทั้งด้านจิตใจและวัตถุอย่าง สันติสุขและยั่งยืน

ประเภทของวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่....

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ

สิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีต่างๆ ที่มีรูปร่างมองเห็นได้ สัมผัสได้ หรือ จับต้องได้ เช่น บ้านเรือน กระจาด ถ้วย ชาม เสื้อ เป็นต้น เรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า วัตถุนิยม หรือ รูปธรรม

ที่มา : http://storysomething14.blogspot.com/2014/08/blog-post_93.html

2. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ

สิ่งต่างๆ ที่ไม่มีรูปร่าง ไม่สามารถมองเห็นได้ ไม่สามารถสัมผัส หรือ จับต้องได้ เช่น ความรู้ ค่านิยม แนวความคิด ขนบธรรมเนียม ประเพณี เป็นต้น เรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า นามธรรม

ที่มา : <https://sites.google.com/site/watnhrmlaeaphumipayyathiy>

วัฒนธรรมชุมชนของอำเภอศรีราชา

ประเพณีกองข้าวศรีราชา

ประเพณีแห่พญายม

กีฬามวยตบจาก

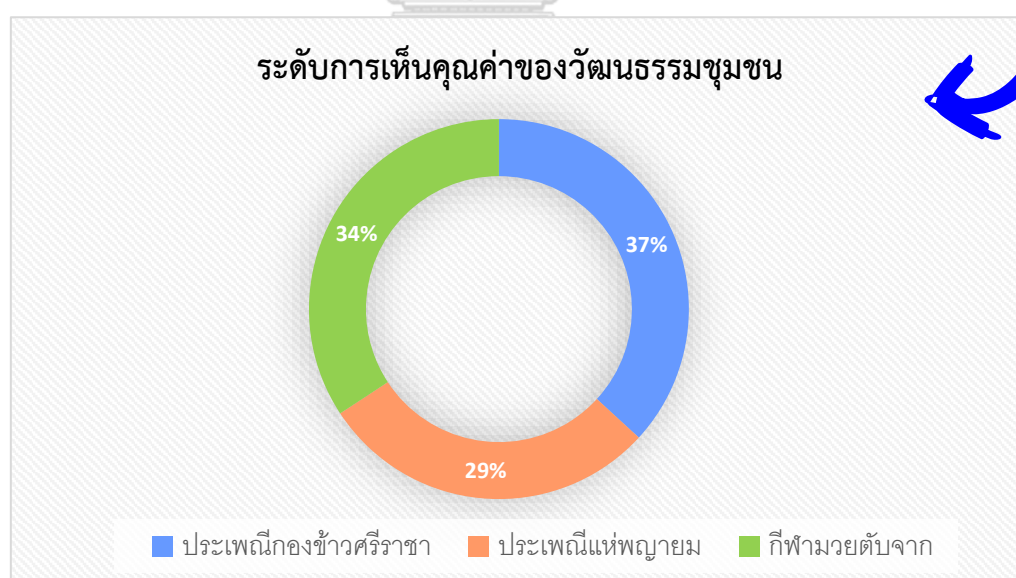

ผลสำรวจระดับการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชน

ตำบล	ระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน					
	ประเพณีกองข้าวศรีราชา		ประเพณีแห่พญายม		กีฬามวยตำบลจาก	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
ศรีราชา	4.25	0.14	3.61	0.12	4.03	0.04
สุรศักดิ์	4.09	0.08	3.28	0.07	3.80	0.08
บางพระ	4.04	0.08	3.14	0.06	3.77	0.12
บึง	4.04	0.11	3.10	0.14	3.74	0.07
ทุ่งสุขลา	3.99	0.10	3.08	0.11	3.73	0.10
หนองขาม	3.91	0.12	3.07	0.15	3.65	0.19
เขาคันทรง	3.91	0.10	3.06	0.06	3.60	0.10
บ่อวิน	3.84	0.08	2.87	0.14	3.56	0.05
รวม	4.01	0.10	3.15	0.10	3.73	0.03

แผนการจัดกิจกรรมที่ 1

เรื่อง กำเนิดประเพณีแห่พญายม

เวลา 8 ชั่วโมง

1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์และสรุปผลเป็นวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผู้เรียนรับรู้และเข้าใจถึงปัญหาเยาวชนในชุมชนเห็นคุณค่าของประเพณีแห่พญายมน้อยลง
2. ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นถึงความสำคัญของประเพณีแห่พญายม

2.การออกแบบการเรียนรู้ (ขั้นที่ 6 ตามทฤษฎีแอนดราโกจี 8 ขั้นตอน ของ Knowles)

2.1 สารการเรียนรู้

- 1) สถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับเยาวชนในชุมชนและวัฒนธรรมชุมชน
- 2) ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของประเพณีแห่พญายม
- 3) วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการจัดประเพณีแห่พญายม

2.2 จัดชั้นเรียน

- 1) จัดชั้นเรียนเป็นรูปตัว U เพื่อให้สะดวกต่อการพูดคุยและทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ
- 2) จัดชั้นเรียนเป็นรูปแบบกลุ่ม
- 3) จัดตกแต่งสื่อการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.3 บทบาทผู้จัดกิจกรรม

- 1) เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนในทุกกระบวนการจัดกิจกรรม
- 2) ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้
- 3) จัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 4) กระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้เรียนไปถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.4 สื่อและแหล่งเรียนรู้

- 1) ชุดกิจกรรม อักษรนำคำตอบ 1 ชุด
- 2) ชุดกิจกรรม หีบต่อตอบ
- 3) คู่มือสะสมคะแนน
- 4) คลิปวิดีโอ สืบสานประเพณีแห่พญายม
- 5) เอกสารประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ : ใบความรู้ที่ 1 และใบงานที่ 1.1-1.2
- 6) ดินสอ ปากกา

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ขั้นที่ 7 ตามทฤษฎีแอนดราโกจี 8 ขั้นตอน ของ Knowles)

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ด้วยการทักทาย แนะนำตัว และชี้แจงรายละเอียดของการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนทราบถึงข้อตกลงในการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม และประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

2. แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม โดยใช้กิจกรรม “รวมเหรียญ” เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวและเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรม มีวิธีการเล่น คือ ให้ผู้เรียนล้อมเป็นวงกลม ร่วมกันร้องเพลง “รวมเงิน รวมเงินวันนี้ รวมกันให้ดีอย่าให้มีผิดพลาด ผู้หญิงนั้นเป็น 1 บาท ผู้ชายเก่งกาจ 50 สตางค์” จากนั้นผู้จัดกิจกรรมจะบอกจำนวนเงินที่ต้องการให้รวม เช่น 3 บาท 50 สตางค์ ก็ให้ผู้เรียนทั้งหญิงชายมารวมเลขกันให้ครบตามจำนวนเงินนั้น เล่นวนไปเรื่อยๆ 3 รอบ จนถึงคำสั่งสุดท้ายกลุ่มใดรวมกันครบแล้วให้นั่งลง จะได้กลุ่มทั้งหมด 4 กลุ่มเท่าๆกัน ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาจับฉลากชื่อกลุ่มของตนโดยใช้ชื่อชุมชนในท้องถิ่น ดังนี้

1) ชุมชนพร้อมใจ	3) ชุมชนบางพระน่าอยู่
2) ชุมชนคอเขาพัฒนา	4) ชุมชนท้ายบ้าน

3. ผู้จัดกิจกรรมกล่าวถามผู้เรียนว่า วัฒนธรรมชุมชนหมายถึงอะไร มีใครสามารถบอกความหมายและยกตัวอย่างได้บ้าง (กลุ่มใดที่มีส่วนร่วมในการตอบคำถามจะได้รับคุปองสะสมคะแนน)

4. ขออาสาสมัครกลุ่มละ 2 คน ร่วมทำกิจกรรม “อักษรนำคำตอบ” (เพื่อสำรวจความรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน) โดยให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มผลัดกันหยิบบัตร ก-ฮ ตัวใดตัวหนึ่งบนโต๊ะกลางห้อง พร้อมบอกชื่อวัฒนธรรมไทยที่รู้จักให้ตรงกับอักษรที่หยิบขึ้นมา ผลัดกันเล่นจนครบ 5 นาที สมาชิกในกลุ่มสามารถช่วยกันคิดคำตอบได้ กลุ่มใดที่สามารถตอบคำถามได้มากที่สุดจะได้รับคุปองสะสมคะแนน

5. กิจกรรม “หยิบต่อตอบ” (เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักวัฒนธรรมในชุมชน) ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมา 1 คน ทำหน้าที่หยิบแผ่นตัวอักษรบนโต๊ะทีละ 1 แผ่น ส่งต่อให้กับสมาชิกในกลุ่มช่วยกันเรียงแผ่นอักษรให้สมบูรณ์ โดยมีคำใบ้ คือ 3 วัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงของอำเภอศรีราชา กลุ่มใดสามารถเรียงชื่อได้ถูกต้องและรวดเร็วที่สุด จะได้รับคุปองสะสมคะแนนสะสม

6. ผู้จัดกิจกรรมสอบถามผู้เรียนว่า มีผู้เรียนคนใดรู้จักหรือเคยเข้าร่วมงานประเพณีกองข้าวศรีราชา ประเพณีแห่พญายม และกีฬามวยดัดจากบ้าง พร้อมทั้งตั้งคำถามชวนคิดให้ผู้เรียนช่วยกันวิเคราะห์และเรียงลำดับให้ถูกต้องว่า วัฒนธรรมชุมชนเรื่องใดที่เยาวชนเห็นคุณค่าน้อยที่สุดและมากที่สุด

ขั้นตอน

7. ผู้จัดกิจกรรมแสดงตารางผลการวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนทั้ง 3 วัฒนธรรมที่ได้จากการเก็บข้อมูลระยะที่ 1 พร้อมชี้แจงว่า ประเพณีแห่งพญายมนั้นได้รับการเห็นคุณค่าจากเยาวชนน้อยที่สุด

8. ให้ผู้เรียนทำแบบประเมินตนเองก่อนเริ่มทำกิจกรรมหน้า 7 จากนั้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามประเด็นคำถาม ดังต่อไปนี้

- เพราะเหตุใดประเพณีแห่งพญายมถึงได้รับความสนใจน้อย
- ผู้เรียนเคยเข้าร่วมประเพณีแห่งพญายมหรือไม่
- ประเพณีแห่งพญายมจัดขึ้นเพื่ออะไร
- ภายในงานมีการทำกิจกรรมอะไรบ้าง

9. เปิดสื่อการเรียนรู้ โดยใช้คลิปวิดีโอเรื่อง สืบสานประเพณีแห่งพญายม ที่ประกอบด้วย เนื้อหา ประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์การจัด และความสำคัญของประเพณีแห่งพญายม

10. แต่ละกลุ่มศึกษาใบความรู้ที่ 1 เพิ่มเติมและร่วมกันทำใบงานที่ 1.1

11. ให้ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น ตามประเด็นดังต่อไปนี้

- ผู้เรียนได้รับความรู้ในประเด็นใดบ้าง
- การจัดงานประเพณีแห่งพญายมมีวัตถุประสงค์ใด
- ประเพณีแห่งพญายมมีความสำคัญกับชุมชนอย่างไรบ้าง

ขั้นสรุป

12. ผู้เรียนได้รับมอบหมายให้ทำ ใบงานที่ 1.2 (การบ้าน) ส่งในคาบกิจกรรมครั้งต่อไป

13. ผู้จัดกิจกรรมและผู้เรียนร่วมสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ในกิจกรรมที่ 1

- ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเติมบ้าง
- ทศนคติที่มีต่อประเพณีแห่งพญายมเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ อย่างไร
- ข้อเสนอแนะ และคำติชมในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

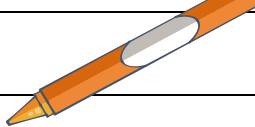

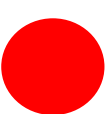

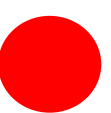

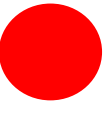

4. การประเมินผลการเรียนรู้ (ขั้นที่ 8 ตามทฤษฎีแอนดราโกจี 8 ขั้นตอน ของ Knowles)

1. จากการสังเกตความสนใจและตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ประเมินผลงานจากใบงาน

ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม..มาลองประเมินตนเองกัน

คำสั่ง ให้นักเรียนใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องวงกลมที่ตรงตามคุณลักษณะที่มีต่อประเพณีแห่งพญายมของตนเอง (คุณลักษณะอันพึงประสงค์นี้อิงตามข้อมูลผลสรุปการสนทนากลุ่มที่ได้กำหนดไว้)

คุณลักษณะที่ตนเองเป็น		
1. ฉันมีความรอบรู้เกี่ยวประเพณีแห่งพญายม	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> มาก </div> <div style="text-align: center;"> ปานกลาง </div> <div style="text-align: center;"> น้อย </div> </div>	
2. ฉันมีศรัทธาและมีทัศนคติที่ดีต่อองค์พญายม	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> มาก </div> <div style="text-align: center;"> ปานกลาง </div> <div style="text-align: center;"> น้อย </div> </div>	
3. ฉันภาคภูมิใจในประเพณีแห่งพญายมที่เป็นประเพณีท้องถิ่นของตน	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> มาก </div> <div style="text-align: center;"> ปานกลาง </div> <div style="text-align: center;"> น้อย </div> </div>	
4. ฉันเห็นว่าประเพณีแห่งพญายมนั้นมีเอกลักษณ์และคุณค่า	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> มาก </div> <div style="text-align: center;"> ปานกลาง </div> <div style="text-align: center;"> น้อย </div> </div>	
5. ฉันมีความรู้สึกที่จะร่วมสืบสานประเพณีแห่งพญายมให้คงอยู่ต่อไป	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> มาก </div> <div style="text-align: center;"> ปานกลาง </div> <div style="text-align: center;"> น้อย </div> </div>	
6. ฉันต้องการที่ช่วยสืบสานและ เผยแพร่ประเพณีแห่งพญายมให้เป็นที่รู้จักต่อไป	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> มาก </div> <div style="text-align: center;"> ปานกลาง </div> <div style="text-align: center;"> น้อย </div> </div>	

ใบความรู้ที่ 1

เรื่อง กำเนิดประเพณีแห่พญายม

ประวัติความเป็นมา

ประเพณีแห่พญายม ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดชลบุรี เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและภูมิปัญญาของชาวบางพระ มีการประกอบพิธีกันในช่วงวันสงกรานต์คือวันที่ 17 – 18 เมษายนของทุกปี ในสมัยก่อนชุมชนบางพระเป็นชุมชนชายทะเลและภูมิประเทศเป็นป่ารก ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่นา และประมง ต่อมาได้เกิดการแพร่ระบาดของโรคมาลาเรียทำให้คนเจ็บป่วยล้มตายจำนวนมาก ไม่มีวิธีการใดแก้ไขได้ จนวันหนึ่งมีชาวบ้านฝันว่ามีวิธีการที่จะลบล้างให้พ้นจากความทุกข์ภัยนั้นได้ คือการปั้นองค์พญายมและให้ชาวบ้านมารวมตัวกันที่กลางลานบ้านเพื่อทำพิธีบวงสรวง เช่น ไห้ว ขอมมาลา โทะผาก ความทุกข์โรคภัยไข้เจ็บแล้วนำองค์พญายมไปลอยในทะเล

จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน การแห่พญายมมีการปฏิบัติต่อกันมาตั้งแต่ราว พ.ศ. 2442 ระยะแรก มีการปั้นองค์พญายมที่บ้านกำนันเป๊าะ นางหลา บัวเขียว วิธีการปั้นองค์พญายมก็ใช้วัสดุที่หาได้ง่ายๆ ในท้องถิ่น เช่น ไข่ไม้ไผ่ทำเป็นโครงขึ้นรูปด้วยฟางข้าว กระดาษงู้นปูนซีเมนต์ทำเป็นเครื่องทรงอย่างกษัตริย์ แล้วแต่งแต้มด้วยดินหม้อ ดินสอพอง ผิวกายใช้ลูกเสมามาคั้นเอาน้ำซึ่งมีสีแดง ส่วนดวงตาทำด้วยผลหมากสุกทำให้หน้าตาองค์พญายมดูน่าเกรงขาม มือขวาถือบ่วงบาศ มือซ้ายถือไม้เท้ายมทัณฑ์ ไข่ไม้ไผ่ทำเป็นเสลี่ยงสำหรับหามองค์แห่หน้าท่านพญายมไปลอยลงทะเล

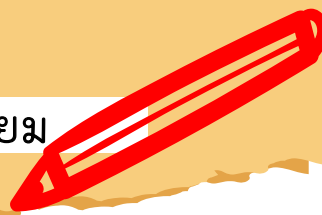
วัตถุประสงค์ในการจัดงานประเพณีแห่พญายม

ปัจจุบันชาวตำบลบางพระได้สืบสานประเพณีนี้ต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อเป็นที่พึงพอใจ และเป็นการสร้างความสามัคคีให้คนในชุมชนร่วมกันคิดแก้ปัญหา ช่วยกันทำ โดยมีความเชื่อถือว่าพญายมจะนำโรคภัยไข้เจ็บและเคราะห์ร้ายต่าง ๆ ออกไปจากชุมชน จากการปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลานาน เนื่องจากประเพณีแห่พญายมเป็นเอกลักษณ์ของชาวตำบลบางพระ เป็นประเพณีที่หล่อหลอมให้เกิดการรวมพลัง ความสามัคคี และรวมจิตใจของชุมชนอย่างแท้จริง เป็นเสมือนวัฒนธรรมพื้นบ้านที่สืบทอดต่อกันมาเป็นเวลานาน

ใบงานที่ 1.1

กำเนิด..ประเพณีแห่พญายม

คำสั่ง ให้นักเรียนเติมคำในช่องว่างให้ถูกต้อง

บางพระเป็นชุมชนชายทะเลที่คนท้องถิ่นทำอาชีพ.....
มีห้วยสุครีพเป็นแหล่งพักเรือและมีคลองบางพระที่เกิดจากน้ำทะเลกัดเซาะกลายเป็นทาง
เชื่อมสู่ทะเล บางพระเป็นแหล่งสืบสานงานประเพณีแห่พญายม ที่มีมากกว่า 100 ปี ซึ่งจะ
จัดขึ้นในระหว่างวันที่ 17-18 เดือน.....ทุกปีหลังสิ้นสุดเทศกาล
สงกรานต์

โดยมีตำนานเล่าต่อกันมาว่า กาลครั้งหนึ่งซึ่งบางพระยังเป็นแค่ชุมชนเล็กๆ มี
พื้นที่ส่วนหนึ่งติดทะเลกับอีกฟากเป็นป่าเขาและแหล่งชุกชุมสัตว์ป่า ได้เกิดอาเพศ
ชาวบ้านล้มป่วยด้วยโรค..... อีกทั้งการประกอบอาชีพก็ล้มเหลว
โดยไม่ทราบสาเหตุที่แน่ชัด คนสมัยนั้นเชื่อว่า เหตุร้ายที่เกิดขึ้นน่าจะมาจากภูติผีปีศาจที่
เข้ามาเป็นมารบกวนชาวบ้าน จึงช่วยกันหาทางแก้ไขด้วยการเพ่นพ่ายสิ่งศักดิ์สิทธิ์มา
ขจัดปัดเป่ามารร้ายให้หมดไป จึงร่วมมือกันสร้างหุ่น.....ขึ้นมาตามคติ
ความเชื่อที่ว่า พญายมเป็นเทพผู้ควบคุมและปราบปรามภูติผีปีศาจ และสามารถกำจัด
ได้สำเร็จ ทำให้ภูติผีปีศาจทั้งหลายต่างเกรงกลัวและมลายหายไปจากชุมชนได้โดยพลัน

ประเพณีแห่พญายมจึงกลายเป็นประเพณีทางด้าน.....ของชาว
บางพระจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อเป็นที่พึงทางใจ และเป็นการสร้างความสามัคคีให้คนในชุมชน
ร่วมกันคิดแก้ปัญหา ช่วยกันทำ โดยมีความเชื่อถือว่าพญายมจะนำ.....

ใบงานที่ 1.2

สาระสำคัญของประเพณีแห่พญายม

คำสั่ง ให้นักเรียนตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

ความเป็นมาของประเพณีแห่พญายม

วัตถุประสงค์ในการจัดประเพณีแห่พญายม

ความสัมพันธ์ระหว่างประเพณีแห่พญายมและชุมชน

แผนการจัดกิจกรรมที่

เรื่อง ตำนานองค์พญายม

เวลา 8 ชั่วโมง

1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์และสรุปผลเป็นวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติขององค์พญายม
  2. ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อองค์พญายม
  3. ผู้เรียนเข้าใจหลักความเชื่อของชุมชนที่มีต่อองค์พญายมในประเพณีแห่พญายม
- ### 2. การออกแบบการเรียนรู้ (ขั้นที่ 6 ตามทฤษฎีแอนดราโกจี 8 ขั้นตอน ของ Knowles)

2.1 สารการเรียนรู้

1. ตำนานองค์พญายม (ประกอบด้วย ประวัติ ลักษณะ หน้าที่)
2. หลักความเชื่อของชุมชนที่มีต่อองค์พญายมในประเพณีแห่พญายม

2.2 จัดชั้นเรียน

1. จัดชั้นเรียนเป็นรูปแบบกลุ่ม
2. จัดตกแต่งสื่อการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.3 บทบาทผู้จัดกิจกรรม

1. เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนในทุกกระบวนการจัดกิจกรรม
2. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้
3. จัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. กระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้เรียนไปถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.4 สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. คุปองเงินสะสม
2. คลิปวิดีโอ ตำนานองค์พญายม
3. เอกสารประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ : ใบความรู้ที่ 2 และใบงานที่ 2.1-2.2
4. หนังสือ เรื่องเล่า..ชาวบางพระ
5. กระดาษ flip chart กลุ่มละ 1 แผ่น
6. กระดาษ A4 (แข็ง) กลุ่มละ 1 แผ่น
7. สีเมจิก 1 กล่อง
8. ดินสอ ปากกา

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ขั้นที่ 7 ตามทฤษฎีแอนดราโกจี 8 ขั้นตอน ของ Knowles)

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ทำกิจกรรม Check in ความรู้สึกของผู้เรียน เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเริ่มทำกิจกรรม
2. ผู้จัดกิจกรรมและผู้เรียนร่วมกันทบทวนความรู้ในกิจกรรมครั้งก่อน ดังนี้
  - ประเพณีแห่งพญามมีต้นกำเนิดจากที่ใด
  - ประเพณีแห่งพญามมีจัดขึ้นในช่วงไหน และมีวัตถุประสงค์ใดบ้าง
  - ประเพณีแห่งพญามมีความสำคัญกับชุมชนอย่างไร
3. นำถามผู้เรียนรายบุคคล ถ้าพูดถึง “พญาม” จะนึกถึงสิ่งใดเป็นอันดับแรก (อาจจะบอกเป็นลักษณะหรือความรู้สึกก็ได้)

4. ผู้จัดกิจกรรมทำการสรุปคำตอบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อองค์พญามอย่างไร พร้อมเปิดสื่อวีดิทัศน์เรื่อง “ตำนานองค์พญาม” ให้ผู้เรียนรับชม

ขั้นสอน

5. หลังจากรับชมวีดิทัศน์เสร็จสิ้น ให้แต่ละกลุ่มร่วมกันระดมความคิดหาคุณงามความดีขององค์พญาม และคัดเลือก 1 ความดีที่ประทับใจที่สุด มาวาดภาพ ระบายสีและบรรยายความดีลงในกระดาษ A4 (ให้เวลากลุ่มละ 15 นาที) พร้อมเตรียมการนำเสนอหน้าชั้นเรียน กลุ่มใดที่นำเสนอได้น่าสนใจและได้รับการโหวตมากที่สุด จะได้รับคุปองเงินสะสม

6. ผู้เรียนทำใบงานที่ 2.1 เพื่อทบทวนความรู้เกี่ยวกับประวัติองค์พญาม
7. ผู้จัดกิจกรรมนำภาพ “หุ่นปั้นองค์พญาม” ของชุมชนในแต่ละปี มาให้ผู้เรียนได้ศึกษา ลักษณะขององค์พญามที่มีความแตกต่างกัน พร้อมตั้งคำถามชวนคิดกับผู้เรียน ดังนี้
  - ทำไมชาวบ้านถึงต้องใช้หุ่นปั้นองค์พญามในการแห่รอบชุมชน
  - องค์พญามเกี่ยวข้องกับประเพณีนี้ได้อย่างไร
  - ความเชื่อ ความศรัทธาต่อองค์พญามในชุมชนเกิดขึ้นได้อย่างไร

8. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดวิเคราะห์และเขียนคำตอบใส่ในกระดาษ Flip chart (โดยสามารถศึกษาความรู้เพิ่มเติมได้จากหนังสือ เรื่องเล่า..ชาวบางพระ ที่แจกให้) จากนั้นผู้จัดกิจกรรมจะเรียกถามคำตอบทีละกลุ่ม และร่วมทำการสรุปคำตอบที่ถูกต้องให้กับผู้เรียน

ขั้นสรุปผล

9. ผู้เรียนได้รับมอบหมายให้ทำใบงานที่ 2.2 (การบ้าน) ส่งในคาบกิจกรรมครั้งต่อไป
10. ผู้จัดกิจกรรมและผู้เรียนร่วมสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ในกิจกรรมที่ 2
  - ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเติมบ้าง
  - เจตคติที่มีต่อองค์พญามจากตอนแรกถึงปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป หรือไม่ อย่างไร

- ข้อเสนอแนะ และคำติชมในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

11. เชิญชวนผู้เรียนสวมเสื้อลายดอกมาร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งถัดไป หากผู้เรียนคนใดไม่สะดวก ผู้จัดกิจกรรมจะช่วยจัดหาเสื้อลายดอกมาให้

4. การประเมินผลการเรียนรู้ (ขั้นที่ 8 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ 8 ขั้นตอน ของ Knowles)

1. จากการสังเกตความสนใจและตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ประเมินผลงานจากใบงานและการนำเสนอผลงาน

ใบความรู้ที่ 2

เรื่อง ตำนานองค์พญายม

ประวัติท้าวพญายมราช

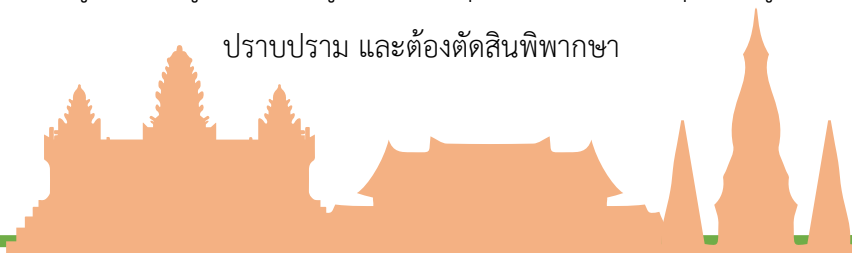
ในเทวด้านานยุคต้น ท้าวจุลโลกบาลแห่งทิศทักษิณ กล่าวไว้ว่า ท้าวพญายมราช หรือ พระยม เป็นองค์เดียวกัน มีลักษณะใบหน้าดุร้าย พระวรกายสีแดง ทรงเครื่องอย่างกษัตริย์ พระหัตถ์ขวาถือ บ่วงยมบาศ (บ่วงบาศที่ใช้จับมัดวิญญาณทั้งหลาย) พระหัตถ์ซ้ายทรงไม้ท้าวยมทนต์ ทรงกระบือ เป็นพาหนะ มีอิทธิฤทธิ์มาก ทำหน้าที่พิพากษาและปกครองดวงวิญญาณทั้งหลายในนรกภูมิ มีบริวาร คือ ยมทูต หรือ นายนิรยบาล มีหน้าที่นำวิญญาณทั้งหลายไปยังสำนักพญายม และลงโทษ แก่ดวงวิญญาณในนรก

ที่มา : <https://www.lazada.co.th/products/-i261805069.html>

ท้าวพญายมราช องค์ปัจจุบันในอดีตชาติก่อนที่ท่านจะได้รับสถาปนาเป็นท้าวพญายมราชนั้น ท่านเป็นมนุษย์ในครั้งก่อนพุทธกาล ในยุคที่ยังมนุษย์อยู่กันเป็นชุมชนยังไม่ใหญ่นัก ซึ่งท่านเป็นหัวหน้าชุมชนในหมู่บ้านเป็นผู้มีวิชาความรู้ เมื่อเกิดเหตุความไม่สงบขึ้นในชุมชนหมู่บ้านท่านเป็นผู้นำ

ปราบปราม และต้องตัดสินพิพากษา

ใบความรู้ที่ 2

เรื่อง ตำนานองค์พญายม

ประวัติท้าวพญายมราช (ต่อ)

ครั้งหนึ่งเกิดเหตุการณ์ฆ่ากันตายในหมู่บ้านที่ท่านดูแลอยู่ แต่ไม่มีผู้ใดยอมรับว่าเป็นผู้กระทำด้วยเกรงกลัวความผิด เพราะโทษนั้นหนักถึงกับต้องประหารเพื่อชดใช้ด้วยชีวิต ท่านในฐานะผู้ปกครองดูแลชุมชน เมื่อสอบสวนแล้วไม่มีผู้ยอมรับผิด จึงได้ใช้วิชาความรู้ที่ร่ำเรียนมาเสกแบ่ง

ฝุ่นแล้วซัดออกไปก็จะปรากฏรอยเท้าผู้กระทำผิด

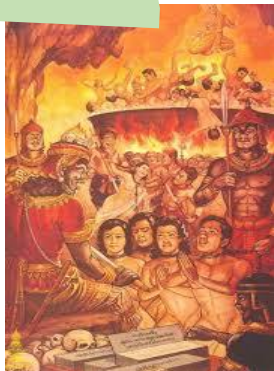
เมื่อตามรอยเท้าขึ้นไปปรากฏว่าผู้เป็นเจ้าของรอยเท้า นั้น คือ พ่อบังเกิดเกล้าของท่านเอง ท่านมีความเสียใจเป็นอย่างมาก ไม่รู้จะทำอย่างไร ท่านพิจารณาด้วยใจอันเป็นธรรมอย่างที่สุดจึงได้ตัดสินใจให้ประหารพ่อของท่านเอง แล้วท่านก็ออกจากหมู่บ้านไปจนท่านเสียชีวิตเพียงลำพัง เป็นการแสดงให้เห็นว่าท่านมีความเที่ยงธรรมอย่างหาที่เปรียบมิได้ เพราะหากท่านไม่บอกแก่ใครย่อมไม่มีผู้ใดล่วงรู้ได้ อีกทั้งท่านก็ยังได้ดำรงอยู่ในตำแหน่งหัวหน้าหมู่บ้านมีความสุขสบายไม่ต้องลำบากเร่ร่อนไปอย่างเดียวดาย เมื่อท่านได้เสียชีวิต ดวงวิญญาณของท่านเป็นที่ยกย่องในความเที่ยงธรรมเทวดาทั้งหลายจึงแสดงฉันทามติสถาปนาท่านให้ดำรงตำแหน่งท้าวพญายมราช

ใบความรู้ที่ 2

เรื่อง ตำนานองค์พญายม

ประวัติทำวพญายมราช (ต่อ)

ที่มา : <https://dhamma.mthai.com/witchcraft/1499.html>

พระองค์มีหน้าที่เก็บดวงวิญญาณต่างๆ บ้านไหนที่จะมีคนตาย พระองค์จะทรงใช้นกแสกบ้าง นกเค้าแมวบ้าง ไปเกาะหลังคาบ้านเพื่อร้องเตือนให้ทราบล่วงหน้า หรือบันดาลนิมิตดีร้ายให้ทราบ หากผู้นั้นมีปัญญาก็จะได้รับชวณขวายเป็นบุญก่อนจะหมดโอกาสในโลก

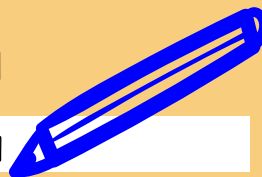
พระองค์มีบริวารเรียกว่า เหล่ายมชุต ทำหน้าที่ช่วยเก็บดวงวิญญาณต่างๆ ให้พระองค์ หรือ ที่เรียกกันว่า พญามัจจุราช นอกจากนี้องค์พญายมราชยังมีบริวาร คือ สุวัน และสุวาน

- ❖ สุวันนั้นมีหน้าที่จัดการกระทำความดีของผู้ที่กระทำความดีตั้งอยู่ในศีลในธรรม โดยจัดใส่สมุดทองคำ
- ❖ สุวานมีหน้าที่จัดการกระทำของคนประพฤติชั่ว ไม่อยู่ในศีลในธรรม โดยจัดใส่สมุดหนังหมาเป็นการคาดโทษเอาไว้

ใบงานที่ 2.1

องค์พญายม

คำสั่ง จงเติมคำในช่องว่างให้ถูกต้อง

องค์พญายม เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า.....

มีลักษณะใบหน้าลักษณะใด.....

มีพระวรกายสีอะไร.....

คำสั่ง ให้นักเรียนจับคู่ข้อความที่สัมพันธ์กัน

คำถาม

- .....1 สุวันและสุวณทำหน้าที่ใด
- .....2 วิษาที่องค์พญายมจำเรียนมาเมื่อเสกแบ่งฝุ่นแล้วขีดออกไปจะปรากฏรอยอะไร
- .....3 สัตว์ชนิดใดที่จะมาบอกข่าวให้ทราบว่าจะเกิดนิมิตร้าย
- .....4 ตามตำนานองค์พญายมสั่งประหารผู้ใด
- .....5 องค์พญายมมีคุณธรรมเรื่องใดมากที่สุด

คำตอบ

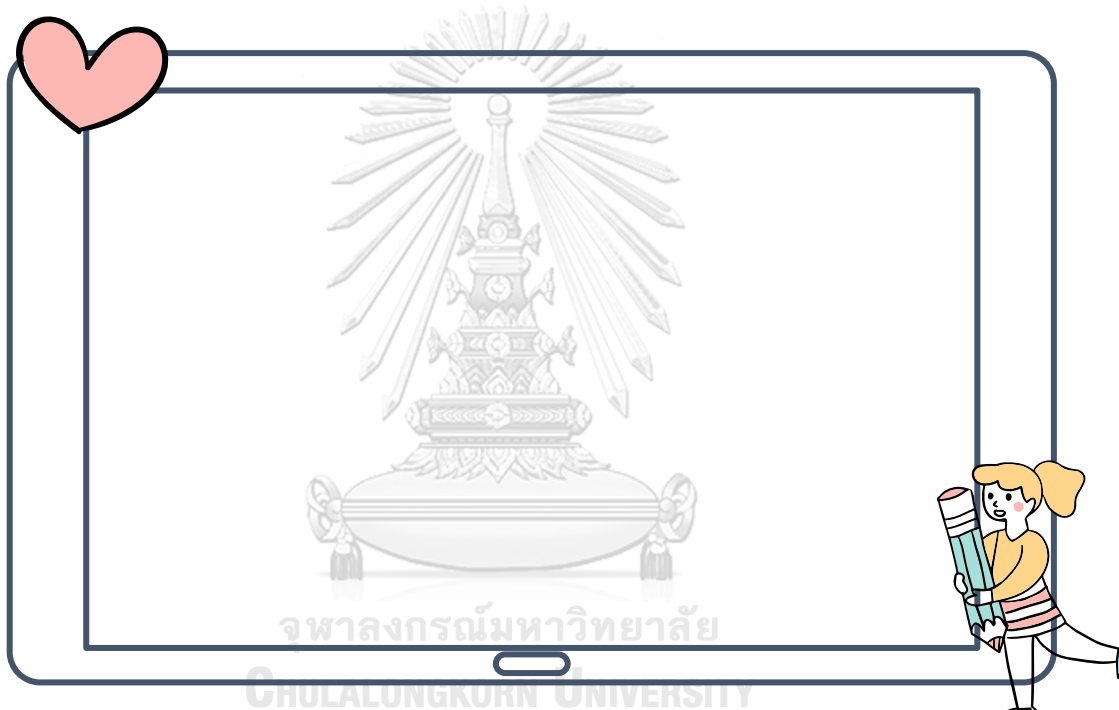
- ก. รอยเท้าผู้ที่กระทำความผิด
- ข. นกแสก หรือ นกเค้าแมว
- ค. จดบันทึกการกระทำ
- ความดีความชั่ว
- ง. พ่อบังเกิดเกล้าของตน
- จ. เทียงธรรม

ใบงานที่ 2.2

คุณธรรมสอนใจ

คำสั่ง ให้นักเรียนเขียนความประทับใจหรือข้อคิดที่ได้รับจากการรับชมวิดีโอที่ศนดำนานองค์พญายม
พร้อมวาดภาพประกอบและระบายสีให้สวยงาม

แผนการจัดกิจกรรมที่ 3

เรื่อง เอกลักษณะของประเพณีแห่พญายม

เวลา 8 ชั่วโมง

1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์และสรุปผลเป็นวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเอกลักษณ์ที่สำคัญของประเพณีแห่พญายม
2. ผู้เรียนเข้าใจถึงขนบธรรมเนียมการปฏิบัติของชุมชนในการเข้าร่วมประเพณีแห่พญายม
3. ผู้เรียนตระหนักเห็นถึงความสำคัญของประเพณีแห่พญายม

2. การออกแบบการเรียนรู้ (ขั้นที่ 6 ตามทฤษฎีแอนดราโกจี 8 ขั้นตอน ของ Knowles)

2.1 สารการเรียนรู้

1. ลักษณะการจัดงานประเพณีแห่พญายม
2. เอกลักษณะที่สำคัญของประเพณีแห่พญายม
3. หลักการปฏิบัติของชุมชนในการเข้าร่วมประเพณีแห่พญายม

2.2 จัดชั้นเรียน

1. จัดชั้นเรียนเป็นรูปแบบกลุ่ม
2. ตกแต่งห้องเรียนโดยจำลองเทศกาลสงกรานต์ เพื่อสร้างความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.3 บทบาทผู้จัดกิจกรรม

1. เป็นผู้อำนวยการความสะดวกให้กับผู้เรียนในทุกกระบวนการจัดกิจกรรม
2. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้
3. จัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. กระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้เรียนไปถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.4 สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. สื่อเพลง บางพระนิรยบาล
2. เอกสารประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ : ใบความรู้ที่ 3 และใบงานที่ 3.1-3.2
3. หนังสือ ประเพณีแห่พญายม
4. กระดาษ Flip chart กลุ่มละ 1 แผ่น
5. กระดาษคนละ 1 แผ่น
6. ปากกาเคมี

7. ดินสอ ปากกา

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ขั้นที่ 7 ตามทฤษฎีแอนดราโกจี 8 ขั้นตอน ของ Knowles)

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ผู้จัดกิจกรรมและผู้เรียนร่วมกันสวมเสื้อลายดอกซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการเข้าร่วมงาน ประเพณีแห่พญายม โดยผู้จัดกิจกรรมจะช่วยจัดหาเสื้อลายดอกให้สำหรับผู้เรียนที่ไม่สะดวกสวมใส่มา
2. ผู้เรียนร่วมกันทบทวนความรู้ในกิจกรรมครั้งก่อน ดังนี้
  - องค์พญายมมีประวัติความเป็นมาอย่างไร
  - คุณงามความดีขององค์พญายมสอนอะไรผู้เรียนบ้าง
  - เพราะเหตุใดจึงใช้หุ่นปั้นองค์พญายมในการแห่รอบชุมชน
3. ผู้จัดกิจกรรมสุ่มตรวจการบ้านที่มอบหมายให้ในกิจกรรมครั้งที่แล้ว (ขอตัวแทน 3-4 คน ออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน) และให้รางวัลสำหรับตัวแทน
4. ทำกิจกรรม “รู้เขารู้เรา” แต่ละกลุ่มนั่งล้อมกันเป็นวงกลม แจกกระดาษให้คนละ 1 แผ่น
5. ผู้เรียนเขียนชื่อของตนเองลงบนหัวกระดาษ และเขียนคุณสมบัติด้านบวกของตนเองที่ชื่นชอบ 1 คุณลักษณะลงในกระดาษ
6. หลังจากนั้นส่งต่อกระดาษแผ่นนั้นไปทางขวามือของตนเอง เพื่อนที่ได้รับกระดาษจะต้องนึกถึงคุณสมบัติข้อดีของบุคคลที่มีชื่ออยู่บนหัวกระดาษนั้น แล้วเพิ่มคุณสมบัติด้านบวกที่เราชื่นชอบในตัวบุคคลนั้นลงไป 1 คุณลักษณะ (โดยไม่ควรซ้ำคุณลักษณะกัน)
7. ผู้เรียนจะส่งกระดาษไปทางขวามือเรื่อยๆจนครบ (ใช้เพลงเป็นเครื่องกำหนดเวลา) จากนั้นนำกระดาษไปคืนกับเจ้าของชื่อ เพื่อให้อ่านคุณสมบัติของตนเองที่ได้รับการประเมินค่าจากเพื่อนๆ
8. ผู้จัดกิจกรรมสุ่มผู้เรียน 5-6 คน ให้อ่านคุณสมบัติของตนเอง พร้อมสอบถามว่า ภาคภูมิใจในคุณสมบัติข้อไหนมากที่สุด เพราะอะไร จากนั้นให้ผู้เรียนร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมรู้เขารู้เรา

ขั้นสอน

9. เปิดเพลง “บางพระนิรยบาล” ให้ผู้เรียนฟัง 1 รอบ ผู้จัดกิจกรรมนำถาด มีผู้เรียนคนใดรู้จักหรือเคยฟังเพลงบ้าง และเคยรับฟังจากที่ไหน
10. เปิดเพลง “บางพระนิรยบาล” อีก 2 รอบ โดยให้ผู้เรียนทำใบงานที่ 3.1 เติมเนื้อเพลงที่หายไปให้ถูกต้อง และฝักร้องไปพร้อมกับเสียงเพลง
11. ให้ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น หลังจากร้องเพลง “บางพระนิรยบาล” จบ ว่าเพลงนี้สื่อถึงอะไร และ เมื่อได้ฟังเพลงนี้มีความรู้สึกอย่างไรกับประเพณีแห่พญายมของชุมชน
12. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันค้นหาเอกลักษณ์สำคัญของประเพณีแห่พญายมที่โดดเด่นและ

แตกต่างกันจากวัฒนธรรมชุมชนอื่นๆ และจัดบันทึกลงในกระดาน flip chart ให้ได้มากที่สุด โดยสามารถศึกษาค้นคว้าได้จากใบความรู้ที่ 3 และหนังสือ ประเพณีแห่พญายม ที่แจกให้แต่ละกลุ่ม (ให้เวลาศึกษาและรวบรวมคำตอบ 20 นาที)

13. จากนั้นให้แต่ละกลุ่มผลิตกันตอบเอกลักษณ์สำคัญของประเพณีแห่พญายมที่ช่วยกันคิดไว้ทีละ 1 ข้อ วนกันไปทั้ง 4 กลุ่ม กลุ่มใดตอบช้า ไม่ได้ตอบ หรือตอบช้า จะถูกข้ามเพื่อให้กลุ่มต่อไปได้ตอบทันที กลุ่มใดที่สามารถตอบได้เยอะที่สุด จะได้รับคุปองเงินสะสมตามลำดับ

14. จากนั้นให้กลุ่มที่ตอบคำถามได้เยอะที่สุด ช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนี้

ขั้นสรุป

15. ผู้เรียนได้รับมอบหมายให้ทำ ใบงานที่ 3.2 (การบ้าน)

16. ผู้จัดกิจกรรมและผู้เรียนร่วมสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ในกิจกรรมที่ 3

- ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเติมบ้าง
- ผู้เรียนคิดว่าเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของประเพณีแห่พญายมคืออะไร
- ขนบธรรมเนียมการปฏิบัติของชุมชนในงานประเพณีแห่พญายมเป็นอย่างไร
- ข้อเสนอแนะ และคำติชมในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

17. เชิญชวนผู้เรียนสวมเสื้อลายดอกมาร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งถัดไป หากผู้เรียนคนใดไม่สะดวก ผู้สอนจะช่วยจัดหาเสื้อลายดอกมาให้

4. การประเมินผลการเรียนรู้ (ขั้นที่ 8 ตามทฤษฎีแอนดราโกจี 8 ขั้นตอน ของ Knowles)

1. จากการสังเกตความสนใจและตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ประเมินผลงานจากใบงานและการนำเสนอ

ใบความรู้ที่ 3

เรื่อง เอกลักษณ์ของประเพณีแห่พญายม

ประเพณีแห่พญายมของตำบลบางพระ เป็นภูมิปัญญาที่มีความโดดเด่น ทั้งเอกลักษณ์ คุณลักษณะที่บ่งบอกความเป็นท้องถิ่น ให้คุณค่าทางจิตใจ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิชาการและ ศิลปะ เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากชาวบ้านเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาให้ชุมชนผ่านพ้นวิกฤตมีจิตสำนึกในการ ทำความดี ยึดมั่นปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนา จนสามารถดำรงความเป็นชุมชนอยู่ได้ ประเพณีแห่พญายมจึงเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและความดีงามที่จรรโลงชีวิตและวิถีชุมชนให้อยู่ ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุล

ภูมิธรรม

เป็นประเพณีที่ผสมผสานระหว่างพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์-ฮินดู นำความเลื่อมใสศรัทธาใน ศาสนาเพื่อสร้างขวัญกำลังใจไขปัญหาวิกฤติ การบูชาองค์พญายม หากสิ่งที่ไม่เกินกรรมของผู้ขอ มากไปนักด้วยฤทธิ์เดชของท่านจะทำให้ความปรารถนาสำเร็จได้ แต่ชาวบางพระทุกคนต่างมีสติมั่น ถือเอาพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งสูงสุด เพราะแม่แต่เทพเทวาหรือบุคคลผู้ทรงอริยภูมิ ยังกล่าวสรรเสริญว่า แกว 3 ประการ คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นสิ่งที่ดีเลิศประเสริฐสุด

ภูมิปัญญา

เป็นประเพณีที่คิดขึ้นจากภูมิปัญญาชาวบ้านแท้จริงเพื่อแก้ไขวิกฤติของชุมชน ซึ่งในเวลานั้นคือโรคภัย ไข้เจ็บ และยังไม่มีแพทย์และโรงพยาบาล และในปัจจุบันกลายเป็นประเพณีที่ส่งเสริมความสามัคคี ของคนในชุมชน มีหน่วยงานต่างๆเข้าร่วม มีนักท่องเที่ยวเข้ามาร่วมงานประเพณีสามารถสร้างรายได้ ให้กับชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

ใบความรู้ที่ 3

เรื่อง เอกลักษณ์ของประเพณีแห่พญายม

เอกลักษณ์

คำขวัญของตำบลบางพระ คือ “อาหารทะเลรสล้ำ แหล่งธรรมลือเลื่อง เมืองสามพระดี ประเพณีแห่พญายม ชมพระพุทธรูป 100 ป” การกำหนดให้ประเพณีแห่พญายม อยู่ในคำขวัญตำบลบางพระ เนื่องจากเป็นประเพณีที่มีแห่งเดียวในโลก ที่เป็นเอกลักษณ์และความภาคภูมิใจอย่างยิ่งของชาวบ้านบางพระ

อัตลักษณ์

ประเพณีแห่พญายม ช่วยส่งเสริมความสามัคคี ความผูกพันกับท้องถิ่นชุมชน ให้ความร่วมมือเพื่อพัฒนาชุมชนใหม่มีความเจริญและมั่นคง

ลักษณะเฉพาะ

เป็นประเพณีที่สืบเนื่องมาจากประเพณีวันสงกรานต์ ซึ่งถือเป็นวันปีใหม่ ไทยโบราณ ที่คนไทยจะทำบุญตักบาตร สรงน้ำพระ รดน้ำขอพรผู้ใหญ่ บังสุกุล กระจุก กระจก บรพบุรุษ การนำอาหารคาวหวานมาบรวงสรวงองค์พญายมแล้วลอยไปในทะเล จึงเปรียบเสมือนลอยเคราะห์กรรมความทุกข์ โรคภัยไข้เจ็บให้พ้นจากครอบครัวและชุมชน

ที่มา : http://en.pwa.co.th/province/prnews/view.php?pr_id=48430

ใบงานที่ 3.1

เพลง บางพระนิริยบาล

คำสั่ง ให้นักเรียนฟังเพลง บางพระนิริยบาล แล้วเติมเนื้อเพลงลงในช่องว่างให้ถูกต้อง

เพลง บางพระนิริยบาล

* เสียงคลื่นดังฟังแต่ไกล ปลดปล่อย.....ไปกับองค์พญายม

** สองมือ..... ขอความเมตตาองค์พญายม ปลดปล่อย.....

เพทภัยปล่อยไปกับคลื่นลม ให้.....สู่ท้องทะเล ลงสู่.....

(**)

*** ลูกหลานบ้านบางพระ ศรีธา.....

สืบทอดกันมายาวนาน ประเพณีมีมาแต่.....

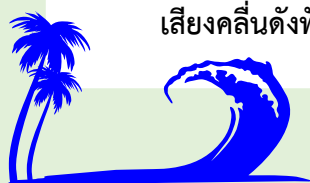
ตำนานแห่งพญายม .....

*** สองมือวันทาขอความเมตตาเป็น..... ให้.....ทุกแห่งหน

ให้ปลดโรค .....กันทุกคน ประเพณีแห่งพญายม สงกรานต์แห่งพญายม

(*** / ****)

เสียงคลื่นดังฟังแต่ไกล ปลดปล่อยโยกย้ายไปกับ.....

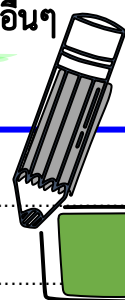
ใบงานที่ 3.2

เอกลักษณ์ประเพณีแห่งพญายม

คำสั่ง ให้นักเรียนตอบคำถาม ดังต่อไปนี้ (สามารถศึกษาได้จากใบความรู้ หนังสือ ประกอบการเรียนรู้หรือจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มของตน)

☆ ประเพณีแห่พญายมมีเอกลักษณ์ใดบ้างที่โดดเด่นและแตกต่างไปจากประเพณีอื่นๆ

[illegible]

แผนการจัดกิจกรรมที่ 4

เรื่อง พิธีกรรมการบวงสรวงองค์พระยา

เวลา 8 ชั่วโมง

1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์และสรุปผลเป็นวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับหลักพิธีกรรมและสิ่งของที่ใช้ในการบวงสรวงองค์พระยา
2. ผู้เรียนเกิดความศรัทธาและไม่คิดลบหลู่พิธีกรรมการบวงสรวงองค์พระยา
3. ผู้เรียนเห็นความสำคัญของพิธีกรรมการบวงสรวงองค์พระยา

2. การออกแบบการเรียนรู้ (ขั้นที่ 6 ตามทฤษฎีแอนดราโกจี 8 ขั้นตอน ของ Knowles)

2.1 สารการเรียนรู้

1. ลำดับพิธีกรรมภาพรวมในการจัดประเพณีแห่พระยา
2. หลักพิธีกรรมการบวงสรวงองค์พระยา
3. สิ่งของที่ใช้ในการบวงสรวงองค์พระยา

2.2 จัดชั้นเรียน

1. จัดชั้นเรียนเป็นรูปแบบกลุ่ม
2. จัดชั้นเรียนเป็นแถวตอน 4 แถว (นั่งเรียงตามกลุ่ม)
3. ตกแต่งห้องเรียนโดยจำลองเทศกาลสงกรานต์ เพื่อสร้างความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.3 บทบาทผู้จัดกิจกรรม

1. เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนในทุกกระบวนการจัดกิจกรรม
2. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้
3. จัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. กระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้เรียนไปถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.4 สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. เอกสารประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ : ใบความรู้ที่ 4 และใบงานที่ 4
2. คู่มือเงินสะสม
3. power point นำเสนอภาพพิธีกรรมประเพณีแห่พระยา (เพิ่มเติม)
4. ชุดกิจกรรม ภาพพิธีกรรมประเพณีแห่พระยา
5. ชุดกิจกรรม อะไรเอ่ย ใช้บวงสรวง ฤดูกาลของใช้ในการบวงสรวงองค์พระยา

6. นาฬิกาจับเวลาและกระดิ่ง

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ขั้นที่ 7 ตามทฤษฎีแอนดราโกจี 8 ขั้นตอน ของ Knowles)

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ผู้จัดกิจกรรมและผู้เรียนร่วมกันร้องเพลง “บางพระนิรยบาล” 1 รอบ เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนทำกิจกรรม

2. ผู้เรียนร่วมกันทบทวนความรู้ในกิจกรรมครั้งก่อน ดังนี้

- ผู้เรียนคิดว่าเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของประเพณีแห่พญายมคืออะไร
- ขนบธรรมเนียมการปฏิบัติของชุมชนในงานประเพณีแห่พญายมเป็นอย่างไร

ขั้นสอน

3. ส่งตัวแทนกลุ่มออกมาสู่หีบภาพพิธีกรรมต่างๆของประเพณีแห่พญายม กลุ่มละ 2 ภาพ และช่วยกันวิเคราะห์ว่ารูปภาพที่ได้มานั้น คือ พิธีกรรมใดของประเพณีแห่พญายม

4. ให้ส่งตัวแทนกลุ่มละ 2 คน ออกมาหน้าชั้นเรียน เพื่อนำเสนอภาพที่กลุ่มของตนได้รับ พร้อมอธิบายภาพที่ตนถือว่าเป็นพิธีกรรมใดของประเพณีแห่พญายม

5. เมื่อตัวแทนทั้ง 8 คนนำเสนอภาพพิธีกรรมต่างๆครบแล้ว ผู้จัดกิจกรรมกำหนดเงื่อนไขให้ผู้เรียนทุกคนช่วยกันจัดลำดับภาพพิธีกรรมที่ตัวแทนทั้ง 8 คนถืออยู่ให้ถูกต้อง ด้วยการเรียงลำดับตามพิธีกรรมที่เกิดขึ้นก่อนตลอดจนเสร็จสิ้นพิธีกรรม ภายในเวลา 2 นาที ห้ามเปิดเอกสารประกอบการเรียนรู้ หากสามารถเรียงลำดับพิธีกรรมได้ถูกต้องและทันเวลาที่กำหนด ทุกกลุ่มจะได้รับคุปองคะแนนสะสมทันที

6. ผู้จัดกิจกรรมร่วมกันเฉลยลำดับพิธีกรรมของประเพณีแห่พญายมที่ถูกต้อง พร้อมบรรยายรายละเอียดของพิธีกรรมแต่ละรูปภาพ โดยใช้สื่อ power point ประกอบการนำเสนอ และมีแกนนำเยาวชนของชุมชนและผู้เรียนที่เคยเข้าร่วมประเพณีมาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้กับผู้เรียนคนอื่นๆ

7. จากนั้นผู้จัดกิจกรรมนำถามผู้เรียนต่อว่า ในช่วงพิธีกรรมการบวงสรวงองค์พญายมอันศักดิ์สิทธิ์นั้น ต้องใช้สิ่งของใดบ้างในการบวงสรวงบ้าง สุ่มถามผู้เรียน 3 - 4 คน

8. เข้าสู่กิจกรรม “อะไรเอ่ย ใช้บวงสรวง” ผู้สอนอธิบายกฎและกติกาการเล่น ดังนี้

- เกมนี้จะเล่นกันเป็นกลุ่ม โดยให้แต่ละกลุ่มนั่งเรียงกันเป็นแถวตอนเรียงหนึ่งหันหน้าเข้าหาผู้จัดกิจกรรม ส่วนคนสุดท้ายของแต่ละแถวให้หันหลังให้กับผู้จัดกิจกรรม
- ผู้จัดกิจกรรมจะแจกกระดาษกับปากกาให้ผู้เรียนคนละชุด พร้อมกับแจกกระดาษ

วาดรูปที่แนบมากับคำใบ้ “หมวดสิ่งของที่ใช้ในการบวงสรวง” ให้กับหัวแถวของทุกกลุ่ม มีทั้งหมด กลุ่มละ 7 ชุด

- ผู้เรียนที่นั่งหัวแถวของแต่ละกลุ่มจะมีเวลา 5 วินาทีในการคิดและวาดคำใบ้นั้นลงในกระดาษ เมื่อมีเสียงกระดิ่งดังขึ้น จะต้องส่งรูปวาดและคำใบ้ ชุดนั้นให้คนถัดไปทันที พร้อมกับรับกระดาษวาดรูปและคำใบ้ในชุดถัดไปมาวาดต่อไป จนครบทั้ง 7 ชุด

- คนที่นั่งถัดไปของแถวจะต้องดูคำใบ้และวาดรูปต่อเติมลงในกระดาษ ในเวลา 5 วินาทีเช่นกัน และส่งต่อให้คนถัดไปเรื่อยๆ จนถึงคนรองสุดท้าย

- คนรองสุดท้ายจะส่งคำใบ้และรูปวาดให้กับผู้ช่วยผู้จัดกิจกรรม เพื่อเก็บคำใบ้ไว้กับตัว แล้วส่งแค่รูปวาดให้กับคนท้ายแถว

- คนท้ายแถวจะมีเวลาคิด 5 นาที ในการวิเคราะห์รูปวาดทั้ง 7 ใบ ว่าคือสิ่งใดบ้าง แล้วเขียนใส่กระดาษคำตอบที่ผู้จัดกิจกรรมทำไว้ให้ กลุ่มใดที่ตอบคำถามได้ถูกต้องมากที่สุด จะได้รับคูปองเงินสด

9. ผู้จัดกิจกรรมและผู้เรียนร่วมกันสรุปกิจกรรม “อะไรเอ่ย ใช้บวงสรวง” ว่า มีสิ่งของอะไรบ้างที่ใช้ในการบวงสรวงองค์พญายม

ขั้นสรุป

10. ผู้เรียนได้รับมอบหมายให้ทำ ใบงานที่ 4 (การบ้าน)

11. ผู้จัดกิจกรรมและผู้เรียนร่วมแสดงความคิดเห็นสิ่งที่ได้เรียนรู้ในกิจกรรมที่ 4

- ผู้เรียนได้เรียนรู้ในประเด็นใดบ้าง
- หลังจากที่ได้เรียนรู้หลักพิธีกรรมของประเพณีแห่พญายม ผู้เรียนมีความเชื่อและความศรัทธาในพิธีกรรมการบวงสรวงองค์พญายมเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ อย่างไร
- ถ้ามีโอกาสในการเข้าร่วมงานประเพณีแห่พญายม ผู้เรียนยินดีและพร้อมจะเข้าร่วมงานประเพณีนี้หรือไม่ อย่างไร

- ข้อเสนอแนะ และคำติชมในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

4. การประเมินผลการเรียนรู้ (ขั้นที่ 8 ตามทฤษฎีแอนดราโกอี 8 ขั้นตอน ของ Knowles)

1. จากการสังเกตความสนใจและตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ประเมินผลงานจากใบงานและการนำเสนอ

ใบความรู้ที่ 4

เรื่อง พิธีกรรมในการบวงสรวงองค์พญายม

หลักการสร้างหุ่นพญายม

ก่อนการปั้นองค์พญายม

ผู้ปั้นคนปัจจุบันคือนายประพันธ์ พลเมืองรัตน์ จะอธิษฐานจิตบอกครูบาอาจารย์ ขอพรให้องค์พญายมช่วยปิดเป่าเภทภัยพิบัติให้ทุกข์โศกมลายสิ้นไปจากชุมชนตำบลบางพระ ในการปั้นองค์พญายมจะใช้โครงลวดขึ้นรูป เครื่องทรงใช้ปูนที่ทำจากเปลือกหอยบดผสมทรายละเอียดทำให้ดูสง่าน่าเกรงขาม

หลังการปั้นองค์พญายมเสร็จแล้ว

1. วันที่ 17 เมษายน ชาวบ้านจะมารวมตัวกัน เพื่ออัญเชิญองค์พญายมไปประทับ ณ ชุมชนคอเขาพัฒนา หมู่ที่ 4 เพื่อทำพิธีเบิกเนตรและทอดผ้าป่านำเงินถวายวัด
2. วันที่ 18 เมษายน
  - เวลา 13.00 น. จะอัญเชิญองค์พญายมขึ้นบนรถยนต์ ชุมชนต่างๆ ห้างร้านบริษัท และหน่วยงานราชการจะจัดตกแต่งรถบุปผชาติอย่างสวยงาม เข้าร่วมในริ้วขบวนแห่อัญเชิญองค์พญายม ชาวบางพระทุกคนจะสวมเสื้อลายดอกจัดตั้ง ขบวนอัญเชิญองค์พญายมขึ้นรถแห่ไปรอบชุมชนตำบลบางพระ ซึ่งขบวนมีความยาวประมาณ 1 กิโลเมตร ใช้เวลาในการแห่ 3-4 ชั่วโมง เนื่องจากคณะขบวนแห่ผ่านไปในโดยใช้เส้นทางตามถนนสุขุมวิทไปรอบชุมชนต่างๆ ในตำบลบางพระ ตลอดเส้นทางจะมีประชาชนคอยสรงน้ำพระพุทธรูป รูปปั้นอดีตเจ้าอาวาสวัด เกจิอาจารย์ ที่เคารพนับถือ คือ หลวงพ่อฉิ่ง หลวงพ่อกัง หลวงพ่ออู และไหว้ขอพรและฝากทุกข์โศกของค์พญายมตลอดเส้นทางที่ผ่าน

ใบความรู้ที่ 4

เรื่อง พิธีกรรมในการบวงสรวงองค์พญายม

- เวลา 17.00 น. ขบวนแห่ถึงบริเวณพิธี ที่ชายทะเลหมู่ที่ 3 ชุมชนท้ายบ้าน ซึ่งจัดเป็นสถานที่บวงสรวง อัญเชิญองค์พญายมขึ้นประทับบนโต๊ะหันหน้าออกสู่ทะเล เครื่องบวงสรวงประกอบด้วย บายศรี กระถางธูป แจกันดอกไม้ อาหารคาว-หวาน และผลไม้

เครื่องบวงสรวงจำนวน 5 โโต๊ะ ประกอบด้วย

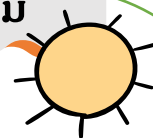
1. หัวหมูต้ม 1 หัว
2. ไก่ต้ม 5 ตัว
3. กุ้ง หอย ปู ปลา
4. เหล้า 1 ขวดกลม
5. หมาก พลุ
6. ขนมเปี๊ยะ 5 แผ่น
7. ประทัด 1 แผง
8. ผลไม้ 1 ถาด

ใบความรู้ที่ 4

เรื่อง พิธีกรรมในการบวงสรวงองค์พญายม

เมื่อใกล้เวลาพระอาทิตย์ลับขอบฟ้า ขั้นตอนพิธีประกอบด้วย

- ประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาองค์พญายม หลังจากนั้นพราหมณ์หลวงจาก เทวสถาน โบสถ์พราหมณ์ทำพิธีบวงสรวงอ่านเทวโองการณ (สนับการลั่นฆ้องเป่าสังข์ เขย่า บัณเฑาะว์) พร้อมกับพระสงฆ์ 9 รูป เจริญพระพุทธรพนต์
- เมื่อพราหมณ์หลวงทำพิธีบวงสรวงอ่านเทวโองการณเสร็จสิ้นแล้วประธานในพิธีและ หัวหน้าส่วนราชการ แขกผู้ใหญ่ จุรูปปักที่กระถางเพื่อฝากทุกชีโสโครกภัยไข้เจ็บ และขอพรองค์พญายม โปรยช้างตอกดอกไม้
- เสร็จแล้วเดินไปยังชายฝั่งทะเลจุดธูปถวายเครื่องสังเวท้าวจุโลกบาลทั้ง 4 ทิศ
- เชิญชาวบ้านจุดธูปฝากทุกชีโสโครกภัยไข้เจ็บและขอพรองค์พญายมปักที่กระถาง
- พราหมณ์ลาเครื่องสังเวทที่บวงสรวงองค์พญายมแจกจ่ายให้ประชาชนที่มาร่วมพิธี เวลา
- ประมาณ 18.30 น. ก่อนที่ตะวันจะลับขอบฟ้าเมื่อเสียงประทัดดังขึ้นเป็นสัญญาณ ชายฉกรรจ์จะช่วยกันหามองค์พญายมประทับลงบนแพลอยลงสู่ทะเล จะมีขบวนเรือประมงมา ลากจูงแพเพื่อนำท่านไปลอยออกสู่ปากอ่าวบางพระให้ไกลที่สุดเป็นอันเสร็จพิธี องค์พญายม ท่านจะนำความทุกข์ยากลำบาก ความเศร้า ความโศก โรคภัยไข้เจ็บอันตรายทั้งหลายจะ เสื่อมสิ้นไป ชาวตำบลบางพระจะมีแต่ความสุข ความเจริญตลอดไป

ใบงานที่ 4

พิธีกรรมประเพณีแห่พญายม

คำสั่ง ให้นักเรียนเรียงลำดับพิธีกรรมประเพณีแห่พญายมจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนไปจนถึงเสร็จสิ้นพิธีกรรม โดยพิจารณาจากข้อความ ข้อที่ 1-5 แล้วนำตัวเลขมาเรียงลำดับใหม่ ใส่ใน ☐ ให้ถูกต้อง

หลักพิธีกรรม
1. อัญเชิญองค์พญายมขึ้นประทับบนโต๊ะหันหน้าออกสู่ทะเล
2. ชาวบ้านเข้าร่วมพิธีเบิกเนตรและทอดผ้าป่านำเงินถวายวัด
3. ชายฉกรรจ์ช่วยกันหามองค์พญายมประทับลงบนแพลอยลงสู่ทะเล
4. ขบวนอัญเชิญองค์พญายมขึ้นรถแห่ไปรอบชุมชนตำบลบางพระ
5. อัญเชิญองค์พญายมขึ้นบนรถยนต์ เพื่อแห่รอบชุมชน
6. พรหมณ์หลวงทำพิธีบวงสรวงอ่านเทวโศกการณ์
7. นายประพันธ์ พลเมืองรัตน์ ทำการปั้นองค์พญายมโดยใช้โครงลวดขึ้นรูป

เริ่มต้น

เสร็จสิ้น

แผนการจัดกิจกรรมที่ 5

เรื่อง ทนความรู้ เชิดความรู้ลึก

เวลา 8 ชั่วโมง

1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์และสรุปผลเป็นวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้ของประเพณีแห่พญายมผ่านกิจกรรมการเรียนรู้
2. ผู้เรียนได้แสดงทัศนคติของตนเองที่มีต่อประเพณีแห่พญายมผ่านกิจกรรมการเรียนรู้

2. การออกแบบการเรียนรู้ (ขั้นที่ 6 ตามทฤษฎีแอนดราโกจี 8 ขั้นตอน ของ Knowles)

2.1 สารการเรียนรู้

2.1.1 ประเด็นความรู้ของผู้เรียน (จากกิจกรรมที่ 1-4) ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อ ดังนี้

- 1) กำเนิดประเพณีแห่พญายม
- 2) ตำนานองค์พญายม
- 3) เอกลักษณ์ของประเพณีแห่พญายม
- 4) พิธีกรรมการบวงสรวงองค์พญายม

2.1.2 ทัศนคติและเจตคติที่ผู้เรียนมีต่อประเพณีแห่พญายม

2.2 จัดชั้นเรียน

- จัดชั้นเรียนเป็นรูปแบบกลุ่ม

2.3 บทบาทผู้จัดกิจกรรม

1. เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนในทุกกระบวนการจัดกิจกรรม
2. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้
3. จัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. กระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้เรียนไปถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.4 สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. คู่มือเงินสะสม
2. เอกสารประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ : ใบความรู้ที่ 5 และใบงานที่ 5
3. หนังสือเรื่องเล่า..ชาวบางพระ
4. หนังสือประเพณีแห่พญายม
5. ชุดกิจกรรม ทนความรู้ เชิดความรู้ลึก ประกอบด้วย บัตรคำถาม เครื่องหมายลูกและ

ผิด กระดาษ A4 กลุ่มละ 10 แผ่น และโปสเตอร์ คนละ 1 แผ่น

6. ปากกา ดินสอ

7. สีเมจิก

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ขั้นที่ 7 ตามทฤษฎีแอนดราโกจี 8 ขั้นตอน ของ Knowles)

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ทำกิจกรรม “ตา หู จมูก ปาก” เพื่อเตรียมความพร้อมผู้เรียนก่อนเริ่มทำกิจกรรม มีวิธีการเล่น ดังนี้ ผู้จัดกิจกรรมออกคำสั่งให้แต่ละอวัยวะส่วนใด ให้ผู้เรียนแต่ละอวัยวะส่วนนั้น เช่น “ตา” ผู้เรียนก็ใช้สองมือแตะไปที่ตา โดยเล่นวนไป 2-3 รอบ จากนั้นปรับเปลี่ยนกติกาการเล่นใหม่ คือ หากผู้จัดกิจกรรมออกคำสั่งให้แตะอวัยวะส่วนไหน ให้ผู้เรียนเลือกแตะอวัยวะอื่นๆที่ไม่ตรงกับคำสั่ง โดยเล่นวนไป 3-4 รอบ

2. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันสรุปประเด็นความรู้จาก 4 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านมา ดังนี้

- 1) กำเนิดประเพณีแห่พญายม
- 2) ตำนานองค์พญายม
- 3) เอกลักษณ์ของประเพณีแห่พญายม
- 4) พิธีกรรมการบวงสรวงองค์พญายม

โดยส่งตัวแทนกลุ่มออกมาจับฉลากหัวข้อที่จะใช้ในการสรุปประเด็นความรู้ เมื่อได้หัวข้อแล้วให้แต่ละกลุ่มช่วยกันระดมความคิดและสรุปประเด็นความรู้เพื่อเตรียมนำเสนอหน้าชั้นเรียน (สามารถทบทวนความรู้ได้จากเอกสารประกอบการเรียนรู้ หนังสือเรื่องเล่า..ชาวบางพระ หนังสือประเพณีแห่พญายม) ซึ่งแต่ละกลุ่มสามารถเลือกรูปแบบในการนำเสนอหรือแลกเปลี่ยนความรู้หน้าชั้นเรียนได้ตามความต้องการ เช่น แสดงบทบาทสมมติ สาธิตหน้าชั้นเรียน นำเสนอโดยใช้แผนผังความคิด (ใช้เวลาในการเตรียมการนำเสนอ 60 นาที) ในกิจกรรมนี้ผู้จัดกิจกรรมจะทำหน้าที่คอยช่วยเหลือและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน พร้อมช่วยสรุปประเด็นความรู้ที่สำคัญไปพร้อมกับผู้เรียน

ขั้นสอน

3. ทำกิจกรรม “ทวนความรู้” เป็นกิจกรรมที่อาศัยกระบวนการกลุ่มในการระดมความคิด มีวิธีการเล่นดังนี้ ผู้จัดกิจกรรมทำการแจกอุปกรณ์ให้แต่ละกลุ่ม โดยมีป้ายเครื่องหมายถูกและป้ายเครื่องหมายผิด อย่างละ 1 แผ่นป้าย เมื่ออธิบายวิธีการเล่นเสร็จแล้ว ผู้จัดกิจกรรมจะหยิบบัตรคำถามขึ้นมาทีละ 1 ใบ พร้อมกับอ่านคำถามให้ผู้เรียนฟังทั้งหมด 2 ครั้ง เมื่ออ่านคำถามจบแล้ว ให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์ว่า โจทย์คำถามนั้นเป็นข้อความที่ถูกหรือผิด ซึ่งจะใช้เวลาคิดข้อละ 1 นาที หลังจากนั้นจะส่งสัญญาณให้แต่ละกลุ่มยกป้ายเครื่องหมายขึ้นมาพร้อมกัน ถ้าข้อใดผู้เรียนคิดว่า “ถูก” สามารถชูป้ายเครื่องหมายถูกได้เลย แต่ถ้าข้อใดผู้เรียนคิดว่า “ผิด” ให้ผู้เรียนชูป้ายเครื่องหมายผิดขึ้นมาพร้อมกับกระดาษที่เขียนแก้ไขคำตอบที่ถูกต้องแล้ว กิจกรรมนี้มีบัตรคำถามทั้งหมด 15 คำถาม กลุ่มใดที่ตอบคำถามได้ถูกต้องจะได้รับคุปทองเงินสะสม ข้อละ 20 บาท

4. ผู้จัดกิจกรรมและผู้เรียนร่วมกันร้องเพลง “บางพระนิรยบาล” 1 รอบ เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมต่อไป กลุ่มใดที่ตั้งใจร่วมกันร้องเพลงจะได้รับคุปองเงินสะสม

5. เข้าสู่กิจกรรม “เช็คความรู้สึก” ผู้จัดกิจกรรมหยิบบัตรคำถามขึ้น 1 ใบ โดยถามว่า ในฐานะที่ผู้เรียนเป็นเยาวชนตำบลบางพระ ผู้เรียนมีความรู้สึกอย่างไร เมื่อประเพณีแห่พญายม ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชาติ และได้รับการขนานนามให้เป็น “ประเพณีหนึ่งเดียวในไทย หนึ่งเดียวในโลก” หัวหน้ากลุ่มทำการแจกโพสอิทให้สมาชิกคนละ 1 แผ่น ผู้เรียนทุกคนเขียนบรรยายความรู้สึกลงในโพสอิทของตนเอง จากนั้นนำมาแปะบนกระดาน Flip chart ที่ผู้จัดกิจกรรมได้จัดเตรียมไว้

6. ขออาสาสมัคร 3-4 คน ออกมาร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ได้เขียนลงในโพสอิทให้เพื่อนฟัง พร้อมช่วยผู้จัดกิจกรรมสรุปข้อมูลว่า “ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความรู้สึกหรือความคิดเห็นอย่างไร”

ขั้นสรุป

7. ผู้เรียนได้รับมอบหมายให้ทำ ใบงานที่ 5 (การบ้าน)

8. ผู้จัดกิจกรรมและผู้เรียนร่วมกันทำ “กิจกรรมขอ 3 คำ” ให้กับการทำกิจกรรมในครั้งนี้ โดยให้อิสระในการตอบคำถามกับผู้เรียน

4. การประเมินผลการเรียนรู้ (ขั้นที่ 8 ตามทฤษฎีแอนดราโกจี 8 ขั้นตอน ของ Knowles)

1. จากการสังเกตความสนใจและตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ประเมินผลงานจากใบงานและการนำเสนองาน
3. การตอบคำถาม

ใบงานที่ 5

ทวนความรู้ เชิดความรู้ลึก

คำสั่ง ให้นักเรียนตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

นักเรียนได้รับความรู้เพิ่มเติมในประเด็นใดบ้าง จากการเข้าร่วมกิจกรรม

นักเรียนมีความภาคภูมิใจในประเพณีแห่งพญามมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร

นักเรียนมีความรู้สึกศรัทธา หรือ เคารพต่อองค์พญามมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร

ในฐานะเยาวชนในท้องถิ่น นักเรียนรู้สึกอย่างไรที่ประเพณีแห่งพญายมได้รับ
การขนานนามให้เป็น “ประเพณีหนึ่งในไทย หนึ่งในโลก”

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แผนการจัดกิจกรรมที่ 6

เรื่อง ย้อให้คิด ยุให้ทำ

เวลา 8 ชั่วโมง

1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์และสรุปผลเป็นวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผู้เรียนมีความรู้และเข้าใจบทบาทของเยาวชนในชุมชน
2. ผู้เรียนเข้าใจสถานการณ์ปัญหาเยาวชนมีการเห็นคุณค่าประเพณีแห่งพญามนัยลงและตระหนักถึงผลกระทบของปัญหาที่เกิดขึ้น
3. ผู้เรียนสามารถค้นหาสาเหตุและวิเคราะห์แนวทางในการแก้ไขปัญหาได้

2. การออกแบบการเรียนรู้ (ขั้นที่ 6 ตามทฤษฎีแอนดราโกจี 8 ขั้นตอน ของ Knowles)

2.1 สารการเรียนรู้

1. บทบาท หน้าที่ของเยาวชนในชุมชน
2. สถานการณ์ปัจจุบันของชุมชน เยาวชน และวัฒนธรรมชุมชน
3. ปัญหาของเยาวชนในชุมชนกับประเพณีแห่งพญามนัย

2.2 จัดชั้นเรียน

1. จัดชั้นเรียนเป็นแถวตอน 4 แถว (นั่งเรียงตามกลุ่ม)
2. จัดชั้นเรียนเป็นรูปแบบกลุ่ม

2.3 บทบาทผู้จัดกิจกรรม

1. เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนในทุกกระบวนการจัดกิจกรรม
2. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้
3. จัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. กระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้เรียนไปถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.4 สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. คู่มือเงินสะสม
2. เอกสารประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ : ใบความรู้ที่ 6 และใบงานที่ 6
3. ชุดกิจกรรม “รวมพลังสู่ฝัน” ได้แก่ กระดาษสี่เหลี่ยมขนาด 4*6 นิ้ว กลุ่มละ 3 แผ่น
4. กระดาษ Flip chart กลุ่มละ 1 แผ่น
5. ปากกาเคมี

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ขั้นที่ 7 ตามทฤษฎีแอนดราโกจี 8 ขั้นตอน ของ Knowles)

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. เข้าสู่กิจกรรม “รวมพลังสู่ฝั่งฝัน” เป็นกิจกรรมที่จะช่วยปลูกพลังผู้เรียนให้เกิดความคิดและความสามัคคีในการทำภารกิจให้สำเร็จ ซึ่งกิจกรรมนี้ต้องแบ่งผู้เล่นเป็น 2 รอบ คือ รอบขาไปและขากลับโดยมีวิธีการเล่นดังนี้

2. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาเล่นเกมในรอบแรกกลุ่มละ 3 คน
3. ตัวแทนแต่ละกลุ่มเข้าแถวตอนเรียงหนึ่งหลังเส้นขาว และยืนจับมือกันไว้
4. แจกกระดาษแข็ง 3 แผ่น ให้กับคนหัวแถวของแต่ละกลุ่ม เมื่อได้ยินเสียงสัญญาณ

ให้คนหัวแถวของแต่ละกลุ่มวางกระดาษแผ่นแรกลงบนพื้น แล้วก้าวเท้าเดินบนกระดาษ

5. จากนั้นนำกระดาษอีกแผ่นวางไปข้างหน้า เพื่อก้าวบนกระดาษต่อไปเรื่อยๆ โดยทุกก้าวที่เดินของสมาชิกในกลุ่มจะต้องมีกระดาษรองใต้เท้า ดังนั้นแต่ละกลุ่มจะต้องช่วยกันวางแผนคิดหาวิธีการว่าจะทำอย่างไรถึงกลุ่มของตนเองจะเดินไปถึงเส้นชัยได้

6. รอบขากลับจะให้ตัวแทนอีก 3 คนของแต่ละกลุ่มได้ลงเล่นแทน ซึ่งจะต้องพากันกลับไปจุดเส้นขาว กลุ่มใดไปถึงก่อนโดยเท้าไม่ออกนอกกระดาษและมือยังจับกันไว้ จะได้รับคูโปงเงินสะสม

7. ผู้เรียนร่วมกันสรุปกิจกรรม “รวมพลังสู่ฝั่งฝัน” ว่าได้เรียนรู้อะไรบ้าง ซึ่งผู้จัดกิจกรรมมีหน้าที่คอยชี้แนะให้ผู้เรียนได้มองเห็นศักยภาพและทักษะที่ตนมีในการรวมพลังกันจนสามารถทำภารกิจสำเร็จ

ขั้นสอน

8. ผู้จัดกิจกรรมได้เชิญวิทยากร นายณัฐวุฒิ จันทนา ตำแหน่งรองประธานสภาเด็กและเยาวชนองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ มาบรรยายในหัวข้อเรื่อง “เยาวชนกับมุมมองทางวัฒนธรรมชุมชน ประกอบด้วย เนื้อหาด้านบทบาทหน้าที่ของเยาวชน และมุมมองด้านวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนในชุมชน

9. ผู้จัดกิจกรรมร่วมบรรยายต่อในหัวข้อ “สถานการณ์ปัจจุบันของเยาวชนในจังหวัดชลบุรี และปัญหาของเยาวชนกับวัฒนธรรมชุมชน”

10. ให้ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นสิ่งที่ได้เรียนรู้ในรับฟังการบรรยาย ตามประเด็นนี้
  - ผู้เรียนได้เรียนรู้ในประเด็นใดบ้าง
  - บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนในชุมชนสำคัญอย่างไร

- ในชุมชนกำลังเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาทางวัฒนธรรมชุมชนอย่างไร

11. เข้าสู่กิจกรรม “ยื้อให้คิด ยุให้ทำ” ให้แต่ละกลุ่มร่วมกันระดมความคิดค้นหาสาเหตุที่ทำให้เยาวชนเห็นคุณค่าประเพณีแห่งภูมายน้อย และช่วยกันคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหานี้ โดยเขียนลงในกระดาษ Flip chart พร้อมเตรียมตัวออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

12. หลังจากแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนแล้ว ผู้จัดกิจกรรมขออาสาสมัคร 3-4 คน มาช่วยกันสรุปประเด็นสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหานั้นที่แต่ละกลุ่มกล่าวถึงมากที่สุด แล้วร่วมกันวิเคราะห์ว่าปัญหานี้เกิดจากสาเหตุไหนจริงหรือไม่ และแนวทางที่แนะนำนั้นสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้หรือไม่

ขั้นสรุป

13. ผู้เรียนได้รับมอบหมายให้ทำ ใบงานที่ 6 (การบ้าน)

14. ผู้จัดกิจกรรมและผู้เรียนร่วมแสดงความคิดเห็นสิ่งที่ได้เรียนรู้ในกิจกรรมที่ 6

- ผู้เรียนได้เรียนรู้ในประเด็นใดบ้าง
- สถานการณ์ปัญหาทางวัฒนธรรมชุมชนที่เกิดขึ้นนั้น ผู้เรียนคิดว่าในอนาคตปัญหานี้

จะส่งผลกระทบต่อชุมชนและคนในชุมชนบ้าง อย่างไร

- ผู้เรียนคิดว่า เยาวชนนั้นเป็นวัยที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยแก้ปัญหาวรรณธรรมชุมชนที่เกิดขึ้นได้หรือไม่ อย่างไร
- เยาวชนอย่างพวกเรา มีแนวทางอย่างไรบ้างในการแก้ไขปัญหานี้ให้กับชุมชน และถ้าจะต้องเริ่มแก้ปัญหานี้ ควรเริ่มเปลี่ยนแปลงจากสิ่งใดก่อนบ้าง อย่างไร
- ข้อเสนอแนะ และคำติชมในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

4. การประเมินผลการเรียนรู้ (ขั้นที่ 8 ตามทฤษฎีแอนดราโกจี 8 ขั้นตอน ของ Knowles)

1. จากการสังเกตความสนใจและตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ประเมินผลงานจากใบงานและการนำเสนอ

ใบความรู้ที่ 6

เรื่อง พลังเยาวชน

ถึงเวลา...ที่เยาวชนจะร่วมกำหนดอนาคตประเทศไทย แล้วหรือยัง.....

- ✚ “จะดีกว่าไหม ถ้าเยาวชนมีสิทธิมีเสียงในการออกแบบหลักสูตรใหม่ๆ ที่เขาอยากเรียน โครงการที่เขาอยากทำ และมีโอกาสศึกษาทำงานที่สถาบันการศึกษาอื่น หรือแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน เพื่อนำองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ มาปรับและประยุกต์ใช้ในสถาบันการศึกษาหรือชุมชนของตนเอง”
- ✚ “ไฟและพลังอันล้นเหลือที่เยาวชนคนหนึ่งมี จะถูกพัด ถูกเสริม ถูกเติมให้แรงขึ้น หรือจะถูก “ตัดออกซิเจน” จน “ดับ” อยู่ที่พลังของพวกเขา”
- ✚ “ไฟในตัว of เยาวชนเป็นแสงส่องสว่างให้มองเห็นปัญหาที่ควรแก้ไข และจุดประกายไอเดียใหม่ๆ ให้เกิดขึ้น เป็นไฟที่มีพลังขับเคลื่อนผลักดัน ไม่ว่าจะเป็นระดับโรงเรียน ชุมชน สังคม และประเทศ ที่รอการปรับเปลี่ยนครั้งใหญ่”
- ✚ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะนี้ “ประเทศต้องการเยาวชนที่เต็มเปี่ยมด้วยความหวังและความฝันมา “นำ” หรือ “ร่วมนำ” ให้ประเทศไทยก้าวข้ามวิกฤติไปได้”

(ที่มา: <https://thaipublica.org/2021/02/youth-in-charge02/>)

ใบงานที่ 6

ยื้อให้คิด ยุให้ทำ

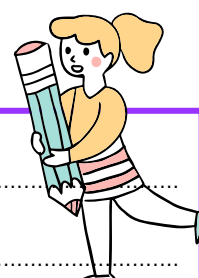

คำสั่ง เมื่อทราบถึงปัญหา “เยาวชนในชุมชนมีการเห็นคุณค่าประเพณีแห่งพญายมน้อยลง”

นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไร พร้อมเขียนสาเหตุและแนวทางแก้ปัญหาดังกล่าว (โดยสามารถนำข้อมูลจากกิจกรรมในชั้นเรียน

สาเหตุ

แนวทางแก้ไข

แผนการจัดกิจกรรมที่ 7

เรื่อง ปลุกสำนึก สู่การสืบสานประเพณี

เวลา 8 ชั่วโมง

1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์และสรุปผลเป็นวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผู้เรียนมีความเข้าใจในแนวทางการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมชุมชนที่มีอย่างหลากหลาย
2. ผู้เรียนเกิดการเห็นคุณค่าและมีจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์สืบสานประเพณีแห่งพญายม
3. ผู้เรียนพร้อมเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยสืบสานประเพณีแห่งพญายมให้คงอยู่กับชุมชนต่อไป

2. การออกแบบการเรียนรู้ (ขั้นที่ 6 ตามทฤษฎีแอนดราโกจี 8 ขั้นตอน ของ Knowles)

2.1 สารการเรียนรู้

- แนวทางในการอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมชุมชน

2.2 จัดชั้นเรียน

- จัดชั้นเรียนเป็นแถวตอน 4 แถว (นั่งเรียงตามกลุ่ม)

2.3 บทบาทผู้จัดกิจกรรม

1. เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนในทุกกระบวนการจัดกิจกรรม
2. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้
3. จัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. กระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้เรียนไปถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.4 สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. คู่มือสะสมคะแนน
2. เอกสารประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ : ใบความรู้ที่ 6 และใบงานที่ 6
3. ชุดกิจกรรม “รวมหัวใจสู่การสืบสาน” ประกอบด้วย กระดาษสี ขวดน้ำ และเชือก
4. กระดาษร่อยปอนด์ขนาด A4
5. ดินสอ ปากกา ยางลบ
6. สีส้ม

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ขั้นที่ 7 ตามทฤษฎีแอนดราโกจี 8 ขั้นตอน ของ Knowles)

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ผู้จัดกิจกรรมนำผู้เรียนเล่นเกมกิจกรรม “เช้คพลัง” เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวและเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมต่อไป มีวิธีการเล่น ดังนี้ แบ่งระดับการตอบมือเป็น 3 ระดับ ดังนี้
  - **ระดับอนุบาล** ผู้จัดกิจกรรมสั่งให้ตอบมือกี่ครั้ง ก็ให้ผู้เรียนตอบมือตามคำสั่งนั้น เช่น ผู้นำสั่งว่า ตอบมือ 2 ครั้ง ให้ผู้เรียนตอบมือจำนวน 2 ครั้ง ถ้าผู้เรียนมีสมาธิแล้วให้เพิ่มเป็นระดับประถม
  - **ระดับประถม** ให้ตอบมือตามจำนวนขาของสัตว์ที่ผู้จัดกิจกรรมกล่าวถึง เช่น “ไก่” ให้ตอบมือ 2 ครั้ง “ม้า” ให้ตอบมือ 4 ครั้ง “ช้าง” ให้ตอบมือ 4 ครั้ง ถ้าผู้เรียนมีสมาธิแล้วให้เพิ่มเป็นระดับมัธยม
  - **ระดับมัธยม** ถ้าผู้จัดกิจกรรมพูดสิ่งที่เป็นจริงให้ตอบมือ 2 ครั้ง แต่ถ้าพูดในสิ่งที่ไม่เป็นจริง ผู้เรียนต้องห้ามตอบมือ เช่น “ไก่มีขน” ให้ผู้เรียนตอบมือ 2 ครั้ง “คนมีขา” ให้ผู้เรียนตอบมือ 2 ครั้ง “ม้ามีหู” ให้ผู้เรียนตอบมือ 2 ครั้ง “คนมีหาง” ผู้เรียนไม่ต้องตอบมือ เล่นจนกว่าผู้เรียนมีสมาธิและพร้อมทำกิจกรรมต่อไป
2. ให้ผู้เรียนร่วมกันทบทวนความรู้จากกิจกรรมครั้งที่แล้ว ในประเด็นบทบาทหน้าที่ของเยาวชน และสถานการณ์ปัจจุบันของวัฒนธรรมชุมชนและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนในอนาคต
3. หลังจากนั้นผู้จัดกิจกรรมตั้งคำถามชวนคิดกับผู้เรียนว่า “ก่อนที่จะพวกเราจะช่วยกันหาวิธีการในการอนุรักษ์ สืบสาน พัฒนาประเพณีแพะพญาขามนั้น แล้วในตอนนี้พวกเรามองเห็นคุณค่าของประเพณีแพะพญาขามากเพียงพอแล้วหรือยัง” “และถ้าเยาวชนในชุมชนยังเห็นคุณค่าประเพณีแพะพญาขามไม่เพียงพอ ในอนาคตใครกันที่จะช่วยดูแล อนุรักษ์และสืบสานประเพณีแพะพญาขามให้คงอยู่ต่อไป” โดยสุ่มถามความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้เรียน 3-4 คน

ขั้นสอน

4. ผู้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนช่วยกันบอกวิธีการต่างๆที่ใช้ในการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมชุมชน พร้อมบรรยายเพิ่มเติมในหัวข้อเรื่อง รูปแบบแนวทางการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมชุมชนให้กับผู้เรียน
5. เข้าสู่กิจกรรม “รวมหัวใจสู่การสืบสาน” โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ให้สมาชิกในกลุ่มทุกคนเขียนแนวทางที่สามารถช่วยในการอนุรักษ์สืบสานประเพณีแพะพญาขามให้คงอยู่กับชุมชนต่อไป 1 แนวทาง ลงบนกระดาษ เมื่อเขียนเสร็จแล้วให้ม้วนกระดาษของตนลงในขวดเปล่าที่เตรียมไว้ให้แล้วปิดฝาให้แน่นสนิทส่งคืนให้กับผู้จัดกิจกรรม จากนั้นผู้จัดกิจกรรมจะอุปกรณ์

ได้แก่ เชือก 5-6 เส้นที่นำมาผูกกับหนังยาง เพื่อให้ผู้เรียนเอาเชือกผูกเอว ผู้จัดกิจกรรมจะวางขวดของแต่ละกลุ่มไว้ตำแหน่งต่าง ๆ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มต้องหาขวดของกลุ่มตนเองให้เจอ แล้วช่วยกันใช้เชือกที่เอวดึงยางให้ยืดออกเพื่อให้คล้องคอขวดและนำขวดไปยังจุดที่ผู้จัดกำหนด กลุ่มใดที่สามารถนำขวดกลับไปทีกลุ่มของตนเองได้ก่อนจะได้รับคุปองเงินสะสม เมื่อแต่ละกลุ่มนำขวดกลับมาที่กลุ่มของตนเองครบแล้ว ผู้จัดกิจกรรมนำถามว่า

- ได้เรียนรู้อะไรจากการเล่นเกมนี้
- ถ้าเปรียบเทียบกับความตั้งใจของทุกคนที่ร่วมกันคิดหาแนวทางในการอนุรักษ์สืบ

สานประเพณีแห่งพญายมอยู่ในขวดที่อยู่ตรงหน้า แต่ถูกปิดฝาไว้ไม่มีใครสนใจหรือนำไปสานต่อ ผู้เรียนรู้สึกอย่างไร

6. หลังจากนั้นผู้จัดกิจกรรมทำการสรุปให้ผู้เรียนเข้าใจว่า “ทุกคนต่างเป็นเจ้าของของวัฒนธรรมชุมชน ดังนั้นการดูแลรักษา อนุรักษ์และสืบสาน คงทำได้เพียงคนเดียวไม่ได้ มันเป็นหน้าที่ของทุกคนที่เราต้องร่วมด้วยช่วยกัน” ดังนั้น ให้แต่ละกลุ่มหยิบกระดาษของทุกคนออกมา พร้อมให้ผู้เรียนแต่ละคนผลัดกันนำเสนอแนวทางในการอนุรักษ์ของของตนให้เพื่อนในกลุ่มฟัง และร่วมกันคัดเลือกแนวทางที่น่าสนใจ 1 แนวทางเพื่อนำไปเสนอหน้าชั้นเรียน

7. เมื่อทั้ง 4 กลุ่มนำเสนอแนวทางการอนุรักษ์ประเพณีแห่งพญายมเสร็จแล้ว ให้ผู้เรียนทุกคนร่วมกันโหวต 1 แนวทางที่ผู้เรียนสามารถร่วมสร้างให้เป็นที่ประจักษ์ในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์สืบสานประเพณีแห่งพญายมในฐานะเยาวชนของชุมชน

8. เมื่อเลือกแนวทางได้แล้ว แต่ละกลุ่มต่างร่วมแรง ร่วมใจสร้างสรรค์ผลงานในการอนุรักษ์สืบสานประเพณีแห่งพญายม พร้อมออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

9. ผู้เรียนได้รับมอบหมายให้ทำใบงานที่ 7 และทำแบบประเมินคุณลักษณะของตนหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม

10. ผู้จัดกิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เสนอการสร้างกลุ่ม “เยาวชนรุ่นใหม่ใส่ใจวัฒนธรรมชุมชน” ในสื่อ facebook สำหรับแลกเปลี่ยนข่าวสารทางวัฒนธรรมชุมชนร่วมกัน

ขั้นสรุป

11. ผู้จัดกิจกรรมและผู้เรียนร่วมกันถอดบทเรียนที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้

- ประเด็นความรู้ ความเข้าใจแนวทางการอนุรักษ์สืบสานประเพณีแห่พญายม
- ในการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อสืบสานประเพณีแห่พญายม ผู้เรียนเกิดความรู้สึกอย่างไร
- หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมแล้ว ผู้เรียนมีความรู้ มีทัศนคติ หรือพฤติกรรมที่มีต่อประเพณีแห่พญายม เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ อย่างไร
- ในอนาคตผู้เรียนพร้อมเป็นหนึ่งในกำลังสำคัญที่จะช่วยสืบสาน เผยแพร่ประเพณีแห่พญายมให้คงอยู่ต่อไปหรือไม่ อย่างไร

4. การประเมินผลการเรียนรู้ (ขั้นที่ 8 ตามทฤษฎีแอนดราโกจี 8 ขั้นตอน ของ Knowles)

1. จากการสังเกตความสนใจและตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. การร่วมกันถอดบทเรียนท้ายการทำกิจกรรมผ่าน facebook กลุ่ม “เยาวชนรุ่นใหม่ใส่ใจวัฒนธรรมชุมชนที่ได้จัดตั้งไว้

ใจวัฒนธรรมชุมชนที่ได้จัดตั้งไว้

ใบความรู้ที่ 7

เรื่อง แนวทางการอนุรักษ์

ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของสังคมไทยมีหลายประเภท และแต่ละประเภทก็อยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน แต่ทว่าปัจจุบัน สิ่งต่างๆ เหล่านี้กับเลือนหายไปพร้อมกับเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาแทนที่ จึงทำให้ผู้คนไม่เห็นความสำคัญ เราเป็นคนไทยคนหนึ่งที่ไม่อยากให้ประเพณีเหล่านั้นสูญหาย แต่วิธีอนุรักษ์ก็มีหลายอย่างแตกต่างกันออกไป ดังต่อไปนี้

<p>การอนุรักษ์</p> <p>การสร้างจิตสำนึกของความเป็นคน ท้องถิ่นนั้นจะต้องร่วมกันอนุรักษ์ ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น เพื่อแสดง สภาพชีวิตและความเป็นมาของชุมชน อันจะสร้างความรู้และความภูมิใจใน ชุมชนท้องถิ่นด้วย</p>	<p>การค้นคว้าวิจัย</p> <p>ควรศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล ภูมิปัญญาของไทยในด้านต่างๆ ของ ท้องถิ่น จังหวัด ภูมิภาค และประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิปัญญาที่เป็น ภูมิปัญญาของท้องถิ่น มุ่งศึกษาให้รู้ ความเป็นมาในอดีต และสภาพการณ์ ในปัจจุบัน</p>	<p>การฟื้นฟู</p> <p>การเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลัง สูญหายหรือที่สูญหายไปแล้วมาทำให้ มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อ การดำเนินชีวิตในท้องถิ่น โดยเฉพาะ พื้นฐานทางจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม</p>
<p>การพัฒนา</p> <p>ควรริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิ ปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัยและ เกิดประโยชน์ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน โดยใช้ภูมิปัญญาเป็น พื้นฐานในการรวมกลุ่มการพัฒนา อาชีพควรนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมาช่วยเพื่อต่อยอด ตลอดจนการป้องกันและอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม</p>	<p>การถ่ายทอด</p> <p>การนำภูมิปัญญาที่ผ่านมามีเลือกสรร กลั่นกรองด้วยเหตุและผลอย่าง รอบคอบและรอบด้าน ไปถ่ายทอดให้ คนในสังคมได้รับรู้ เกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า คุณประโยชน์ และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม โดยผ่าน สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และการจัดกิจกรรมทาง วัฒนธรรม</p>	<p>ส่งเสริมกิจกรรม</p> <p>การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิด เครือข่ายการสืบสานและพัฒนาภูมิ ปัญญาของชุมชนต่างๆ เพื่อจัด กิจกรรมทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง</p>

ใบความรู้ที่ 7

เรื่อง แนวทางการอนุรักษ์

การเผยแพร่แลกเปลี่ยน

การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง โดยให้มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ ด้วยสื่อและวิธีการต่างๆ อย่างกว้างขวาง รวมทั้งกับประเทศอื่นๆ ทั่วโลก

การเสริมสร้างปราชญ์

การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้านให้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญา ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีไทยของเราสืบสานให้คงอยู่ต่อไป โดยการให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ เช่น การจัดให้เยาวชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม กับกิจกรรมที่ดีๆ เพื่อให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจ ที่ได้มีส่วนร่วม อาจจะเป็นกิจกรรมให้เด็กได้มาแสดงความสามารถ เช่น เวทีดนตรี กิจกรรมกีฬา

คำสั่ง ให้นักเรียนตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

นักเรียนมีแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีแห่พญายมอย่างไร(ยกตัวอย่างมา 2 แนวทาง)

.....

.....

.....

หากมีโอกาสในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับประเพณีแห่พญายมให้กับเยาวชนรุ่นต่อไป

นักเรียนพร้อมเป็นส่วนหนึ่งในการสืบสานวัฒนธรรมชุมชนหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

นักเรียนพร้อมเป็นกระบอกเสียงในการเชิญชวนคนรู้จักหรือผู้อื่น มาร่วมงาน
ประเพณีแห่พญายมหรือไม่ เพราะอะไร

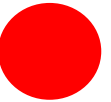

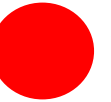

.....

.....

หลังเข้าร่วมกิจกรรม..มาลองประเมินตนเองกัน

คำสั่ง ให้นักเรียนใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องวงกลมที่ตรงตามคุณลักษณะที่มีต่อประเพณีแห่งพญายมของตนเอง (คุณลักษณะอันพึงประสงค์นี้อิงตามข้อมูลผลสรุปการสนทนากลุ่มที่ได้กำหนดไว้)

คุณลักษณะที่ตนเองเป็น			
1. ฉันมีความรอบรู้เกี่ยวกับประเพณีแห่งพญายม		มาก	 ปานกลาง น้อย
2. ฉันมีศรัทธาและมีทัศนคติที่ดีต่อองค์พญายม		มาก	 ปานกลาง น้อย
3. ฉันภาคภูมิใจในประเพณีแห่งพญายมที่เป็นประเพณีท้องถิ่นของตน		มาก	 ปานกลาง น้อย
4. ฉันเห็นว่าประเพณีแห่งพญายมนั้นมีเอกลักษณ์และคุณค่า		มาก	 ปานกลาง น้อย
5. ฉันมีความรู้สึกที่จะร่วมสืบสานประเพณีแห่งพญายมให้คงอยู่ต่อไป		มาก	 ปานกลาง น้อย
6. ฉันต้องการที่ช่วยสืบสานและ เผยแพร่ประเพณีแห่งพญายมให้เป็นที่รู้จักต่อไป		มาก	 ปานกลาง น้อย

เอกสารอ้างอิง

- http://119.46.166.126/self_all/selfaccess10/m4/social4_1/lesson2/lesson2_1.php
- สำนักงานเทศบาลตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี ประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี (ทัศนีย์ ทานตวนิช, ๒๕๔๕ : ๙๑)
- ย้อนอดีต มองปัจจุบัน บางพระจากวันนั้น...ถึงวันนี้ (ทีมเจาะเวลาหาอดีต, 2553:118)
- เว็บไซต์เทศบาลตำบลบางพระ www.bangphrachon.go.th
- แผนปฏิบัติงานประเพณีแห่พญายม
- แผนวิดิทัศน์ งานประเพณีแห่พญายมสงกรานต์บางพระ พ.ศ.2562
- สื่อ youtube วิดิทัศน์พญายม จาก <http://ich.culture.go.th/index.php/th/ich/social-practices-rituals-and-festive-events/265-practices-rituals-festivals/470--m-s>
- บทความ youth in charge จาก <https://thaipublica.org/2021/02/youth-in-charge02/>

ปฐมนิเทศและทำแบบวัดระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน

กิจกรรมที่ 1 : กำเนิดประเพณีแห่พญายม

กิจกรรมที่ 2 ทำน่านองคัพญายม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรมที่ 3 เอกลักษณ์ของประเพณีแพ่งญายม

กิจกรรมที่ 4 พิธีกรรมในการบวงสรวงองค์พระยายม

กิจกรรมที่ 5 ทวนความรู้ เช็กความรู้ลึก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรมที่ 6 ยื้อให้คิด ยุให้ทำ

กิจกรรมที่ 7 ปลุกสำนึก สู่การสืบสาน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ปณัสยา เมฆพัตร
วัน เดือน ปี เกิด	25 มกราคม 2537
สถานที่เกิด	จังหวัดชลบุรี
วุฒิการศึกษา	สำเร็จการศึกษาปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อปีการศึกษา 2558 และได้เข้าศึกษาต่อในระดับ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2561
ที่อยู่ปัจจุบัน	19/92 หมู่ 6 ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
ผลงานตีพิมพ์	ผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มี ต่อการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนของเยาวชนจังหวัดชลบุรี วารสาร พัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต เล่มปีที่ 17 ฉบับที่ 2